

วารสาร บัณฑิตศึกษาวิชาการ

Academic Graduate Journal

ISSN 3027-8643 (Online)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2569

Vol. 4 No. 1 January - March 2026

วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ Academic Graduate Journal

AGJ

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2569
Vol. 4 No. 1 January - March 2026

วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ

Academic Graduate Journal ISSN 3027-8643 (Online)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. +6691-9691539, E-mail: journal.agj@mcu.ac.th

เกี่ยวกับวารสาร

เลขมาตรฐานสากล:

ISSN 3027-8643 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร:

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านพระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ และนิติศาสตร์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือคณาจารย์ นักศึกษา และนักวิจัยทั้งในและนอกสถาบัน

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร:

วารสารรับตีพิมพ์บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ

-**บทความวิชาการ** คือ บทความที่นำเสนอบทวิเคราะห์ วิจัย รวมถึงการรวบรวมความรู้ ระบุถึงภูมิหลัง วัตถุประสงค์ และแนวทางการแก้ปัญหาที่บ่งชี้ถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ บทความจะต้องนำเสนอทฤษฎีที่มีอยู่หรือทฤษฎีใหม่ที่อ้างอิงความเห็นจากนักวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นกลาง และมีส่วนช่วยในการพัฒนาความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ และนิติศาสตร์ จำนวนคำเฉลี่ยในบทความวิชาการต้องไม่เกิน 8,000 คำ

-**บทความวิจัย** คือ บทความที่นำเสนองานวิจัยที่แสดงถึงความคิดริเริ่มและเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ และนิติศาสตร์ บทความวิจัยต้องมีเนื้อหาที่ชัดเจน กระชับ มีความแปลกใหม่ มีโครงสร้างที่ดี รวมถึงการอภิปรายผลงานวิจัยโดยสรุป จำนวนคำเฉลี่ยในบทความวิจัย ไม่เกิน 8,000 คำ

-**บทวิจารณ์หนังสือ** คือ การเขียนเล่าเรื่องและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งโดยเจตนาจะแนะนำหนังสือเล่มนั้นให้ผู้อ่านรู้จัก โดยให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสืออย่างสมบูรณ์ รวมถึงประเภทของหนังสือ ให้ขอบเขตเนื้อหา คุณลักษณะพิเศษหรือข้อเด่นของหนังสือ เช่น ภาพประกอบ วรรชนี มีการประเมินคุณค่า แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลว่ามีค่าควรอ่านหรือควรจัดทำ เหมาะกับผู้อ่านกลุ่มใด มีการเปรียบเทียบกับหนังสือเล่มอื่นในประเภทเดียวกัน ผู้วิจารณ์ควรมีความรู้ในสาขาที่วิจารณ์ ควรระบุชื่อหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจารณ์ เพื่อใช้พิจารณาความน่าเชื่อถือของบทวิจารณ์

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ:

ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ:

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจาก

กองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

การใช้ภาษา:

วารสารเปิดรับบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมุ่งเน้นให้บทความมีการใช้ภาษาที่ให้ความหมายที่ชัดเจนและมีความกระชับรัดกุม

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์:

วารสารมีนโยบายในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ หลังจาก accepted (ยอมรับการตีพิมพ์แล้วเท่านั้น เก็บเพียงครั้งเดียว) ทั้งนี้ทางวารสารจะดำเนินการออกใบเสร็จรับเงินกับทางมหาวิทยาลัยให้แก่ผู้ส่งบทความทุกบทความ โดยมีอัตราค่าธรรมเนียมดังนี้

-บทความวิชาการหรือบทความวิจัยหนังสือ จำนวน 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ

-บทความวิจัย จำนวน 4,000 บาท (สี่พันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ

กรุณาชำระค่าธรรมเนียม หลังจากได้รับอีเมลให้ชำระเงินจากวารสารแล้วเท่านั้น วารสารจะไม่คืนค่าธรรมเนียมให้ทุกกรณี

นโยบายการเข้าถึงบทความอย่างเสรี:

วารสารนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สามารถเข้าถึงบทความทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ และนิติศาสตร์และเผยแพร่งานวิจัยแก่ผู้ชมในวงกว้าง ผู้สนใจทั่วไปสามารถเข้าถึงได้แบบเปิด ซึ่งหมายความว่าบทความที่ตีพิมพ์ทั้งหมดสามารถเปิดออนไลน์สำหรับทุกคนจากทุกที่ในโลกโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ความเป็นเจ้าของและการจัดการ:

หลักสูตรบัณฑิตศึกษากาภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นเจ้าของวารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ วารสารได้รับการสนับสนุนบางส่วนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กระบวนการและการกำกับดูแลของวารสารสามารถทำได้ผ่านแหล่งเงินทุนที่หลากหลาย การสนับสนุนทางการเงินทั้งหมดทำให้วารสารสามารถรักษามาตรฐานการตีพิมพ์ในระดับสูง โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้มงวด

ผู้จัดพิมพ์:

วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ เป็นวารสาร peer-reviewed อย่างเป็นทางการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

ลิขสิทธิ์และการอนุญาต:

วารสารให้ความสำคัญกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์และการอนุญาตลิขสิทธิ์ เพื่อปกป้องสิทธิของผู้แต่งและเผยแพร่ได้อย่างเหมาะสม นโยบายขึ้นอยู่กับความเปิดกว้าง การเข้าถึง และการระบุแหล่งที่มา ผู้เขียนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ของตน และบทความต่างๆ ได้รับการตีพิมพ์ภายใต้ Creative Commons Attribution License (CC BY) ซึ่งอนุญาตให้มีการแบ่งปัน ดัดแปลง และแสดงที่มาที่สมเหตุสมผล ผู้เขียนสมควรที่จะ

เผยแพร่ภายใต้ใบอนุญาต CC BY ซึ่งอนุญาตให้ใช้ซ้ำและแจกจ่ายในวงกว้าง วารสารสนับสนุนการโพสต์บทความเกี่ยวกับแหล่งเก็บข้อมูลของบุคคลที่สาม โดยแนบกับข้อจำกัดด้านสถาบันและเงินทุน หลักเกณฑ์ของผู้เขียนอธิบายถึงข้อกำหนดด้านลิขสิทธิ์และใบอนุญาต โดยมอบหมายให้ผู้เขียนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิและภาระผูกพันของตน นโยบายดังกล่าวกำหนดขอบเขตของการทำงานร่วมกัน การเปิดกว้าง และการแบ่งปันที่รับผิดชอบ ผู้เขียนที่ทำการวิจัย ในขณะเดียวกันก็รักษาสีในทรัพย์สินทางปัญญา

แหล่งรายได้:

วารสารได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์จากผู้ส่งบทความ

นโยบายการโฆษณา:

วารสารได้พยายามเข้าถึงนักวิชาการและประชาชนทั่วไปอย่างแข็งขันเพื่อเพิ่มชื่อเสียงและการยอมรับอย่างต่อเนื่อง วารสารรักษาความโปร่งใสตลอดทั้งนโยบายการโฆษณา มีการดำเนินกิจกรรมการโฆษณาที่เกี่ยวข้องและเหมาะสม เช่น การเข้าร่วมการประชุมวิชาการ กิจกรรมทางการศึกษา สถาบันวิจัย และสถาบันการศึกษา อีกทั้ง วารสารยังเสนอตัวเองเป็นวารสารพันธมิตรของการประชุมที่เกี่ยวข้อง และไม่มีพันธมิตรโฆษณาของเรารายใดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกองบรรณาธิการ เพื่อรับประกันคุณภาพของบทความโดยบรรณาธิการของวารสารจะตรวจสอบให้แน่ใจเสมอว่าการส่งผลงานทุกครั้งจะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นมาตรฐานและยุติธรรม วารสารให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อจริยธรรมและความเป็นมืออาชีพ โดยรักษามาตรฐานการตีพิมพ์สูงสุด

กลยุทธ์การตลาด:

วารสารใช้แนวทางการตลาดทางตรง เช่น อีเมล หน้า Facebook อย่างเป็นทางการ และเว็บไซต์ ThaiJo เพื่ออำนวยความสะดวกในวารสารในขณะที่ยังคงรักษามาตรฐานทางจริยธรรม มีการติดต่อกับนักวิจัยและนักวิชาการในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อให้มั่นใจว่ามีการสื่อสารที่ถูกต้องและให้ข้อมูลเกี่ยวกับพันธกิจและคุณลักษณะของวารสาร วารสารจัดลำดับความสำคัญของกฎหมายความโปร่งใส ความยินยอม และความเป็นส่วนตัวของข้อมูล แนวทางที่รอบคอบของวารสารมุ่งมั่นที่จะให้ข้อมูลที่เพียงพอและเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ วารสารคำนึงถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและทบทวนแนวทางการปฏิบัติตามกฎระเบียบของเราอย่างต่อเนื่อง วารสารมุ่งทำการตลาดทางตรงด้วยจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อ เป็นประโยชน์ต่อนักวิชาการทำให้เกิดความร่วมมือ และเผยแพร่ผลงานวิจัยอันทรงเกียรติอย่างโปร่งใส

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ:

พระครูสุธีภิกขิตบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
krisada.sae@mcu.ac.th

.....

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวิเชียร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
psbud@hotmail.com

.....

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
maghavin9@gmail.com

.....

พระปลัดระพีพัน พุทธิสารโร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
raphind@yahoo.com

.....

ธีรโชติ เกิดแก้ว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย
tongin2000@gmail.com

.....

บุษกร วัฒนบุตร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย
busaaiey2516@gmail.com

.....

ปริญญ์ วัฒนพิศุทธิ์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย
jpkhaninphasut@gmail.com

.....

วันชัย สุขตาม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย
wanchai2526@sru.ac.th

.....

วันทนา เนาว์วัน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย
wanthana_nt@hotmail.com

.....

สายชล ปัญญาชิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย
saicholpa@g.swu.ac.th

.....

อนันต์ อุปสอด คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย
ananupsod9541@gmail.com

.....

กองจัดการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

สุภัทรชัย สีสะไบ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พระมหาสมชาย ขนติสรโณ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พระมหาสมัคร อติภทฺโท

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

สุรียา รักษาเมือง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พระพลวัฒน์ สพลโ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

สุมาลี บุญเรือง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

กชพรรณน บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

พระปลัดสมนึก อธิปญโญ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

นเรศ ฤทธิเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

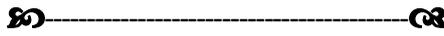
ธัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บทบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการนี้เป็นปีที่ 4 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2569 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต

บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(4)
บทบรรณาธิการ	(6)
สารบัญ	(7)

บทความวิจัย:

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา	1-11
 พระปราโมทย์ พุทธธมโม (แช่ลี), สมาน งามสนิท, พิเชฐ ทั้งโต	
การบริหารจัดการองค์กรกีฬาตามหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย	12-21
 อัครพร พึ่งพร, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรพล สุยะพรหม	
การพัฒนาระบบดิจิทัลที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนโดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี	22-31
 วิทวัส พงศ์กรเกียรติ, วัชรินทร์ ชาญศิลป์, ธัชชนันท์ อิศรเดช	
บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต กรณีศึกษาหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ	32-42
 พระครูปลัดโพธิวรวัฒน์ (ไพรัชซ์ แช่เฮง), พระสิทธิวัชรบัณฑิต (สุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน), พระมหาไพฑูริย์ ปนตนนโท	
การบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเกียบ อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา	43-52
 พระสมุห์อนันต์เอก ธิรปุณโญ, รัฐพล เย็นใจมา, พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์	
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี	53-63
 รุจ กสิวุฒิ, ปนัดดา รักษาแก้ว	
การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์	64-76
 อารยา สำเนียงล้ำ, วันชัย สุขตาม, ศศิธร ศูนย์กลาง	
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์	77-88
 เมวดี พอกทรัพย์, วันชัย สุขตาม, จิรายุ ทรัพย์สิน	

<p>อัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในพื้นที่ชายแดนผ่านสื่อออนไลน์</p> <p>✍ ชลันดา จำปาทอง, อธิมาตร เพิ่มพูน, ณัฐวดี บุญครอง</p>	89-99
<p>การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์</p> <p>✍ นรมน สมัครสมาน, จิรายุ ททรัพย์สิน, ศศิธร ศูนย์กลาง</p>	100-110
<p>การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผ่านหลักการกัญแจก้าดอกของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี</p> <p>✍ ฐิรวรา โรจนสกุลเกตุ, สุรพล สุยะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง</p>	111-124
บทความวิชาการ:	
<p>ภาครัฐกับการจัดการความมั่นคงไซเบอร์ในยุคโลกาภิวัตน์</p> <p>✍ อรพินทร์ พญาพิทักษ์สกุล</p>	125-133
<p>หลักอริยสัจ 4: การยุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศชูดาน</p> <p>✍ พระมหาสถิตย์ สุทธิมน (ราชวงศ์), พระไกรสร สุมโน (กันมา), พระสุริยันต์ จิตตกาโร (วงศ์สุวรรณ)</p>	134-145
<p>การเสริมสร้างสมรรถนะเชิงนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นในยุคดิจิทัล</p> <p>✍ โกวิทย์ อุบลรัตน์</p>	146-153
<p>สมรรถนะเชิงการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <p>✍ ธนารัตน์ จิตต์พายัพ</p>	154-161
<p>ภาคผนวก</p> <p>คำแนะนำสำหรับผู้เขียน รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ</p> <p>ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย</p> <p>Sample of Original Research Article Preparation</p> <p>ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ</p> <p>Sample of Original Academic Article Preparation</p>	<p>ภาคผนวก 1</p> <p>ภาคผนวก 5</p> <p>ภาคผนวก 10</p> <p>ภาคผนวก 16</p> <p>ภาคผนวก 19</p>

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา*

BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR INCREASE EFFICIENCY
IN THE ADMINISTRATION ON THE CHACHOENGAO PROVINCIAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

พระปราโมทย์ พุทธธมโม (แซ่ลี), สมาน งามสนิท, พิเชฐ ทังโต

Phra Pramot Buddhadhammo (Saelee), Sman Ngamsnit, Pichet Thangto

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: pramot00009@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงาน 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงาน และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ทำการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.913 และสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยนำมาสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อยืนยันผลการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพในการบริหารงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.56) เรียงลำดับตาม คือ คุณภาพของงาน ค่าใช้จ่าย เวลา และปริมาณงาน ตามลำดับ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงาน พบว่า 1. การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การปรับปรุงแก้ไข การปฏิบัติตามแผน การวางแผน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2. หลักอทิบาท 4 ประกอบด้วย วิริยะ ความเพียร ฉันทะ ความพอใจ วิมังสา ความไตร่ตรอง ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ได้มีการประยุกต์หลักอทิบาท 4 และการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านคุณภาพของงาน โดยการเน้นคุณภาพที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา และสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ 2. ด้านปริมาณงาน โดยการวางแผนบริหารเวลาเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 3. ด้านเวลา โดยการดำเนินการได้ตรงตามเวลา ตามแผนอย่างเป็นระบบ และ 4. ด้านค่าใช้จ่าย โดยการใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและประหยัด เกิดความคุ้มค่าแก่ประชาชน

คำสำคัญ: การประยุกต์; หลักพุทธธรรม; ประสิทธิภาพการบริหารงาน; องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the efficiency of administration, 2. To study the factors affecting the efficiency of administration, and 3. To present the application of Buddhist principles to increase the efficiency of administration of Chachoengsao Provincial Administrative Organization, conducted in both quantitative and qualitative methods, collecting data from a sample of 399 people, using a questionnaire with a reliability of 0.913 for the whole questionnaire, and conducting in-depth interviews with 18 key informants. The data obtained from the research results were then used for focus group discussions to confirm the results of the study.

Research findings were found that: 1. The overall efficiency of administration was at a high level ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.56), ranked by quality of work, cost, time, and quantity of work, respectively. 2. Factors affecting the efficiency of administration were found that: 1. Administration, consisting of improvement, compliance with plans, and planning, had a statistically significant effect on the efficiency of administration of Chachoengsao Provincial Administrative Organization at a level of 0.01. 2. The four principles of Iddhipada, consisting of Viriya, diligence, perseverance, Chanda, desire, satisfaction, Vimamsa, investigation, and contemplation, had an effect on the efficiency of administration of Chachoengsao Provincial Administrative Organization. Statistically significant at the 0.01 level, and 3. Application of Buddhist principles to increase efficiency in the administration of Chachoengsao Provincial Administrative Organization was found that the four principles Iddhipada and management were applied as a basis for promoting efficiency in administration in all four areas, consisting of: 1. Quality of work by emphasizing correct, complete, timely quality and creating satisfaction for service recipients. 2. Quantity of work by planning time management to achieve the target amount of work. 3. Time by implementing work on time and systematically according to plan, and 4. Costs by spending that created maximum benefit and savings, creating value for the people.

Keywords: Application; Buddhadhamma; Efficiency in the Administration; Chachoengsao Provincial Administrative Organization

บทนำ

องค์การบริหารงานส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นสถานที่ในการปฏิบัติราชการของบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานราชการ ซึ่งประกอบไปด้วยหลายฝ่ายที่ปฏิบัติงาน ในส่วนของการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารงานส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ยังมีปัญหาอยู่บ้างในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะบุคลากรบางท่านไม่ได้รักงาน ไม่พอใจกับงานที่ทำอยู่ผู้ปฏิบัติงาน ขาดความขยันหมั่นเพียรอยู่บ้างและยังไม่เอาใจใส่ที่รับผิดชอบและการดูแลประชาชนที่มาติดต่องาน ที่สำคัญไปกว่านั้นบุคลากรบางคนยังใช้เหตุผลพินิจพิเคราะห์ค่อนข้างน้อย

ข้อมูลจากแผนพัฒนาจังหวัดฉะเชิงเทรา (พ.ศ.2566-2570) พบปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา แยกเป็นแต่ละด้าน ดังนี้ 1. ด้านสังคม พบว่า มีปัญหา

การว่างงานเกิดจากภาวะเศรษฐกิจเกิดการชะลอตัว ประชาชนต้องการหารายได้เสริมและเกษตรกรมีช่วงเวลาว่างหลักจากทำการเกษตร ประชาชนมีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ขาดแคลนที่ดินในการทำเกษตรกรรม ปัญหาการตั้งครุภัณฑ์ไม่พร้อม เกิดจากมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เสี่ยงต่อการติดโรคทางเพศสัมพันธ์ เด็กถูกทอดทิ้งและเกิดครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวจำนวนมาก ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ปัญหาเสพติด ปัญหาแรงงานข้ามชาติ ปัญหาอาชญากรรม 2. ด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ขาดองค์ความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเกษตร ขาดการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาทั้งภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร ปัญหาช้างป่าบุกรุกที่เกษตรกร และ 3. ด้านการท่องเที่ยวพบว่า แหล่งโบราณสถานในจังหวัดฉะเชิงเทราหลายแห่งทรุดโทรมไม่ได้รับการบูรณะให้อยู่ในสภาพที่จะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดฉะเชิงเทรา เริ่มจะสูญหาย เช่น วัฒนธรรมไทย-พวน อำเภอพนมสารคาม ขาดแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ขาดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมให้มีการบริหารจัดการได้มาตรฐาน และสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเกิดประโยชน์ ขาดการพัฒนาองค์ความรู้เครือข่ายทางวัฒนธรรมให้มีความเข้มแข็ง (องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2566)

การสร้างค่านิยมในการปฏิบัติงานที่ยึดกับสังคม คือ การปฏิบัติงานเร็วและได้งานดี บุคลากรมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถมีความสุขและความพอใจในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งจะเพิ่มพูนคุณภาพและปริมาณของผลงาน รู้จักคิดค้น/ดัดแปลงแก้ไข วิธีการปฏิบัติงานให้ได้ผลดีขึ้นอยู่เสมอ ค้นคว้าหาวิธีหรือเทคนิคในการสร้างคุณภาพงานให้ได้มากที่สุด มีระบบการบริหารจัดการตนเองที่เอื้อต่อการผลิตและการบริการได้ตามเป้าหมาย และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายด้านพลังงานและระยเวลาน้อยที่สำคัญคือ บุคลากรมีส่วนช่วยกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรค โดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือเกิดข้อขัดแย้งน้อยที่สุด ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ใช้บริการที่องค์การบริหารงานส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา จึงตระหนักถึงความสำเร็จ ของการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารงานจังหวัดฉะเชิงเทรา ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นข้อเด่นและข้อด้อย และระดับการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารงานส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา อันจะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของบุคลากรองค์การบริหารงานส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา และสามารถนำผลที่พบไปใช้ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรองค์การบริหารงานส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อจะได้แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน โดยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับวงจรการบริหารงาน คือ การวางแผน (Plan) ซึ่งเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายและวิธีการที่จะนำมาปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย การปฏิบัติงาน (Do) เป็นการลงมือปฏิบัติและรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ การตรวจสอบ (Check) เป็นการตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามแผน และการปรับปรุงแก้ไข (Act) เป็นการทบทวนแผนงานเพื่อปรับปรุงระบบและวิธีการดำเนินการให้เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้การบริหารงานมีการจัดระบบการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังนำหลักธรรมของความสำเร็จในการทำงานอย่างมีความสุข ทำให้บุคคลและองค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ หากมีการนำหลักพุทธธรรมไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการนำมาปรับใช้ในการทำงานอย่างเหมาะสมมากที่สุด คือ หลักอิทธิบาท 4 (ที่.ปา. 11/231/233) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ได้แก่ ฉันทะ คือ มีใจรักในงานที่ทำหรือการมีความสุขกับงานที่ทำ วิริยะ คือ มุ่งมั่นทุ่มเทกับงานที่ได้รับมอบหมาย มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน จิตตะ คือ มีสมาธิและจดจ่อกับงานที่ทำอยู่ มีความรอบคอบและความใส่ใจ

ในตัวงาน และวิมังสา คือ ทบทวนในงานที่ทำและพัฒนาต่อยอดเรียนรู้จากข้อผิดพลาดและปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไปให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วย ซึ่งผลจากการวิจัยจะได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และจะได้ใช้ประโยชน์จากการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประเทศชาติต่อไป

จากความจำเป็นและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการศึกษาครั้งนี้ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักอริยบท 4 เข้ามาเป็นตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยด้วยเพื่อให้เห็นถึงแนวทางการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นข้อวัตรปฏิบัติขัดเกลาจิตใจ สามารถนำมาประพฤติปฏิบัติได้ตลอดเวลา นอกจากนั้น ยังศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในองค์กรด้วยว่า ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทราหรือไม่อย่างไร ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา และจะช่วยให้ นักวิจัย นักวิชาการ สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึก และการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามโมเดลที่นำเสนอต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 124,575 คน (จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) ได้ขนาดตัวอย่าง เท่ากับ 399 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 5 คน กลุ่มตัวแทนประชาชน จำนวน 4 คน กลุ่มนักวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 1. ปัจจัยส่วนบุคคล 2. การบริหารจัดการ 3. หลักอริยบท 4 และ 4. ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.913

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 399 ตัวอย่าง สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยจัดตามพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่ายตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละพื้นที่ ได้ข้อมูลกลับมาครบ 100% เต็ม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาเพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกครั้งหนึ่ง

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวม

ข้อ	ประสิทธิภาพในการบริหารงาน ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านคุณภาพของงาน (Quality)	4.01	0.59	มาก
2	ด้านปริมาณงาน (Quantity)	3.81	0.59	มาก
3	ด้านเวลา (Time)	3.90	0.67	มาก
4	ด้านค่าใช้จ่าย (Costs)	4.01	0.64	มาก
ภาพรวม		3.93	0.56	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านคุณภาพของงาน (Quality) ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.59) รองลงมาคือ ด้านค่าใช้จ่าย (Costs) ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.64) ด้านเวลา (Time) ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.67) และด้านปริมาณงาน (Quantity) ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.59) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา พบผลการศึกษา ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การบริหารจัดการ ประกอบด้วย ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do) ด้านการตรวจสอบ (Check) และด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act) อย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
ฉะเชิงเทรา

ตัวแปรการจัดการจัดการ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.250	.152		8.226**	.000
การปรับปรุงแก้ไข (Act)	.482	.045	.520	10.756**	.000
การปฏิบัติตามแผน (Do)	.199	.045	.212	4.386**	.000
การวางแผน (Plan)	.109	.040	.159	3.752**	.000

Multiple R=.675^b, R²=.456, Adjusted R²=.453, Std. Error=.416, F=299.256, Sig=.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารจัดการส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการ ดังนี้ การปรับปรุงแก้ไข (Act) การปฏิบัติตามแผน (Do) การวางแผน (Plan) มีเพียง การตรวจสอบ (Check) เท่านั้นที่ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิเคราะห์มีสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) เท่ากับ .453 แสดงว่า การบริหารจัดการสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ร้อยละ 45.3 ซึ่งสามารถเขียนในรูปของสมการ ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.250 + .482Act + .199Do + .109Plan$$

$$Z_Y = .520Z_{Act} + .212Z_{Do} + .159Z_{Plan}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ด้านฉันทะ ความพอใจ ด้านวิริยะ ความเพียร ด้านจิตตะ ความคิดมุ่งไป และด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตัวแปรหลักอิทธิบาท 4	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.933	.130		7.154**	.000
วิริยะ ความเพียร (Iddhi ₂)	.354	.046	.372	7.739**	.000
ฉันทะ ความพอใจ (Iddhi ₁)	.240	.037	.288	6.454**	.000
วิมังสา ความไตร่ตรอง (Iddhi ₄)	.199	.044	.212	4.545**	.000

Multiple R=.766^c, R²=.587, Adjusted R²=.584, Std. Error=.363, F=258.031, Sig=.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการ ดังนี้ วิริยะ ความเพียร (Iddhi₂) ฉันทะ ความพอใจ (Iddhi₁) วิมังสา ความไตร่ตรอง (Iddhi₄) มีเพียงจิตตะ ความคิดมุ่งไป (Iddhi₃) เท่านั้นที่ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) เท่ากับ .584 แสดงว่า หลักอิทธิบาท 4

สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ร้อยละ 58.4 ซึ่งสามารถเขียนในรูปของสมการ ดังนี้

$$\hat{Y} = .933 + .354I_{ddhi2} + .240I_{ddhi1} + .199I_{ddhi4}$$

$$Z_Y = .372Z_{ddhi2} + .288Z_{ddhi1} + .212Z_{ddhi4}$$

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนี้ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 1. ด้านฉันทะ (ความพอใจ) โดยการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และรักในงานอย่างสม่ำเสมอ 2. ด้านวิริยะ (ความเพียร) โดยพัฒนาตนเองโดยการฝึกฝนทักษะพัฒนาความรู้ และทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ตามเวลา 3. ด้านจิตตะ (ความคิดมุ่งไป) โดยร่วมกันรับผิดชอบคุณภาพการบริหารและการบริการ และ 4. ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) โดยการใช้ปัญญาและการวิเคราะห์อย่างรอบคอบเพื่อหลีกเลี่ยงความผิดพลาด และนำการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงาน ประกอบด้วย 1. ด้านวางแผน (Plan) โดยการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายอย่างชัดเจน 2. ด้านปฏิบัติตามแผน (Do) โดยการปฏิบัติตามแผนอย่างทั่วถึงและทั่วทั้งองค์กร 3. ด้านตรวจสอบ (Check) โดยการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน และ 4. ด้านปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยการปรับปรุงงานที่ได้รับการตรวจสอบแล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิม

จากการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 และการบริหารจัดการทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านคุณภาพของงาน (Quality) โดยการเน้นคุณภาพที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา และสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ 2. ด้านปริมาณงาน (Quantity) โดยการวางแผนบริหารเวลาเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ 3. ด้านเวลา (Time) โดยการดำเนินการได้ตรงตามเวลา ตามแผนอย่างเป็นระบบ และ 4. ด้านค่าใช้จ่าย (Costs) โดยการใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและประหยัด เกิดความคุ้มค่าแก่ประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.56) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับ ดังนี้ ด้านคุณภาพของงาน (Quality) รองลงมาคือ ด้านค่าใช้จ่าย (Costs) ด้านเวลา (Time) และด้านปริมาณงาน (Quantity) ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของอุบลกาญจน์ อมรสิน และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการงบประมาณที่มีประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย คุณภาพของงาน (Quality) ปริมาณงาน (Quantity) เวลา (Time) และค่าใช้จ่าย (Costs) โดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาปฏิบัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีด้วย

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา พบผลการศึกษา ดังนี้ 1. ด้านการบริหารจัดการส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา 3 ด้าน พบว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการ ดังนี้

การปรับปรุงแก้ไข (Act) การปฏิบัติตามแผน (Do) การวางแผน (Plan) มีเพียง การตรวจสอบ (Check) เท่านั้นที่ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิเคราะห์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .453 แสดงว่า การบริหารจัดการสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ร้อยละ 45.3 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูนนทกิจโกศล สิริขโย และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี พบว่า สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน มีการวางแผนดำเนินการ วางแผนบุคลากร วางแผนด้านงบประมาณ วางแผนสร้างเครือข่าย และวางแผนด้านวัสดุ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และตรวจสอบความโปร่งใส ด้านการปรับปรุงแก้ไข มีการปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่อง ปรับปรุงพัฒนา ปรับปรุงประสิทธิภาพ และปรับปรุงมาตรฐาน 2. ด้านหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการ ดังนี้ วิริยะ ความเพียร ($Iddhi_2$) ฉันทะ ความพอใจ ($Iddhi_1$) วิมังสา ความไตร่ตรอง ($Iddhi_4$) มีเพียงจิตตะ ความคิดมุ่งไป ($Iddhi_3$) เท่านั้น ที่ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิเคราะห์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .584 แสดงว่า หลักอิทธิบาท 4 สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ร้อยละ 58.4 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสมชัย นันทาภิรัตน์ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการตามพันธกิจของกระทรวงอุตสาหกรรม พบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการตามพันธกิจของกระทรวงอุตสาหกรรม ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการตามพันธกิจของกระทรวงอุตสาหกรรม ได้ร้อยละ 69.0 (Adjust $R^2 = 0.690$) เรียงตามลำดับ ได้แก่ วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา วิริยะ สู้งาน และจิตตะ ใส่ใจงาน ตามลำดับ และ 2. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการตามพันธกิจของกระทรวงอุตสาหกรรม คือ การบูรณาการหลักพุทธธรรมอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการตามพันธกิจของกระทรวงอุตสาหกรรม ให้สำเร็จลุล่วง ได้แก่ 1. ฉันทะ รักงาน 2. วิริยะ สู้งาน 3. จิตตะ ใส่ใจงาน และ 4. วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา และยังมีปัจจัยอีก 2 ปัจจัยที่ส่งให้การบริหารจัดการตามพันธกิจของกระทรวงอุตสาหกรรมสำเร็จลุล่วงได้ ประกอบด้วย 1. ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร 4 ด้าน ประกอบด้วย ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ ระบบบริหารทางไกล ระบบบริหารงานทั่วไป ระบบเครือข่ายอุตสาหกรรม และ 2. ปัจจัยภายในองค์กร 7 ด้าน ประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร กลยุทธ์ การจัดบุคคลเข้าทำงาน รูปแบบ ระบบ ค่านิยมร่วม และทักษะ

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทราได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ด้านวิริยะ (ความเพียร) ด้านจิตตะ (ความคิดมุ่งไป) และด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) พบว่า นอกจากนั้นยังนำการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เรื่องของการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) และนำไปสู่การเกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านคุณภาพของงาน (Quality) โดยมีการบริหารจัดการงานอย่างเป็นระบบ เน้นคุณภาพที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา และสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ 2. ด้านปริมาณงาน (Quantity) โดยมีการบริหารเวลาเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ด้านเวลา (Time) โดยมีการดำเนินการได้ตรงตามเวลา ตามแผนอย่างเป็นระบบ จัดสรรเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4. ด้านค่าใช้จ่าย (Costs) โดยมีการใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความสูญเสียน้อยที่สุด ประหยัด ให้เกิดความคุ้มค่าแก่ประชาชนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของมนตรี บุญจรัส (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการ

หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงานเกษตรจังหวัดอ่างทอง พบว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเกษตรจังหวัดอ่างทอง โดยมีกระบวนการบริหารบูรณาการเข้ากับหลักอิทธิบาท 4 คือ 1. ฉันทะ รักงาน เจ้าหน้าที่มีความสุขและจริงจังกับงานที่ปฏิบัติ สัมครใจและมุ่งหวังในผลสำเร็จของงาน ทำงานอย่างสุดความสามารถและมีความสามัคคี 2. วิริยะ สู้งาน โดยขยัน อดทน และตั้งใจฝึกฝนเพื่อพัฒนาทักษะฝีมือให้เกิดความชำนาญ 3. จิตตะ ใส่ใจงาน เอาใจใส่เพื่อนร่วมงาน ปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และ 4. วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา โดยมีสติตลอดเวลา คิดค้นแนวทางการปรับปรุงงาน และแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผลโดยใช้กระบวนการบริหาร ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเกษตรจังหวัดอ่างทองทั้งเรื่องของการวางแผนที่ดี มีการจัดองค์การที่เหมาะสม การนำอย่างมีวิสัยทัศน์และการควบคุมอย่างเป็นระบบมีความยุติธรรม

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพดังกล่าวสามารถอธิบายองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 เข้ามาประยุกต์

ให้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย

1. ด้านฉันทะ (ความพอใจ) โดยการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และรักในงานอย่างสม่ำเสมอ
2. ด้านวิริยะ (ความเพียร) โดยพัฒนาตนเองโดยการฝึกฝนทักษะ พัฒนาความรู้ และทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ตามเวลา
3. ด้านจิตตะ (ความคิดมุ่งไป) โดยร่วมกันรับผิดชอบคุณภาพการบริหารและการบริการ และ
4. ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) โดยการใช้ปัญญาและการวิเคราะห์อย่างรอบคอบเพื่อหลีกเลี่ยงความผิดพลาด และนำการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงาน ประกอบด้วย

1. ด้านวางแผน (Plan) โดยการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายอย่างชัดเจน
2. ด้านปฏิบัติตามแผน (Do) โดย การปฏิบัติตามแผนอย่างทั่วถึงและทั่วทั้งองค์กร
3. ด้านตรวจสอบ (Check) โดยการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน และ
4. ด้านปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยการปรับปรุงงานที่ได้รับการตรวจสอบแล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิม

จากการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 และการบริหารจัดการทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านคุณภาพของงาน (Quality) โดยการเน้นคุณภาพที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา และสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ
2. ด้านปริมาณงาน (Quantity) โดยการวางแผนบริหารเวลาเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
3. ด้านเวลา (Time) โดยการดำเนินการได้ตรงตามเวลา ตามแผนอย่างเป็นระบบ และ
4. ด้านค่าใช้จ่าย (Costs) โดยการใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและประหยัด เกิดความคุ้มค่าแก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรที่จะต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มความสามารถและความรู้ของบุคลากรในการดำเนินงาน รวมทั้งเสริมสร้างทักษะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้การบริการประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทันสมัย

2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรที่จะต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ เช่น การพัฒนาระบบข้อมูลกลาง (Data Center) การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการให้บริการ และการสร้างแอปพลิเคชันสำหรับการสื่อสารและรับข้อเสนอแนะจากประชาชน เพื่อเพิ่มความสะดวกและความโปร่งใสในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรที่จะต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นเสริมสร้างความรู้ความสามารถ รวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรรักในงานและภารกิจขององค์กร เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพและสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้น

2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรที่จะต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและรูปแบบการบริหารงาน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการเสนอความคิดเห็นและแนวทางปรับปรุง เพื่อเสริมสร้างความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบต่อภารกิจขององค์กร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐกับองค์กรภาคเอกชน เพื่อให้เห็นแนวทางการปรับเปลี่ยนปัจจัยการบริหารจัดการให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันและอนาคต

2. ควรที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมที่สามารถนำไปปรับใช้ในบริบทของสังคมและชีวิตประจำวันในปัจจุบันอย่างไร เช่น การสร้างสมดุลในชีวิต การส่งเสริมสุขภาพจิตใจ การพัฒนาความเข้าใจและความอดทนในสังคม เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและเป็นประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

- จังหวัดฉะเชิงเทรา. (2567). อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา. สืบค้น 5 ตุลาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/wNJ2l>
- พระครูนนทกิจโกศล สิริชโย และคณะ. (2563). รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(4), 1429-1438.
- มนตรี บุญจรัส. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงานเกษตรจังหวัดอ่างทอง. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 7(2), 207-219.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชัย นันทาภิรัตน์ และคณะ. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการตามพันธกิจของกระทรวงอุตสาหกรรม. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 5(2), 21-35.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2566). ปัญหาและอุปสรรค : รายงานผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. จังหวัดฉะเชิงเทรา: องค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา.
- อุบลกาญจน์ อมรสิน และคณะ. (2567). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการงบประมาณที่มีประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 7(1), 27-40.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การบริหารจัดการองค์กรกีฬาตามหลักพุทธธรรมาภิบาล
เพื่อความเป็นเลิศขององค์กรกีฬาแห่งประเทศไทย*
SPORTS ORGANIZATIONS MANAGEMENT ACCORDING
TO BUDDHIST GOVERNANCE FOR THE EXCELLENCE
OF THE SPORTS AUTHORITY OF THAILAND

อัครพร พึ่งพร, เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง, สุรพล สุยะพรหม

Akraporn Phuengphon, Kiattisak Suklueang, Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: oreo.akaraporn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความเป็นเลิศขององค์กรกีฬาแห่งประเทศไทย 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศขององค์กรกีฬาแห่งประเทศไทย และ 3. นำเสนอการบริหารจัดการองค์กรกีฬาตามหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อความเป็นเลิศขององค์กรกีฬาแห่งประเทศไทย การวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรองค์กรกีฬาแห่งประเทศไทย 249 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารขององค์กรกีฬาแห่งประเทศไทย บุคลากรนักกีฬาทีมชาติไทยและผู้มีส่วนได้เสีย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความเป็นเลิศขององค์กรกีฬาแห่งประเทศไทย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. การบริหาร 4M และหลักท้าวนา 4 ส่งผลต่อความเป็นเลิศขององค์กรกีฬาแห่งประเทศไทย ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัย 4M สามารถร่วมกันทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 64.3 หลักท้าวนา 4 ทำนายได้ร้อยละ 73.1 และ 3. การบริหารจัดการองค์กรกีฬาตามหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อความเป็นเลิศขององค์กรกีฬาแห่งประเทศไทย เกิดจากการบริหารปัจจัยการบริหาร 4M บูรณาการกับหลักท้าวนา 4 ซึ่งส่งผลต่อความเป็นเลิศขององค์กรกีฬาแห่งประเทศไทย ทำให้มีระบบการเลือกสรรนักกีฬาที่มีพรสวรรค์ มีศูนย์ซักซ้อมกีฬาที่ได้มาตรฐานในระดับสากล มีจำนวนนักกีฬาอาชีพเพิ่มมากขึ้น มีพัฒนาการด้านสถิติและผลการแข่งขันที่ดีขึ้น และมีการเชิดชูเกียรติและศักดิ์ศรีของการเป็นนักกีฬาไทย

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; องค์กรกีฬา; หลักพุทธธรรมาภิบาล; ความเป็นเลิศ; การกีฬาแห่งประเทศไทย

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the excellence of the Sports Authority of Thailand, 2. To examine the factors influencing the excellence of the Sports Authority of Thailand, and 3. To propose the sports organizations management according to

*Received August 29, 2025; Revised September 18, 2025; Accepted September 28, 2025

Buddhist governance for the excellence of the Sports Authority of Thailand, conducted by the mixed-methods. The quantitative research, data were collected using a five-point Likert scale questionnaire. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. For the qualitative part, the key informants were executives of the Sports Authority of Thailand, national athletes, and stakeholders. Data were collected through in-depth interviews with 18 key informants using a structured in-depth-interview script, as well as a focus group discussion with 10 participants. The data were analyzed by content descriptive interpretation.

Research findings were found that: 1. The overall excellence of the Sports Authority of Thailand was at a high level. When considered by aspect, all dimensions were also at a high level. 2. The 4M management factors and Bhavana 4 significantly influenced the excellence of the Sports Authority of Thailand at the 0.01 level. The 4M factors together predicted 64.3 percent of the variance, while Bhavana 4 predicted 73.1 percent, and 3. The management of the sports organization according to Buddhist good governance for excellence of the Sports Authority of Thailand was achieved through the integration of 4M management factors with Bhavana 4. This integration contributed to the excellence of the Sports Authority of Thailand by establishing a systematic selection of talented athletes, creating international-standard training centers, increasing the number of professional athletes, improving records and competition results, and honoring the dignity and prestige of being Thai athletes.

Keywords: Management; Sports Organization; Buddhist Governance; Excellence; Sports Authority of Thailand

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยยังเผชิญความท้าทายหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจที่โครงสร้างยังไม่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมเต็มศักยภาพ ผลิตภาพภาคบริการและเกษตรอยู่ในระดับต่ำ ขณะที่คุณภาพแรงงานยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ด้านสังคมยังมีช่องว่างในการยกระดับรายได้ ลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพบริการสาธารณะ ด้านสิ่งแวดล้อมยังคงต้องฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรเพื่อความยั่งยืน ส่วนด้านการบริหารจัดการรัฐยังขาดความต่อเนื่องและความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหาประชาชน นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงอายุ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนท้าทายความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ ดังนั้น ไทยจึงจำเป็นต้องมีแผนยุทธศาสตร์ที่รอบคอบและครอบคลุม เพื่อเป็นกรอบการพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

แผนพัฒนาการศึกษาระดับชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2565-2570) มีปรัชญาการศึกษาพัฒนาคน สังคมและเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจไทย โดยกำหนดพันธกิจให้การศึกษากลายเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ แผนดังกล่าวเน้นการพัฒนานักศึกษาระยะยาวและส่งเสริมธรรมาภิบาลด้านกีฬา โดยเฉพาะนโยบายที่ 9 ที่มุ่งยกระดับการบริหารจัดการกีฬาระดับให้มามีประสิทธิภาพบนพื้นฐาน

ธรรมาภิบาล กำหนดให้เป็นเป้าหมายและตัวชี้วัดของทุกองค์กร พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรอิสระ เพื่อพิจารณาข้อพิพาทด้านกีฬาด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

การกีฬาแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาอย่างมีประสิทธิภาพ กีฬาเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นสถาบันสังคม จึงต้องมีกฎระเบียบและหน่วยงานกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เช่น ชมรม สมาคม และองค์การบริหารกีฬา มีบทบาท ในการควบคุมและสนับสนุนการพัฒนากีฬาให้ดำเนินไปตามมาตรฐาน (พรพล เทศทอง, 2567) ดังนั้น การกีฬาของประเทศไทยจะสำเร็จได้ด้วยการบริหารจัดการที่ดีภายใต้กติกาและมารยาทกีฬา ช่วยพัฒนาคน ให้รู้จักแพ้ ชนะ และให้อภัย ส่งผลต่อการพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอันเป็น การยกระดับคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนากีฬา ในประเภทต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ การกีฬาแห่งประเทศไทย มีภารกิจหลัก ๆ ตามพระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 และแผนยุทธศาสตร์ ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ประชาชนเข้าถึงอย่าง ทั่วถึง ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงานด้านกีฬา ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และจัดทำแผนงาน ตลอดจน ประเมินผลเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนา อีกทั้งยังจัด ช่วยเหลือ และร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมกีฬา สืบสวน จัดสร้าง และบูรณะสถานที่กีฬา สร้างความร่วมมือกับองค์กรทั้งในและต่างประเทศ และกำกับดูแลควบคุม กิจการกีฬาให้เป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐาน เพื่อยกระดับวงการกีฬาไทยให้มีความก้าวหน้าและแข่งขันได้ ในระดับสากล (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2568)

ด้วยเหตุที่ว่าการเล่นกีฬาต้องมีกฎกติกาในการเล่น และการบริหารงานก็ต้องเป็นไปตามระเบียบของ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาซึ่งเป็นองค์กรภาครัฐ จึงต้องมีหลักธรรมาภิบาลเข้ามาเกี่ยวข้องในการบริหาร การกีฬาด้วย โดยอาศัยหลักการบริหารจัดการและควบคุมปัจจัยการบริหาร 4M ซึ่งประกอบด้วย คน เงิน วัสดุ และการจัดการ (Drucker, 1973) ทั้งนี้นำมาบูรณาการกับหลักพุทธธรรมคือหลักภาวนา 4 ภายภาวนา ศิลภาวนา จิตตภาวนา ปัญญาภาวนา (อง.ปญจก. 22/39/104) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จะทำให้นักกีฬาได้รับการพัฒนาตามกระบวนการที่ดี ที่จะทำให้การกีฬาแห่งประเทศไทยพัฒนาไปสู่ความเป็น เลิศ กล่าวคือ มาระบบการเลือกสรรและพัฒนา นักกีฬา มีศูนย์ฝึกซ้อมกีฬาที่ได้มาตรฐาน มีการจัดการแข่งขัน กีฬาอาชีพที่ได้มาตรฐานสากลมีพัฒนาการด้านสถิติและผลการแข่งขัน มีการเชิดชูเกียรติและการดูแล สวัสดิการและสวัสดิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารจัดการองค์กรกีฬาตามหลักพุทธธรรมาภิบาล เพื่อความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการกีฬา อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามวิสัยทัศน์องค์กร ได้แก่ ระบบการคัดเลือกและพัฒนา นักกีฬาที่มีคุณภาพ ศูนย์ฝึกซ้อมมาตรฐาน การจัดการแข่งขันกีฬาอาชีพระดับสากล การพัฒนาสถิติและผลการแข่งขัน รวมถึง การยกระดับคุณภาพชีวิตบุคลากรกีฬา ซึ่งทั้งหมดมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุด คือ ความเป็นเลิศของการกีฬา แห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย
3. เพื่อนำเสนอการบริหารจัดการองค์กรกีฬาตามหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อความเป็นเลิศของการกีฬา แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อาศัยวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก โดยคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยตรง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องและตรงประเด็นมากที่สุด

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1. ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรการกีฬาแห่งประเทศไทย จำนวน 655 คน (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2565)

2.2. กลุ่มตัวอย่าง ได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 249 คน ทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

2.3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้บริหารกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2 คน ผู้บริหารการกีฬาแห่งประเทศไทย 2 คน ฝ่ายปฏิบัติงานการกีฬาแห่งประเทศไทย 2 คน ผู้ฝึกสอน 2 คน นักกีฬาทีมชาติไทย 2 คน นักวิชาการด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา 2 คน ผู้แทนประชาชน 2 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพุทธศาสนา 2 รูป นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานรัฐประศาสนศาสตร์ 2 คน สำหรับสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนานักกีฬาทีมชาติไทย และมีประสบการณ์ตรงในด้านรัฐประศาสนศาสตร์และพระพุทธรักษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้เลือกโดยเจาะจง โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สามารถให้ข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเป็นเครื่องมือหลัก โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงว่าเครื่องมือมีคุณภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง ผลการทดสอบพบว่า เครื่องมือมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.965

3.2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผ่านการตรวจสอบด้านเนื้อหา (IOC) และความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน แบบสัมภาษณ์ทุกข้อ มีค่า 1.00 ทุกข้อ แสดงว่า เครื่องมือมีคุณภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักกีฬาทีมชาติไทย จำนวน 249 คน และสามารถรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนได้ครบถ้วนทุกฉบับ

4.2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 ราย โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบ จากนั้นจึงถอดความตามตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน และสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่เหมาะสมกับงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ โดยนำสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาใช้ประกอบกับการวิเคราะห์เชิงอนุมานผ่านเทคนิคการถดถอยพหุคูณ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และตีความสาระสำคัญจากข้อมูลสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. ความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย โดยภาพรวม

ที่	ความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านระบบการเลือกสรรและพัฒนานักกีฬา	4.04	0.58	มาก
2	ด้านศูนย์ฝึกซ้อมกีฬาที่ได้มาตรฐาน	3.93	0.62	มาก
3	ด้านการจัดการแข่งขันกีฬาอาชีพที่ได้มาตรฐานสากล	3.90	0.65	มาก
4	ด้านพัฒนาการด้านสถิติและผลการแข่งขัน	3.86	0.59	มาก
5	ด้านการเชิดชูเกียรติและการดูแลสวัสดิการและสวัสดิภาพ	3.99	0.61	มาก
ภาพรวม		3.94	0.54	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านระบบการเลือกสรรและพัฒนานักกีฬา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการเชิดชูเกียรติและการดูแลสวัสดิการและสวัสดิภาพ และด้านพัฒนาการด้านสถิติและผลการแข่งขัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ปัจจัยการบริหาร 4M ส่งผลต่อความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านการจัดการ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุ และด้านงบประมาณ ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .804 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .647 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) ที่ปรับแล้ว เท่ากับ .643 แสดงว่า การพัฒนาศักยภาพนักกีฬาทิมาชาติไทย สามารถร่วมกันทำนายความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย ได้ร้อยละ 64.3 หลักทฤษฎี 4 ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทยทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับดังนี้ คือ ด้านศิลปวิทยา การพัฒนาระเบียบวินัย ด้านปัญญาทฤษฎี การพัฒนาความรู้ ด้านจิตวิทยา การพัฒนาจิตใจ และด้านกายภาพ การพัฒนาร่างกาย ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .857 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .734 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) ที่ปรับแล้ว เท่ากับ .731 แสดงว่า หลักทฤษฎี 4 สามารถร่วมกันทำนายความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย ได้ร้อยละ 73.1

3. การบริหารจัดการองค์กรกีฬาตามหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย ได้มีการบูรณาการปัจจัยการบริหาร 4M ประกอบด้วย ด้านบุคลากร (Man) มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ด้านงบประมาณ (Money) มีกระบวนการตรวจสอบ ด้านวัสดุ (Materials) มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านการจัดการ (Management) มีการกำกับติดตามผลอย่างต่อเนื่องกับหลักทฤษฎี 4 ได้แก่ ด้านกายภาพ มีการส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

ด้านศิลปภาวนา มีการส่งเสริมให้บุคลากรได้มีระเบียบวินัย ด้านจิตตภาวนา มีการส่งเสริมสมาธิในการแข่งขัน ด้านปัญญาภาวนา มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ส่งผลให้เกิดความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย ผลที่พบคือ มีระบบการเลือกสรรนักกีฬาที่มีพรสวรรค์ มีศูนย์ซักซ้อมกีฬาที่ได้มาตรฐานในระดับสากล มีจำนวนนักกีฬาอาชีพเพิ่มมากขึ้น มีพัฒนาการด้านสถิติและผลการแข่งขันที่ดีขึ้น และมีการเชิดชูเกียรติและศักดิ์ศรีของการเป็นนักกีฬาไทย

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านระบบการคัดเลือกและพัฒนา นักกีฬามีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานนักกีฬาตั้งแต่ระดับเยาวชนผ่านการคัดเลือกผู้ที่มีความสนใจ มีศักยภาพ และสุขภาพร่างกายจิตใจที่พร้อม พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรด้านกีฬาให้เพียงพอต่อความต้องการของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธงชัย คล้ายแสง และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยบูรณาการหลักพุทธธรรมต้องมีการวางแผน ปฏิบัติติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งเชื่อมโยงกับการนำ หลักอิทธิบาท 4 มาใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการกีฬาอย่างมีส่วนร่วม ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การกีฬาแห่งประเทศไทยสามารถบรรลุความเป็นเลิศได้ด้วยการพัฒนาระบบการคัดเลือกและบ่มเพาะนักกีฬา ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจผ่านการเชิดชูเกียรติและสวัสดิการ และเสริมด้วยการใช้ข้อมูลสถิติและผลการแข่งขันเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ ซึ่งหากผสมผสานกับหลักพุทธธรรม เช่น อิทธิบาท 4 และธรรมาภิบาล ก็จะช่วยสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับความเป็นเลิศของการกีฬาไทยได้อย่างแท้จริง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ปัจจัยการบริหาร 4M ได้แก่ การจัดการ (Management) บุคลากร (Man) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และงบประมาณ (Money) ส่งผลต่อความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะด้านการจัดการซึ่งมีอิทธิพลสูงสุด สะท้อนว่าการบริหารจัดการที่เป็นระบบรอบคอบ และยึดหยุ่นคือหัวใจในการขับเคลื่อนองค์กรกีฬาให้บรรลุความสำเร็จ ทั้งนี้ ปัจจัยทั้ง 4 สามารถร่วมกันทำนายความเป็นเลิศได้ถึงร้อยละ 64.3 ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาก แสดงให้เห็นว่าความเป็นเลิศไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เกิดจากการประสานสอดคล้องของทุกองค์ประกอบ ตั้งแต่การมีบุคลากรคุณภาพ การใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดหาและใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสม และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระสมุห์บุญโชค กิตติสาโร และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดวัดถ้ำกระบอก อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัย 4M มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการฟื้นฟูอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านบุคลากรและการจัดการซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและคุณภาพของกระบวนการฟื้นฟู แม้จะอยู่ในบริบทที่แตกต่างกัน แต่ก็สะท้อนถึงหลักการเดียวกันว่า การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ คือ หัวใจของความสำเร็จในทุกองค์กร และยังสอดคล้องกับการศึกษาของสุภัณฑิลา จันทร์สว่าง และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การบริหาร 4M มีความสัมพันธ์กับความสามัคคีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเมื่อบริหารจัดการอย่างสมดุลและโปร่งใส ย่อมก่อให้เกิดความร่วมมือ ความเข้าใจและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยภาพรวมการบริหารจัดการของการกีฬาแห่งประเทศไทยที่ยึดหลัก 4M อย่างเป็นระบบ

สอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทต่าง ๆ และสะท้อนหลักการเดียวกันว่า การจัดการที่มีประสิทธิภาพและบูรณาการคือ กลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นเลิศขององค์กร ทั้งในด้านการบริหาร การปฏิบัติงาน และผลสัมฤทธิ์ รวมถึงการสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยชี้ว่า หลักทฤษฎี 4 ได้แก่ ศิลปทฤษฎี ปัญญาทฤษฎี จิตตทฤษฎี และกายทฤษฎี ส่งผลกระทบต่อความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยสามารถอธิบายความเป็นเลิศขององค์กรได้ถึงร้อยละ 73.1 ซึ่งถือว่า สูงมาก โดยเฉพาะศิลปทฤษฎี หรือการพัฒนาระเบียบวินัยที่มีอิทธิพลสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าการยึดมั่นในวินัย จริยธรรม และกติกาคือรากฐานสำคัญของความมั่นคงและความน่าเชื่อถือขององค์กรกีฬา ขณะเดียวกัน ปัญญาทฤษฎี ก็มีบทบาทรองลงมา แสดงถึงการเน้นการเรียนรู้ พัฒนาความรู้ และการใช้ปัญญาแก้ปัญหา ซึ่งช่วยเสริมประสิทธิภาพและสมรรถนะของบุคลากรอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปาริชาติ เปรมวิชัย และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตัวแทน ประกันชีวิตในจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ปัญญาทฤษฎีและกายทฤษฎีมีอิทธิพลต่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในภาคธุรกิจ และสอดคล้องกับการศึกษาของถนอมขวัญ อยู่สุข และคณะ (2565) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธของผู้เกษียณอายุการปฏิบัติงานจากกรมชลประทาน ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎี 4 ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของผู้เกษียณและผู้สูงอายุในองค์กรภาครัฐ โดยเน้นการพัฒนา สมดุลทั้งกาย จิตใจ ความคิด และพฤติกรรม และสอดคล้องกับการศึกษาของทัศนมาดี ฉากภาพ และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุในองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการทฤษฎี 4 ในการบริหารจัดการและ ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ สามารถสร้างสุขภาวะองค์กรได้อย่างสมบูรณ์ โดยสรุป การที่การกีฬาแห่งประเทศไทย นำ หลักทฤษฎี 4 มาใช้ในกระบวนการบริหาร ไม่เพียงช่วยยกระดับระเบียบวินัย ความรู้ และจิตใจ ของบุคลากร แต่ยังสร้างบรรยากาศองค์กรที่มีคุณธรรม โปร่งใส และยั่งยืน อันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศด้านกีฬา อย่างมั่นคงในระยะยาว

3. การบริหารจัดการองค์กรกีฬาตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลเพื่อความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ความเป็นเลิศที่เกิดขึ้นสะท้อนผ่านผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจน เช่น การมีระบบ เลือกรองและพัฒนานักกีฬาที่เน้นทั้งพรสวรรค์ ความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ การมีศูนย์ฝึกที่ได้มาตรฐาน การพัฒนานักกีฬาอาชีพและการจัดการแข่งขันในระดับมาตรฐานสากล การมีบุคลากรที่มีคุณภาพรวมถึง การเชิดชูเกียรติของนักกีฬา และการดูแลสวัสดิการของบุคลากรอย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นการส่งเสริมทั้งภาคการบริหาร จัดการและมีมิติของคุณค่าทางสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปรีชา ศิริรัตน์ไพบูลย์ และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬาในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัด อุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมกีฬาเยาวชนต้องอาศัยระบบการจัดการที่ครอบคลุมและต่อเนื่อง และ สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติศักดิ์ มีเจริญ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารกีฬาฟุตบอล ชายในสถาบันอุดมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นเลิศในระดับสถาบันอุดมศึกษาต้องอาศัยการบริหาร จัดการบุคลากร โครงสร้าง งบประมาณ และเครือข่ายภายนอก ในภาพรวมความเป็นเลิศของการกีฬา แห่งประเทศไทยเกิดจากการบูรณาการหลักธรรมภายใน คือ ทฤษฎี 4 กับหลักบริหารภายนอก คือ 4M ซึ่งเมื่อผสมผสานอย่างเหมาะสม จะช่วยยกระดับองค์กรกีฬาในทุกมิติ ทั้งด้านการพัฒนานักกีฬา การจัดการ แข่งขัน การดูแลบุคลากร และมาตรฐานสากลได้อย่างแท้จริง แนวทางนี้จึงควรถูกนำไปปรับใช้เป็นนโยบาย และยุทธศาสตร์ เพื่อสร้างรากฐานความเป็นเลิศที่มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากผลการวิจัย และจัดสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาประมวลและปรับปรุงให้องค์ความรู้มีความสมบูรณ์และรอบด้านมากยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำไปจัดทำเป็นแผนภาพสังเคราะห์องค์ความรู้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า ความเป็นเลิศของกีฬาแห่งประเทศไทยเกิดจากการบูรณาการ ปัจจัยการบริหาร 4M และ หลักท้าวานา 4 อย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

ปัจจัยการบริหาร 4M ด้านบุคลากร (Man) มุ่งพัฒนาศักยภาพและสร้างความผูกพันต่อองค์กร ด้านงบประมาณ (Money) มีการตรวจสอบและจัดหาทรัพยากรอย่างโปร่งใส ด้านวัสดุ (Materials) สนับสนุนอุปกรณ์กีฬาอย่างเพียงพอ และด้านการจัดการ (Management) มีการวางแผนและติดตามผลอย่างรอบคอบ

ขณะเดียวกัน หลักภาวะนา 4 ด้านภาวะนา พัฒนาการออกกำลังกายสม่ำเสมอ ศิลภาวะนา มีศีลวินัย และเคารพกฎกติกา จิตตภาวะนา การฝึกจิตและสมาธิ ปัญญาภาวะนา เสริมสร้างความรู้สู่การสร้างนวัตกรรม ปัจจัย 2 ส่วนข้างต้นส่งผลโดยตรงต่อความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย ผลที่พบ คือ มีระบบ การคัดเลือกและพัฒนานักกีฬาที่มีคุณภาพ ศูนย์ฝึกมาตรฐานสากล การแข่งขันอาชีพที่ได้มาตรฐาน รวมถึง การเชิดชูเกียรติและดูแลสวัสดิการบุคลากรอย่างทั่วถึง อันเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับการกีฬาของ ประเทศสู่ความเป็นเลิศอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การกีฬาแห่งประเทศไทย ควรมีนโยบายส่งเสริมการบริหารจัดการปัจจัยการบริหาร 4M ด้านการจัดการ (Management) เพื่อให้เกิดกระบวนการในการวางแผนดำเนินการและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วน ได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
2. การกีฬาแห่งประเทศไทย ควรมีนโยบายส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักภาวะนา 4 ด้านจิตตภาวะนา การพัฒนาจิตใจ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรมีความสุขในการทำงานหรือซ้อมกีฬา มีจิตใจร่าเริงและ เป็นการส่งเสริมให้บุคลากรมีสุขภาพทางจิตที่ดี
3. การกีฬาแห่งประเทศไทย ควรมีนโยบายพัฒนาความเป็นเลิศของการกีฬาแห่งประเทศไทย ด้านพัฒนาการด้านสถิติและผลการแข่งขัน เพื่อให้ภาพรวมของการแข่งขันกีฬาของการกีฬาแห่งประเทศไทย ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การกีฬาแห่งประเทศไทย ควรพัฒนาความเป็นเลิศด้านระบบการเลือกสรรและพัฒนา นักกีฬา โดยพัฒนาบุคลากรการกีฬาให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอต่อความต้องการของประเทศตั้งแต่ระดับท้องถิ่น
2. การกีฬาแห่งประเทศไทย ควรพัฒนาความเป็นเลิศด้านศูนย์ฝึกซ้อมกีฬาที่ได้มาตรฐาน โดยจัด สถานที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมใช้งาน พัฒนาต่อยอดไปสู่การเป็นศูนย์กลางการฝึกซ้อมกีฬา (Sport Training Hub) ในอาเซียน
3. การกีฬาแห่งประเทศไทย ควรพัฒนาความเป็นเลิศด้านการจัดการแข่งขันกีฬาอาชีพที่ได้ มาตรฐานสากล โดยจัดตั้งสโมสรกีฬาอาชีพเพิ่มมากขึ้น พัฒนาบุคลากรทางการกีฬาที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น
4. การกีฬาแห่งประเทศไทย ควรพัฒนาความเป็นเลิศด้านพัฒนาการด้านสถิติและผลการแข่งขัน โดยพัฒนาการแข่งขันให้ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม
5. การกีฬาแห่งประเทศไทยควรพัฒนาความเป็นเลิศด้านการเชิดชูเกียรติและการดูแลสวัสดิการ และสวัสดิภาพ โดยการเชิดชูเกียรติของบุคลากรทางการกีฬาให้ปรากฏ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมาภิบาลในระดับหน่วยงานกีฬาเฉพาะด้าน เช่น สมาคมกีฬาประเภทต่าง ๆ หรือศูนย์ฝึกกีฬาแห่งชาติ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการตาม หลักพุทธธรรมาภิบาลในระดับปฏิบัติการ และประเมินผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนานักกีฬา
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรกีฬาในประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จสูงและ วิเคราะห์ความสอดคล้องหรือแตกต่างกับหลักพุทธธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการ แบบบูรณาการในบริบทของไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการขับเคลื่อนหลักพุทธธรรมมาภิบาลสู่การปฏิบัติจริงของการกีฬาแห่งประเทศไทย โดยเน้นการศึกษาเชิงลึกในด้านภาวะผู้นำ คุณธรรม จริยธรรม และการมีส่วนร่วมของผู้บริหารระดับสูง ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2560-2564).

กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรมฟิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2565). คู่มือการวิเคราะห์อุปทานกำลังคนการกีฬาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: การกีฬาแห่งประเทศไทย.

_____. (2568). เกี่ยวกับกทท. และ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย. สืบค้น 20 สิงหาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/wxOTd>

กิตติศักดิ์ มีเจริญ. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารกีฬาฟุตบอลชายในสถาบันอุดมศึกษา (ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ถนอมขวัญ อยู่สุข และคณะ. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธของผู้เกษียณอายุการปฏิบัติงานจากกรมชลประทาน. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 11(4), R40-R54.

ทัตมาวดี ฉากภาพ และคณะ. (2564). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนารูปแบบของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(2), 226-239.

ธงชัย คล้ายแสง และคณะ. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 6(4), 823-840.

ปรีชา ศิริรัตน์ไพบูลย์ และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬาในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, 6(1), 326-338.

ปาริชาติ เปรมวิชัย และคณะ. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตัวแทนประกันชีวิตในจังหวัดพิษณุโลก. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์, 7(2), 142-154.

พรพล เทศทอง. (2563). สมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย. สืบค้น 12 มีนาคม 2567, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/126588>

พระสมุห์บุญโชค กิตติสาโร และคณะ. (2566). การบริหารการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดวัดถ้ำกระบอก อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์, 6(3), 52-65.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

สุบัณฑิต จันทร์สว่าง และคณะ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 8(2), 57-68.

Drucker, P. F. (1973). Management: Tasks, Responsibilities, Practices. New York: Harper and Row.

Yamane T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การพัฒนาระบบดิจิทัลที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชน
โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี*
DEVELOPMENT OF DIGITAL SYSTEMS AFFECTING QUALITY OF PUBLIC SERVICES
ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES OF SUPHAN BURI PROVINCIAL
DAMRONGDHAMMA CENTER

วิวัฒน์ พงศ์กรเกียรติ, วชรินทร์ ชาญศิลป์, ธัชชนันท์ อิศรเดช

Withawat Phongkornkiat, Vacharin Chansilp, Thatchanan Issaradet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: withawatphong@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาคุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรม จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3. นำเสนอการพัฒนาระบบดิจิทัลที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนโดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่มาใช้บริการศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี 391 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ศูนย์ดำรงธรรม นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ รวม 18 รูปหรือคน เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรม จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การพัฒนาระบบดิจิทัล และหลักสังคหวัตถุ 4 ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรีทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยการพัฒนาระบบดิจิทัล สามารถร่วมกันทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 64.4 ส่วนหลักสังคหวัตถุ 4 ทำนายได้ร้อยละ 74.3 และ 3. การพัฒนาระบบดิจิทัลที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนโดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นผลจากการพัฒนาระบบดิจิทัล และหลักสังคหวัตถุ 4 ทำให้บุคลากรให้บริการด้วยความเป็นธรรมและไม่เอินเอียง ระยะเวลาการให้บริการลดลงเมื่อใช้ระบบดิจิทัล การให้บริการเป็นไปตามความจำเป็นของประชาชน มีการบำรุงรักษา ระบบดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ และมีการปรับปรุงระบบเพื่อตอบสนองต่อเทคโนโลยีใหม่

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบดิจิทัล; คุณภาพการให้บริการ; หลักพุทธธรรม; ศูนย์ดำรงธรรม; จังหวัดสุพรรณบุรี

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the quality of public service delivery at the Damrongdham Center Suphanburi Province. 2. To study the factors affecting the quality of public service delivery at the Damrongdham Center Suphanburi Province, and 3. To propose the development of digital systems that affected the quality of public services according to the Buddhist principles of the Damrongdham Center Suphanburi Province. Methodology was the mixed methods. The Quantitative research, the samples consisted of 391 citizens who had used the services of the Damrongdham Center in Suphanburi Province. Data were collected through a five-point Likert scale questionnaire and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The Qualitative research, the key informants included heads of government agencies, administrators and officials of the Damrongdham Center, scholars in Buddhism, and scholars or in public administration, totaling 18 key informants. Data were collected through structured in-depth-interviews and a focused group discussion with 10 participants. The qualitative data were analyzed by content descriptive interpretation.

The findings were as follows: 1. The overall quality of public service was at a high level. When considered by individual dimensions, all aspects were also rated at a high level. 2. The factors affecting the quality of public service delivery at the Damrongdham Center Suphanburi Province was found that the development of the digital system and Sangahavatthu 4 significantly affected the quality of public service delivery at the Damrongdham Center in Suphanburi Province at the 0.01 level. The development of the digital system jointly predicted the variance at 64.4 percent but for Sangahavatthu 4 at 74.3 percent, and 3. The development of digital systems that affected the quality of public services according to the Buddhist principles of the Damrongdham Center Suphanburi Province was the result of digital system development and Sangahavatthu 4, which the personnel could provide services with fairness and impartiality, reduced waiting times due to the use of the digital system, services that met the actual needs of citizens, regular maintenance of the digital system, and continuous improvement of the system to respond to new technologies.

Keywords: Digital System Development; Service Quality; Buddhist Principles; Dharma Center; Suphan Buri Province

บทนำ

รัฐบาลผลักดันนโยบายไทยแลนด์ 4.0 เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ระบบราชการจึงต้องปรับเปลี่ยนและปฏิรูปให้สอดคล้อง โดยยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การทำงานต้องเปิดเผย โปร่งใส เปิดกว้าง และเชื่อมโยงกับทุกภาคส่วน โดยจัดโครงสร้างแบบแนวระนาบและบูรณาการระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นการบริการเชิงรุก ตรงกับความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งใช้การวิเคราะห์ความเสี่ยงและสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

เพื่อให้หน่วยงานรัฐมีสมรรถนะสูงและเป็นที่ยอมรับของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2567)

กระทรวงมหาดไทยได้จัดตั้งศูนย์บริการชาวสยามมหาดไทยเมื่อปี พ.ศ.2536 เพื่อให้ข้อมูลและรับเรื่องร้องเรียนของประชาชน ต่อมาได้พัฒนาเป็นศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและบูรณาการการทำงาน โดยปรับบทบาทจากเชิงรับเป็นเชิงรุก มุ่งเน้นบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ศูนย์ดำรงธรรมจึงถูกจัดตั้งครอบคลุมทั่วประเทศทั้งส่วนกลางและภูมิภาค ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2545 และต่อมา คสช. ได้มีประกาศเมื่อปี พ.ศ. 2557 ให้ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียน ให้คำปรึกษา และเป็นศูนย์บริการร่วม เพื่ออำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึง ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรีมีบทบาทสำคัญในการรับเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ของประชาชน ให้คำปรึกษา ประสานงาน และไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อแก้ไขปัญหาให้ลุล่วง อีกทั้งยังสนับสนุนการพัฒนาประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาแก่ประชาชน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันแม้จะมีประชาชนมาใช้บริการจำนวนมาก โดยในปีที่ผ่านมา มีเรื่องมากถึง 45 เรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ที่มีปัญหาที่ส่งต่อให้อำเภอดำเนินการ ศูนย์ข้อมูลไอไอซี แต่ศูนย์ฯ ยังประสบปัญหา เช่น ขาดระบบดิจิทัลที่ทันสมัย บุคลากรไม่เพียงพอและขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อีกทั้งไม่มีอำนาจควบคุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การทำงานล่าช้า ส่งผลให้เจ้าหน้าที่เกิดความเครียด ขาดขวัญกำลังใจ และกระทบต่อประสิทธิภาพโดยรวมของการปฏิบัติงาน (ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, 2566)

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัลทำให้ภาครัฐต้องปรับตัว โดยเฉพาะด้านการให้บริการประชาชนซึ่งเป็นพันธกิจหลัก แต่เชิงปฏิบัติการให้บริการด้านข้อร้องเรียนของไม่เกิดผลเท่าที่ควร ยังมีความล่าช้าเห็นอยู่บ้างและประชาชนก็ยังหันต่อความปลอดภัยของข้อมูล ซึ่งทำให้ประสิทธิภาพในการให้บริการไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น การนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบร้องเรียนออนไลน์ ระบบให้คำปรึกษาผ่านแพลตฟอร์ม และฐานข้อมูลเชิงนโยบาย ช่วยเพิ่มความรวดเร็ว ความแม่นยำ และความโปร่งใส ศูนย์ดำรงธรรมสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนที่รัฐบาลให้ความสำคัญมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความแตกแยก และปัญหาต่าง ๆ เช่น ครอบครัวยากจน ยาเสพติด การพนัน และหนี้สิน ทำให้เรื่องร้องเรียนมีจำนวนและความซับซ้อนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประชาชนร้องทุกข์ต่อหน่วยงานรัฐมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (วิลาลินี สัตยาชัย, 2564) อนึ่ง การพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อการให้บริการประชาชนจึงจำเป็นต้องไม่พิจารณาเฉพาะในเชิงเทคนิคเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงมิติทางจริยธรรมและคุณธรรมอันเป็นหลักประกันของความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งก็คือหลักสังคหัตถธรรม 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา (อง.จตุกก. 21/32/37-38) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งหมายถึง การให้บริการ การให้บริการที่สุภาพ การทำงานหรือให้บริการด้วยความตั้งใจและการปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการทุกคนด้วยความยุติธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบดิจิทัล ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านความพร้อมของบุคลากร ด้านความสะดวกในการใช้งาน และด้านความปลอดภัยของข้อมูล (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2564) ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมสวัสดิการของประชาชนด้วยการใช้ระบบดิจิทัล ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นดังกล่าวมาแล้วข้างต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การพัฒนาระบบดิจิทัลที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชน โดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี โดยประยุกต์หลักสังคหัตถธรรม 4 กับการพัฒนาระบบดิจิทัล ที่จะส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนโดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งจะสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นแนวทางในการเพิ่มคุณภาพ

การให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้ศึกษาในการนำไปใช้ในการบริหารของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาระบบดิจิทัลที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนโดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการคัดเลือกประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยอาศัยวัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นเกณฑ์หลัก โดยเน้นคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องและสะท้อนความเป็นจริงมากที่สุด

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้ใช้บริการศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ในปี 2566-2567 จำนวน 16,603 คน (ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 391 คน สุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ จากประชาชนทั่วไป 204 คน ข้าราชการ/พนักงานรัฐ 46 คน ผู้ประกอบการ 8 คน พนักงานบริษัทเอกชน 56 คน และเกษตรกร 77 คน ตามจำนวนสัดส่วนประชากร

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 รูปหรือคน ผู้วิจัยได้เลือกโดยเจาะจง ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการ 3 คน ผู้บริหารศูนย์ดำรงธรรม 3 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ดำรงธรรม 3 คน นักวิชาการด้านพระพุทธพุทธศาสนา 2 รูป นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 3 คน ประชาชนผู้มาใช้บริการ 2 คน และผู้มีส่วนได้เสีย 2 คน รวม 18 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง ผลการทดสอบพบว่า แบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.970 สะท้อนให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงในระดับสูง อันเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเครื่องมือนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อรับรองคุณภาพและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างรอบด้าน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นจากกลุ่มประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบการ เกษตรกร และผู้ด้อยโอกาส รวมจำนวน 391 คน โดยลงพื้นที่แจกด้วยตนเอง

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณบดี 16 คน และพระสงฆ์ 2 รูป โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลทั้งในรูปแบบการจดบันทึกและการบันทึกเสียง จากนั้นจึงถอดความและสังเคราะห์สาระสำคัญตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่เหมาะสมสำหรับงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ โดยทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงอนุมานโดยใช้เทคนิคการถดถอยพหุคูณ ซึ่งช่วยอธิบายความสัมพันธ์และอิทธิพลระหว่างตัวแปรได้อย่างชัดเจนและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งตีความสาระสำคัญจากข้อมูลการสัมภาษณ์อย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้ได้ผลการอธิบายและการสังเคราะห์ที่ถูกต้อง ครบคลุม และสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. คุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนมีความเชื่อมั่นและความพึงพอใจในการให้บริการ สามารถใช้บริการได้ตลอด 24 ชั่วโมง มีช่องทางให้บริการออนไลน์ที่สามารถลดค่าใช้จ่ายเข้าถึงง่ายสำหรับประชาชนทุกคน มีระบบการให้บริการที่ปลอดภัย มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริการมากขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

คุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรม จังหวัดสุพรรณบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค	4.11	0.62	มาก
2. ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา	4.15	0.59	มาก
3. ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง	4.16	0.58	มาก
4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	4.03	0.60	มาก
5. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า	4.13	0.58	มาก
ภาพรวม	4.12	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนผู้ใช้บริการศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรีมีความเห็นต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการให้บริการอย่างพอเพียง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา ส่วนด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าการพัฒนาระบบดิจิทัลส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรีทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านความปลอดภัยของข้อมูล ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านความสะดวกในการใช้งาน และด้านความพร้อมของบุคลากร ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .805 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .646 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) ที่ปรับแล้ว เท่ากับ .644 แสดงว่า การพัฒนาระบบดิจิทัล สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ได้ร้อยละ 64.4 ส่วนหลักสังเกต 4 ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านทาน การให้บริการ ด้านสมานัตตตา การปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการทุกคน ด้วยความยุติธรรม ด้านอรรถจริยา การทำงานหรือให้บริการด้วยความตั้งใจ และด้านปิยวาจา การให้บริการที่สุภาพ ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .864 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ .747 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) ที่ปรับแล้ว เท่ากับ .743 แสดงว่า หลักสังเกต 4 สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ได้ร้อยละ 74.3

3. การเสนอการพัฒนาระบบดิจิทัลที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนโดยการประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นผลจากการพัฒนาระบบดิจิทัลบูรณาการกับหลักสังเกต 4 ซึ่งมีรายละเอียด ประกอบด้วย การพัฒนาระบบดิจิทัล มีระบบดิจิทัลของหน่วยงาน ควรมีความเสถียร บุคลากรมีความสามารถในการสื่อสารและแนะนำระบบได้ดี ระบบสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีมาตรการป้องกันความเสี่ยงในการถูกโจรกรรมข้อมูล ส่วนหลักสังเกต 4 ด้านทาน (การให้บริการ) บุคลากรให้คำแนะนำและบริการเพิ่มเติมเกินกว่าที่ท่านคาดหวัง ด้านปิยวาจา (การให้บริการที่สุภาพ) บุคลากรอธิบายขั้นตอนการให้บริการอย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย ด้านอรรถจริยา (การให้บริการด้วยความตั้งใจ) มุ่งเน้นการช่วยเหลือและให้บริการที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ด้านสมานัตตตา (การให้บริการด้วยความยุติธรรม) การติดต่อกับศูนย์ดำรงธรรมเป็นไปอย่างโปร่งใสและชัดเจน องค์ประกอบทั้ง 2 ประการส่งผลให้เกิดคุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวคือ บุคลากรให้บริการด้วยความเป็นธรรมและไม่เอินเอียง ระยะเวลาการให้บริการลดลงเมื่อใช้ระบบดิจิทัล การให้บริการเป็นไปตามความจำเป็นของประชาชน มีการบำรุงรักษาระบบดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอและมีการปรับปรุงระบบเพื่อตอบสนองต่อเทคโนโลยีใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาระบบดิจิทัลของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า อยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงการบริหารจัดการที่มีความพร้อมทั้งด้านเทคโนโลยี การออกแบบการใช้งาน และความปลอดภัยของข้อมูล โดยด้านที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ความสะดวกในการใช้งาน ความปลอดภัย และเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งช่วยให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้อย่างรวดเร็ว ทัวถึง และมีคุณภาพ การออกแบบเมนูและช่องทางดิจิทัลที่หลากหลาย ทำให้ทุกกลุ่มใช้งานได้ง่าย และส่งผลต่อการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรพีพัฒน์ พรหมจันทร์ (2565) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง นวัตกรรมการบริหารงานของภาครัฐในยุคดิจิทัล พบว่าการพัฒนาระบบดิจิทัลของภาครัฐช่วยยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึงมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการข้อมูล

และการประสานงานของหน่วยงานภาครัฐในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยด้านความพร้อมของบุคลากร แม้จะได้คะแนนรองลงมาแต่ยังอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าคุณยด์ำรงธรรมมีบุคลากรที่มีทักษะและความรู้ด้านดิจิทัลเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปิยะ ประดิ่งทา และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะเชิงพุทธเพื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ของบุคลากรศาลปกครอง ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรควรบูรณาการทั้งความรู้ ทักษะ และหลักพุทธธรรม (ปัญญา 3) เพื่อสร้างบุคลากรที่มีทั้งความเชี่ยวชาญและคุณธรรมในการให้บริการ การพัฒนาระบบดิจิทัลของคุณยด์ำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรีมีความก้าวหน้าและสอดคล้องกับแนวโน้มและข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการออกแบบเพื่อความสะดวก การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล และการเสริมสมรรถนะบุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืนในระยะยาว

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพให้บริการประชาชนของคุณยด์ำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบดิจิทัลส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนของคุณยด์ำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีลำดับความสำคัญ คือ ความปลอดภัยของข้อมูล เทคโนโลยีดิจิทัล ความสะดวกในการใช้งาน และความพร้อมของบุคลากร ตามลำดับ อีกทั้งยังสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพการให้บริการได้ถึงร้อยละ 64.4 แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาระบบไม่ได้มุ่งเพียงความรวดเร็ว แต่เน้นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยด้านความปลอดภัยของข้อมูลมีอิทธิพลสูงสุด สะท้อนถึงการกำหนดมาตรการเข้มงวดในการปกป้องข้อมูลของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสรารุช เบญจกุล (2567) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า การยกระดับสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลในองค์กรต้องผสมทั้งความรู้ความเข้าใจ การใช้งาน การสร้างนวัตกรรม และมาตรการด้านความปลอดภัยอย่างเข้มแข็ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและคุณภาพการให้บริการ ส่วนในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและความสะดวกในการใช้งาน สะท้อนถึงการนำระบบดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพมาใช้เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและบริการได้สะดวก รวดเร็ว และรองรับหลายแพลตฟอร์ม ซึ่งสอดคล้องกับงานของอรรณงเกียรติ อุทัยสง และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารข้อมูลข่าวสารในยุคโซเชียลมีเดียโดยบูรณาการหลักกาลามสูตรของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่มีทักษะการวิเคราะห์และใช้วิจารณญาณในการจัดการข้อมูลสามารถลดความเสี่ยงจากข้อมูลคลาดเคลื่อนและสร้างความเชื่อมั่นได้ โดยรวมผลการวิจัยยืนยันว่าการพัฒนาระบบดิจิทัลควบคู่กับการเสริมทักษะบุคลากรและการจัดการข้อมูลอย่างรอบคอบ จะช่วยยกระดับคุณภาพการบริการของคุณยด์ำรงธรรมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และน่าเชื่อถือในระยะยาว

3. การพัฒนาระบบดิจิทัลโดยประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมของคุณยด์ำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาระบบดิจิทัลโดยประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมของคุณยด์ำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรีมีผลชัดเจนต่อการยกระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนในทุกมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยี บุคลากร ความสะดวก และความปลอดภัยของข้อมูล โดยระบบเทคโนโลยีมีความเสถียร รองรับการใช้งานที่เพิ่มขึ้น เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มความรวดเร็ว โปร่งใส และประสิทธิภาพการประสานงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรูญศักดิ์ สุนทรเดชา (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีกลไกการทำงานเชิงรุก และลดขั้นตอนด้วยเครื่องมือดิจิทัลเพื่อลดข้อผิดพลาด ผลการวิจัยด้านคุณภาพการให้บริการของคุณยด์ำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับสูง ครอบคลุมการให้บริการอย่างเสมอภาค ทันเวลา พอเพียง

ต่อเนื่อง และก้าวหน้า ทำให้ระบบบริการโปร่งใส ครอบคลุม และตอบสนองความต้องการประชาชนได้จริง การให้บริการอย่างเสมอภาคสะท้อนความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และใช้เทคโนโลยีโดยไม่สร้างความเหลื่อมล้ำ ขณะที่การให้บริการอย่างพอเพียงเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มการเข้าถึงผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานของฉัตรชัย นาถำพลอย และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการบริการสาธารณะของนิติบุคคล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารอาคารชุดในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการบริหารอย่างโปร่งใสจะทำให้บริการมีคุณภาพและประชาชนเกิดความเชื่อมั่น และได้เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและตรงต่อความต้องการของประชาชน

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากกระบวนการวิจัยควบคู่กับการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อปรับปรุงองค์ความรู้ให้สมบูรณ์และนำไปใช้ได้จริง โดยเน้นความชัดเจน เข้าใจง่าย และตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่

1. การพัฒนาระบบดิจิทัล มีแนวทางการปฏิบัติครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือด้านเทคโนโลยี พัฒนาระบบให้มีความเสถียร สามารถทำงานได้ต่อเนื่องโดยไม่เกิดการหยุดชะงัก ด้านความพร้อมของบุคลากร จัดเตรียม

และพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอ ด้านความสะดวกในการใช้งาน ออกแบบและพัฒนาระบบให้ใช้งานง่าย รวดเร็ว ด้านความปลอดภัย กำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลอย่างรัดกุม

2. หลักสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ให้คำปรึกษาแก่ผู้มารับบริการอย่างตรงประเด็นและครอบคลุม ตามความคาดหวังของผู้รับบริการ ด้านปิยวาจา ใช้ถ้อยคำที่สุภาพไพเราะ และเหมาะสมกับบริบทของการสื่อสารกับผู้มารับ ด้านอติถจริยา มุ่งเน้นการช่วยเหลือประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ด้านสมานัตตทา ให้บริการประชาชนอย่างเท่าเทียม โดยไม่เลือกปฏิบัติ

3. คุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค บุคลากรให้บริการด้วยความเป็นธรรม ปฏิบัติต่อผู้มารับบริการทุกคนอย่างเท่าเทียม ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา ลดระยะเวลาการคอยของผู้มารับบริการลงอย่างชัดเจน ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง มุ่งเน้นการให้บริการที่ตรงตามความจำเป็นและความต้องการจริงของประชาชน ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีการบำรุงรักษาระบบดิจิทัลและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า พัฒนาปรับปรุงระบบและวิธีการให้บริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ควรมีนโยบายในการพัฒนาระบบดิจิทัล ด้านความพร้อมของบุคลากร โดย เพื่อให้บุคลากรมีทักษะในการแก้ไขปัญหาและตอบคำถามผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ควรมีนโยบายส่งเสริมให้บุคลากรได้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน (การให้บริการ) เพื่อให้บุคลากรของศูนย์ดำรงธรรมให้บริการด้วยความเต็มใจและช่วยเหลืออย่างจริงจัง เพิ่มมากยิ่งขึ้น

3. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ควรมีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการพัฒนาระบบให้สามารถบริการได้โดยไม่สะดุดหรือล่าช้า

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ควรพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค โดยพัฒนาระบบดิจิทัลที่ช่วยให้ผู้ใช้บริการทุกคนได้รับข้อมูลเท่ากัน

2. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ควรพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา โดยพัฒนาระบบดิจิทัลช่วยลดความล่าช้าในการให้บริการให้มากขึ้น

3. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ควรพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง โดยพัฒนาระบบมีการประหยัดพลังงานและทรัพยากรอย่างเหมาะสมมากขึ้น

4. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ควรพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาระบบการให้บริการที่มีความต่อเนื่องทั้งในด้านเวลาและคุณภาพ

5. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี ควรพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า โดยจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้เรื่องความเท่าเทียมในการให้บริการตรวจสอบมุมมองของกลุ่มประชาชนต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มชาติพันธุ์ และผู้พิการ เพื่อประเมินว่ามีอุปสรรคหรือความรู้สึกรู้ถึงการเลือกปฏิบัติหรือไม่
2. ควรศึกษาวิจัยผลของการอบรมบุคลากรต่อประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีศึกษาเชิงทดลอง (Quasi-Experiment) โดยเปรียบเทียบประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ก่อนและหลังเข้ารับการอบรมการใช้เทคโนโลยี เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม
3. ควรศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเสถียรของระบบดิจิทัลกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นที่มีความคล้ายคลึงกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2564). แผนยุทธศาสตร์ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.
- จรรยาศักดิ์ สุนทรเดชา. (2562). การพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (ชุมชนนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย นาถ์พลอย และคณะ. (2566). การพัฒนาการบริการสาธารณะของนิติบุคคล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารอาคารชุดในจังหวัดปทุมธานี. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 8(6), 237-249.
- ธำรงเกียรติ อุทัยสง และคณะ. (2566). การบริหารข้อมูลข่าวสารในยุคโซเซียลมีเดียโดยบูรณาการหลักกาลามสูตรของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 6(2), 29-43.
- ปิยะ ปะดังทา และคณะ. (2566). การพัฒนาสมรรถนะเชิงพุทธเพื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ของบุคลากรศาลปกครอง. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12(2), R1-R13.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รพีพัฒน์ พรหมจันทร์. (2565). นวัตกรรมการบริหารงานของภาครัฐในยุคดิจิทัล. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 8(3), 184-194.
- วิลาสินี สัตยาชัย. (2564). ความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการต่อการให้บริการของศูนย์ดำรงธรรม อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว (รายงานการวิจัย). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี. (2566) คู่มือการปฏิบัติงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี. สุพรรณบุรี: ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี.
- ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี. (2567). รายงานการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชน. สืบค้น 25 กันยายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/Jfyly>
- สรารุช เบญจกุล. (2567). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 13(6), 237-249.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2567). ระบบราชการ 4.0 ยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อประโยชน์ของประชาชน. สืบค้น 25 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/T79WB>
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต

กรณีศึกษาหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ*

THE ROLE OF PROPAGATION OF BUDDHISM OF DHAMMADUTA BHIKKHUS: A CASE STUDY OF LUANG PU DU (BRAHMAPANYO)

พระครูปลัดโพธิ์วรวัฒน์ (ไพรัช แซ่เฮง),

พระสิทธิวัชรบัณฑิต (สุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน), พระมหาไพฑูริย์ ปนตนนโท

Phrakhrupalatphothiworawat (Pairach Saeheng),

Phrasitthiwacharabhandit (Surasak Paccantaseno), Phramaha Paitoon Pantanando

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: pairat.rat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาชีวิตและบทบาทของหลวงปู่ดู่ในฐานะพระธรรมทูต 2. ศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหลวงปู่ดู่ และ 3. ศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารประวัติคำสอน บันทึกการบรรยาย ตลอดจนบทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง และนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า หลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ มีบทบาทโดดเด่นในฐานะพระธรรมทูตแนวปฏิบัติ ท่านมุ่งเน้นการเผยแผ่ธรรมด้วยการภาวนาเป็นแก่นกลาง และใช้ไตรสรณคมน์ (พุท ธัง ธัมมัง สังฆัง) เป็นหลักในการฝึกสติ สมาธิ และปัญญา คำสอนของท่านเรียบง่ายแต่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายในอย่างลึกซึ้ง สะท้อนผ่านวิถีชีวิตและจริยวัตรอันงดงาม สัมฤทธิ์ผลของการเผยแผ่ธรรมของหลวงปู่ดู่ ปรากฏใน 2 ระดับ ได้แก่ 1. ระดับปัจเจกบุคคล ผู้ใกล้ชิดหรือผู้ปฏิบัติตามคำสอนของท่านมีพัฒนาการด้านจิตใจ เช่น ความสงบ มีสติ และเป้าหมายชีวิตที่มั่นคง และ 2. ระดับสังคม คำสอนของท่านได้ขยายออกผ่านเครือข่ายศิษยานุศิษย์ สื่อสิ่งพิมพ์และดิจิทัล ส่งผลให้การเผยแผ่ยังคงดำรงอยู่แม้หลังจากมรณภาพแล้ว อันเป็นมรดกธรรมอันทรงคุณค่าสำหรับสังคมไทย

คำสำคัญ: การเผยแผ่; พระพุทธศาสนา; พระธรรมทูต; หลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the life and role of Luang Pu Du in his capacity as a Buddhist Dhammatuta, 2. examine the principles and methods of Buddhist dissemination employed by Luang Pu Du, and 3. To investigate the achievements of his Buddhism dissemination. The study employed a documentary research methodology, collecting data from the Tipitaka, historical documents on his teachings, lecture records, and related academic articles. The collected information was analyzed using descriptive analysis.

The research findings revealed that Luang Pu Du Brahmapañño played a prominent role as a Dhammaduta monk emphasizing practical practice. He focused on disseminating the

*Received August 8, 2025; Revised August 31, 2025; Accepted September 2, 2025

Dhamma with meditation as the central core and used the Triple Gem (Buddham, Dhammam, Sangham) as the principal foundation for cultivating mindfulness, concentration, and wisdom. His teachings were simple yet capable of leading to profound inner transformation, as reflected in his way of life and his exemplary moral conduct. The achievements of Luang Pu Du's Dhamma dissemination appeared at two levels. First, at the individual level, those who were close to him or who followed his teachings experienced spiritual development, such as inner peace, mindfulness, and a stable sense of life purpose. Second, at the societal level, his teachings have been disseminated through networks of disciples as well as printed and digital media, allowing the dissemination of his teachings to continue even after his passing. This has become a valuable spiritual legacy for Thai society. Keywords: Dissemination; Buddhism; Dhammaduta Bhikkhus; Luang Pu Du Brahmapannyo.

Keywords: Propagation; Buddhism; Dhammaduta Bhikkhus; Luang Pu Du Brahmapannyo

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากสมัยพุทธกาลเจริญเติบโตมาอย่างยั่งยืนจวบจนปัจจุบัน เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่ช่วยกันจรรโลงไว้เพื่อความผาสุกของมวลมนุษยชาติ วิถีชีวิตคนไทยยึดถือหลักคำสอนพระพุทธศาสนามาแต่โบราณ มีความเคารพกฎกติกาสังคม ความเป็นอยู่เรียบง่าย ปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตคนไทย เป็นแสงส่องทางในการดำเนินชีวิต มีหลักธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างความสุขและความเจริญแก่ตนเองและครอบครัว (พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมมาโล (คงเมือง) และพระมหาสุนันท์ สุนนโท, 2561) พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้และอบรมทางจิตใจ สอนหลักธรรมเพื่อพัฒนาการใช้ชีวิตประจำวัน การเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าถือเป็นภารกิจสำคัญของคณะสงฆ์ที่ต้องประพฤติตามพระธรรมวินัยเพื่อสร้างความศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน

ในยุคปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยีการสื่อสารไร้พรมแดนและนวัตกรรมใหม่เติบโตแบบก้าวกระโดด ข้อมูลข่าวสารทั่วโลกมีบทบาทและส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของมนุษยชาติ ความเจริญก้าวหน้าดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การสื่อสาร ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว สร้างความท้าทายใหม่ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล (พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), 2539) ความเจริญทางวัตถุส่งผลต่อจิตใจให้มีแนวโน้มต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น กระตือรือร้นแสวงหาสิ่งที่ตอบสนองความต้องการในสิ่งที่พึงพอใจ ความขาดแคลนยึดเหนี่ยวทางจิตใจ คือพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดอกุศลกรรม เช่น ความโลภ ความหลง ความมัวเมา ความริษยา ความทิฐิมานะ การแข่งขันในลาภ ยศ สรรเสริญ เนื่องจากขาดการขัดเกลาจิตใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538) ส่งผลให้โอกาสศึกษาหลักธรรมลดลง คุณธรรมจริยธรรมเสื่อม อาจกระทบร้ายแรงต่อพระพุทธศาสนาในไทย

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้คนในสังคม โดยมีหลักคำสอนที่มุ่งเน้นความเมตตากรุณาและส่งเสริมการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความเมตตากรุณาที่มีคุณค่าทางจริยธรรมอันส่งผลดีต่อจริยธรรมทางสังคมและผู้คน พระพุทธศาสนาได้นำเสนอกลยุทธ์ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา (Shukla, 2019) ศีลเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตที่ดำรงโดยรักษากาย วาจา และใจให้เรียบร้อย สมาธิเป็นการฝึกจิตให้มีความตั้งมั่นสงบ และมีสติ ปัญญาเป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในสังขารของชีวิต การปฏิบัติตามหลักทั้งสามประการ

จะช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า ในบริบทสังคมไทย หลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ เป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทโดดเด่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเน้นการปฏิบัติสมาธิและเจริญสติ ช่วยให้ผู้คนเกิดความสุขสงบและพัฒนาจิตวิญญาณ การสอนของหลวงปู่ดู่สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจและปัญญา

การศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหลวงปู่ดู่ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างละเอียดเท่าที่ควร ในบริบทปัจจุบันที่สังคมเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเผชิญปัญหาทางจิตใจและจริยธรรมที่ซับซ้อน การศึกษาแนวทางการเผยแผ่ธรรมะของหลวงปู่ดู่จึงมีความสำคัญ เพื่อเข้าใจกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการนำเสนอหลักธรรมให้เข้าถึงผู้คนในยุคปัจจุบัน สามารถประยุกต์ใช้พัฒนาแนวทางการเผยแผ่ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง ช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติธรรมกับการพัฒนาจิตใจ และคุณภาพชีวิต เพื่อพัฒนาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคตให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาชีวิตและบทบาทพระธรรมทูตของหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ
2. เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ
3. เพื่อศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาชีวประวัติ ผลงาน บทบาท วิธีการ และผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ เทปบันทึกเสียง บทความ บทพระธรรมเทศนา งานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้อง

2. แหล่งข้อมูล

2.1 แหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ผู้วิจัยยึดพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2.2 แหล่งข้อมูลสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ งานเขียนของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต กรณีศึกษาหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ รวมทั้งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่น่าเชื่อถือ

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกข้อมูลจากเอกสารเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากแหล่งอินเทอร์เน็ตที่น่าเชื่อถือ เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ชีวิตและบทบาทพระธรรมทูตของหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ

หลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ เป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของพระธรรมทูตที่มีประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ท่านเกิดในวันวิสาขบูชาและประสบความสำเร็จอย่างสูงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวัยเด็กกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ความทุกข์ ซึ่งนำไปสู่การแสวงหาทางออกจากทุกข์และกลายเป็นรากฐานสำคัญในการสอนหลักธรรม

1.1 แบบอย่างชีวิตที่เป็นธรรมะ ชีวิตของหลวงปู่ดู่สะท้อนหลักทุกข์เป็นเหตุให้แสวงหาปัญญาอย่างชัดเจน ท่านเริ่มต้นด้วยแรงจูงใจในการศึกษาไสยศาสตร์และความต้องการแก้แค้น แต่สุดท้ายกลับค้นพบว่าการแก้ปัญหาที่ตนเองและการปล่อยวางคือคำตอบที่แท้จริง การเปลี่ยนผ่านจากมุมมองอาฆาตสู่เมตตาธรรมของท่านกลายเป็นเครื่องมือทรงพลังในการสื่อสารกับพุทธศาสนิกชน

1.2 วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของหลวงปู่ดู่ในฐานะพระธรรมทูตมาจากกลยุทธ์การสอนที่หลากหลาย ท่านใช้ภาษาชาวบ้านที่เรียบง่ายในการอธิบายหลักธรรมที่ลึกซึ้ง ทำให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงธรรมะได้ง่าย การใช้อุบายธรรมที่แยบคายเป็นจุดเด่นของท่าน เช่น การไม่บังคับให้นักเลงเหล้าเลิกดื่มทันที แต่ค่อย ๆ ปลูกฝังการปฏิบัติธรรมทีละน้อย หรือการสอนให้ชาวประมงรักษาศีลไว้ก่อนแม้จะขาดบ้าง ท่านยังเน้นการบูรณาการคำสอนเข้ากับชีวิตประจำวัน คำสอนที่ว่า “ขยันก็ให้ทำ ชี้เกียจก็ให้ทำ” แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติธรรมไม่ควรแยกออกจากชีวิตประจำวันและไม่ขึ้นอยู่กับอารมณ์หรือสภาวะแวดล้อม

1.3 การปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลง ในช่วงที่สังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสำคัญ หลวงปู่ดู่สามารถปรับบทบาทให้สอดคล้องได้อย่างเหมาะสม ท่านสร้างวัดสะแกให้เป็นศูนย์กลางชุมชนเป็นทั้งที่พึ่งทางจิตใจและแหล่งเรียนรู้ธรรมะ ท่านประยุกต์หลักธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมร่วมสมัย เช่น ปัญหาครอบครัวและยาเสพติด โดยเน้นการพัฒนาจิตใจและสร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม

1.4 จริยวัตรอันเป็นแบบอย่าง ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ท่านเป็นพระธรรมทูตที่มีประสิทธิภาพคือ จริยวัตรอันงดงามที่สอดคล้องกับคำสอน ท่านดำเนินชีวิตเรียบง่าย สันโดษ และไม่ยึดติดในลาภสักการะ ความอ่อนน้อมถ่อมตนและการไม่วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นแสดงถึงการละอัตตาตัวตนได้อย่างแท้จริง

1.5 มรดกที่ยั่งยืน แม้ท่านจะมรณภาพไปแล้ว แต่อิทธิพลยังคงดำรงอยู่ผ่านคำสอนและโอวาทธรรมที่ได้รับการบันทึก แนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน วัดสะแกในฐานะศูนย์กลางปฏิบัติธรรมและเครือข่ายศิษยานุศิษย์ที่สืบทอดงานเผยแผ่ธรรมะ

การศึกษาชีวิตและบทบาทของหลวงปู่ดู่แสดงให้เห็นว่า พระธรรมทูตที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับคำสอน มีความสามารถสื่อสารหลักธรรมด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สามารถปรับวิธีการสอนให้เหมาะกับบุคคลและสังคมที่เปลี่ยนแปลง ไม่ยึดติดในตัวตนและลาภสักการะ และสร้างเครือข่ายเพื่อสืบทอดงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ลักษณะเหล่านี้ยังคงมีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทสังคมปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและท้าทาย

2. หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ

หลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ เป็นพระอรหันต์ผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยหลักการและวิธีการที่เฉพาะตัว โดยสามารถถ่ายทอดธรรมะที่ลึกซึ้งให้เข้าถึงจิตใจผู้คนได้อย่างกว้างขวาง ท่านเป็นตัวอย่างของการเป็นพระธรรมทูตที่มีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องอาศัยความซับซ้อนหรือเทคโนโลยีทันสมัย

2.1 ลักษณะเด่นของการเผยแผ่ธรรมะ การใช้คำสอนสั้น กระชับ แต่ลึกซึ้งเป็นจุดเด่นของหลวงปู่ดู่ ท่านมีเอกลักษณ์ในการใช้คำสอนที่สั้นแต่เข้มข้น เช่น ของดีอยู่ที่ตัวเรา อย่าไปหาข้างนอกหรือให้ภาวนาอยู่ที่ใจ จะเห็นธรรมในใจ คำสอนเหล่านี้สะท้อนหลักการพึ่งตนเองตามหลักอัตตาทิ อัตตโนนาโถ

และหลักเอทิปัสสิกโก คือ การเชิญชวนให้มาด้วยตนเอง นอกจากนี้ ท่านยังใช้ไตรสรณคมน์เป็นแก่นแห่งการปฏิบัติ โดยกำหนดให้การระลึกถึงพุทโธ ธัมโม สังโฆ เป็นคำภาวนาสำคัญ อ้างอิงจากประสบการณ์นิมิตดวงแก้วสามดวงที่ท่านตีความว่า เป็นสัญลักษณ์ของพระรัตนตรัย การใช้ไตรสรณคมน์นี้สอดคล้องกับหลักการในพระไตรปิฎกที่เน้นการยึดไตรรัตน์เป็นที่พึ่งอย่างมั่นคง ท่านยังมีวิธีการสอนด้วยอุบายธรรมในชีวิตประจำวัน โดยสอนผ่านเรื่องราวและสถานการณ์จริง เช่น การสอนนักร้องเพลงให้เริ่มปฏิบัติวันละ 5 นาที โดยไม่ตำหนิหรือบังคับ แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์หลักบุคคลัญญาตา (การรู้จักบุคคล) และกาลัญญาตา (การรู้จักกาล)

2.2 หลักการและวิธีการเผยแผ่ ในด้านการสื่อสาร หลวงปู่ถ่ายทอดหลักธรรมด้วยภาษาชาวบ้านที่เรียบง่าย ตรงไปตรงมา หลีกเลียงศัพท์บาลีที่ซับซ้อนหรือทฤษฎีที่เข้าใจยาก แต่ใช้คำพูดและสำนวนที่ผู้ฟังคุ้นเคย ท่านมักยกตัวอย่างเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันหรือใช้อุปมาอุปไมยที่เห็นภาพชัดเจน เพื่อเชื่อมโยงหลักธรรมให้เข้ากับประสบการณ์จริงของผู้ฟัง ท่านเน้นการสอนแนวทางปฏิบัติที่นำไปใช้ได้จริงมากกว่าการอธิบายทฤษฎีหรือหลักการนามธรรม โดยเฉพาะการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 นอกจากนี้ ท่านยังดำรงตนเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย มีความเมตตา เรียบง่าย และสำรวม ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความศรัทธา

2.3 การประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบัน แนวทางของหลวงปู่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบันได้หลายรูปแบบ การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล เช่น การทำคลิปวิดีโอสั้น การใช้อินโฟกราฟิก หรือพอดแคสต์ธรรมะที่ใช้ภาษาร่วมสมัย การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ เช่น คอร์สวิปัสสนาสำหรับมนุษย์เงินเดือน การใช้อุปมาอุปไมยร่วมสมัย เช่น เปรียบเทียบหลักธรรมกับเทคโนโลยีหรือสื่อสังคมออนไลน์ และการบูรณาการหลักธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหาสุขภาพจิต ความเครียดจากการทำงาน

2.4 การเปรียบเทียบกับครูบาอาจารย์ร่วมยุค เมื่อเปรียบเทียบกับครูบาอาจารย์สายกรรมฐานร่วมยุค เช่น หลวงปู่มั่น หลวงพ่อชา และหลวงพ่อเทียน พบว่า จุดร่วม เน้นหลักการพึ่งตนเอง ไม่ยึดติดรูปแบบหรือพิธีกรรมเกินการเจริญสติและสมาธิ เป้าหมาย คือ การหลุดพ้นด้วยตนเอง ความแตกต่าง หลวงปู่ใช้ภาพองค์พระภายในเป็นอุบายปฏิบัติเฉพาะตัว วิธีการสอนเรียบง่ายและสงบเงียบ แต่แก่นธรรมลึกซึ้ง เน้นการเผยแผ่อย่างเรียบง่าย ง่ายใน ไม่จัดตั้งสำนักใหญ่โต

สรุป หลวงปู่ พรหมปัญโญ เป็นตัวอย่างของพระธรรมทูตที่มีประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยการผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมกับวิธีการที่เข้าถึงผู้คนได้ง่าย หลักการและวิธีการของท่านยังคงมีความทันสมัยและสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมปัจจุบัน แก่นสำคัญคือการทำให้ธรรมะเป็นเรื่องเข้าใจง่าย ปฏิบัติได้จริง และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้คน การเผยแผ่ธรรมะที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุดมิใช่การใช้เทคโนโลยีทันสมัย แต่เป็นการสร้างผู้ปฏิบัติที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นหลักฐานแห่งคุณูปการของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ดังที่หลวงปู่ได้แสดงให้เห็นผ่านชีวิตและคำสอนของท่าน

3. สัมฤทธิผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของหลวงปู่ พรหมปัญโญ

การศึกษาวิเคราะห์สัมฤทธิผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหลวงปู่ พรหมปัญโญ แสดงให้เห็นถึงแนวทางการเผยแผ่ธรรมะที่มีลักษณะเฉพาะและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ท่านมีวิธีการที่เน้นการปฏิบัติภายในผ่านการภาวนา โดยเฉพาะการภาวนาด้วยไตรสรณคมน์ มีรูปแบบการสอนที่เรียบง่ายแต่ลุ่มลึก และเน้นการพัฒนาผู้ปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไปด้วยขันติและเมตตา

สัมฤทธิผลของการเผยแผ่ปรากฏในสองระดับที่สำคัญ ระดับแรกคือระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งศิษยานุศิษย์จำนวนมากเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน ระดับที่สองคือระดับสังคม ที่เกิดการสืบสานและ

ขยายผลคำสอนผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อดิจิทัล และเครือข่ายศิษยานุศิษย์ ทำให้การเผยแผ่ธรรมมีความยั่งยืน แม้หลังจากที่หลวงปู่มรณภาพ

3.1 การผสมผสานระหว่างประเพณีและนวัตกรรม ลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจของการเผยแผ่ธรรมของหลวงปู่ คือ การผสมผสานระหว่างการยึดมั่นในหลักการดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการเน้นการปฏิบัติภาวนาและการพัฒนาจิตใจ กับการประยุกต์วิธีการสอนให้เข้ากับบริบทสังคมสมัยใหม่ สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Stark & Finke (2000) ที่เสนอว่า ศาสนาที่สามารถดำรงอยู่และเติบโตได้ในสังคมสมัยใหม่จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยที่ยังคงรักษาหลักการพื้นฐานของศาสนาไว้ได้ การที่หลวงปู่เลือกเน้นการสอนภาวนาแบบง่าย ไม่ซับซ้อน เช่น การภาวนาด้วยไตรสรณคมน์ ทำให้ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงและปฏิบัติตามได้แม้จะไม่มีพื้นฐานความรู้ทางพระพุทธศาสนามาก่อน การที่ท่านเปิดโอกาสให้คนทุกระดับ รวมถึงผู้ที่เคยผิดพลาดในชีวิต ได้เข้ามาเรียนรู้และปฏิบัติธรรม สะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์หลักเมตตาและขันติในพระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม

3.2 การบูรณาการระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเผยแผ่ธรรมของหลวงปู่ประสบความสำเร็จคือการบูรณาการระหว่างหลักธรรมคำสอนทางทฤษฎี (Pariyatti) กับการนำไปปฏิบัติ (Patipatti) อย่างเป็นรูปธรรม ท่านไม่เพียงแต่สอนหลักธรรมเชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังเน้นการปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถเห็นผลได้จริง แนวทางการสอนในลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1916) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ และการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ซึ่งช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน การที่หลวงปู่แสดงตนเป็นแบบอย่างที่ดีของการปฏิบัติธรรม ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1997) ที่เน้นความสำคัญของการมีตัวแบบในการเรียนรู้และพัฒนาพฤติกรรม

3.3 การจัดการความรู้ในพระพุทธศาสนา ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ การจัดการความรู้ในพระพุทธศาสนาผ่านการเผยแผ่ธรรมของหลวงปู่ ท่านได้ช่วยแปลงองค์ความรู้ที่ซับซ้อนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาให้เป็นความรู้ที่เข้าถึงได้และนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Nonaka & Takeuchi (1995) เกี่ยวกับการแปลงความรู้ที่ชัดเจน ให้เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคลผ่านกระบวนการที่เรียกว่า internalization การที่หลวงปู่สามารถถ่ายทอดหลักธรรมที่ลึกซึ้งให้เข้าใจได้ง่าย และปฏิบัติได้จริง จึงเป็นตัวอย่างที่ดีของการจัดการความรู้ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ปัจจัยเหล่านี้ทำให้การเผยแผ่ธรรมของท่านไม่เพียงแต่ประสบความสำเร็จในช่วงชีวิต แต่ยังสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกที่ยั่งยืนและขยายวงกว้างไปสู่สังคม แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีรากฐานมั่นคงในหลักธรรม แต่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทสมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ชีวิตและบทบาทพระธรรมทูตของหลวงปู่ พรหมปัญโญ ผลการวิจัยพบว่า หลวงปู่ พรหมปัญโญ ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ธรรมทูตในเชิงโครงสร้างระบบ เช่น การเดินทางไปต่างประเทศหรือปาฐกถาธรรมอย่างเป็นทางการ หากแต่ท่านมีบทบาทสำคัญในลักษณะของธรรมทูตในทางปฏิบัติ (Practical Dhamma Messenger) โดยถ่ายทอดพระธรรมคำสอนผ่าน การดำรงชีวิตเป็นแบบอย่างแห่งธรรมมากกว่าการแสดงธรรมในรูปแบบที่เป็นพิธีกรรมหรือการเทศนา ประเด็นสำคัญที่ค้นพบ ได้แก่ 1. ธรรมทูตในทางพฤติกรรม หลวงปู่เน้นการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ใช้เมตตาธรรมและความสงบเป็นเครื่องมือถ่ายทอดธรรมะ โดยมีคำพูดที่กลายเป็นอุบายธรรม เช่น หมั่นทำเข้าไว้ และทุกข์ คือ ครู ซึ่งแฝงด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง เป็นภาษาที่ประชาชน

ทั่วไปเข้าถึงได้ง่าย 2. แนวทางสายกรรมฐาน ท่านยึดหลักการปฏิบัติของพระป่าสายกรรมฐาน โดยเฉพาะ การเจริญภาวนา การฝึกจิต และการวางจิตให้เป็นกลาง ท่านกล่าวไว้ว่า ให้เห็นพระในใจ ซึ่งสะท้อนถึงการเน้น การปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง ไม่ติดรูปแบบ 3. สืบทอดธรรมะอย่างยั่งยืน แม้ท่านจะไม่แสวงหาชื่อเสียง หรือการเผยแพร่อย่างเปิดเผย ทว่าอิทธิพลของท่านได้แผ่ขยายผ่านศิษยานุศิษย์ หนังสือธรรมทาน รวมถึงการใช้ เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ เช่น เว็บไซต์วัดสะแก ที่นำคำสอนของท่านเผยแพร่ต่อไปอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังพบว่า แนวทางพระธรรมทูตในพระไตรปิฎก พระธรรมทูตที่ดีควรเป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เป็นแบบอย่างแก่ญาติโยม ไม่ใช่เพียงแค่การสั่งสอนทางวาจาเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในจังหวัดอ่างทอง ที่เสนอว่า พระธรรมทูตพึงมีเมตตาธรรม ความเสียสละ และไม่ยึดติดในลาภสักการะ หลักปุคคลัญญุตานในพระพุทธศาสนา หลวงปู่ดู่ มักปรับการถ่ายทอดธรรมให้เหมาะสมกับจริตของผู้ฟัง ซึ่งสอดคล้องกับหลักปุคคลัญญุตาน หรือการรู้จักบุคคล ในพระไตรปิฎก (อง.ปญจก. 22/273/286) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ระบุว่า ผู้สอนธรรมควรเข้าใจพื้นฐานของผู้ฟังก่อนการแสดงธรรม แนวทางสายพระป่า การปฏิบัติของหลวงปู่ดู่มีความคล้ายคลึงกับพระป่าสายกรรมฐาน เช่น หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และ หลวงพ่อชา สุภทโท ซึ่งเน้นการฝึกฝนภายในจิตใจ ไม่เน้นพิธีกรรมภายนอก โดยมีหลักการร่วม คือ ปฏิบัติ เพื่อรู้แจ้ง ดังที่หลวงปู่มั่นเคยกล่าวว่า ธรรมะมิใช่สิ่งที่จะต้องพูดมาก แต่ต้องลงมือปฏิบัติ สรุปพบว่า บทบาทของหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ ในฐานะพระธรรมทูต มีความโดดเด่นในด้านการเผยแผ่ด้วยพฤติกรรมธรรมมากกว่า การพูดเทศน์ ท่าน คือ รูปธรรมของพระผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ผู้ไม่แสดงตนแต่เปี่ยมด้วยพลังแห่งเมตตา สติ และปัญญา จึงเป็นแบบอย่างของพระธรรมทูตที่สอดคล้องทั้งแนวคิดในพระไตรปิฎก แนวทางพระป่าสายกรรมฐานและทฤษฎีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพร้อมสมัยอย่างชัดเจน

2. หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ พร้อมการเปรียบเทียบกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องผลการวิจัยที่ค้นพบ จากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ หลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ พบว่าท่านมีแนวทางเฉพาะที่แตกต่างจากพระธรรมทูตในระบบโครงสร้างสมัยใหม่ โดยเน้นธรรมทูตเชิงจิตวิญญาณ มากกว่าธรรมทูตเชิงสถาบันโดยสรุปแนวทางเผยแผ่ธรรมของท่านได้ดังนี้

2.1 หลักการสำคัญของการเผยแผ่ธรรม เน้นไตรสรณคมน์เป็นแก่นของธรรมะ หลวงปู่ดู่ให้ความสำคัญกับการระลึกถึง “พุทฺธัง สรณัง คัจฉามิ” ว่าเป็นหัวใจและรากแก้วของพุทธศาสนา โดยกล่าวว่า “ให้ภาวนา พุทฺโธ หรือ พุทฺธัง สรณัง คัจฉามิ บ่อย ๆ ธรรมจะเกิดในใจเอง” เป็นการสร้างฐานจิตใจให้มั่นคงในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

2.2 ใช้ถ้อยคำเรียบง่ายแต่ลึกซึ้ง คำสอนของท่าน เช่น “หมั่นทำเข้าไว้” “เห็นพระในใจ” “ทุกข์ คือ ครู” “ของดีอยู่ที่ตัวเรา” ล้วนเป็นถ้อยคำสั้น ๆ ที่สะท้อนโลกทัศน์และจิตตภาวนา ซึ่งเป็นการนำพาธรรมะสู่ใจผู้ฟังอย่างแยบคาย เน้นการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน ท่านไม่เน้นพิธีกรรมหรือการเทศนาแบบเป็นทางการ แต่จะถ่ายทอดคำสอนในรูปแบบการชี้ธรรมตรงใจ หรือการแนะนำให้ภาวนาในรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคล เช่น กรณีนักเลงเหล้าที่ท่านให้เริ่มภาวนาเพียงวันละ 5 นาที ซึ่งเป็นการเปิดประตูธรรมะโดยไม่สร้างกำแพงทางศีลธรรมหรือระดับปฏิบัติ สื่อธรรมผ่านจริยวัตรและความเรียบง่าย ท่านมิได้เทศนาผ่านเวทีสาธารณะ แต่การดำรงตนอย่างเรียบง่าย สุภาพ มีวัตรปฏิบัติเรียบง่าย กลายเป็นแบบอย่างของชีวิตที่เป็นธรรมะ (Living Dhamma) ทำให้ผู้ใกล้ชิดสัมผัสธรรมะได้โดยไม่ต้องมีถ้อยคำใด บูรณาการ “ทฤษฎี + ปฏิบัติ” อย่างเป็นธรรมชาติ ท่านผสมผสานหลักธรรมกับการปฏิบัติให้เหมาะกับจริตของผู้รับธรรม โดยไม่ตัดสิน ไม่กดดัน เป็นการเผยแผ่ที่ทำให้เกียรติโลกภายในของผู้ปฏิบัติ

การเผยแพร่ธรรมของหลวงปู่สุอดคล้องอย่างชัดเจนกับแนวคิดในพระพุทธศาสนาและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง 1. แนวปุคคัลญาณุตตา และกาลัญญุตตา สอดคล้องกับหลักพุทธวิธีการสอนตามแนวของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2564) ที่เน้นการรู้จักผู้ฟังและกาลเทศะ ท่านมุ่งให้ธรรมะเข้าถึงใจคนโดยไม่ยัดเยียด จึงสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายในได้จริง 2. แนวพระกรรมฐาน ตรงกับวิถีของพระอาจารย์ใหญ่ เช่น หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และหลวงพ่อชา สุภทฺโท ที่ใช้ชีวิตจริงวัตรและการภาวนาเป็นเครื่องสื่อธรรม ไม่เน้นการขยายองค์กรหรือกิจกรรมภายนอก (พระมหาบัว ญาณสมปนฺโน, 2553) 3. แนวสอนเข้ากับชีวิต 4. ความแตกต่างจากวรรณกรรมและแนวพระธรรมทูตสมัยใหม่ ไม่เน้นกิจกรรมเป็นระบบ ต่างจากพระธรรมทูตในยุคปัจจุบันที่เน้นการเทศนา อบรม การจัดโครงการ ท่านกลับเผยแพร่โดยไม่มีโครงการ แต่ใช้ชีวิตธรรมดาเป็นธรรมะ 5. ไม่เน้นโครงสร้างองค์กรหรือระบบเผยแพร่ ท่านไม่จัดตั้งกลุ่มธรรมะ หรือขยายวัดในเชิงปริมาณ แต่เน้นการแนะนำการภาวนาในระดับบุคคล เป็นการเปลี่ยนแปลงภายในที่ยั่งยืน และ 6. ไม่ใช่พระนักเทศน์ในเวที แต่เป็นครูแห่งความเงียบ การแสดงออกของท่านตรงข้ามกับการเทศนาแบบปาฐกถา แต่กลับเต็มเปี่ยมด้วยพลังธรรมที่ชักนำคนให้ปฏิบัติตนดีขึ้นโดยไม่มีคำพูดใด สรุปพบว่า แนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของหลวงปู่ พรหมปญฺโญ เป็นแนวทางที่เน้นการเข้าถึงธรรมจากภายในผ่านการภาวนาจริยวัตร และคำสอนที่ลึกซึ้งในความเรียบง่าย สอดคล้องกับหลักธรรมของพระพุทธองค์ในแง่เอหิภิกขุสํโง (จงมาด้วยตนเอง) สันติภูมิจิโก (สามารถประจักษ์ได้เอง) และโอปนยิโก (นำไปใช้ได้จริง) ขณะเดียวกันก็แตกต่างจากแนวเผยแพร่แบบระบบโครงสร้างหรือกิจกรรมเชิงองค์กรในยุคปัจจุบัน จึงอาจสรุปได้ว่า หลวงปู่คือ ตัวอย่างของพระธรรมทูตแนววิถีที่เน้นการปลุกจิตวิญญาณ ไม่ใช่เพียงการประกาศคำสอน โดยคำสอนของท่านจึงไม่เพียงเป็นการเผยแพร่ แต่เป็นการถ่ายทอดสภาวะธรรมที่มีชีวิต

3. เพื่อศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของหลวงปู่ พรหมปญฺโญ

3.1 จากการศึกษาค้นคว้า สัมฤทธิ์ผลของการเผยแพร่ธรรมของหลวงปู่ พรหมปญฺโญ สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ระดับหลัก ได้แก่ 1. ระดับปัจเจกบุคคล คำสอนและแนวทางปฏิบัติของหลวงปู่มีอิทธิพลต่อผู้ที่ใกล้ชิดหรือติดตามศึกษาธรรมของท่านอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะการเน้น การภาวนาโดยอิงหลักไตรสรณคมน์ (พุทธัง ัมมัง สังฆัง) เป็นพื้นฐานการฝึกจิต ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนา สติ สมาธิ และปัญญา ของผู้ปฏิบัติ แม้ในผู้ที่ไม่มีพื้นฐานทางธรรมะก็สามารถเข้าถึงการปฏิบัติได้อย่างง่ายและเห็นผลในชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนแปลงเชิงจิตใจที่ปรากฏ ได้แก่ การมีสติมากขึ้น ความสงบภายใน และการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย 2. ระดับสังคมและชุมชน สัมฤทธิ์ผลในระดับสังคมปรากฏชัดจากการที่คำสอนของท่านได้ถูกถ่ายทอดผ่าน หนังสือธรรมทานกว่า 300,000 เล่ม รวมถึงช่องทางสื่อดิจิทัลต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ YouTube Facebook และ LINE ซึ่งเป็นการเผยแพร่ในยุคสมัยใหม่ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างหลากหลาย การรวมกลุ่มของศิษยานุศิษย์ เช่น กลุ่มเพื่อนธรรมเพื่อนทำ เป็นตัวอย่างของการสืบสานแนวทางปฏิบัติของท่านอย่างมีระบบและต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน องค์กรทางธรรมะ เช่น มูลนิธิและวัด ที่เกี่ยวข้องกับหลวงปู่ยังคงมีบทบาทในการจัดกิจกรรมเผยแผ่อย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดภาวนา การแจกหนังสือธรรมทาน และการบรรยายธรรมผ่านสื่อออนไลน์

3.2 ผลงานเผยแพร่ธรรมของหลวงปู่สะท้อนแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา ในประเด็นสำคัญหลายประการ ได้แก่ แนวคิดเรื่องกัลยาณมิตร ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า กัลยาณมิตรเป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์ (อง.เอก. 20/12/105) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) โดยหลวงปู่ดำรงตนเป็นครูบาอาจารย์ผู้เปี่ยมด้วยเมตตาและเป็นแบบอย่างของการฝึกตนผ่านการกระทำมากกว่าคำพูด แนวทางธรรมทูตสายปฏิบัติ สัมฤทธิ์ผลของการสื่อธรรมของท่านสอดคล้องกับแนวทางของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และหลวงพ่อชา สุภทฺโท ที่มุ่งการ เปลี่ยนแปลงจากภายในผ่านการภาวนา มากกว่าการเทศนาเพื่อให้ความรู้เพียง

ผิวดิน สอดคล้องกับแนวคิดของ Campbell (2013) ที่เสนอว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแผ่ศาสนาในโลกยุคใหม่ ซึ่งสามารถขยายขอบเขตการรับรู้และเข้าถึงคำสอนของพระพุทธศาสนาไปยังผู้คนจำนวนมากได้

3.3 ในขณะที่แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคใหม่โดยทั่วไปมักเน้นกิจกรรมที่เป็นระบบ เช่น การจัดอบรม การเทศนาในเวทีสาธารณะ หรือการสื่อสารผ่านสื่อสารมวลชนในรูปแบบการตลาดธรรมะ (Dhamma Marketing) นั้น แตกต่างจากแนวทางของหลวงปู่ดู่กลับเน้นการสื่อสารแบบเงียบ ผ่านจริยวัตรและการดำรงตนเป็นแบบอย่าง มากกว่าการกล่าวสอนตรง ๆ ตัวอย่างวาทีธรรมของท่าน เช่น “หมั่นทำเข้าใจ” “ให้เห็นพระในใจตนเอง” ซึ่งเป็นวาทีที่เรียบง่าย แต่สื่อสารถึงแก่นของพุทธธรรมที่ลึกซึ้งและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง แตกต่างจากคำสอนเชิงทฤษฎีในแนวตำรา สรุปพบว่า สัมฤทธิผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ สะท้อนให้เห็นว่า การสื่อสารธรรมะไม่จำเป็นต้องใช้รูปแบบทางการหรือโครงสร้างที่ซับซ้อน หากแต่เน้น ความจริงแท้จากการปฏิบัติ สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน คำสอนของท่านสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมดั้งเดิมที่เน้นการพัฒนาภายใน และยังเปิดรับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อขยายการเข้าถึงในยุคปัจจุบัน เป็นแบบอย่างของพระธรรมทูตสายปฏิบัติที่มีพลังและยังคงคุณูปการต่อชาวพุทธทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต กรณีศึกษาหลวงปู่ดู่ พรหมปัญโญ โดยสรุปออกมาเป็นโครงสร้างที่ชัดเจนและเรียบง่าย ประกอบด้วยสององค์ประกอบหลัก คือ

แนวทางการเผยแพร่ และ สัมฤทธิผลแห่งการเผยแพร่ ซึ่งสะท้อนถึงทั้งกระบวนการ และผลลัพธ์ของการดำเนินงานด้านธรรมทูตของหลวงปู่ดู่ ในส่วนของ แนวทางการเผยแพร่ ภาพได้เน้นการภาวนาเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่ธรรม โดยหลวงปู่ดู่ใช้การฝึกสติ สมาธิ และปัญญา ผ่านหลักไตรสรณคมน์ คือ “พุทธัง สรณัง คัจฉามิ อัมมัง สรณัง คัจฉามิ สังฆัง สรณัง คัจฉามิ” เป็นแกนในการพัฒนาจิตใจ คำสอนของท่านมิได้เน้นที่พิธีกรรม หรือการเทศนาอันวิจิตรพิสดาร หากแต่มุ่งเน้นการฝึกภายใน โดยให้สติเป็นตัวนำเพื่อให้จิตเกิดสมาธิและปัญญาตามลำดับ นอกจากนี้ คำสอนของท่านยังเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน แต่มีพลังในการเปลี่ยนแปลงจิตใจ ผู้ปฏิบัติอย่างลึกซึ้ง จริยวัตรของหลวงปู่ดู่เองก็ถือเป็นธรรมะที่มีชีวิตที่ศิษย์สามารถสัมผัสและยึดถือเป็นแบบอย่างได้ ท่านดำรงตนอย่างสงบ สมณะ มั่นคงในวัตรปฏิบัติ และยึดหลักการสอนด้วยการกระทำจริงในชีวิตประจำวัน ไม่เน้นแค่คำพูด แต่แสดงออกผ่านพฤติกรรมและเมตตา ในส่วนของสัมฤทธิผลแห่งการเผยแพร่ ภาพได้แยกผลลัพธ์ออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1. ระดับปัจเจกบุคคล ผู้ที่ได้ศึกษาหรือใกล้ชิดกับหลวงปู่ดู่ จะมีพัฒนาการทางจิตใจ เช่น มีจิตใจสงบ เกิดสติในการดำรงชีวิต และมีเป้าหมายชีวิตที่มั่นคง หลายคนสามารถฝึกตนจากภายในจนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและวิถีชีวิตได้อย่างสิ้นเชิง และ 2. ระดับสังคม คำสอนของท่านไม่ได้จบลงเพียงในยุคสมัยที่ท่านมีชีวิตอยู่ แต่ยังคงขยายผลผ่านเครือข่ายศิษยานุศิษย์ที่นำหลักธรรมไปปฏิบัติและเผยแผ่ต่อ รวมถึงการใช้สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล ทำให้คำสอนของท่านเข้าถึงผู้คนในวงกว้าง แม้ในยุคสมัยใหม่ ยิ่งไปกว่านั้น การที่คำสอนของท่านยังดำรงอยู่แม้หลังมรณภาพ ถือเป็นมรดกธรรมที่มีคุณค่ายิ่งต่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย สรุป ภาพนี้นำเสนอสาระสำคัญของงานวิจัยในเชิงสังเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นถึงการเผยแพร่ธรรมะในแนวทางปฏิบัติของหลวงปู่ดู่ที่ลุ่มลึก เรียบง่าย และเปี่ยมด้วยพลังในการแปลงทั้งระดับบุคคลและสังคม สะท้อนความสำเร็จของพระธรรมทูตที่แท้จริงอย่างแท้ลึกซึ้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรส่งเสริมการเผยแพร่ที่เน้นการปฏิบัติมากกว่าพิธีกรรมหรือทฤษฎี เพื่อให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง
2. พระสงฆ์ควรพัฒนาสื่อและช่องทางการเผยแพร่ธรรมที่หลากหลายและเข้าถึงคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะสื่อดิจิทัลสำหรับคนรุ่นใหม่ โดยยังคงรักษาแก่นคำสอนทางพระพุทธศาสนา
3. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายผู้ปฏิบัติธรรมในระดับชุมชนและสังคม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนซึ่งกันและกันในการปฏิบัติธรรม ซึ่งจะช่วยสร้างความยั่งยืนในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมพระธรรมทูตแบบบูรณาการ โดยใช้แนวทางของหลวงปู่ดู่ที่เน้นการประยุกต์พระธรรมเข้ากับชีวิตประจำวัน จัดการฝึกอบรมที่ครอบคลุมทั้งพระธรรม วิธีการสื่อสาร เทคนิคการเผยแพร่ และการเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. สร้างระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพระธรรมทูต จัดให้มีการประชุมเครือข่ายเพื่อแบ่งปันประสบการณ์การเผยแพร่ศาสนา การแก้ไขปัญหา และการประยุกต์แนวทางของหลวงปู่ดู่ในบริบทที่แตกต่างกัน
3. จัดทำคู่มือปฏิบัติงานสำหรับพระธรรมทูต ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการสอนธรรมะแบบเรียบง่าย การใช้ภาษาพื้นบ้าน และการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ฟังตามแบบอย่างของหลวงปู่ดู่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแผ่ธรรมของพระภิกษุในสายปฏิบัติอื่น ๆ เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทสังคมปัจจุบัน
2. ควรมีการศึกษาผลกระทบระยะยาวของการปฏิบัติธรรมตามแนวทางของหลวงปู่ดู่ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะทางจิตของผู้ปฏิบัติ การยอมรับของชุมชน ต้นทุน-ผลตอบแทน และความเหมาะสมสำหรับวัดขนาดต่างๆ
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เพื่อพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ประยุกต์หลักการของหลวงปู่ดู่ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย โดยเฉพาะเยาวชนและคนรุ่นใหม่

เอกสารอ้างอิง

- พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ และคณะ. (2559). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(1), 29-42.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). โอ ที่ ภายใต้วัฒนธรรมแห่งปัญญา (ศาสนากับยุคโลกาภิวัตน์). สืบค้น 2 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/UK3MQ>
- พระมหาบัว ญาณสมปนโน. (2553). ประวัติท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา.
- พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2539). พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระอธิการสุรศักดิ์ สุขุมโล (คงเมือง) และพระมหาสุนันท์ สุนนโท. (2561). เทศนาวิธีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2-2), 195-207.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2564). พุทธวิธีการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 26). สืบค้น 15 มกราคม 2567, จาก https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/313
- Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. New Jersey: Prentice Hall.
- Campbell, H. A. (2013). Digital Religion: Understanding Religious Practice in New Media Worlds. New York: Routledge.
- Dewey, J. (1916). Democracy and Education: An Introduction to The Philosophy of Education. New York: Macmillan.
- Nguyen, H. H. (2022). Some Ethical Values in Buddhist Philosophy. International Journal of Education Humanities and Social Science, 5(4), 94-99.
- Nonaka, I. & Takeuchi, H. (1995). The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation. New York: Oxford University Press.
- Shukla, S. (2019). Buddhist Ethics: Some Reflections. Pracya Journal, 11(1), 86-95.
- Stark, R. & Finke, R. (2000). Acts of Faith: Explaining The Human Side of Religion. Berkeley: University of California Press.

การบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร
องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา*
INTEGRATING THE PRINCIPLES OF IDDHIPADHAMMA TO DEVELOP
THE WORK PERFORMANCE OF PERSONNEL OF THATAKIAP SUB-DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION AT THATAKIAP DISTRICT
IN CHASOENSAO PROVINCE

พระสมุห์อนันต์เอก ธิรปุณโย, รัฐพล เย็นใจมา, พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

Phrasamu Ananake Thirapunyo, Ratthapol Yenjaima, Pongpat Chittanurak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 63245604021@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเกียบ และ 3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเกียบ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลจากบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเกียบ จำนวน 109 คน วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความสัมพันธ์ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.95$) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน โดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับมาก ($r = .901$) และ 3. การบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรโดยรวมเกิดความพอใจและมีความสุขกับงานที่ได้รับมอบหมาย รักในงาน ปฏิบัติงานตามแผนและโครงการโดยยึดมั่นในความถูกต้อง ให้บริการด้วยกิริยาท่าทางที่เป็นมิตร และใคร่ครวญใช้สติปัญญาพร้อมหาแนวทางแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาการให้บริการและอำนวยความสะดวกกับทุกคนที่มาใช้บริการ

คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักอิทธิบาทธรรม; สมรรถนะการปฏิบัติงาน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of work performance of personnel at Tha Takiap Sub-District Administrative Organization, Tha Takiap District, Chachoengsao Province; 2. To study the relationship between the principles of Iddhibhatta and the development of work performance of personnel at Tha Takiap Sub-District Administrative Organization; and 3. To propose the integration of Iddhibhatta to develop the

*Received December 4, 2025; Revised January 16, 2026; Accepted January 27, 2026

work performance of personnel at Tha Takiap Sub-District Administrative Organization, conducted by the mixed-methods research methods. The quantitative research, data were collected from 109 personnel of the Tha Takiap Sub-District Administrative Organization. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficients. The qualitative research involved in-depth interviews with 10 key informants.

The research findings revealed that: 1. The overall level of opinion among personnel regarding the integration of the Iddhipada principles was high ($\mu = 3.95$). 2. The overall correlation between the Iddhipada principles and the development of work performance had a strong positive correlation coefficient ($r = .901$), and 3. The integration of the Iddhipada to develop work performance resulted in personnel, overall, experiencing satisfaction and happiness with assigned tasks, loving their work, performing tasks according to plans and projects while adhering to principles of righteousness, providing service with a friendly demeanor, and thoughtfully using their intellect to find creative solutions to improve service and facilitate convenience for all those receiving services.

Keywords: Integration; The Four Noble Truths; Performance Competency

บทนำ

การเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยเริ่มเป็นที่รู้จักกันครั้งแรกในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงปฏิรูปในการปกครองเพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นเอกภาพของชาติ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นเอกราชและความมั่นคงของชาติในขณะนั้น ปัจจุบันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นปัจจัยหลักของประเทศ ดังนั้น ในการพัฒนาจึงมีการวางยุทธศาสตร์ซึ่งพูดถึงแผนการที่จะปฏิบัติกำหนดตำแหน่งปฏิบัติการ ในที่นี้หมายถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยหลัก (Core factor) ของการพัฒนาทั้งปวงกำหนดไว้ที่ทรัพยากรมนุษย์ซึ่งรวมถึงกายและใจ (Mater & Mind) สมรรถนะ (Competency) ถือเป็นกรอบแนวคิดที่องค์กรนำมาปรับใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กร ถึงแม้ว่าความรู้ในงานจะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ยังคงไม่เพียงพอที่ช่วยสนับสนุนวิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย เพราะในส่วนเฉพาะบุคคลซึ่งเป็นส่วนที่ไม่สามารถมองเห็นได้ ค่านิยม บุคลิกภาพ ทักษะคติ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรปฏิบัติงานของบุคคลด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าสมรรถนะ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงานของบุคลากรในองค์กร (กฤติกา ระย้าแก้ว, 2565)

การบริหารงานนั้นแม้ว่าองค์กรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและมีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ พร้อมเพียง แต่หากผู้ปฏิบัติงานไม่ดีไม่มีศีลธรรมความรู้ความสามารถ ขาดความซื่อสัตย์สุจริตไม่ประพฤติ อยู่ในระเบียบวินัยอันดีแล้วก็เป็นกรยากที่การบริหารงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร (แจ่มจันทร์ ศรีพาแล้ว, 2559) ผลจะกระทบเป็นปัญหาและอุปสรรคในหลายด้าน เช่น โครงสร้างการบริหารงาน การขาดแคลนบุคลากร กระบวนการสรรหาและระบบอุปถัมภ์ เนื่องจากที่มีคณะกรรมการข้าราชการหรือพนักงาน ที่ทำหน้าที่หลายระดับก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนของอำนาจหน้าที่ การทำงานมีความล่าช้าและปัญหาระเบียบ กฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจเกี่ยวกับการบริหารงานบุคลากรแก่ผู้บริหารท้องถิ่นมากเกินไป จะสามารถใช้ อำนาจได้ตามอำเภอใจ เช่น การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ การใช้ระบบอุปถัมภ์ทำให้องค์กรได้บุคลากรที่ไม่มีคุณภาพ กระทบต่อคุณภาพของการบริหารงาน (ธนาวุฒิ คำศรีสุข และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, 2565) ดังนั้น บุคลากรจึงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงาน ปัจจุบันการบริหารจัดการในการให้บริการแก่

ประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ค่อยบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรเท่าที่ควรซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของไทยในปัจจุบันเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทฤษฎีนิยม เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมปัจจุบันที่จะทำให้สังคมสามารถเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ความสามารถมีทักษะในการทำงาน ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงานอันเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่เสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น การเพิ่มความรู้เพิ่มความสามารถอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน เนื่องจากการเห็นว่าการพัฒนาบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังจำกัดอยู่เพียงการฝึกอบรมและขาดการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความก้าวหน้าในองค์กร จึงเป็นสาเหตุให้การพัฒนาบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับกันว่าการบริหารงานบุคคลเป็นเรื่องสำคัญและยุ่งยากที่สุด

ทั้งนี้ตามหลักทั่วไปในการบริหารงานนั้น แม้ว่าจะมีงบประมาณได้อย่างเพียงพอมีการจัดองค์กรและการบริหารจัดการที่ดีมีอุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ พร้อมเพียงเพียงใด แต่ถ้าผู้ปฏิบัติงานไม่ดีไม่มีความสามารถขาดความซื่อสัตย์สุจริตและไม่ประพฤติอยู่ในระเบียบวินัยก็เป็นการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามความมุ่งหมาย ซึ่งตามหลักพุทธศาสนการพัฒนาที่มีความสอดคล้องกับหมวดญาณวิทยาหรือระบบความเชื่อในแง่ของวิธีการรูปแบบและศาสตร์การพัฒนาพุทธศาสตร์มีองค์ความรู้ที่กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพราะทรัพยากรมนุษย์คือทรัพยากรอันทรงค่ายิ่งในองค์กร เมื่อบุคลากรได้รับการพัฒนาจะสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม (Field-Study Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบสำรวจ (Survey Research)

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรทั้งหมดของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทราทั้งหมด จำนวน 109 คน (โดยไม่ทำการสุ่มออกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง)

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเลือกแบบเจาะจงประกอบไปด้วยนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบจำนวน 6 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอิทธิบาทธรรม ตอนที่ 3 แบบสอบถามในการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ และ ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับตัวแปรส่งผ่าน ได้แก่ หลักอิทธิบาทธรรม ตอนที่ 3 คำถามถามเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบในการปฏิบัติงาน และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลกับบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทราทั้งหมด จำนวน 109 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ศึกษาและตอบแบบสอบถามเมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด จำนวน 109 ชุด จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อคำนวณค่าสถิติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ความเชี่ยวชาญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และเป็นผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ ผลลัพธ์จากการดำเนินการโดยตรงจะใช้วิธีการจดบันทึกและการใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกการสนทนาเพื่อนำมาถอดความสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปลวิเคราะห์และอภิปรายผลของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมาณ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาสมรรถนะ การปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม

ด้านที่	ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาสมรรถนะ การปฏิบัติงาน	ผลการวิเคราะห์		แปลผล
		μ	σ	
1	ฉันทะ ความพอใจ	4.00	0.723	มาก
2	วิริยะ ความเพียร	3.88	0.810	มาก
3	จิตตะ ความเอาใจใส่	3.95	0.829	มาก
4	วิมังสา ความไตร่ตรอง	3.97	0.792	มาก
รวม		3.95	0.731	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 2 แสดงการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ

ตัวแปร	ค่าความสัมพันธ์					รวม
	1. การมุ่งผลความสัมพันธ	2. การยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม	3. ความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน	4. การบริการเป็นเลิศ	5. การทำงานเป็นทีม	
1. ฉันทะ ความพอใจ	.741**	.708**	.713**	.729**	.750**	.758**
2. วิริยะ ความเพียร	.763**	.795**	.805**	.789**	.808**	.824**
3. จิตตะ ความเอาใจใส่	.803**	.833**	.851**	.840**	.847**	.881**
4. วิมังสา ความไตร่ตรอง	.871**	.893**	.891**	.829**	.857**	.894**
รวม	.854**	.862**	.876**	.859**	.874**	.901**

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักอิทธิบาทธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r = .901^{**}$) จำแนกตามรายด้าน พบว่า วิมังสา ความไตร่ตรอง ($r = .894^{**}$) จิตตะ ความเอาใจใส่ ($r = .881^{**}$) วิริยะ ความเพียร ($r = .824^{**}$) และฉันทะ ความพอใจ ($r = .758^{**}$) อยู่ในระดับสูงตามลำดับ

3. การบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีการเตรียมความพร้อมในการทำงานให้เร็วและหมั่นฝึกหาประสบการณ์ความรู้ใหม่ ๆ เสมอ 2. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ยึดมั่นการปฏิบัติงานตามแผนและโครงการสร้างความรู้

ความชำนาญให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง 3. ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน เกิดบรรยากาศแห่งการพัฒนา ความเชี่ยวชาญเรียนรู้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเองและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง 4. ด้านการบริการเป็นเลิศ ให้บริการด้วยความรวดเร็วและทันเวลา แสดงกิริยาท่าทางที่เป็นมิตร และ 5. ด้านการทำงานเป็นทีม ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงานประสานและส่งเสริมสัมพันธ์ภาพอันดี และใช้สติปัญญาใคร่ครวญ เพื่อพัฒนาการทำงานให้การบริการเป็นที่พอใจกับประชาชนทุกคนที่มาใช้บริการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา จากผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ฉันทะ วิมังสา จิตตะ และวิริยะ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ มีความพอใจและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในและภายนอก องค์การบริหารส่วนตำบล มีความสนใจที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยมีการวางแผนจากวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ และมีการวางแผนในการลงพื้นที่ดูแลทุกข์ของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิเศษ กนตธมโม (มังคัง) และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการ เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี พบว่า หลักอิทธิบาทธรรมและการบริหารสมัยใหม่ส่งผลร่วมกันต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี และการบริหารสมัยใหม่สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี ได้ร้อยละ 84.60 และยิ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพัชรีพร พิพิชรโกคิน และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มผลผลิตภาพในการปฏิบัติราชการของบุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. พบว่า การเพิ่มผลผลิตภาพในการปฏิบัติราชการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมประกอบด้วย ฉันทะ (รักงาน) วิริยะ (สู้งาน) จิตตะ (ใส่ใจงาน) และวิมังสา (ทำงานด้วยปัญญา) ส่งผลต่อการเพิ่มผลผลิตภาพในการปฏิบัติและมีปัจจัยภายนอกที่เป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มผลผลิตภาพในการปฏิบัติ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา จากผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ด้านการบริการเป็นเลิศ และด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ มีการปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นอำนวยความสะดวกในการให้บริการด้วยความถูกต้อง เต็มใจ สะดวกรวดเร็ว และทันเวลา มุ่งเน้นการให้บริการด้วยกิริยาท่าทางที่เป็นมิตร สุภาพ อ่อนโยน ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาไพเราะและแสดงการเอาใจใส่ และมุ่งเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาเทวประภาส มากคล้าย และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง พบว่า สมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบล 5 ด้าน คือ 1. ความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน 2. บริการเป็นเลิศ 3. การทำงานเป็นทีม 4. มุ่งผลสัมฤทธิ์ และ 5. ยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมนุเดช ทองเพชรนิล (2568) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนในภาคเหนือตอนบน. ที่พบว่า การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนในภาคเหนือตอนบนมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเน้นด้านจริยธรรม ทักษะและความรู้ แรงจูงใจ บุคลิกลักษณะ

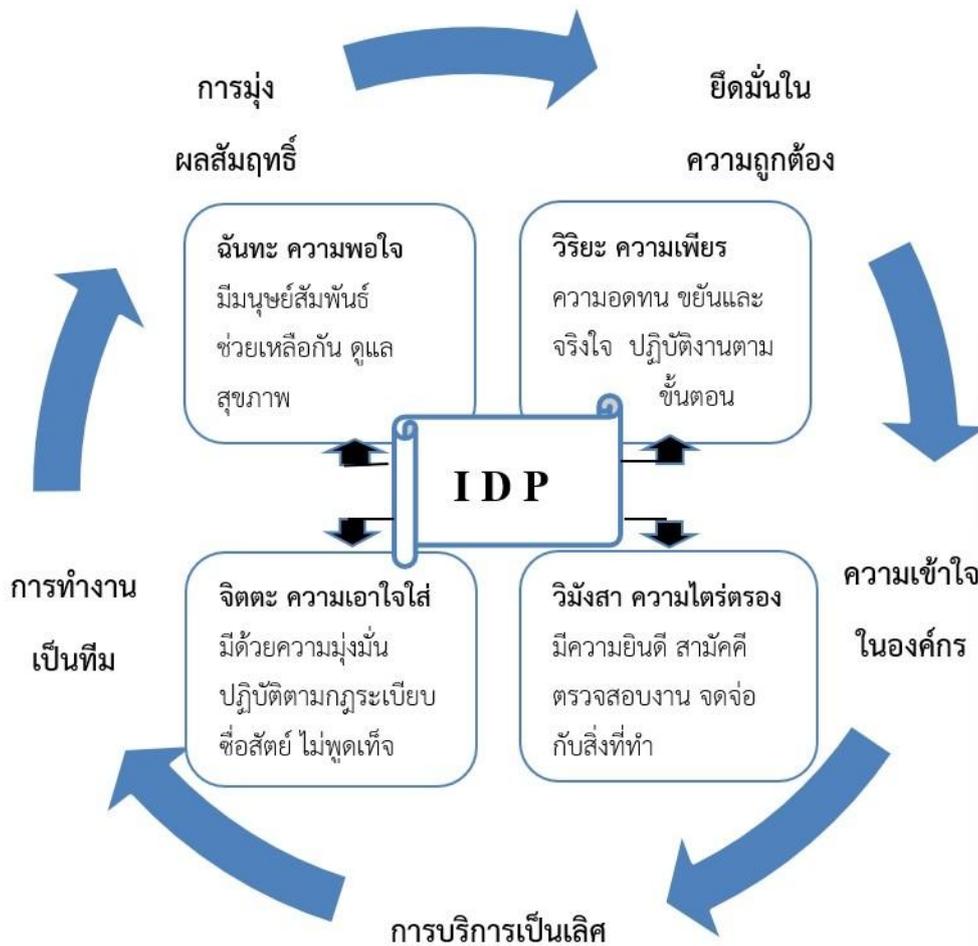
และหลักอิทธิบาทธรรม และพบว่า การปลูกฝังจริยธรรมช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและบทบาทของบุคลากร การพัฒนาทักษะและความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยเพิ่มความสามารถในการทำงาน นอกจากนี้ การดูแลบุคลิกภาพและความสัมพันธ์ที่ดีส่งเสริมให้บุคลากรมีภาพลักษณ์ที่ดีและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพงษ์ศักดิ์ สนตมโน และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธธรรมมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว พบว่า รูปแบบพุทธธรรมมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว ได้แก่ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. การยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม 3. ความเข้าใจในระบบองค์กรและระบบงาน 4. การบริการเป็นเลิศ และ 5. การทำงานเป็นทีม มีปัจจัยพื้นฐาน 2 อย่าง คือ ปัจจัยการปฏิบัติงานตามหลัก 7S และปัจจัยการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร

3. การบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ทุกด้าน คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน ด้านการบริการเป็นเลิศ และด้านการทำงานเป็นทีม โดยนำหลักอิทธิบาทธรรมเข้ามาบูรณาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรพร จันตะณี และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา ที่พบว่า เมื่อนำหลักอิทธิบาทธรรมมาบูรณาการกับสมรรถนะการปฏิบัติงานทั้ง 4 ด้าน ได้ส่งผลในเชิงบวกต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมาลัย สาแก้ว และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ที่พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานเกี่ยวกับการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การยึดมั่นในความถูกต้อง การเข้าใจในระบบองค์กรและระบบงาน ด้านการบริการเป็นเลิศ และการทำงานเป็นทีม โดยมีภารกิจของบุคลากรที่ส่งผลในทางที่ดี ได้แก่ การจัดการหน้าที่การปฏิบัติงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากร และการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยได้บูรณาการกับหลักอิทธิบาทธรรม คือ ฉันทะ ความพอใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จวิริยะ ปฏิบัติงานอย่างสุดความสามารถ จิตตะ ความมีใจฝักใฝ่วิเคราะห์งานอย่างรอบคอบตั้งใจและวิมังสา พิจารณาใคร่ครวญหาแนวทางครั้งต่อไปในการปฏิบัติงาน รู้จักการหาแนวทางแก้ปัญหาฝักคึดอย่างมีวิจารณญาณอยู่เสมอ

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา “IDP : Integrating The Principles of Iddhipadhamma to Develop The Work Performance of Personnel of Thatakiap Sub-District Administrative Organization at Thatakiap District in Chasoengsao Province” โดยในแต่ละแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร อธิบายได้ ดังนี้

1. ฉันทะ ความพอใจ คือ การมีความพอใจรักใคร่ในงานของตน และตระหนักในหน้าที่การให้บริการในการให้ความช่วยเหลือเพื่อดูแลทุกข์สุขของประชาชน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและการให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในหน่วยงาน บุคลากรที่ดีต้องมีฉันทะคือความพอใจ รักในงานที่ปฏิบัติอยู่ ทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม มีความสุจริตยุติธรรมและมีจิตฝักใฝ่เพื่อให้ผลของงานออกมาเป็นที่พอใจกับทุกฝ่าย สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กร รักในองค์กรและรักผู้ร่วมงาน มีความเต็มใจและความปรารถนาดีในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสุขในการทำงานยึดมั่นในความถูกต้องรวมถึงการบริการที่ดีจะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ

2. **วิริยะ ความเพียร** คือ การมีความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น ความขยันหมั่นเพียรเป็นพื้นฐานของการทำงานให้ประสบความสำเร็จ บุคลากรที่ดีต้องมีขยันหมั่นเพียร มีความเข้าใจในองค์กร รวมถึงการทำงานเป็นทีมปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นอดทน หรือตามขั้นตอนในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและหมั่นศึกษาหาความรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อค้นหาแนวทางนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับงานที่ตนรับผิดชอบ ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจไม่เบื่อง่าย มีความเพียรพยายามที่แน่วแน่ในสิ่งที่ทำให้บรรลุผลสำเร็จโดยไม่เบียดเบียนหรือก่อให้เกิดโทษภัยทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

3. **จิตตะ ความเอาใจใส่** คือ การมีความเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำ ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ตามกฎระเบียบ และมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน ไม่พูดจาโกหกมดเท็จพร้อมให้บริการด้วยความเต็มใจ มีจิตฝักใฝ่ไม่ปล่อยปละละเลยจิตให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ทำงานด้วยความมีชีวิตชีวา มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลต่อเพื่อนร่วมงาน หรือแสดงความยินดีกับเพื่อนร่วมงานที่ได้ดีมีความก้าวหน้า และแสดงออกซึ่งความรักความสามัคคีต่อกัน และหมั่นตรวจสอบการทำงานเพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด

4. **วิมังสา การไตร่ตรอง** คือการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ใช้สติปัญญาพิจารณาใคร่ครวญในการให้บริการในการทำงาน ศึกษาตรวจตราตรวจสอบและข้อบกพร่องอยู่เสมอ หากพบข้อผิดพลาดก็ยั้งดีคิดหาวิธีแนวทางแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น มีความสามัคคีกับเพื่อนร่วมงาน และมีใจจดจ่อกับสิ่งที่ทำ ใช้ปัญญาใคร่ครวญและไตร่ตรองให้มีความถูกต้องเป็นธรรมเพื่อเป็นแรงผลักดันให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ

การบูรณาการหลักกฏอริยธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการนำหลักกฏอริยธรรมมาบูรณาการกับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสุขในการทำงานให้บุคลากรมีความพอใจรักในงาน มีความเพียรพยายามจิตใจจดจ่อรับผิดชอบงานและไตร่ตรองอย่างรอบคอบซึ่งส่งผลให้สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำเร็จลุล่วงเกิดความก้าวหน้าพัฒนาตนเองและสร้างองค์กรที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรที่จะต้องมีนโยบายและการวางแผนในการมอบหมายงานให้กับผู้ปฏิบัติงานอย่างชัดเจนเพื่อนำไปปฏิบัติ และสร้างจิตสำนึกให้มีความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานจากการทำงานเป็นทีม
2. ควรที่จะต้องมีกำหนดนโยบายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมให้ชัดเจนและส่งเสริมให้บุคลากรได้รับความรู้เพิ่มเติมโดยให้มีการฝึกอบรมหรือสัมมนาเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของบุคลากรทางสาขาวิชาชีพ และการพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นไปอย่างยุติธรรม
3. ควรที่จะต้องมีการประชุมสัมมนาขององค์กรด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรมและด้านความเข้าใจในองค์กรและระบบงานเพื่อให้บุคลากรยึดเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรที่จะต้องใช้มาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติต่อผู้ได้บังคับบัญชาทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียงและเกิดความยุติธรรมในการปฏิบัติงาน และควรอบรมบุคลากรที่ได้รับการพิจารณาการเลื่อนขั้นในหน้าที่การงานให้มีความรู้ความเข้าใจในองค์กรและระบบงานให้กับบุคลากรทุกคนในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรที่จะต้องทำการศึกษาบริบทภายในชุมชนอย่างทั่วถึงและกำหนดแนวทางที่จะส่งเสริมคุณภาพชีวิตภายในชุมชนเพื่อให้เกิดความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

3. ควรที่จะต้องวางแผนทรัพยากรบุคคลเพื่อพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้สูงขึ้น และการยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม โดยการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นพนักงานที่ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรที่จะต้องทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการให้บริการต่อประชาชนของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. ควรที่จะต้องทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาในด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงภายในท้องถิ่นเพิ่ม เช่น ด้านสังคม ด้านความเชื่อศรัทธา ด้านสุขภาพอนามัย

3. ควรที่จะต้องทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

เอกสารอ้างอิง

กฤติกา รัชยาแก้ว. (2565). การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน ในสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. สืบค้น 15 มีนาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/q55lh>

แจ่มจันทร์ ศรีพาแลว. (2559). ปัญหาการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ธนาวุฒิ คำศรีสุข และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2565). ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(1), 369-386.

พระพงษ์ศักดิ์ สนมมโน และคณะ. (2564). พุทธธรรมมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 146-159.

พระมหาเทวประภาส มากคล้าย และคณะ. (2559). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(3), 615-630.

พระมหาวิเศษ กนตธมโม (มังคัง) และคณะ. (2565). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(4), 198-210.

พัชร์ณัญพร พิพิธวรโกคิน และคณะ. (2563). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มผลิตภาพในการปฏิบัติราชการของบุคลากรองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(4), 137-150.

ภัทรพร จันตะนี และคณะ. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(4), 41-52.

มนุเดช ทองเพชรนิล. (2568). การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน. *วารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์*, 9(2), 313-327.

มาลัย สาแก้ว และคณะ. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์*, 6(6), 157-170.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะ
การปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี*
HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT ACCORDING TO IDDHIPADADHAMMA
FOR ENHANCING PERSONNEL'S WORK PERFORMANCE
OF BANGYITHO MUNICIPALITY, PATHUMTHANI PROVINCE

รจ กสิวุฒิ, ปนัดดา รักษาแก้ว

Ruj Kasiwut, Panadda Raksakao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: naret200430@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงาน 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงาน และ 3. นำเสนอการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาทธรรม วิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 195 คน แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.979 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะการปฏิบัติงาน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.64) ส่วนรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม การทำงานเป็นทีม การบริการที่ดี การมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการสั่งสมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงาน พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา และหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานทั้ง 4 ด้าน คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า มีแนวทางการพัฒนา คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การสร้างสรรค์พัฒนาผลงานให้มีคุณภาพ การปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม การสั่งสมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเข้าถึงระบบงานขององค์กร การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม การมีใจรักบริการ ยิ้ม ทักทายอย่างมิตรไมตรี และการทำงานเป็นทีม การวางแผนงานนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ บุคลากรปฏิบัติงานปรารถนาให้ประสบความสำเร็จ วิริยะ การมีความพยายาม พากเพียรพยายามทำงานด้วยใจมั่น จิตตะ เอาใจใส่รับผิดชอบกับงานชุมชน องค์กร และวิมังสา พิเคราะห์ไตร่ตรองถึงสิ่งที่ทำว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือไม่

คำสำคัญ: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์; อิทธิบาทธรรม; สมรรถนะ; การปฏิบัติงาน

Abstract

Objectives of this research paper were: 1. To study work performance 2. To study factors affecting work performance and 3. To study human resource development according to Iddhipadadhamma, conducted by the mixed research methods. The quantitative research,

*Received December 22, 2025; Revised January 27, 2026; Accepted February 4, 2026

data were collected from 195 samples using questionnaires with a reliability value of 0.979, data were analyzed using frequency, The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 10 key informants and 9 participants in focus group discussions to confirm knowledge after data synthesis.

The results showed that: 1. By overall, the work performance competency was at a high level ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.64). Each aspect was at high level, namely, adherence to legitimacy and ethics, teamwork, good service, achievement-oriented and professional expertise accumulation. 2. Factors affecting work performance competency were found that training, education, and development and the 4 principles of Iddhipadadhamma, namely, Chanda, Viriya, Citta, and Vimamsa affected the work performance. 3. Human resource development was found to develop for the purposes of achievement-oriented, quality work creation, adherence to righteousness and ethics, professional expertise accumulation, technology development to access the organizational work system, adherence to righteousness and ethics, service-mindedness, smiling, friendly greetings, and teamwork. Planning the work leads to the achievement of the goals. Compliance with the 4 principles of Iddhipadadhamma, namely, Chanda, personnel wish to succeed, Viriya, perseverance and effort to work with determination, Citta, mindfulness, and responsibility for community work, organizations, and Vimamsa, considering and reflecting on what was done that was beneficial to the people.

Keywords: Human Resource Development; Iddhipadadhamma; Competency; Work Performance

บทนำ

การบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชื่อว่า เทศบาล ซึ่งเทศบาลในประเทศไทยแบ่งออกเป็นสามระดับ คือ เทศบาลนคร คือ เขตท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรรวมกัน 50,000 คนขึ้นไป เทศบาลเมือง คือ เขตท้องถิ่นชุมชนที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นที่มีประชากรรวมกัน 10,000 คนขึ้นไป และเทศบาลตำบล คือ เขตท้องถิ่นที่ประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) โดยเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารงานท้องถิ่นให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใสโดยคำนึงถึงการให้บริการสาธารณะเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการสาธารณะและอำนวยความสะดวกของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เทศบาลเมืองบึงยี่โถฯ ยังมีภารกิจและบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการพัฒนาและการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมสาธารณะ การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนในการพัฒนาบุคลากรภายในเทศบาล เพื่อให้เทศบาลมีบุคลากรที่มีสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ โดยต้องปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้มีศักยภาพในการให้บริการสาธารณะที่ดี (คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562)

เทศบาลเมืองบึงยี่โถ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี สามารถดำเนินงานได้สำเร็จลุล่วงตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนงาน และโครงการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร โดยการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 เพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร โครงการศึกษาวิจัยการปรับปรุงระบบจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนของข้าราชการส่วนท้องถิ่น (2557) ได้กล่าวถึง

สมรรถนะ ได้แก่ 1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. การยึดมั่นความถูกต้อง 3. ความเข้าใจในระบบงาน 4. การบริการเป็นเลิศ และ 5. การทำงานเป็นทีม

สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร (2545) ได้กล่าวถึง ขอบเขตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ 1. การฝึกอบรม เป็นกระบวนการที่มุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้หรือมีพฤติกรรมการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการขององค์กร อาจเป็นเพราะการจัดหลักสูตรยังไม่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น 2. การศึกษา เป็นกระบวนการที่จัดขึ้น เพื่อเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต หรือให้ทำงานในหน้าที่ใหม่ และ 3. การพัฒนา เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่บุคลากรขององค์กร

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาทธรรม เพื่อเพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี จะช่วยให้เพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในการทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพและเกิดความพึงพอใจในงาน ทั้งนี้ สามารถสร้างต้นแบบการบริหารจัดการที่มีคุณธรรม และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในหลักจริยธรรมและธรรมาภิบาล โดยใช้หลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (ที่.ม. 10/287/219) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) รวมถึงสามารถช่วยให้เทศบาลสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้ข้าราชการสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทใหม่ ๆ ของสังคมและเศรษฐกิจ การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ อำเภोधัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 380 คน (กองการเจ้าหน้าที่ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยคำนวณตามสูตรของทาร์โยยามาเน่ (Yamane, 1967) ในการคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 159 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยกำหนดแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย

1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน
2. นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน
3. ผู้บริหารเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จำนวน 3 คน และ
4. ประชาชน จำนวน 3 คน

2.4 การสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2. นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน 3. ผู้บริหารเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จำนวน 3 คน และ 4. ประชาชน จำนวน 3 คน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปลงผลจากการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล (จำนวน 5 ข้อ) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 (จำนวน 12 ข้อ) ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (จำนวน 12 ข้อ) ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี (จำนวน 15 ข้อ) แล้วนำมาหาคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และนำแบบสอบถามไปทดลองกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.979

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (จำนวน 5 ข้อ) ตอนที่ 3 คำถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 (จำนวน 4 ข้อ) ตอนที่ 4 คำถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี (จำนวน 5 ข้อ)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรของเทศบาลเมืองบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 195 คน โดยขอหนังสืออนุญาตใช้สถานที่เก็บ ข้อมูลวิจัย เมื่อได้รับหนังสือดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว นำส่งให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยกำหนดวัน เวลาและจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูล

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพรรณนาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.64) รายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.64) รองลงมา ด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.63) ด้านการบริการที่ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.63) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.62) และด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม

สมรรถนะการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม		ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.23	0.62	มาก
2	ด้านการบริการที่ดี	4.41	0.63	มาก
3	ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ	4.10	0.67	มาก
4	ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม	4.44	0.64	มาก
5	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.42	0.63	มาก
รวม		4.38	0.64	มาก

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า 1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ การสร้างสรรค์พัฒนาผลงานหรือการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย มีความมุ่งมั่นในการปรับปรุงพัฒนาผลงานและกระบวนการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพ 2. ด้านการบริการที่ดี คือ การประพฤติปฏิบัติตน ถูกต้องเหมาะสมตามกฎหมายและคุณธรรมจริยธรรม โดยมุ่งประโยชน์ของประชาชน 3. ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ คือ การพัฒนาเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการเข้าถึงข้อมูลและระบบงานขององค์กร 4. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม คือ การมีใจในการบริการ ยิ้มแย้ม ทักทายด้วยความอ่อนน้อมเป็นมิตรไมตรี และ 5. ด้านการทำงานเป็นทีม คือ วางแผนการทำงานร่วมกันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี พบว่า สมมติฐานที่ 1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย 1. ด้านการฝึกอบรม 2. ด้านการศึกษา และ 3. ด้านการพัฒนา อย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	-.073	.095		-.769*	.443
ด้านการฝึกอบรม _(Hu1)	.380	.032	.391	11.705**	.000
ด้านการศึกษา _(Hu2)	.336	.034	.368	9.767**	.000
ค่าคงที่ (Constant)	-.073	.095		-.769*	.443
ด้านการพัฒนา _(Hu3)	.305	.033	.299	9.322**	.000

Multiple R = .957^a, R² = .917, Adjusted R² = .915, Std. Error = .225

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = -.073 + .380_{(Hu1)} + .336_{(Hu2)} + .305_{(Hu3)}$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$ZY = .391Z_{Hu1} + .368Z_{Hu2} + .299Z_{Hu3}$$

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 91.5 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการฝึกอบรมสามารถทำนายได้ร้อยละ 38.0 ด้านการศึกษา สามารถทำนายได้ร้อยละ 33.6 และด้านการพัฒนา สามารถทำนายได้ร้อยละ 30.5 ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1. ฉันทะ ความพอใจ 2. วิริยะ ความเพียร 3. จิตตะ ความใส่ใจ และ 4. วิมังสา ความไตร่ตรอง อย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 3 หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี

ตัวแปรหลักอิทธิบาท 4	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	-.187	.085		-2.195*	.029
ด้านฉันทะ _(lb1)	.260	.027	.251	9.654**	.000
ด้านวิริยะ _(lb2)	.270	.025	.281	10.854**	.000
ด้านจิตตะ _(lb3)	.331	.025	.375	13.120**	.000
ด้านวิมังสา _(lb4)	.181	.024	.211	7.599**	.000

Multiple R = .971^a, R² = .943, Adjusted R² = .942, Std. Error = .145

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ จิตตะ ความใส่ใจ วิริยะ ความเพียร ฉันทะ ความพอใจ วิมังสา ความไตร่ตรอง

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = -.187 + .331_{(lb3)} + .270_{(lb2)} + .260_{(lb1)} + .181_{(lb4)}$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$ZY = .375Z_{lb3} + .281Z_{lb2} + .251Z_{lb1} + .211Z_{lb4}$$

สรุปได้ว่า หลักอิทธิบาท 4 สามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 94.3 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านจิตตะ สามารถทำนายได้ร้อยละ 33.1 ด้านวิริยะ สามารถทำนายได้ร้อยละ 27.0 ด้านฉันทะ สามารถทำนายได้ร้อยละ 26.0 และด้านวิมังสา สามารถทำนายได้ร้อยละ 18.1 ตามลำดับ

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี พบว่า 1. ด้านการฝึกอบรม ได้แก่ การจัดการฝึกอบรมความรู้และประสบการณ์แก่บุคลากรเป็นระยะ ๆ การจัดการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมกำหนดให้บุคลากรทุกคนต้องได้รับการฝึกอบรมทักษะ 2. ด้านการศึกษา ได้แก่ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ภายในองค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถเรียนต่อได้ สนับสนุนการศึกษาแก่บุคลากร และ 3. ด้านการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร การพัฒนาทักษะ ประสบการณ์ของบุคลากรด้วยการทำงานเป็นทีมและส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลงานของตน และการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 คือ 1. ฉันทะ ความพอใจหรือความรักในงานที่ทำ คือ บุคลากรมีความต้องการที่จะทำงานให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป 2. วิริยะ ความพยายามและความมุ่งมั่นในการทำงาน คือ การมีความพยายาม การมีความพากเพียรพยายามทำงานเทศบาลด้วยใจมั่น การมีความอดทนต่อสื่อกับความลำบากของการทำงานในองค์กรที่พัฒนา 3. จิตตะ ความตั้งใจและใส่ใจในการทำงาน คือ เอาใจใส่รับผิดชอบกับงานชุมชนและงานองค์กร ไม่วางธุระเพื่อความสุขและความพอใจของประชาชน และ 4. วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรองและพัฒนาตนเอง คือ การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองถึงสิ่งที่ทำว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือไม่ ตรวจสอบวิธีการทำงานให้ถูกต้อง รวดเร็ว

อภิปรายผลการวิจัย

1. สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับ ได้แก่ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการบริการที่ดี ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรวิภาส พิตรพิบูลย์พงศ์ (2567) เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่ 1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีมาตรฐานในการปฏิบัติงานของบุคลากรได้ตามเป้าหมาย มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติราชการให้ดี 2. การยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม โดยการธำรงรักษาศักดิ์ศรีแห่งอาชีพข้าราชการไทย ปฏิบัติตามหลักวิชาชีพของตน 3. ความเข้าใจระบบงาน ใช้ความรู้เชิงวิชาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ 4. การบริการเป็นเลิศ โดยตั้งใจในการให้บริการด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใส มีใจของการบริการ และ 5. การทำงานเป็นทีม โดยมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม และมุ่งมั่นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

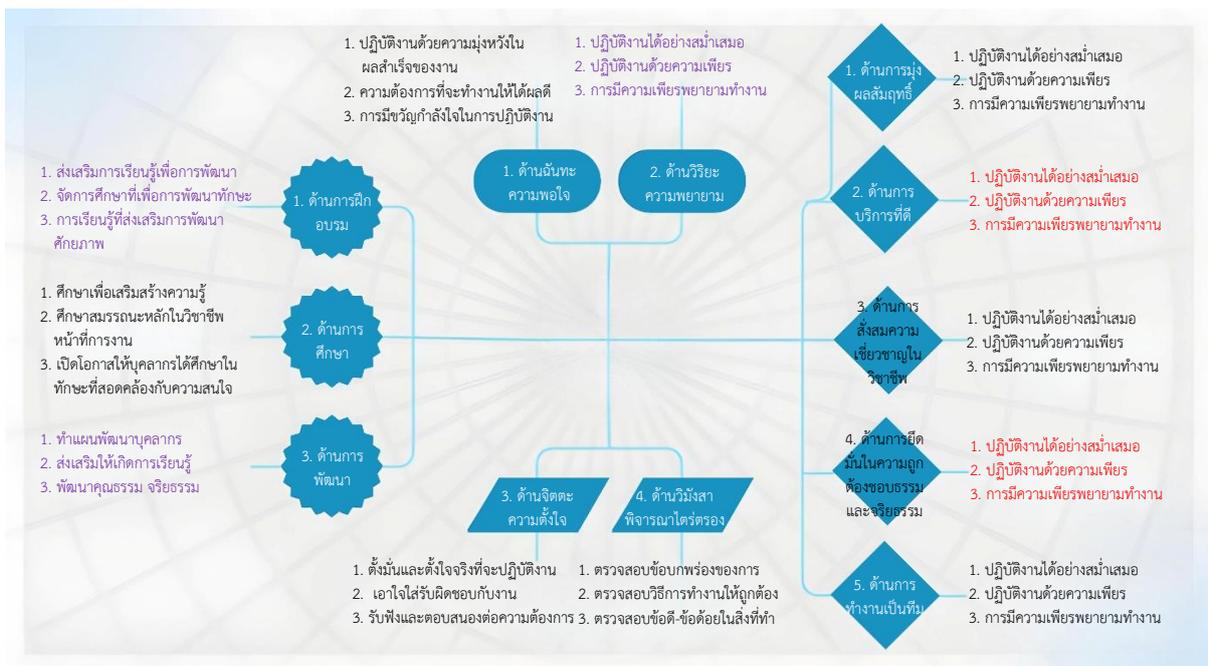
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 91.5 โดยมีกระบวนการส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานเพื่อบรรลุผลตามแผนที่กำหนดไว้ มี สร้างงานในส่วนของงานที่รับผิดชอบอยู่ เพื่อให้การปฏิบัติงานให้เกิดสมรรถนะการปฏิบัติงาน เป็นการสร้างให้องค์กรมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ สอดคล้องกับงานวิจัยของภวัต นิตยโชติ (2561) เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพละ 4 ของบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา พบว่า ใช้เทคนิคการฝึกอบรมที่หลากหลาย โดยใช้สื่อแบบค่อยเป็นค่อยไป แยกเฉพาะกลุ่มโดยให้เหมาะกับความรู้ ความสามารถให้มีวิธีคิดที่เป็นระบบ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา มีความฉลาดในการบริหารจัดการ มีความมุ่งมั่นขยัน สร้างสรรค์งานบริการที่ดีเหนือความคาดหมาย มีใจรักในการบริการ

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อเพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี พบว่า หลักอิทธิบาท 4 นำมาบูรณาการเพื่อเพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี มีฉันทะ ความพอใจหรือความรักในงานที่ทำ บุคลากรความ ต้องการที่จะทำงานในเทศบาลปรารถนาจะทำงานให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป วิริยะ ความพยายามและความมุ่งมั่นในการทำงาน การมีความพยายาม การมีความพากเพียรพยายามทำงานเทศบาลด้วยใจมั่น จิตตะ ความตั้งใจและใส่ใจในการทำงาน เอาใจใส่รับผิดชอบกับงานชุมชนและงานองค์กร วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรองและ พัฒนาตนเอง การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองถึงสิ่งที่ทำว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือไม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของปกิตน์ สันตินิยม (2564) เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหากล้งแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหากล้งแล้งและน้ำท่วม อย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี หลักอิทธิบาทธรรมส่งผ่านระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและปัจจัยด้านภาวะผู้นำกับผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดิน

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างภาพที่แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยดังกล่าวข้างต้นซึ่งสามารถขยายความเพิ่มเติมได้ดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การฝึกอบรม ได้แก่ การจัดการฝึกอบรมเพื่อทบทวนความรู้และประสบการณ์บุคลากร ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรมกำหนดให้บุคลากรทุกคนต้องได้รับการฝึกอบรมทักษะและประสบการณ์ ฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำงาน

การศึกษา ได้แก่ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ภายในองค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถเรียนต่อได้ สนับสนุนทุนการศึกษาให้กับบุคลากร ให้มีการจัดการศึกษาหลักสูตรระยะสั้น และจัดศึกษาดูงานนอกสถานที่

การพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทักษะและประสบการณ์ของบุคลากรด้วยการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมให้บุคลากรได้มีการพัฒนาผลงานของตน ส่งเสริมบุคลากรให้ได้รับการพัฒนาสมรรถนะอยู่เสมอ และพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

2. หลักอิทธิบาท 4

ฉันทะ ความพอใจหรือความรักในงานที่ทำ คือ บุคลากรความต้องการที่จะทำงานในเทศบาลปรารถนาจะทำงานให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป เข้มแข็ง อดทนในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีเจริญและยั่งยืน ปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและมุ่งมั่นในผลสำเร็จของเทศบาลตามเป้าหมายเหนือสิ่งอื่นใด

วิริยะ ความพยายามและความมุ่งมั่นในการทำงาน คือ การมีความพยายาม การมีความพากเพียรพยายามทำงานเทศบาลด้วยใจมั่น สนุกสนาน การมีความอดทนต่อสภาวะความลำบากของการทำงานในองค์กรที่พัฒนา การมีความรับผิดชอบต่องาน ที่ได้รับมอบหมายสามารถปรับปรุงแก้ไขตนเองได้เสมอ

จิตตะ ความตั้งใจและใส่ใจในการทำงาน คือ เอาใจใส่รับผิดชอบกับงานชุมชนและงานองค์กร ความเอาใจจดจ่อในงานที่ทำ ไม่วางธุระเพื่อความสุขและความพอใจของประชาชน รับฟังและตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็นของประชาชนในเขตเทศบาล สร้างความเข้าใจและการสื่อสารที่ดีกับผู้อื่นในองค์กร

วิมังสา การพิจารณาไตร่ตรองและพัฒนาตนเอง คือ การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองถึงสิ่งที่ทำว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือไม่ ตรวจสอบวิธีการทำงานให้ถูกต้อง รวดเร็ว เป็นไปตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ตรวจสอบเหตุผลและตรวจสอบข้อดี ข้อด้อยในสิ่งที่ทำ การจัดอบรมเสริมความรู้ด้านการคิดไตร่ตรอง

3. สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี

การมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ ความมุ่งมั่นในการปรับปรุงพัฒนาผลงานและกระบวนการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรและการปฏิบัติหน้าที่ให้เกินมาตรฐานที่มีอยู่หรือให้เกินเกณฑ์วัดผลสัมฤทธิ์ที่องค์กรกำหนดไว้

การบริการที่ดี คือ การประพฤติปฏิบัติถูกต้องเหมาะสมทั้งตามกฎหมายและคุณธรรมจริยธรรม การปฏิบัติงานตามหลักวิชาชีพของตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การเป็นแบบอย่างที่ดีและการยึดมั่นในความสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ คือ การพัฒนาเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการเข้าถึงข้อมูลและระบบงานขององค์กร ความเข้าใจบริบทภายในทั้งเรื่องของค่านิยม วัฒนธรรม องค์ความรู้และสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร

การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม คือ การมีใจรักในการบริการ ยิ้มแย้ม ทักทายด้วยความอ่อนน้อมและเป็นมิตรไมตรีกับประชาชนผู้รับบริการโดยไม่คำนึงดูตาย กระตือรือร้นและเร่งให้ความช่วยเหลือ การมีความรู้ในงานที่รับผิดชอบที่สามารถตอบข้อซักถามจากผู้รับบริการได้อย่างแม่นยำ

การทำงานเป็นทีม คือ การวางแผนงานร่วมกันเพื่อประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การมีความจริงใจต่อเพื่อนร่วมงาน โดยการสนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเป็นมิตรไมตรีต่อกัน และการสร้างบรรยากาศในการทำงานให้มีความสุขสนุกสนาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลเมืองบึงยี่โถ ควรมีนโยบายการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล
2. เทศบาลเมืองบึงยี่โถ ควรมีนโยบายการพัฒนาบุคลากรให้ความเป็นมืออาชีพ เปิดกว้างทางความคิด และมีทักษะในการทำงานในบริบทสากล
3. เทศบาลเมืองบึงยี่โถ ควรมีนโยบายเพื่อยกระดับขีดสมรรถนะของบุคลากรให้ทั่วถึงทุกภารกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับการเป็นรัฐบาลดิจิทัล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลเมืองบึงยี่โถ ควรจัดพนักงานเข้าทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถของงาน
2. เทศบาลเมืองบึงยี่โถ ควรส่งเสริมให้บุคลากรเต็มใจทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. เทศบาลเมืองบึงยี่โถ ควรส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนในการปฏิบัติราชการด้วยการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). รายงานผลการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government Performance Index - LGPI). กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กองการเจ้าหน้าที่ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ. (2568). แผนการบริหารและพัฒนาทรัพยากร. สืบค้น 23 มีนาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/B3Zsl>
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). แนวทางการพัฒนาระบบราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร.
- โครงการศึกษาวิจัยการปรับปรุงระบบจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนของข้าราชการส่วนท้องถิ่น. (2557). คู่มือสมรรถนะสำหรับข้าราชการส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โครงการศึกษาวิจัยการปรับปรุงระบบจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนของข้าราชการส่วนท้องถิ่น.
- ปภิตน์ สันตินิยม. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี (ดุชนันท์พนธ์ปรัชญาดุชนันท์บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภวัต นิตย์โชติ. (2561). การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพละ 4 ของบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา (ดุชนันท์พนธ์พุทธศาสตร์ดุชนันท์บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รวีภาส พิตรพิบูลย์พงศ์. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสาคร (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร. (2545). การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ. พรินติ้ง.

Yamane, T. (1967). Elementary Sampling Theory. Englewood Cliffs. NJ: Prentice-Hall.

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา
พยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์*
FOSTERING A DEMOCRATIC POLITICAL CULTURE AMONG BACHELOR
OF NURSING SCIENCE STUDENTS AT BOROMARAJONANI COLLEGE
OF NURSING, SURIN

อารยา สำเนียงล้ำ, วันชัย สุขตาม, ศศิธร ศูนย์กลาง

Araya Sumnianglum, Wanchai Suktam, Sasithorn Sunklang

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: araya.sn52@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการกล่อมเกลาทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ และ 3. นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ โดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล จำนวน 227 คน ใช้สูตรคำนวณของทาโรยามาเน่ จากจำนวนประชากร 522 คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.981 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากตัวแทนอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา จำนวน 12 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความการกล่อมเกลาทางการเมืองของของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต พบว่าโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางการเมือง และสถาบันสื่อมวลชน และ 3. แนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาล คือ การพัฒนาการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อปลูกฝังความเข้าใจในหลักประชาธิปไตย ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เปิดกว้างในชั้นเรียนและกิจกรรมนักศึกษา เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งภายในและภายนอก โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นความเข้าใจในหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางสังคม บูรณาการแนวคิดจิตบริการ ส่งเสริมทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติผ่านกิจกรรมจำลองสถานการณ์ พัฒนาการเรียนรู้ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้นักศึกษารู้เท่าทันสื่อ และปลูกฝังภาวะผู้นำเชิงประชาธิปไตยในหมู่นักศึกษา

คำสำคัญ: วัฒนธรรมทางการเมือง; ประชาธิปไตย; นักศึกษา; พยาบาลศาสตรบัณฑิต; จังหวัดสุรินทร์

*Received November 9, 2025; Revised December 19, 2025; Accepted December 30, 2025

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the levels of political socialization and democratic political culture among Bachelor of Nursing Science students at Boromarajonani College of Nursing, Surin; 2. To investigate the factors influencing the democratic political culture of these students; and 3. To propose guidelines for promoting democratic political culture among the students, conducted by the mixed-methods, combining quantitative and qualitative research. The quantitative phase involved a sample of 227 nursing students, determined using Taro Yamane's formula from a population of 522 individuals, selected through stratified random sampling. Data were collected using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.981 and analyzed using descriptive statistics (percentage, mean, standard deviation), Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis. The qualitative phase consisted of in-depth interviews with 12 key informants, including instructors, staff, and students, selected via purposeful selection. Content analysis was used to interpret the qualitative data.

The results revealed that: 1. The overall levels of political socialization and democratic political culture among the nursing students were high; 2. The factors influencing their democratic political culture were family institutions, educational institutions, political institutions, and mass media institutions; and 3. The proposed guidelines for promoting democratic political culture include developing experiential learning to foster understanding of democratic principles, encouraging open dialogue and student participation in academic and extracurricular activities, integrating rule of law and social justice concepts into the curriculum, promoting civic-mindedness, enhancing constructive communication and peaceful conflict resolution through simulated activities, cultivating digital literacy to enable critical media consumption, and fostering democratic leadership among students.

Keywords: Political Culture; Democracy; Nursing Science Students; Surin Province

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศให้มั่นคงและยั่งยืน เพราะการดำรงอยู่ของประชาธิปไตยมิได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางการเมืองเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ต้องอาศัยความคิด ทศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของประชาชนที่สะท้อนการเคารพสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมต่อกิจการของสังคม (ณัฐมน หมวกฉิม และคณะ, 2565) ปัญหาการขาดวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็งเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้สังคมไทยเผชิญกับความไม่แน่นอนทางการเมืองและการขาดความต่อเนื่องของกระบวนการประชาธิปไตย (พระศิลาศักดิ์ สุขเมโธ (บุญทอง) และบุญฤทธิ์ เท็ชรวิศิษฐ์, 2562) ในปัจจุบัน วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทยยังเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ เพราะแม้ประชาชนจะมีสิทธิเลือกตั้งและมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ในมุมมองทางวัฒนธรรมและทัศนคติพบว่าลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นการผสมผสานระหว่างระบบอุปถัมภ์นิยม และประชาธิปไตย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน โดยเฉพาะในหมู่นักเรียนและนักศึกษาที่เป็นกำลัง

สำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในอนาคต เยาวชนไทยจำนวนมากยังขาดความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับคุณค่าของประชาธิปไตยและทักษะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสะท้อนผ่านอัตราการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองนอกการเลือกตั้งที่ต่ำเมื่อเทียบกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บางประเทศ (เอกรินทร์ ศิริโรตตันชัย, 2564) ในขณะที่ งานวิจัยของสรรพงษ์ เกิดแก้ว (2565) พบว่า แม้เยาวชนส่วนใหญ่จะทราบถึงสิทธิเสรีภาพพื้นฐาน แต่ขาดความมั่นใจและทักษะในการใช้สิทธิเหล่านั้นเพื่อแสดงออกอย่างมีวินัยทางสังคม ซึ่งบ่งชี้ว่าการกล่อมเกลாதองการเมืองในระบบการศึกษาของไทยยังไม่สามารถปลูกฝังการคิดเชิงวิพากษ์และการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับบริบทของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ งานวิจัยในประเทศไทยพบว่า แม้นักศึกษาพยาบาลจะมีพื้นฐานความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี แต่ยังมีช่องว่างด้านการตระหนักในบทบาทพลเมืองประชาธิปไตย โดยเฉพาะในบริบทการมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมือง (อภิญา ฉัตรช่อฟ้า, 2564) ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ เพราะบทบาทของพยาบาลไม่เพียงแต่การดูแลสุขภาพร่างกายของประชาชน แต่ยังเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนสิทธิเสรีภาพทางสังคมและการสร้างความไว้วางใจต่อระบบสาธารณสุขและสังคมโดยรวม กลุ่มเยาวชนโดยเฉพาะนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ เช่น วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ ถือเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีบทบาทสำคัญในสังคมยุคปัจจุบัน เนื่องจากเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติงานภายใต้หลักของคุณธรรม จริยธรรม และการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมที่เน้นความเท่าเทียม และความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ดังนั้น การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลจึงไม่เพียงมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจในระบบการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนาเยาวชนที่มีฐานะเป็นพลเมืองวิชาชีพ ที่มีจิตสำนึกแบบประชาธิปไตยและพร้อมปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรมและจริยธรรม กระบวนการกล่อมเกลาทองการเมืองในสังคมไทยเกิดขึ้นจากหลายสถาบันสำคัญ อาทิเช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน และสถาบันทางการเมือง ซึ่งทำหน้าที่ปลูกฝังทัศนคติค่านิยมต่าง ๆ โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นศูนย์กลางในการหล่อหลอมแนวคิดและพฤติกรรมของเยาวชนให้เข้าใจบทบาทพลเมืองของตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และคณะ (2561) ชี้ให้เห็นว่า สถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ประชาธิปไตยผ่านรูปแบบกิจกรรมจิตอาสา การเรียนรู้เชิงมีส่วนร่วม และการพัฒนาจิตสำนึกพลเมือง

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดิจิทัลและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว ทำให้การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองต้องคำนึงถึงมิติใหม่ๆของการเรียนรู้ โดยเฉพาะทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การคิดเชิงวิพากษ์อย่างเป็นเหตุและผล เพื่อให้เยาวชนหรือนักศึกษาสามารถวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้อย่างถูกต้องมีเหตุผลและไม่ถูกชักนำด้วยอคติทางอารมณ์ จากการรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปี 2564 พบว่า ร้อยละ 68 ของนักเรียนและนักศึกษามีประสบการณ์รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสูงกว่าก่อนปี 2560 อย่างมีนัยสำคัญ และข้อมูลจำนวนมากไม่ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ส่งผลให้เกิดการรับรู้ที่ผิดเพี้ยนหรือเบี่ยงเบนเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและการคิดวิเคราะห์เป็นเรื่องเร่งด่วน ในขณะที่บทบาทของหลักสูตรที่เน้นวิชาชีพมากกว่าการพัฒนาความเป็นพลเมืองอาจละเลยการส่งเสริมความรู้ทางการเมืองและหน้าที่พลเมืองที่สำคัญ รวมถึงความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ที่ไม่ลึกซึ้ง อาจมองประชาธิปไตยเพียงแค่ว่าเป็นการเลือกตั้ง และยังขาดการเชื่อมโยงกับบทบาทของตนเอง

การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในวิทยาลัยพยาบาลไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อตัวนักศึกษาหรือองค์กรเท่านั้น แต่เปรียบเสมือนการลงทุนทางสังคมในระยะยาว เพราะบุคลากรทางสุขภาพเหล่านี้คือผู้ที่จะเป็นผู้นำชุมชนและผู้ดูแลสังคมในอนาคตอันใกล้ หากนักศึกษาเหล่านี้สามารถเติบโตเป็นทั้งผู้ดูแลชีวิตและผู้มีส่วนร่วมสร้างสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสมดุล ย่อมเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตย ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการกล่อมเกลາทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ และนำเสนอองค์ความรู้และแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ โดยศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จำนวน 8 ด้านเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของวิชาชีพพยาบาลที่มุ่งเน้นการมีมนุษยธรรม ความเท่าเทียม จิตอาสา อันเป็นรากฐานของการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่จะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยให้มั่นคงและยั่งยืนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการกล่อมเกลາทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งในเชิงปริมาณและเชิงลึก อันจะนำไปสู่ความเข้าใจปรากฏการณ์วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ได้อย่างรอบด้าน

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ ชั้นปีการศึกษาที่ 1 – 4 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 522 คน

2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน (Sampling Error) เท่ากับ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 227 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามระดับชั้นปีการศึกษา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนที่เป็นตัวแทนของประชากร

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ คือเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนานักศึกษา หรือการจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ มีประสบการณ์หรือบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นพลเมือง หรือกิจกรรมนักศึกษา และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยได้ โดยผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่รับผิดชอบงานกิจการนักศึกษา เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษา และตัวแทนนักศึกษาพยาบาลศาสตร์

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปีการศึกษา ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการกล่อมเกลาทางการเมืองของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต จำนวน 5 ด้าน ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อมูลความคิดเห็นต่อระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต จำนวน 8 ด้าน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale 5 ระดับ นำมาหาคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.981

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลแบบสอบถามจากนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ ชั้นปีการศึกษาที่ 1 – 4 จำนวน 227 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับการแปลผลค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด จากนั้นผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยการกล่อมเกลาทางการเมืองที่สามารถพยากรณ์วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เพื่ออธิบายอำนาจในการพยากรณ์ของตัวแปรอิสระ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) โดยดำเนินการถอดเทปคำสัมภาษณ์อย่างครบถ้วน ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และจัดระบบข้อมูลตามประเด็นคำถาม จากนั้นทำการอ่านและวิเคราะห์ข้อมูลซ้ำเพื่อสกัดสาระสำคัญ และจัดหมวดหมู่ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย การตีความข้อมูลดำเนินการโดยเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์กับกรอบแนวคิดการกล่อมเกลาทางการเมืองและแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้และแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตในบริบทของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการกล่อมเกลาทางการเมืองของของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.550) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านสถาบันการศึกษา เป็นด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.604) รองลงมา คือ ด้านสถาบันครอบครัว ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.568) ด้านสถาบันสื่อมวลชน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.657) ด้านสถาบันทางการเมือง ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.695) และสุดท้าย คือ ด้านกลุ่มเพื่อน ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.752) สำหรับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.520) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของบุคคล และด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะและหน้าที่พลเมืองเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.614 และ S.D. = 0.588 ตามลำดับ) ด้านการมีอุดมการณ์แบบประชาธิปไตยปฏิเสธจิตแบบเผด็จการ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.566) ด้านการประนีประนอมและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.584) ด้านการเคารพกฎเกณฑ์กติกา ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.588) ด้านการมีวิจรรณญาณและวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.589) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.706) และสุดท้ายคือด้านการศรัทธาและการยอมรับในระบอบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.686) ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกล่อมเกลາทางการเมืองของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ โดยภาพรวม

(n = 227)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการกล่อมเกล่าทางการเมือง ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
สถาบันครอบครัว	4.36	0.568	มาก
กลุ่มเพื่อน	4.03	0.752	มาก
สถาบันการศึกษา	4.36	0.604	มาก
สถาบันสื่อมวลชน	4.24	0.657	มาก
สถาบันทางการเมือง	4.11	0.695	มาก
ภาพรวม	4.23	0.550	มาก

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ตามวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จำนวน 8 ด้าน โดยภาพรวม

(n = 227)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับวัฒนธรรมทางการเมือง ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การศรัทธาและการยอมรับในระบอบประชาธิปไตย	4.13	0.686	มาก
การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของบุคคล	4.54	0.614	มาก
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	4.18	0.706	มาก
การเคารพกฎเกณฑ์กติกา	4.42	0.588	มาก
การมีจิตสำนึกสาธารณะและหน้าที่พลเมือง	4.54	0.588	มาก

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ตามวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จำนวน 8 ด้าน โดยภาพรวม (ต่อ)

(n = 227)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับวัฒนธรรมทางการเมือง ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การประนีประนอมและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง	4.45	0.584	มาก
การมีวิจาร์ณญาณและวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล	4.41	0.589	มาก
การมีอุดมการณ์แบบประชาธิปไตยปฏิบัติประพฤติกติแบบเผด็จการ	4.51	0.566	มาก
ภาพรวม	4.39	0.520	มาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ พบว่า ตัวแปรต้นที่สามารถเข้าสู่สมการถดถอยที่ดีที่สุดและมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสถาบันครอบครัว ด้านสถาบันการศึกษา ด้านสถาบันทางการเมือง และด้านสถาบันสื่อมวลชน โดยเมื่อพิจารณาตาม ลำดับการเข้าสู่สมการถดถอยแบบขั้นตอน ซึ่งสะท้อนศักยภาพในการพยากรณ์ร่วมกันของตัวแปร พบว่า ตัวแปรที่เข้าสู่สมการตามลำดับ ได้แก่ ด้านสถาบันครอบครัว (X_1) ด้านสถาบันการศึกษา (X_3) ด้านสถาบันทางการเมือง (X_5) และด้านสถาบันสื่อมวลชน (X_4)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาขนาดของอิทธิพลของตัวแปรต้นแต่ละตัวต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Standardized Beta Coefficient) ซึ่งสะท้อนระดับความแรงของอิทธิพลของตัวแปรแต่ละตัวในโมเดล พบว่า ด้านสถาบันครอบครัวมีอิทธิพลสูงสุด ($\beta = .293$) รองลงมาคือ ด้านสถาบันทางการเมือง ($\beta = .277$) ด้านสถาบันการศึกษา ($\beta = .251$) และด้านสถาบันสื่อมวลชน ($\beta = .154$) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ลำดับการเข้าสู่สมการถดถอยแบบขั้นตอนมิได้สะท้อนลำดับความสำคัญของอิทธิพลของตัวแปรโดยตรง หากแต่สะท้อนความสามารถในการเพิ่มพลังการพยากรณ์ของโมเดลโดยรวม ในขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เป็นตัวชี้วัดขนาดอิทธิพลเชิงสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ผลลัพธ์นี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านสถาบันหลักของสังคมมีบทบาทแตกต่างกันทั้งในเชิงลำดับการพยากรณ์และในเชิงขนาดอิทธิพล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าอำนาจพยากรณ์ของปัจจัยที่ส่งผลวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ (Stepwise) โดยภาพรวม

ตัวแปร	Regression Coefficient (Enter)			
	B	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.918	-	5.532	0.000
ด้านสถาบันครอบครัว (X_1)	0.267	0.293	5.363	0.000
ด้านกลุ่มเพื่อน (X_2)	-	-	-	-

ตารางที่ 3 ค่าอำนาจพยากรณ์ของปัจจัยที่ส่งผลวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ (Stepwise) โดยภาพรวม (ต่อ)

ตัวแปร	Regression Coefficient (Enter)			
	B	Beta	t	Sig.
ด้านสถาบันการศึกษา (X ₃)	0.215	0.251	4.733	0.000
ด้านสถาบันสื่อมวลชน (X ₄)	0.121	0.154	2.354	0.019
ด้านสถาบันทางการเมือง (X ₅)	0.207	0.277	4.854	0.000

R = 0.681, R² = 0.681, Adj.R² = .675 F = 118.264, Sig = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลวิเคราะห์ข้อเสนอแนะทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาล เริ่มจากการปลูกฝังคุณค่าและทัศนคติผ่านครอบครัว เสริมสร้างความเข้าใจเชิงโครงสร้างผ่านสถาบันทางการเมือง บุรณาการการเรียนรู้และการปฏิบัติผ่านสถาบันการศึกษา และใช้สื่อมวลชนเป็นกลไกสนับสนุนในการเสริมความเข้มแข็งของการเรียนรู้ การพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่ควรแยกออกจากการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะในวิชาชีพ แต่ควรออกแบบเป็นกระบวนการพัฒนาพลเมืองวิชาชีพที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านสุขภาพควบคู่กับการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ อันจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืน จากปัจจัยการกลมกลืนทางการเมืองสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลในทั้ง 8 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านศรัทธาและการยอมรับในระบอบประชาธิปไตย ควรพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติเพื่อปลูกฝังความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบการเมืองของประเทศ 2. ด้านการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของบุคคล ควรส่งเสริมบรรยากาศการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เปิดกว้างในชั้นเรียนและในกิจกรรมนักศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการฟังและการเคารพความเห็นที่แตกต่าง การยอมรับความหลากหลายทางความคิดจะช่วยพัฒนาความเข้าใจทางสังคมและจิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์ 3. ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองควรเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัย เช่น กิจกรรมจิตอาสา หรือโครงการบริการสังคมเชิงนโยบาย เพื่อสร้างประสบการณ์ในการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจะช่วยหล่อหลอมให้เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน 4. ด้านการเคารพกฎเกณฑ์และกติกา ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นความเข้าใจในหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางสังคม เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจทั้งมิติของการเคารพกติกาและสิทธิในการตั้งคำถามต่อสิ่งที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งจะช่วยพัฒนาจิตสำนึกทางวินัยควบคู่กับการคิดเชิงวิพากษ์ 5. ด้านจิตสำนึกสาธารณะและหน้าที่พลเมืองควรบูรณาการแนวคิดจิตบริการ และระบบสะสมความดีในหลักสูตรพยาบาล เพื่อพัฒนาความตระหนักรู้ในบทบาทพลเมืองดีที่มีจิตอาสา และเชื่อมโยงความรู้สู่การรับผิดชอบต่อสังคม การปลูกฝังจิตสำนึกพลเมืองในนักศึกษาพยาบาลจะช่วยสร้างผู้นำทางจริยธรรมที่มีความเข้าใจทั้งมิติของมนุษย์และมิติของสังคม 6. ด้านการประนีประนอมและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างควรส่งเสริมทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติผ่านกิจกรรมจำลองสถานการณ์ เพื่อให้ นักศึกษามีความกล้าแสดงออกโดยไม่ละเมิดผู้อื่น 7. ด้านวิจรณ์ญาณและการวิพากษ์อย่างมีเหตุผลควรมีการพัฒนาการเรียนรู้ด้านทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ นักศึกษารู้เท่าทันสื่อ มีความสามารถในการตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร และแสดงความคิดเห็นอย่างมีหลักฐานอ้างอิง การสร้างกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลจะช่วยป้องกันการถูกชักจูงทางความคิด และสร้าง

ภูมิคุ้มกันทางประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล และ 8. ด้านอุดมการณ์ประชาธิปไตยควรปลูกฝังภาวะผู้นำเชิงประชาธิปไตยในหมู่นักศึกษาผ่านผู้นำนักศึกษา หรือการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนกับผู้นำท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้รูปแบบการบริหารที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ เพราะการเสริมสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตยควรเริ่มจากการเรียนรู้เชิงจิตสำนึก จนถึงการลงมือปฏิบัติจริงในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การกล่อมเกลாதองการเมืองของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ จากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีการรับรู้ เข้าใจ และซึมซับแนวคิดทางการเมืองในระดับที่ดี ทั้งในแง่ของค่านิยมประชาธิปไตย การมีส่วนร่วม และความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สถาบันการศึกษาและสถาบันครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด เนื่องจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ มีการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกต่อสังคม และเข้าใจหลักการประชาธิปไตยผ่านทั้งการเรียนรู้นอกห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การเลือกตั้งคณะกรรมการนักศึกษา การอภิปราย การทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ส่วนสถาบันครอบครัวเป็นแหล่งปลูกฝังพื้นฐานทางค่านิยมและทัศนคติที่มั่นคงต่อตัวนักศึกษา นอกจากนี้ยังอาจเป็นผลมาจากความรู้ความเข้าใจในหลาย ๆ ด้าน ที่มีอิทธิพลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ ทำให้พฤติกรรมทางการเมืองของนักศึกษามีความรับผิดชอบและเคารพในสิทธิของผู้อื่น ส่วนสถาบันสื่อมวลชนและสถาบันการเมืองมีอิทธิพลในระดับรองลงมา เนื่องจากนักศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อและการติดตามสถานการณ์ปัจจุบัน ส่วนกลุ่มเพื่อนมีผลน้อยที่สุด แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงเป็นพื้นที่สำคัญในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างทัศนคติร่วมกันเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย สอดคล้องกับวัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และคณะ (2561) ซึ่งศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการกล่อมเกลาทองการเมือง และความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทยกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ระดับการกล่อมเกลาทองการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสถาบันการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูง เนื่องจากเป็นพื้นที่สำคัญในการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การอภิปราย การทำกิจกรรมกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ขณะที่อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนอยู่ในระดับต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันเชิงโครงสร้าง และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐมน หมวกฉิม และคณะ (2565) ที่ศึกษาเรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระดับบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย พบว่า นักศึกษามีการรับรู้และการเรียนรู้ทางการเมืองในระดับมาก โดยสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเมืองที่สำคัญที่สุด ขณะที่สื่อมวลชนมีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง แต่การทำความเข้าใจและการตัดสินใจของเยาวชนยังต้องอาศัยการกลั่นกรองจากประสบการณ์และค่านิยมเดิมของผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิญา ฉัตรข้อฟ้า (2564) ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย พบว่า แม้เยาวชนจะได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสื่อและสถานการณ์ปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง แต่การก่อรูปพฤติกรรมทางการเมืองที่มีความรับผิดชอบยังคงขึ้นอยู่กับปลูกฝังค่านิยมจากครอบครัวและการจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาเป็นสำคัญ

2. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ จากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของบุคคล เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีจิตสำนึกสาธารณะและหน้าที่พลเมือง ด้านการมีอุดมการณ์แบบประชาธิปไตยปฏิเสธจิตแบบเผด็จการ ด้านการประนีประนอมและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ด้านการเคารพกฎเกณฑ์กติกา ด้านการมีวิจรรย์ญาณและวิพากษ์วิจรรย์อย่างมีเหตุผล ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสุดท้ายคือ ด้านการศรัทธาและการยอมรับในระบอบประชาธิปไตย เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักศึกษามีทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย เข้าใจสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของพลเมืองในสังคม โดยเฉพาะด้านการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของบุคคลที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพรรณนัท สายจันดี และคณะ (2565) ที่ทำการศึกษการพัฒนาพลเมืองประชาธิปไตยในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า นักศึกษามีทัศนคติที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และการยอมรับความหลากหลายทางความคิด ขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติยังคงอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เนื่องจากข้อจำกัดด้านโอกาสและประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรง และสอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และคณะ (2561) ที่ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนไทย พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านจิตสำนึกสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทวี คงคุณ (2564) ที่ศึกษาความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในการเมืองแบบประชาธิปไตย พบว่า การเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชนได้รับอิทธิพลจากหลายสถาบันทางสังคม โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา สื่อมวลชน และครอบครัว ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ ความเข้าใจ และปลูกฝังค่านิยมทางการเมืองของเยาวชน

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับการเข้าสู่สมการตามความสัมพันธ์ ดังต่อไปนี้ คือ ด้านสถาบันครอบครัว (X_1) ด้านสถาบันการศึกษา (X_3) ด้านสถาบันทางการเมือง (X_5) และตัวแปรสุดท้ายที่เข้าสู่สมการที่ดีที่สุดของการวิเคราะห์หาค่าถ้อยพหุ ได้แก่ ด้านสถาบันสื่อมวลชน (X_4) สามารถอธิบายตามตัวแปร คือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ ได้ร้อยละ 68.10 มีค่า $R^2 = .681$ และค่า F เท่ากับ 118.264 มีค่า R^2 Change เท่ากับ .034 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครอบครัวคือสถาบันหลักในการกล่อมเกล่าทางการเมืองขั้นต้น ขณะที่สถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในแง่ของการให้ความรู้เป็นกระบวนการกล่อมเกล่าที่มีความชัดเจนเป็นระบบมีความต่อเนื่อง เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษาเกิดการซึมซับพฤติกรรมประชาธิปไตยทั้งโดยทางตรงผ่านการเรียนรู้ และโดยอ้อมทำให้นักศึกษาได้รับการปลูกฝัง ในขณะที่สถาบันทางการเมือง และสื่อออนไลน์กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเมืองรูปแบบใหม่ที่ช่วยเสริมการเรียนรู้และความตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษา ซึ่งล้วนเป็นรากฐานที่สำคัญของการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ตัวแปรด้านสถาบันครอบครัวซึ่งมีอิทธิพลสูงสุด แสดงให้เห็นว่าการปลูกฝังค่านิยมเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อสังคมตั้งแต่ในครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองด้านประชาธิปไตย รองลงมาคือด้านสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ ความคิด

วิเคราะห์ และจิตสำนึกพลเมืองผ่านการเรียนการสอนและกิจกรรมในวิชาชีพพยาบาล ด้านสถาบัน
 ทางการเมืองช่วยให้เกิดความเข้าใจในโครงสร้างการเมือง กฎหมาย และบทบาทของพลเมืองในสังคม
 ส่วนด้านสถาบันสื่อมวลชน มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และทัศนคติทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ขณะที่
 ตัวแปรด้านกลุ่มเพื่อนไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าสภาพแวดล้อมของเพื่อนร่วมวัยอาจมีผล
 ต่อการเมืองในระดับส่วนบุคคล แต่ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
 ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มนี้โดยรวม ซึ่งสะท้อนว่าปัจจัยจากสถาบันทางสังคมและการศึกษาเป็นตัวกำหนด
 หลักของทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์เมธิ ไชยศรีหา
 (2561) ได้ทำการศึกษาปัจจัยการกล่อมเกลாதงการเมืองที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของ
 ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการกล่อมเกลาทงการเมือง
 ที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน ในเขต เทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันทางการศึกษา สถาบันทางการเมือง

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาล
 บรมราชชนนี สุรินทร์ เกิดจากกระบวนการกล่อมเกลาทงการเมืองของสถาบันหลักในสังคม โดยเริ่มจาก
 สถาบันครอบครัวในฐานะฐานคุณค่าพื้นฐาน เสริมด้วยความเข้าใจเชิงโครงสร้างผ่านสถาบันทางการเมือง
 จากนั้นบูรณาการผ่านสถาบันการศึกษา และใช้สถาบันสื่อมวลชนเป็นกลไกสนับสนุน ขณะที่ กลุ่มเพื่อน
 ทำหน้าที่เป็นตัวแปรเชิงบริบท และส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
 อย่างเป็นระบบ คือ ครอบครัว การเมือง การศึกษา สื่อ และวัฒนธรรมประชาธิปไตย สามารถเขียน
 ความเชื่อมโยงแผนภาพได้ ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 การกล่อมเกลาทงการเมืองและวัฒนธรรมประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต
 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
 ที่มา: อารยา สำเนียงล้ำ และคณะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตได้ โดยจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินการดังนี้

1. สถาบันการศึกษาและสถาบันครอบครัว ควรให้ความสำคัญกับการใช้สถาบันการศึกษาเป็นกลไกหลักในการบูรณาการการเรียนรู้ด้านพลเมืองและประชาธิปไตย โดยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเสวนาทางสังคมการเมือง และการออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เชื่อมโยงหลักประชาธิปไตยกับวิชาชีพพยาบาลควบคู่กับการสร้างความร่วมมือกับสถาบันครอบครัว เพื่อส่งเสริมบทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตยผ่านการสื่อสารเชิงบวก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมติดตามข่าวสารทางสังคมการเมืองอย่างสร้างสรรค์

2. การเสริมสร้างความเข้าใจเชิงโครงสร้างผ่านสถาบันทางการเมือง ควรจัดเวทีหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกบทบาทพลเมืองและเข้าใจสิทธิ หน้าที่ และกติกาของระบอบประชาธิปไตย รวมถึงการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรภายนอก เพื่อจัดกิจกรรมด้านประชาธิปไตยที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงและบริบทสังคม

3. สถาบันสื่อมวลชนและทักษะรู้เท่าทันสื่อ ควรพัฒนาการใช้สื่อดิจิทัลและสื่อออนไลน์ของสถาบันการศึกษาให้เป็นช่องทางเผยแพร่สาระทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์และข้อมูลที่ถูกต้อง พร้อมทั้งเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อและการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อให้นักศึกษาสามารถถ่วงถ่วง ตรวจสอบและใช้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างมีเหตุผลในสังคมดิจิทัล

4. กลุ่มเพื่อนและชุมชนนักศึกษา ควรส่งเสริมบทบาทของกลุ่มเพื่อนในฐานะพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ผ่านชมรม สภานักศึกษา หรือกิจกรรมจิตอาสา เพื่อหล่อหลอมความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม การทำงานเป็นทีม และการอยู่ร่วมกันในความแตกต่าง โดยไม่เน้นการแข่งขันหรือความขัดแย้ง

5. การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยใน 8 ด้าน ควรมุ่งไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลอย่างรอบด้าน โดยเน้นการปลูกฝังศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การมีจิตสำนึกสาธารณะ การเคารพกติกา การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเหมาะสม การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง การมีวิจรรณญาณทางการเมือง และการพัฒนาอุดมการณ์ประชาธิปไตยควบคู่กับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ควรดำเนินการแบบเชิงสถาบันและเชิงลำดับความสำคัญ โดยให้สถาบันการศึกษาและสถาบันครอบครัวเป็นแกนหลัก เสริมด้วยสถาบันทางการเมือง ใช้สื่อเป็นกลไกสนับสนุน และใช้กลุ่มเพื่อนเป็นบริบทเสริม ทั้งนี้ เพื่อพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้เป็นทั้งผู้ประกอบการวิชาชีพที่มีจริยธรรมและพลเมืองประชาธิปไตยที่มีคุณภาพของสังคมไทยอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาด้านระเบียบวิธีวิจัย ด้วยการพัฒนาเครื่องมือวิจัย เช่น แบบวัดทัศนคติทางการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทของสถาบันการศึกษาพยาบาลหรือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาพยาบาล

2. ควรมีการขยายขอบเขตของการวิจัยไปยังนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยอื่น หรือสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ต่างภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบลักษณะทางการเมืองและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

3. ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้สร้างโมเดลเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในสถาบันพยาบาล และทดสอบประสิทธิผลในเชิงปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐมน หมวกฉิม และคณะ. (2565). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย. วารสารรัฐศาสตร์, 15(38), 253-265.
- พงษ์เมธี ไชยศรีหา. (2561). ปัจจัยการกล่อมเกลากองการเมืองที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 8(3), 32-41.
- พรพรรณนันทน์ สายจันดี และคณะ (2565). การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลากองการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในประเทศไทย. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 6(2), 26-40.
- พระศิวะศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง) และบุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการกล่อมเกลากองการเมืองกับวัฒนธรรมทางการเมือง. วารสารปัญญาปณิธาน, 4(1), 33-49.
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และคณะ. (2561). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการกล่อมเกลากองการเมือง และความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองไทยกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 5(1), 165-186.
- สรพงษ์ เกิดแก้ว. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ, 3(1), 55-65.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุเทวี คงคุณ. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในการเมืองแบบประชาธิปไตย กรณีศึกษา: ตำบลธาตุอำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 4(3), 67-80.
- อภิญา ฉัตรช่อฟ้า. (2564). การสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมืองภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(3), 121-134.
- เอกรินทร์ ศิริรัตน์ชัย. (2564). แนวคิดและพฤติกรรมของเยาวชนไทย : ประชาธิปไตย. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 8(2), 386-397.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์*

WOMEN'S POLITICAL PARTICIPATION IN SIKHORAPHUM DISTRICT, SURIN PROVINCE

เมวดี พอกทรัพย์, วันชัย สุขตาม, จิรายุ ทรัพย์สิน

Mewadee Phoksap, Wanchai Suktam, Jirayu Supsin

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: mewadeemajor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี 2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. นำเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอศีขรภูมิ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี เป็นต้นไป จำนวน 383 คน ซึ่งได้จากการใช้สูตรตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายชั้น และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน แบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ นายอำเภอศีขรภูมิ พัฒนาการอำเภอศีขรภูมิ ตัวแทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอศีขรภูมิ ตัวแทนชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภอศีขรภูมิ และตัวแทนภาคประชาชน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.494) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ด้านแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นด้านที่มีระดับสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ด้านร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง ด้านแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และท้ายสุดคือ ด้านร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง 2. ประชาชนที่มีอายุ การศึกษา และอาชีพ มีระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ มีระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และ 3. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี สนับสนุนองค์กรสตรี ส่งเสริมพื้นที่ปลอดภัยทางการเมือง สร้างศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย รณรงค์ผ่านสื่อ จัดตั้งเครือข่ายสตรีอาสาประชาธิปไตย ผลิตสื่อท้องถิ่นที่นำเสนอแบบอย่างสตรี เปิดพื้นที่ให้กลุ่มสตรีในท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ให้สตรีเรียนรู้บทบาทพลเมืองเชิงรุก ส่งเสริมโควตาสตรี และสนับสนุนระบบพี่เลี้ยงสำหรับสตรีที่ต้องการเข้าสู่การเมือง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; บทบาทสตรี; อำเภอศีขรภูมิ; จังหวัดสุรินทร์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the level of women's political participation; 2. To compare women's political participation categorized by personal demographic factors; and 3. To propose guidelines for enhancing women's political participation, conducted by the mixed-methods research. The quantitative method utilized a questionnaire with a reliability coefficient of 0.93, administered to 383 residents aged 18 years and above at Sikhorphum District, selected through multi-stage sampling based on Taro Yamane's formula. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t- test, one-way ANOVA, and the Least Significant Difference (LSD) post hoc test. For the qualitative method, in-depth interviews were conducted with seven key informants purposefully selected, comprising the District Chief Officer, the District Development Officer, representatives from local administrative organizations, representatives from the Sub-District Headmen and Village Headmen Association, and representatives from civil society. Data were analyzed by contextual descriptive interpretation.

The findings revealed that: 1. The overall level of women's political participation was moderate ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.494). When examined by aspect, the highest-rated aspect was the exercise of voting rights, followed by participation in political campaigns and public relations, engagement with political groups, political expression, and, lastly, membership in political parties; 2. Differences in opinions regarding women's political participation were statistically significant at the 0.05 level among respondents with different ages, education levels, and occupations. However, gender did not produce significant differences in overall opinions; and 3. The proposed guidelines for enhancing women's political participation included supporting women's organizations, promoting safe political spaces, establishing democratic learning centers, conducting media-based campaigns, forming women's volunteer democracy networks, producing local media showcasing women role models, expanding political participation spaces for local women's groups, fostering active citizenship among women, promoting women's quotas, and supporting mentorship systems for women aspiring to enter politics.

Keywords: Women's Political Participation; Women's Roles; Sikhorphum District; Surin Province

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงเจตจำนง ความคิดเห็น และมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ทั้งยังเป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงความเข้มแข็งและความมั่นคงของระบบประชาธิปไตยในสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถปรากฏได้ในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สิทธิเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นต่อกิจการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางการเมืองของประชาชน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในประเทศไทยยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าบุรุษ แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

จะบัญญัติหลักการว่าด้วยความเสมอภาคระหว่างเพศ และรับรองสิทธิของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารราชการแผ่นดินอย่างเท่าเทียมกับบุรุษ (หมวด 3 มาตรา 27 และมาตรา 70) แต่ในทางปฏิบัติพบว่าสตรีส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการเข้ามามีบทบาททางการเมือง ทั้งในระดับโครงสร้าง เช่น การดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือการเป็นผู้แทนของประชาชน และในระดับพฤติกรรม เช่น การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยอย่างแท้จริง

ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) พบว่า ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีสัดส่วนผู้หญิงได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงประมาณ 16% ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ขณะที่ในระดับท้องถิ่น เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล หรือกำนันผู้ใหญ่บ้าน สตรีที่ดำรงตำแหน่งยังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับสัดส่วนของประชากรเพศหญิงทั้งประเทศ ในขณะที่องค์การสหประชาชาติ (UN Women, 2020) ได้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของ “สิทธิมนุษยชน” เท่านั้น แต่ยังส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพของนโยบายสาธารณะ เพราะสตรีมักมีมุมมองเชิงสังคมและความละเอียดรอบคอบที่แตกต่างจากบุรุษ ซึ่งช่วยให้การบริหารและพัฒนาท้องถิ่นมีความสมดุลและยั่งยืนมากขึ้น

ข้อมูลจากแผนพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ (พ.ศ. 2566 – 2570) พบว่า จังหวัดสุรินทร์ มีบริบททางสังคม และวัฒนธรรมแบบชนบท สตรีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและงานบริการในท้องถิ่น แม้ว่าสตรีในพื้นที่จะมีบทบาทในกิจกรรมชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้านหรือองค์กรอาสาสมัคร แต่การมีส่วนร่วมในเวทีการเมืองท้องถิ่นยังคงจำกัดอยู่ในระดับผู้สนับสนุนหรือผู้ติดตาม มากกว่าการเป็นผู้นำหรือผู้ตัดสินใจโดยตรง โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นอำเภอใหญ่ที่มีจำนวนประชากรเพศหญิงมากกว่าร้อยละ 52 ของประชากรทั้งหมด แต่ยังไม่พบว่าสตรีมีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัด ทั้งในด้านการลงสมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง การเข้าร่วมประชุมชุมชน หรือการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยดังกล่าวอาจมีความเกี่ยวข้องกับค่านิยมทางวัฒนธรรม บทบาททางครอบครัว การขาดโอกาสทางการศึกษา หรือการขาดแรงสนับสนุนจากสังคมและ พรรคการเมือง ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์” จึงมีความสำคัญ เพราะจะช่วยให้เข้าใจระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของสตรีในพื้นที่ รวมถึงสามารถเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตามปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ เช่น อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ในการกำหนด แนวทางส่งเสริมบทบาทสตรีในการเมือง ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และนโยบายความเสมอภาคทางเพศของประเทศ นอกจากนี้ ผลการศึกษา ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลเชิงนโยบายในการจัดทำโครงการพัฒนาสตรีในระดับท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ และความมั่นใจในการเข้ามามีบทบาท ในเวทีทางการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีความเท่าเทียมและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงตัวเลขและเชิงลึกในการอธิบายปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตท้องที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีเป็นต้นไป จำนวน 104,408 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 383 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จากนั้นผู้วิจัยได้จัดสรรกลุ่มตัวอย่างไปยังแต่ละตำบลทั้ง 15 ตำบล โดยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิร่วมกับการจัดสรรแบบสัดส่วน ตามสูตร $n_i = \frac{N_i}{N_{รวม}} \times n_{รวม}$ เพื่อให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลสอดคล้องกับสัดส่วนประชากรจริงของพื้นที่ศึกษา

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 7 คน ได้แก่ นายอำเภอศีขรภูมิ จำนวน 1 คน พัฒนาการอำเภอศีขรภูมิ จำนวน 1 คน ตัวแทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอศีขรภูมิ จำนวน 1 คน ตัวแทนชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภอศีขรภูมิ จำนวน 1 คน และตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 จำนวน 40 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1. แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ มีลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Checklist) 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การมีส่วนร่วมแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมรณรงค์ทางการเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกพรรคหรือหัวคะแนนทางการเมือง และ 3. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้เลือกตอบแบบเสรี

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงปริมาณโดยเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำในอันดับท้าย และเป็นประเด็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดเป็นประเด็นคำถามจากนั้นได้นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับ แก้ไขก่อนที่จะนำไปเก็บข้อมูลจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์การตอบแบบสอบถามถึงนายอำเภอศีขรภูมิ พร้อมแนบลิงก์ Google Form ให้ผู้ตอบแบบสอบถามกรอกข้อมูล ทั้งนี้ได้กำหนดจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามรายตำบล และมีการตรวจสอบข้อมูลการตอบแบบสอบถามของผู้ตอบเรียลไทม์ ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมได้ครบทั้ง 100% ก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือถึงกลุ่มตัวอย่างทั้ง 7 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ จากนั้นนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ พร้อมจดบันทึกและบันทึกเสียง แล้วจึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด เพื่อทดสอบสมมติฐาน และเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มประชากรที่แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยถอดเสียงเป็นข้อความแล้วจำแนกและเรียบเรียงข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบการพิจารณาบริบท และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ตามศักยภาพการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5 ด้าน โดยภาพรวม จำแนกตามรายด้าน

(n = 383)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ด้านแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	3.22	0.546	ปานกลาง	4
ด้านแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	4.50	0.453	มาก	1
ด้านร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ทางการเมือง	3.56	0.553	มาก	2
ด้านร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง	3.32	0.577	ปานกลาง	3
ด้านร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง	2.31	0.830	น้อย	5
ภาพรวม	3.38	0.494	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.494) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ด้านแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นด้านที่มีระดับสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.453) รองลงมา คือ ด้านร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.553) ด้านร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.577) ด้านแสดงความคิดเห็น

ทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.546) ตามลำดับ และท้ายสุดคือ ด้านร่วม เป็นสมาชิกพรรคการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = 0.830)

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ตามศักยภาพการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5 ด้าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 5 ด้านไม่แตกต่างกัน และประชาชนที่มีอายุ การศึกษา และอาชีพ ต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 5 ด้านแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีจำแนกตาม อายุ พบว่า สตรีที่มีอายุมาก โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมสูงกว่าสตรี ในกลุ่มอายุน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ สตรีในกลุ่มอายุดังกล่าวมีระดับการมีส่วนร่วมสูงในเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ด้านการร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ทางการเมืองและ ด้านการร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า สตรีในวัยดังกล่าวมีประสบการณ์ทางสังคมและ การเมืองที่สั่งสมมาอย่างต่อเนื่อง มีความผูกพันกับชุมชน และมีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะ พลเมืองมากกว่าสตรีวัยหนุ่มสาว ส่งผลให้แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงกว่า ในด้าน ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าสตรีที่มี การศึกษาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้านของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักรู้ทางการเมือง การมีการศึกษา ที่สูงขึ้นช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การวิเคราะห์นโยบาย และการแสดง ความคิดเห็นทางการเมืองอย่างมีเหตุผล ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่หลากหลายและ เข้มขันมากยิ่งขึ้น

สำหรับการเปรียบเทียบตาม อาชีพ พบว่า สตรีที่ประกอบอาชีพรับราชการหรือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าสตรีในอาชีพอื่น โดยเฉพาะด้านการแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้งและ ด้านการร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐเอื้อต่อ การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของ พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ขณะที่สตรีในกลุ่มอาชีพเกษตรกรหรือแรงงานรับจ้างทั่วไปอาจมีข้อจำกัด ด้านเวลา โอกาส และทรัพยากรในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่าสตรีมีระดับการมีส่วนร่วมสูงในด้านการออกเสียงเลือกตั้ง แต่กลับพบว่าด้านการร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมีระดับการมีส่วนร่วมต่ำที่สุดในทุกกลุ่มปัจจัยส่วนบุคคล สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ของสตรีในระบบพรรคการเมือง อันอาจเกิดจากบทบาททางสังคมของสตรี ภาระครอบครัว ทัศนคติทางสังคม และการรับรู้ว่าการเมืองเชิงสถาบันยังเป็นพื้นที่ของเพศชายเป็นหลัก

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ควรสนับสนุนองค์กรสตรี ในระดับท้องถิ่นให้มีบทบาทในการสื่อสารและเป็นสื่อกลางระหว่างภาครัฐกับประชาชน พัฒนาทักษะ การสื่อสารทางการเมืองอย่างมีวิจรรย์ญาณและไม่สร้างความขัดแย้ง และส่งเสริมพื้นที่ปลอดภัยทางการเมือง สำหรับสตรี เช่น กลุ่มพูดคุยในชุมชนหรือออนไลน์ 2. ด้านแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เน้นการใช้กลไก ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตย รณรงค์ผ่านสื่อท้องถิ่น ให้สตรีเห็นว่าการใช้สิทธิเป็นหน้าที่ทางการเมืองที่ส่งผลต่ออนาคตของครอบครัวและชุมชน และจัดอบรมสตรี

กับสิทธิเลือกตั้งที่มีคุณภาพในทุกตำบล 3. ด้านร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ทางการเมือง ควรจัดตั้งเครือข่ายสตรีอาสาประชาธิปไตยในระดับตำบล ผลิตสื่อท้องถิ่นที่นำเสนอแบบอย่างสตรีที่มีบทบาททางการเมือง และสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรสตรีกับ กทต.จังหวัด และสถาบันการศึกษา เพื่อขยายผล การให้ความรู้ทางการเมือง 4. ด้านร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง ควรเปิดพื้นที่ให้กลุ่มสตรีในท้องถิ่น เข้าร่วมในคณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การภาคประชาสังคม จัดอบรมสตรีกับการเมืองเชิงสร้างสรรค์ ให้สตรีเรียนรู้บทบาทพลเมืองเชิงรุก และพัฒนาเครือข่ายสตรีกับสภาเด็กและเยาวชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การเมืองข้ามรุ่น และ 5. ด้านร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ควรส่งเสริมโควตาสตรี ในการสมัครเป็นสมาชิกและผู้สมัครระดับท้องถิ่น จัดโครงการพัฒนาผู้นำสตรีรุ่นใหม่ในพื้นที่ศิษรภูมิและ สนับสนุนให้พรรคการเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างระบบพี่เลี้ยงสำหรับสตรีที่ต้องการเข้าสู่ การเมือง

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าสตรีในพื้นที่อำเภอศิษรภูมิ มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ยังมีข้อจำกัดในบางมิติ แม้ว่า สตรีจะมีบทบาทด้านการใช้สิทธิและหน้าที่ทางการเมืองพื้นฐานอย่างเข้มแข็งก็ตามผลลัพธ์เชิงลึกในแต่ละด้าน ก่อให้เกิดข้อค้นพบสำคัญ ดังนี้

1.1 การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับสูงที่สุด : สตรีตระหนักถึง “บทบาทพลเมือง พื้นฐาน” ด้านแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า สตรีในพื้นที่ที่มีความ ตระหนักต่อหน้าที่พลเมืองขั้นพื้นฐาน มองว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นภารกิจสำคัญ รวมถึงมีพฤติกรรมเตรียม ความพร้อมก่อนเลือกตั้ง เช่น ตรวจสอบรายชื่อ ศึกษานโยบายผู้สมัคร และเข้าร่วมกระบวนการเลือกตั้ง อย่างสม่ำเสมอสิ่งนี้สะท้อนว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นทางการ (Formal Participation) มีความ เข้มแข็งมากกว่าการมีส่วนร่วมเชิงโครงสร้างรูปแบบอื่น และอาจสะท้อนถึงการรณรงค์ของภาครัฐที่เน้น การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนรินทร์ เฉลิมฤทธิ์วัฒน์ (2559) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ผลการศึกษา พบว่า สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้งด้าน การเลือกตั้ง ด้านการแสดงความเห็น ด้านการจัดตั้ง และการรวมกลุ่มผลประโยชน์ นอกจากนี้พบว่า สตรีที่มี สถานภาพสมรสต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นไม่ต่างกัน ส่วนสตรีที่มีอาชีพ อายุ ระดับ การศึกษาสูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ

1.2 การรณรงค์เผยแพร่ความรู้ทางการเมืองอยู่ในระดับสูง : สตรีมีบทบาท “ตัวกลาง การสื่อสารทางการเมือง” ด้านร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองอยู่ในระดับมาก สตรีมีส่วนร่วมทั้งในกิจกรรมรณรงค์ในชุมชนและผ่านสื่อออนไลน์ เช่น การแชร์ข้อมูล ชักชวนคนในชุมชนหรือ เข้าร่วมกิจกรรมของภาคประชาสังคมผลนี้สะท้อนว่า สตรีมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้กระจายข้อมูลทาง การเมืองภายในชุมชน ซึ่งอาจเกิดจากความใกล้ชิดกับคนในครัวเรือนและชุมชน ทำให้กลายเป็นช่องทาง การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโอภาส จิตระยนต์ (2565) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับที่น้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการรณรงค์การเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับที่สูง รองลงมาคือการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ระดับชาติ เมื่อศึกษาถึงการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพและรายได้ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพและรายได้ ที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

1.3 การร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง: สตรีเริ่มมีส่วนร่วมเชิงองค์กร แต่ยังไม่ต่อเนื่องผลการวิเคราะห์พบว่า สตรีมีส่วนร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมืองในระดับปานกลาง โดยมักเข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น ติดตามนโยบาย เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน หรือเวทีอภิปรายระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมกิจกรรมที่ต้องมีการแสดงตัวหรือมีนัยทางการเมืองสูง เช่น กิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ การเดินขบวน หรือกิจกรรมของพรรคการเมือง ยังอยู่ในระดับต่ำสิ่งนี้สะท้อนข้อจำกัดด้านค่านิยมทางสังคม บทบาททางวัฒนธรรม และภาระหน้าที่ในครอบครัว ที่ยังมีผลต่อโอกาสการแสดงออกทางการเมืองของสตรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพชูมณี วรรณดีกุลภัทร (2563) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐม จากการศึกษาพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐมในด้านพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง อยู่ในระดับที่มาก และด้านเจตคติที่มีต่อบทบาททางการเมืองของสตรีตามวิถีประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลางและ 2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐมในด้านการร่วมประชุมในชุมชนเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมือง มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง อยู่ในระดับที่มาก ส่วนการมีส่วนร่วมในการแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้งและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง

1.4 การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง: การแสดงออกเชิงสาธารณะ ยังถูกจำกัดแม้ว่าบางพฤติกรรม เช่น การเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านหรือการติดตามข่าวการเมือง จะอยู่ในระดับสูง แต่การแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์ การอภิปรายปัญหาสาธารณะ หรือการรวมกลุ่มแสดงความคิดเห็นทางการเมืองยังอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำโดยเฉพาะการส่งข้อคิดเห็นต่อหน่วยงานรัฐหรือสื่อมวลชน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดผลนี้สะท้อนว่า สตรีมีความระมัดระวังต่อการแสดงออกในพื้นที่สาธารณะ อาจมาจากความกลัวผลกระทบ ความขัดแย้งทางสังคม หรือบทบาทสตรีในชุมชนที่คาดหวังให้สงบเสงี่ยมและไม่วิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภา จิตระยนต์ (2565) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับที่น้อย เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการรณรงค์การเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับที่สูง รองลงมาคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับชาติ เมื่อศึกษาถึงการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพและรายได้ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพและรายได้ ที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

1.5 การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอยู่ในระดับต่ำที่สุด: ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมทางการเมืองด้านการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมีระดับต่ำที่สุด และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การหาเสียง การสนับสนุนพรรค หรือการเป็นผู้แทนพรรค อยู่ในระดับต่ำเกือบทั้งหมดผลนี้สะท้อนว่า โครงสร้างทางการเมืองไทยยังเปิดพื้นที่ให้สตรีน้อย วัฒนธรรมการเมืองในชุมชนชนบทไม่ส่งเสริมให้สตรีเข้าร่วมกลุ่มการเมืองอย่างเป็นทางการ และสตรีอาจมองว่า การเข้าร่วมพรรคมีความเสี่ยง หรืออาจสร้างความขัดแย้งในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร บุญแก้ว และคณะ (2566) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลคอนสวรรค์ : ศึกษาเฉพาะ กรณีเทศบาลตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์

จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

2. ผลการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์และเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนแตกต่างกันตามปัจจัยทางประชากรศาสตร์ในหลายด้าน ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ที่มีผลต่อการรับรู้และการประเมินบทบาทของสตรีในกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ

ประชาชนในกลุ่มอายุที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นไม่เหมือนกัน โดยกลุ่มวัยทำงานมีแนวโน้มให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของสตรีมากกว่า เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินชีวิตและโอกาสในการเผชิญผลกระทบจากนโยบายสาธารณะ ในขณะที่ประชาชนวัยสูงอายุมีแนวโน้มมองการมีส่วนร่วมของสตรีในลักษณะการสนับสนุนและติดตามข้อมูล มากกว่าการแสดงบทบาทเชิงรุกในกิจกรรมทางการเมือง ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของความตระหนักรู้ทางการเมืองและรูปแบบการมีส่วนร่วมของแต่ละช่วงวัย การเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของถวิลวดี บุรีกุล และรัชชิต แสงหะหมัด (2559) ศึกษาเรื่อง การเสริมพลังของผู้หญิงในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ และการมีจิตอาสาทำงานเพื่อสังคม นอกจากนี้สังคมและครอบครัวควรสนับสนุนและพร้อมที่จะให้โอกาสผู้หญิงได้แสดงศักยภาพทางการเมือง รวมถึงประเทศไทยควรมีนโยบายและกฎหมายทั้งจากรัฐและพรรคการเมืองที่สนับสนุนให้ผู้หญิงมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น

ด้านระดับการศึกษาและอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูง โดยเฉพาะระดับปริญญาตรีขึ้นไป และประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าของกิจการ มีแนวโน้มมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะของอาชีพดังกล่าวเอื้อต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและนโยบายทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง รวมถึงมีเวลาการทำงานที่ค่อนข้างแน่นอน จึงสามารถจัดสรรเวลาเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้มากกว่า นอกจากนี้ บทบาทหน้าที่ของอาชีพรับราชการยังส่งผลให้มีเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวาง และมักได้รับการคาดหวังให้เป็นผู้มีความรู้หรือผู้นำทางความคิดในชุมชน จึงมีโอกาสได้รับการชักชวนหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ขณะที่ประชาชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขาย ประกอบธุรกิจส่วนตัว และเกษตรกร มักมีภาระด้านการทำงานสูง เวลาการทำงานไม่แน่นอน โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรที่ต้องพึ่งพาสภาพภูมิอากาศและรายได้จากการลงแรงเป็นหลัก ส่งผลให้มีข้อจำกัดในการจัดสรรเวลาและโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพชูมณี วรรณดีกุลภัทร (2563) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐม จากการศึกษาพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐมในด้านพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง อยู่ในระดับที่มาก และด้านเจตคติที่มีต่อบทบาททางการเมืองของสตรีตามวิถีประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง และ 2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐมในด้านการร่วมประชุมในชุมชนเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมือง มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง อยู่ในระดับที่มาก ส่วนการมีส่วนร่วมในการแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้งและมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง และณัฐนรินทร์ เถลิณฤทธิ์วัฒน์ (2559) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขต

เทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ผลการศึกษา พบว่า สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้งด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงความเห็น ด้านการจัดตั้งและการรวมกลุ่มผลประโยชน์ นอกจากนี้พบว่า สตรีที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นไม่ต่างกัน ส่วนสตรีที่มีอาชีพ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

การวิเคราะห์ในภาพรวมจึงชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างของความคิดเห็นไม่ได้เกิดจากปัจจัยเพศ หากแต่ถูกกำหนดด้วยบริบททางสังคมและโครงสร้างโอกาสที่แตกต่างกัน ปัจจัย เช่น หน้าที่ครอบครัว ภาระงานหรือความคุ้นเคยกับกระบวนการประชาธิปไตย ล้วนมีผลต่อมุมมองของประชาชนต่อบทบาทของสตรีในทางการเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร กล่าวโดยสรุป ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมความรู้ทางการเมือง การเปิดพื้นที่ให้สตรีได้มีบทบาทมากขึ้น และการพัฒนาศักยภาพของสตรีในทุกกลุ่มประชากร เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสตรีในกระบวนการตัดสินใจด้านสาธารณะ อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มีความเสมอภาคและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

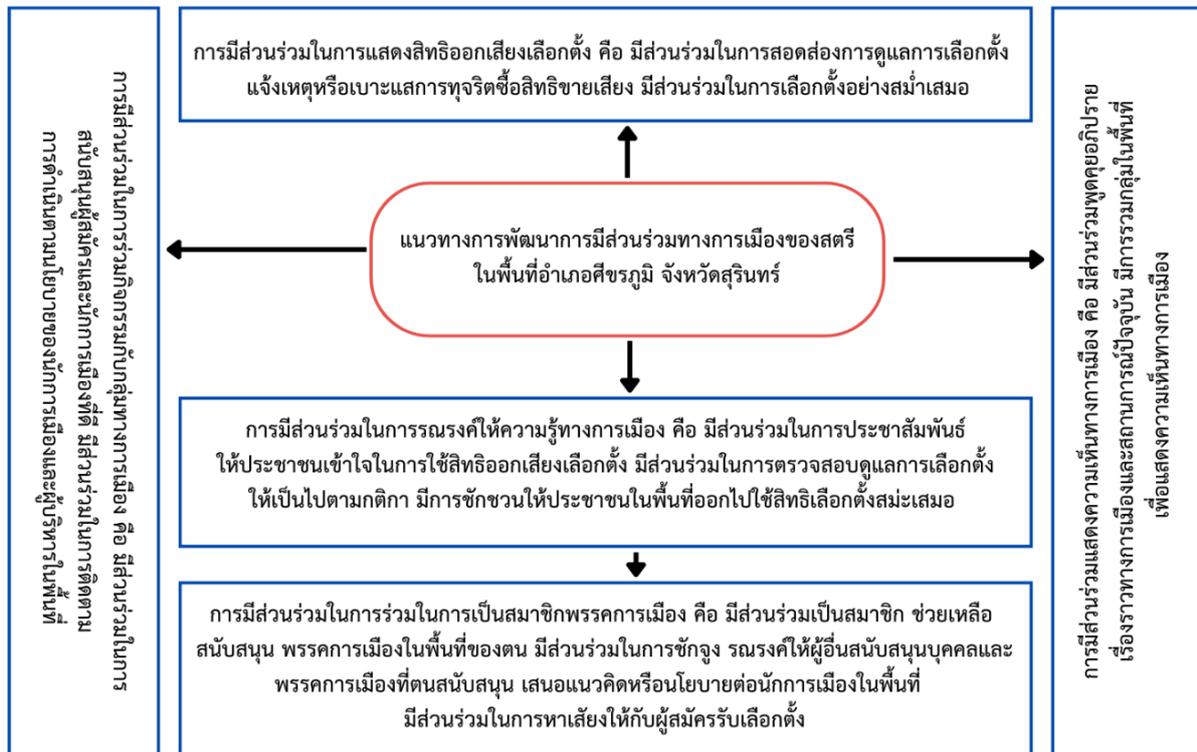
3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในพื้นที่อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ สะท้อนให้เห็นว่า สตรีในระดับท้องถิ่นยังต้องการการสนับสนุนทั้งด้านโครงสร้าง องค์ความรู้ และพื้นที่ทางสังคมเพื่อให้มีศักยภาพเพียงพอในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง การวิเคราะห์ใน 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ การแสดงความเห็นทางการเมือง การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีนั้นมิได้เกิดขึ้นโดยลำพังจากความพร้อมของตัวสตรีเพียงฝ่ายเดียว แต่มีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขทางสังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างเชิงสถาบันที่รายล้อมอยู่ด้วย ในด้านแรก การสนับสนุนให้สตรีมีพื้นที่ปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของ “พื้นที่สาธารณะที่เป็นมิตรต่อสตรี” เพื่อให้สามารถแสดงความคิดเห็นได้โดยไม่ถูกกลต้อนศักดิ์ศรีหรือตีตราทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานของ UN Women (2020) ที่ย้ำว่าการสร้างความรู้ทางการเมืองตั้งแต่ระดับครอบครัวและท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มอัตราการใช้สิทธิของสตรีในประเทศกำลังพัฒนา ด้านการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ทางการเมือง การจัดตั้งเครือข่ายสตรีอาสาประชาธิปไตยและความร่วมมือกับ กต. จังหวัด ถือเป็น การสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนทางการเมือง การค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ Putnam (1993) ที่ชี้ว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนในองค์กรสาธารณะจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและเพิ่มประสิทธิภาพของสถาบันทางการเมือง สำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง ข้อเสนอในการเปิดพื้นที่ให้สตรีเข้าร่วมในคณะกรรมการหมู่บ้านและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นว่า สตรีต้องการโอกาสในการฝึกบทบาทผู้นำในชีวิตจริงมากกว่าการรับความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ ตรงกับผลวิจัยของ Inter-Parliamentary Union (2022) ที่รายงานว่าประเทศที่ใช้โควตาสตรีทางการเมืองมีจำนวนผู้หญิงในสภาเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 2-3 เท่า เมื่อเทียบกับประเทศที่ไม่มีระบบโควตา

โดยภาพรวม การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในอำเภอศีขรภูมิไม่เพียงแต่ต้องพัฒนาองค์ความรู้หรือทักษะแต่ละด้านเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาระบบสนับสนุนทางการเมือง และวัฒนธรรมควบคู่กันไป ทั้งนี้ แนวทางที่ได้เสนอในงานวิจัยสามารถเป็นโมเดลให้กับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีโครงสร้างคล้ายคลึงกันได้ โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทซึ่งสตรีมีบทบาทชุมชนสูงแต่มีส่วนร่วมเชิงการเมืองต่ำ การส่งเสริมอย่างเป็นระบบจะช่วยสร้างความเสมอภาคทางการเมืองและขยายฐานประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นในระดับประเทศ

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สตรีมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น แม้ว่าการมีส่วนร่วมในภาพรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งที่อยู่ในระดับสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าสตรีตระหนักถึงหน้าที่พลเมืองและคุณค่าของเสียงของตนในระบอบประชาธิปไตย การแสดงออกทางการเมืองผ่านการประชุมหมู่บ้านและสื่อสังคมออนไลน์สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองจากระบบอุปถัมภ์สู่การมีส่วนร่วมเชิงเหตุผลและสร้างสรรค์มากขึ้น ขณะเดียวกัน การร่วมรณรงค์ให้ความรู้ทางการเมือง การติดตามการดำเนินงานของรัฐ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มทางการเมืองเริ่มขยายวงกว้าง โดยเฉพาะในกลุ่มแม่บ้านและข้าราชการหญิงซึ่งเป็นกลุ่มนำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของสตรีในพื้นที่ยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านโอกาสทางสังคมและโครงสร้างทางการเมือง ปัจจัยด้านอายุ การศึกษา และอาชีพมีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อระดับการมีส่วนร่วม โดยสตรีวัยกลางคนที่มีการศึกษาสูงและประกอบอาชีพรับราชการมีแนวโน้มเข้าร่วมทางการเมืองมากกว่ากลุ่มอื่น สตรีรุ่นใหม่เริ่มใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อออนไลน์เป็นพื้นที่แสดงออกทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “พลเมืองดิจิทัล” ที่ขยายบทบาทของผู้หญิงในเวทีสาธารณะ องค์ความรู้สำคัญจากการวิจัยชี้ว่าการเสริมสร้างศักยภาพสตรีควรเน้นสามประการหลัก ได้แก่ 1. การพัฒนาความรู้ทางการเมืองและทักษะการสื่อสารเชิงประชาธิปไตย 2. การสร้างเครือข่ายสตรีอาสาประชาธิปไตยระดับตำบล เพื่อเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3. การผลักดันนโยบายโควตาสตรีในพรรคการเมืองและสภาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้ามามีบทบาทในเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ การวิจัยนี้จึงตอกย้ำว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี” เป็นหัวใจของการพัฒนาประชาธิปไตย

ฐานรากที่ต้องอาศัยการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และครอบครัว เพื่อให้สตรีเป็นพลังสำคัญในการสร้างการเมืองท้องถิ่นที่โปร่งใส สมดุล และเท่าเทียมทางเพศอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรส่งเสริมให้หน่วยงานรัฐและองค์กรสตรีในอำเภอศรีนครินทร์ จัดกิจกรรมให้ความรู้ทางการเมืองแก่สตรีอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักและความมั่นใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. พัฒนาเครือข่าย “สตรีอาสาประชาธิปไตย” ระดับชุมชน เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างโปร่งใส และสร้างการเรียนรู้ระหว่างเยาวชนกับสตรี
3. หน่วยงานรัฐและพรรคการเมืองควรเปิดโอกาสให้สตรีมีบทบาทในการตัดสินใจทางการเมือง เช่น การกำหนดโควตาสตรี การอบรมภาวะผู้นำ และระบบพี่เลี้ยงทางการเมือง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมหลายอำเภอหรือจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในบริบทต่าง ๆ
2. ศึกษาปัจจัยเชิงนโยบายและโครงสร้างทางการเมืองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรี เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาบทบาททางการเมืองอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาทิพชูนันท์ วรณดิกุลภัทร. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดนครปฐม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐนรินทร์ เฉลิมฤทธิ์วัฒน์. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชวดี แสงหะหมัด. (2559). การเสริมพลังของผู้หญิงในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประเทศไทย. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 14(2), 63-86.
- สุภาพร บุญแก้ว และคณะ. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรี ในเขตเทศบาลตำบลคอนสวรรค์ : ศึกษาเฉพาะ กรณีเทศบาลตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, 6(3), 12-23.
- โอภาส จิตรระยนต์. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Inter-Parliamentary Union. (2022). Women in Parliament: 2022 Global Report. Geneva: Inter-Parliamentary Union.
- Putnam, R. D. (1993). Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- UN Women. (2020). Women's Political Participation and Leadership: Evidence from Asia-Pacific. Bangkok: UN Women Regional Office for Asia and the Pacific.

อัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในพื้นที่ชายแดนผ่านสื่อออนไลน์*

THE POLITICAL IDENTITY OF POLITICAL SCIENCE STUDENTS AT SURINDRA RAJABHAT UNIVERSITY IN THE BORDERLAND AREA THROUGH ONLINE MEDIA

ชลันดา จำปาทอง, อธิมาต เพิ่มพูน, ณัฐวดี บุญครอง

Chalanda Champathong, Athimat Permpoon, Natthawadee Boonkrong

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: chalanda.cha@srru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาลักษณะและรูปแบบของอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่สะท้อนผ่านการใช้สื่อออนไลน์ในบริบทพื้นที่ชายแดน และ 2. สังเคราะห์แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัลและพื้นที่ชายแดนจังหวัดสุรินทร์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงพรรณนา (Descriptive Qualitative Research) โดยใช้ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบบันทึกการสังเกตเนื้อหาในแพลตฟอร์มสื่อออนไลน์ ได้แก่ Facebook (เฟซบุ๊ก), X (Twitter) และ TikTok (ติ๊กต็อก) การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกควบคู่กับการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงตีความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. อัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่สะท้อนผ่านการใช้สื่อออนไลน์ในบริบทพื้นที่ชายแดน ปรากฏอย่างเด่นชัดในสามมิติ ได้แก่ 1.1 อัตลักษณ์ “พลเมืองชายแดน” ที่สะท้อนความผูกพันต่อชุมชนท้องถิ่นควบคู่กับความเป็นพลเมืองของรัฐไทย 1.2 อัตลักษณ์ “นักรัฐศาสตร์รุ่นใหม่” ที่ใช้สื่อดิจิทัลเป็นพื้นที่เรียนรู้ทางการเมือง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างความตระหนักรู้ต่อประเด็นสาธารณะ และ 1.3 อัตลักษณ์ “ผู้สื่อสารทางการเมือง” ที่แสดงบทบาทในการผลิตเนื้อหา สื่อสารประเด็นสาธารณะ และขยายพื้นที่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ในสังคมออนไลน์ และ 2. แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ “พื้นที่พลเมืองดิจิทัล” (Digital Civic Sphere) เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารทางการเมือง การรู้เท่าทันสื่อ และการมีส่วนร่วมเชิงประชาธิปไตยของนักศึกษา อันนำไปสู่การพัฒนาความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืนในบริบทพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ทางการเมือง; นักศึกษารัฐศาสตร์; พื้นที่ชายแดน; สื่อออนไลน์; พลเมืองดิจิทัล

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the characteristics and forms of the political identity of Political Science students at Surindra Rajabhat University as reflected

*Received November 22, 2025; Revised January 22, 2026; Accepted February 8, 2026

through their use of online media within the context of a border area; and 2. To synthesize guidelines for promoting and developing the political identity of Political Science students in accordance with the digital society and the border context of Surin Province. This study employed descriptive qualitative research. The key informants consisted of 30 second-year Political Science students purposefully selected. The research instruments included semi-structured in-depth-interview scripts and observation records of online media content on platforms such as Facebook, X (Twitter), and TikTok. Data were collected through in-depth interviews and verified using triangulation techniques. The collected data were analyzed using content descriptive interpretation.

The findings revealed that: 1. The political identity of Political Science students at Surindra Rajabhat University, as reflected through online media at the border context, appeared prominently in three dimensions: 1.1 the “border citizen” identity, reflecting a strong attachment to local communities alongside a sense of Thai citizenship; 1.2 the “new-generation political science student” identity, in which digital media served as spaces for political learning, opinion exchange, and public awareness building; and 1.3 the “political communicator” identity, demonstrating students’ roles in producing content, communicating public issues, and expanding spaces for constructive discussion in online society. 2. The guidelines for promoting and developing students’ political identity should focus on strengthening the “Digital Civic Sphere” to enhance political communication skills, media literacy, and democratic participation among students, leading to the development of strong and sustainable democratic citizenship within the Thai–Cambodian border context.

Keywords: Political Identity; Political Science Students; Border Area; Online Media; Digital Citizenship

บทนำ

การเปลี่ยนผ่านทางการเมืองและเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลกระทบต่อบทบาทของเยาวชนในฐานะ “พลเมืองรุ่นใหม่” ให้มีความสำคัญอย่างมากต่อการขับเคลื่อนประชาธิปไตยสมัยใหม่ โดยเฉพาะบทบาทผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook (เฟซบุ๊ก), X (Twitter) (เอ็กซ์ หรือ ทวิตเตอร์), TikTok (ติ๊กต็อก) และ Instagram (อินสตาแกรม) ที่ได้กลายเป็นพื้นที่ทางสังคมใหม่ซึ่งเอื้อต่อการแสดงความคิดเห็น การสร้างตัวตน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในลักษณะที่เปิดกว้างและทันสมัย (Loader et al., 2014; Bennett & Segerberg, 2012) กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในสื่อดิจิทัลที่มองว่าสื่อออนไลน์เป็นพื้นที่การเมืองในชีวิตประจำวัน (everyday political engagement) ซึ่งเปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมผ่านการสื่อสาร การถกเถียง และการสร้างความหมายทางการเมืองในรูปแบบใหม่ (Dahlgren, 2013; Vromen et al., 2015) ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนกระบวนการก่อรูปของ “อัตลักษณ์ทางการเมือง” ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ ความเชื่อ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Huddy, 2001) ทั้งนี้ กระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ทางการเมืองของเยาวชนในยุคดิจิทัลยังเกี่ยวข้องทั้งประสบการณ์ชีวิต การเรียนรู้ และการสื่อสารในพื้นที่ออนไลน์ สำหรับพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดสุรินทร์ซึ่งมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และ

วัฒนธรรม กระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ทางการเมืองจึงมีพลวัตเฉพาะตัวที่เชื่อมโยงทั้งอัตลักษณ์ท้องถิ่นและอัตลักษณ์เชิงชาติ (Horstmann, 2018) ทั้งนี้ การเข้าถึงและการใช้สื่อดิจิทัลของเยาวชนยังได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างทางสังคม เครือข่ายอำนาจ และระดับความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากร ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบและความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมร่วมสมัย (Castells, 2011; Henn & Foard, 2014; สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565)

แม้จะพบว่า นักศึกษารุ่นใหม่ โดยเฉพาะนักศึกษารัฐศาสตร์ มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่เรียนรู้วิพากษ์ และแสดงออกทางการเมืองอย่างแพร่หลาย แต่ยังพบช่องว่างทางองค์ความรู้ในการอธิบาย “กระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ทางการเมือง” ของนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูง เช่น จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลัก ได้แก่ เขมร กวย และลาว อัตลักษณ์กลุ่มเหล่านี้มีอิทธิพลต่อวิถีคิด ความผูกพันทางสังคม และพฤติกรรมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่อย่างมีนัยสำคัญ งานศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวข้องกับการเมืองดิจิทัลของคนรุ่นใหม่ในระดับประเทศมีอยู่บ้าง แต่ยังขาดงานวิจัยเชิงลึกที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์ทางการเมืองเข้ากับพลวัตทางชาติพันธุ์และพื้นที่ชายแดนอย่างชัดเจน จึงจำเป็นต้องศึกษาประเด็นนี้เพิ่มเติมเพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการและใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบการพัฒนาโยบายท้องถิ่นด้านการพัฒนาพลเมือง พื้นที่ชายแดนจึงสามารถมองได้ว่าเป็นพื้นที่ทางสังคมและการเมืองที่เปิดให้เกิดการต่อรองอัตลักษณ์และการเรียนรู้ทางการเมืองภายใต้อิทธิพลของทุนทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และบริบทพหุวัฒนธรรม (Bourdieu, 1986; Walker, 2019; Pongsawat, 2020)

การทำความเข้าใจอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ผ่านสื่อออนไลน์จำเป็นต้องอิงแนวคิดสำคัญหลายประการ ได้แก่ แนวคิด “พื้นที่สาธารณะ” (Public Sphere) ของ Habermas (1989) ที่มองว่าสื่อคือพื้นที่เปิดสำหรับการสนทนาและการใช้เหตุผลร่วมกันของสาธารณะ แนวคิด “พลเมืองดิจิทัล” (Digital Citizenship) ที่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงข้อมูล ความรับผิดชอบ ความเท่าทันสื่อ และการมีส่วนร่วมในโลกออนไลน์ (Choi, 2016) รวมทั้งกรอบแนวคิดว่าด้วยอัตลักษณ์ทางการเมืองที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวตน ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และบริบททางการเมือง (Huddy, 2001) นอกจากนี้ นักศึกษารัฐศาสตร์ในฐานะผู้เรียนรู้เรื่องการเมืองอย่างเป็นระบบมีแนวโน้มสร้างตัวตนทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัลในรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Theocharis & Van Deth (2018) ว่า เยาวชนใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อขยายพื้นที่ทางการเมืองของตนเอง

จากบริบทดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการก่อรูปอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ในพื้นที่ชายแดนเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและมีพลวัตเฉพาะตัว อันเกิดจากการผสมกันของตัวตนท้องถิ่น ชาติพันธุ์ เทคโนโลยีดิจิทัล และกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองยุคใหม่ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในพื้นที่ชายแดนผ่านสื่อออนไลน์” จึงมีความจำเป็นเพื่อทำความเข้าใจรูปแบบของอัตลักษณ์ทางการเมืองในบริบทชายแดนและเพื่อพัฒนาแนวทางเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องกับสื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ โดยเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่มุ่งสู่การเป็น “มหาวิทยาลัยแห่งการพัฒนาท้องถิ่นและพลเมืองประชาธิปไตยดิจิทัล” (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2566)

นอกจากนี้ งานวิจัยดังกล่าวยังมีความสำคัญในเชิงวิชาการ โดยช่วยขยายองค์ความรู้ด้านอัตลักษณ์ทางการเมืองของเยาวชนในบริบทพื้นที่ชายแดน ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังมีการศึกษาเชิงลึกค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะการวิเคราะห์บทบาทของสื่อออนไลน์ต่อการก่อรูปอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ ขณะเดียวกัน ในเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรม

เสริมสร้างการเรียนรู้ทางการเมือง และการออกแบบพื้นที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนใช้เป็นแนวทางสนับสนุนการกำหนดนโยบายหรือโครงการพัฒนาพลเมืองในพื้นที่ชายแดนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัลและประชาธิปไตยร่วมสมัย แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลและการศึกษาที่มุ่งเสริมสร้างคุณธรรม ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในสังคมประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน (UNESCO, 2020)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบของอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่สะท้อนผ่านสื่อออนไลน์ในบริบทพื้นที่ชายแดน
2. เพื่อสังเคราะห์แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัลและพื้นที่ชายแดนของจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภายใต้ระเบียบวิธีแบบพรรณนา (Descriptive Qualitative Approach) มุ่งทำความเข้าใจลักษณะ รูปแบบ และกระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในบริบทพื้นที่ชายแดนผ่านการใช้สื่อออนไลน์ โดยมีกระบวนการดำเนินงานวิจัยครอบคลุม 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา (Descriptive Qualitative Research) โดยมุ่งอธิบายประสบการณ์ รูปแบบพฤติกรรม และการสื่อสารที่สะท้อนกระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ผ่านสื่อดิจิทัลในบริบทสังคม-วัฒนธรรมชายแดนจังหวัดสุรินทร์ ทั้งนี้ใช้แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงตีความ (Interpretative Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ความหมายและรูปแบบของอัตลักษณ์ทางการเมืองที่ปรากฏบนแพลตฟอร์มออนไลน์

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรของการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ชั้นปีที่ 2 ทั้งหมด

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในครั้งนี้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน ซึ่งมีคุณสมบัติ ได้แก่ 1. ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำ 2. มีการแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และ 3. ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนมุมมองและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์ทางการเมืองในบริบทชายแดนอย่างชัดเจน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

การวิจัยใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพ 2 ประเภท ได้แก่

3.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

ใช้เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การสื่อสารทางการเมืองในสื่อดิจิทัล ความหมายของอัตลักษณ์ทางการเมือง การรับรู้โอกาส-ข้อจำกัดของการใช้สื่อ และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษา

3.2 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมออนไลน์ (Online Observation Log)

ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของเนื้อหา สัญลักษณ์ ข้อความ แฮชแท็ก ภาพ และ วิดีโอที่สะท้อนการแสดงตัวตนทางการเมืองบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ได้แก่ Facebook, X (Twitter) และ TikTok

3.3 เครื่องมือทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อความเหมาะสมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลเป็นลำดับ ดังนี้

4.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ทางการเมือง พื้นที่สาธารณะออนไลน์ พลเมืองดิจิทัล และบริบทชายแดน

4.2 การออกแบบเครื่องมือและตรวจสอบความตรงเนื้อหา จัดทำคำถามสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสังเกต พร้อมตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

4.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์รายบุคคล จำนวน 30 คน ใช้เวลาประมาณ 45–60 นาที โดยบันทึกภาคสนามประกอบ

4.4 การสังเกตพฤติกรรมออนไลน์ (Online Observation) ติดตามพฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของผู้ให้ข้อมูลในแพลตฟอร์มหลักเพื่อรวบรวมข้อมูลดิจิทัล

4.5 การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล (Data Verification) ใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) และการตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพ (Trustworthiness)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งหมดถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผ่านกระบวนการหลัก ได้แก่

5.1 การจัดหมวดหมู่ข้อมูล จากการสัมภาษณ์และข้อมูลออนไลน์

5.2 การค้นหารูปแบบและประเด็นสำคัญ

5.3 การสังเคราะห์ความหมายของอัตลักษณ์ทางการเมืองในสื่อออนไลน์

5.4 การเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์กับกรอบแนวคิดทฤษฎี เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับพลวัตอัตลักษณ์ทางการเมืองในพื้นที่ชายแดน

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบของอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตรมหาวิทาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่สะท้อนผ่านสื่อออนไลน์ในบริบทพื้นที่ชายแดน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อแรก ซึ่งมุ่งศึกษาลักษณะและรูปแบบของอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตรมหาวิทาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่สะท้อนผ่านสื่อออนไลน์ในบริบทพื้นที่ชายแดนพบว่า นักศึกษามีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เพื่อแสดงออกทางการเมืองอย่างกว้างขวางและมีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูล การตั้งคำถาม การอภิปราย ไปจนถึงการสร้างคอนเทนต์เพื่อสะท้อนมุมมองของตนเองต่อประเด็นสาธารณะ การวิเคราะห์ข้อมูลเผยให้เห็นว่าอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาปรากฏเด่นชัดในสามลักษณะสำคัญ ได้แก่ อัตลักษณ์ของ “พลเมืองชายแดน” ซึ่งสะท้อนความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนชายแดน โดยนักศึกษามักนำเสนอประเด็นทางการเมืองควบคู่กับร่องรอยของความเป็นไทย-เขมร ผ่านสัญลักษณ์ วัฒนธรรม ภาษา และประเด็น

เชิงสังคมของจังหวัดสุรินทร์ อัตลักษณ์ลักษณะนี้แสดงให้เห็นการผสมผสานตัวตนด้านชาติพันธุ์เข้ากับบทบาททางการเมืองของตนอย่างสอดคล้องกัน นอกจากนี้ยังพบอัตลักษณ์ของ “นักรัฐศาสตร์รุ่นใหม่” ซึ่งสะท้อนการใช้ความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนด้านรัฐศาสตร์มาสื่อสารในโลกออนไลน์ นักศึกษามีแนวโน้มใช้เหตุผล ข้อมูล และแนวคิดเชิงทฤษฎีเพื่ออธิบายประเด็นทางสังคม เช่น สิทธิมนุษยชน ธรรมชาติหรือการเลือกตั้งท้องถิ่น ทำให้เกิดพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักศึกษาและสาธารณะในโลกดิจิทัล ขณะเดียวกันอัตลักษณ์อีกลักษณะหนึ่งคือ “ผู้สื่อสารทางการเมือง” ซึ่งนักศึกษามีบทบาทในฐานะผู้ผลิตและเผยแพร่เนื้อหาทางการเมืองที่สุภาพ มีเหตุผล และคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ โดยการสร้างวิดีโอ ข้อความ หรือบทความสั้นเพื่อรณรงค์และเปิดพื้นที่สนทนาอย่างสร้างสรรค์ในสื่อออนไลน์ อัตลักษณ์ทั้งสามลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารของนักศึกษาไม่ได้มุ่งเพียงการแสดงความคิดเห็น แต่ยังเป็นกระบวนการก่อรูปและยืนยันตัวตนทางการเมืองที่มีพลวัตตามบริบทชายแดน

2. เพื่อสังเคราะห์แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัลและพื้นที่ชายแดนของจังหวัดสุรินทร์

สำหรับผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ซึ่งมุ่งสังเคราะห์แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ในสังคมดิจิทัล พบว่าการก่อรูปอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาเกิดจากการประสานกันของหลายปัจจัย ทั้งประสบการณ์ทางวัฒนธรรมชายแดน ความรู้เชิงวิชาการด้านรัฐศาสตร์ และพื้นที่สื่อออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้สื่อสารและสร้างตัวตนอย่างอิสระจากโครงสร้างทางสังคมแบบเดิม การวิเคราะห์ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาควรเน้นการส่งเสริม “พื้นที่พลเมืองดิจิทัล” ที่เอื้อต่อการแสดงออกเชิงเหตุผลและสร้างสรรค์ โดยมหาวิทยาลัยสามารถมีบทบาทสำคัญผ่านการบูรณาการสื่อออนไลน์เข้ากับการเรียนการสอนรัฐศาสตร์ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การฝึกการตรวจสอบข้อมูล การส่งเสริมเวทีสนทนาทางการเมืองในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ตลอดจนการสนับสนุนให้นักศึกษานำความรู้ด้านรัฐศาสตร์ไปสร้างเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ นอกจากนี้ยังพบว่าการพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาจะมีความยั่งยืนมากขึ้นเมื่อเกิดการเชื่อมต่อระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชนชายแดน และสื่อออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้นักศึกษามีความตระหนักรู้ในบทบาทของตนทั้งในฐานะพลเมืองท้องถิ่นและพลเมืองของสังคมประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ แนวคิดทั้งหมดจึงนำไปสู่การสังเคราะห์ว่า การส่งเสริมอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ควรมุ่งพัฒนาศักยภาพให้พวกเขากลายเป็น “พลเมืองชายแดนดิจิทัล” ที่มีความรู้เท่าทันสื่อ มีความรับผิดชอบ และพร้อมมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาที่พบว่าอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษามีปรากฏในสามลักษณะสำคัญ ได้แก่ อัตลักษณ์ของพลเมืองชายแดน อัตลักษณ์ของนักรัฐศาสตร์รุ่นใหม่ และอัตลักษณ์ของผู้สื่อสารทางการเมือง บทบาทของนักศึกษาในฐานะผู้สื่อสารทางการเมืองดังกล่าวสะท้อนลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตประจำวันผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงกิจกรรมทางการเมืองแบบเป็นทางการ แต่ครอบคลุมการสนทนา การแชร์ และการสร้างเนื้อหาทางการเมืองในพื้นที่ออนไลน์อย่างต่อเนื่อง (Dahlgren, 2013; Vromen et al., 2015) อันสะท้อนให้เห็นพลวัตของการก่อรูปตัวตนทางการเมือง สะท้อนพลวัตของการก่อรูปตัวตนทางการเมืองที่มีความเฉพาะตัวในบริบทชายแดน อันได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างสังคม วัฒนธรรม และสื่อดิจิทัลร่วมสมัย ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมของ Tajfel & Turner (1986) ซึ่งชี้ว่า ปัจเจกบุคคลสร้างอัตลักษณ์ของตนผ่านการรับรู้ความเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมที่ตนสังกัด ในกรณีนี้

กลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนและกลุ่มผู้เรียนรัฐศาสตร์ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนการผาน “อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์” เข้ากับ “อัตลักษณ์พลเมือง” อย่างลงตัวผ่านพลวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองในสื่อออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษา วัฒนธรรม หรือสัญลักษณ์ท้องถิ่นควบคู่กับการอภิปรายประเด็นสาธารณะ ขณะเดียวกัน การปรากฏของอัตลักษณ์ “นักรัฐศาสตร์รุ่นใหม่” ยังสะท้อนการประยุกต์องค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ไปสู่ การสื่อสารออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Knowles (1980) และงานของ Loader et al. (2014) ที่ยืนยันว่า สื่อสังคมออนไลน์ทำหน้าที่เป็นพื้นที่เรียนรู้ทางการเมืองที่เยาวชนสามารถ สร้าง แลกเปลี่ยน และทบทวนความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ บทบาทของนักศึกษาในฐานะ “ผู้สื่อสารทางการเมือง” ที่ผลิตและเผยแพร่ข้อมูลอย่างมีเหตุผล ยังสอดคล้องกับแนวคิดพื้นที่สาธารณะของ Habermas (1989) ซึ่งเห็นว่า สื่อออนไลน์ช่วยขยายพื้นที่การถกเถียงทางการเมืองให้เข้าถึงได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยสรุป ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์แรกชี้ให้เห็นว่าการก่อรูปอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาชายแดน เป็นผลจากการบรรจบกันของความเป็นท้องถิ่น องค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ และพลวัตของสื่อดิจิทัลที่ร่วมกัน สร้างตัวตนทางการเมืองที่แข็งแรง ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทสังคมยุคใหม่

2. ผลการสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ ในบริบทสังคมดิจิทัลสะท้อนว่า การสร้างอัตลักษณ์ทางการเมืองที่มั่นคงต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบ สามประการอย่างเป็นระบบ ได้แก่ หนึ่ง บริบททางวัฒนธรรมชายแดนซึ่งเป็นฐานประสบการณ์ที่หล่อหลอม ทักษะทางการเมืองของนักศึกษา สอง การปลูกฝังความรู้เชิงทฤษฎีและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์จากการเรียน การสอนด้านรัฐศาสตร์ และสาม ความสามารถในการใช้สื่อดิจิทัลเป็นพื้นที่สื่อสารตัวตนและมีส่วนร่วมทาง การเมืองอย่างมีความรับผิดชอบ ทั้งหมดนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด “พลเมืองดิจิทัล” ของ Choi (2016) ที่กล่าวว่า พลเมืองยุคใหม่ต้องมีทักษะรู้เท่าทันสื่อ การสื่อสารเชิงเหตุผล และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างคุณค่า สาธารณะ นอกจากนี้ การมองพื้นที่ชายแดนในฐานะ “พื้นที่เรียนรู้ทางการเมือง” (Political Learning Zone) ตามงานของ Pongsawat (2020) และ Horstmann (2018) ยังช่วยอธิบายว่า การพัฒนาอัตลักษณ์ทาง การเมืองของนักศึกษาชายแดนจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทเชิงพื้นที่ที่ร่วมกับสื่อดิจิทัลควบคู่กัน ผลการวิจัย จึงชี้ให้เห็นความสำคัญของการสร้างพื้นที่สนทนาออนไลน์ที่ปลอดภัย การบูรณาการสื่อดิจิทัลเข้ากับการเรียน รัฐศาสตร์ การพัฒนาทักษะการตรวจสอบข้อมูล และการส่งเสริมบทบาทของนักศึกษาในฐานะผู้ผลิตสื่อ สาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาพลเมืองแบบมีส่วนร่วมของ Theocharis & Van Deth (2018) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง แนวทางทั้งหมดนี้นำไปสู่ข้อสรุปว่า การสร้าง “พลเมืองชายแดนดิจิทัล” จำเป็นต้องให้เยาวชนชายแดนมีทั้งความรู้เท่าทันสื่อ ความรับผิดชอบ และความสามารถในการขับเคลื่อน ประเด็นสาธารณะได้ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติอย่างยั่งยืน

จากการอภิปรายผลการวิจัยทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในบริบทพื้นที่ชายแดน มิได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว หากแต่เป็นผลจาก การบูรณาการระหว่างบริบทวัฒนธรรมชายแดน องค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ และการใช้สื่อดิจิทัลในฐานะพื้นที่ สาธารณะร่วมสมัย อัตลักษณ์ทั้งสามลักษณะ ได้แก่ พลเมืองชายแดน นักรัฐศาสตร์รุ่นใหม่ และผู้สื่อสาร ทางการเมือง สะท้อนพัฒนาการของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ก้าวพ้นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ไปสู่ การสื่อสารเชิงเหตุผลและการสร้างคุณค่าทางสาธารณะ ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมอัตลักษณ์ ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ในพื้นที่ชายแดนควรมุ่งพัฒนา “พื้นที่พลเมืองดิจิทัล” ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเคารพความแตกต่าง และการมีส่วนร่วมเชิงประชาธิปไตยอย่างสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การสร้างพลเมืองชายแดนดิจิทัลที่มีคุณภาพและมีบทบาทต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

จากการอภิปรายผลทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่า การก่อรูปอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษา รัฐศาสตร์ในพื้นที่ชายแดนมิได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง หากแต่เป็นผลจากการบรรจบกันของบริบทเชิงพื้นที่ ชายแดน กระบวนการเรียนรู้ทางรัฐศาสตร์ และการใช้สื่อดิจิทัลเป็นพื้นที่สาธารณะร่วมสมัย กระบวนการดังกล่าวส่งผลให้นักศึกษาไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้รับสารทางการเมืองเท่านั้น หากแต่พัฒนาไปสู่การเป็นผู้สร้างความหมาย ผู้ถกเถียง และผู้สื่อสารทางการเมืองอย่างมีจิตสำนึกพลเมือง ซึ่งสะท้อนพัฒนาการของอัตลักษณ์ทางการเมืองที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสังคมประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล

งานวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในพื้นที่ชายแดนผ่านสื่อออนไลน์” ได้นำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ New Concept: “Digital Borderland Political Identity Development Model” ซึ่งเป็นโมเดลที่อธิบายกระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ในบริบทพื้นที่ชายแดนยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ

โมเดลดังกล่าวพัฒนาขึ้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการเชื่อมโยงกรอบแนวคิดด้านอัตลักษณ์ทางการเมือง พื้นที่สาธารณะออนไลน์ และความเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยสะท้อนให้เห็นว่า การใช้งานสื่อออนไลน์ของนักศึกษารัฐศาสตร์มิได้เป็นเพียงการแสดงออกเชิงความคิดเห็นเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ การต่อรองอัตลักษณ์ และการสร้างความหมายทางการเมืองที่เชื่อมโยงบริบทชายแดนเข้ากับสังคมการเมืองร่วมสมัย

1. การบูรณาการอัตลักษณ์ทางการเมืองในพื้นที่ชายแดน (Integrated Political Identity in Borderland Context)

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษารัฐศาสตร์ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดสุรินทร์มีการผสมผสาน อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ชาติพันธุ์ และความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย เข้าด้วยกันผ่านการใช้สื่อออนไลน์เป็นพื้นที่สาธารณะในการสื่อสาร แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประเด็นทางการเมือง กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การก่อรูปของ “พลเมืองชายแดนดิจิทัล” (Digital Borderland Citizen) ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์ทางการเมืองที่มีทั้งความเฉพาะของพื้นที่และความเป็นสากลร่วมสมัย

2. การยกระดับความรู้ทางรัฐศาสตร์สู่การสื่อสารสาธารณะ (Transforming Political Science Learning into Public Communication)

ผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่มุ่งศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ทางการเมือง โดยพบว่า นักศึกษารัฐศาสตร์นำองค์ความรู้จากการเรียน เช่น ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และธรรมาภิบาล มาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์อย่างมีเหตุผลและรับผิดชอบ ส่งผลให้การเรียนรู้ทางรัฐศาสตร์ขยายจากห้องเรียนสู่พื้นที่สาธารณะดิจิทัล และก่อให้เกิดบทบาทของนักศึกษาในฐานะ “นักรัฐศาสตร์พลเมือง” (Civic-oriented Political Scientist)

3. นวัตกรรมทางอัตลักษณ์ใน 3 มิติ (Identity Innovation in Three Dimensions)

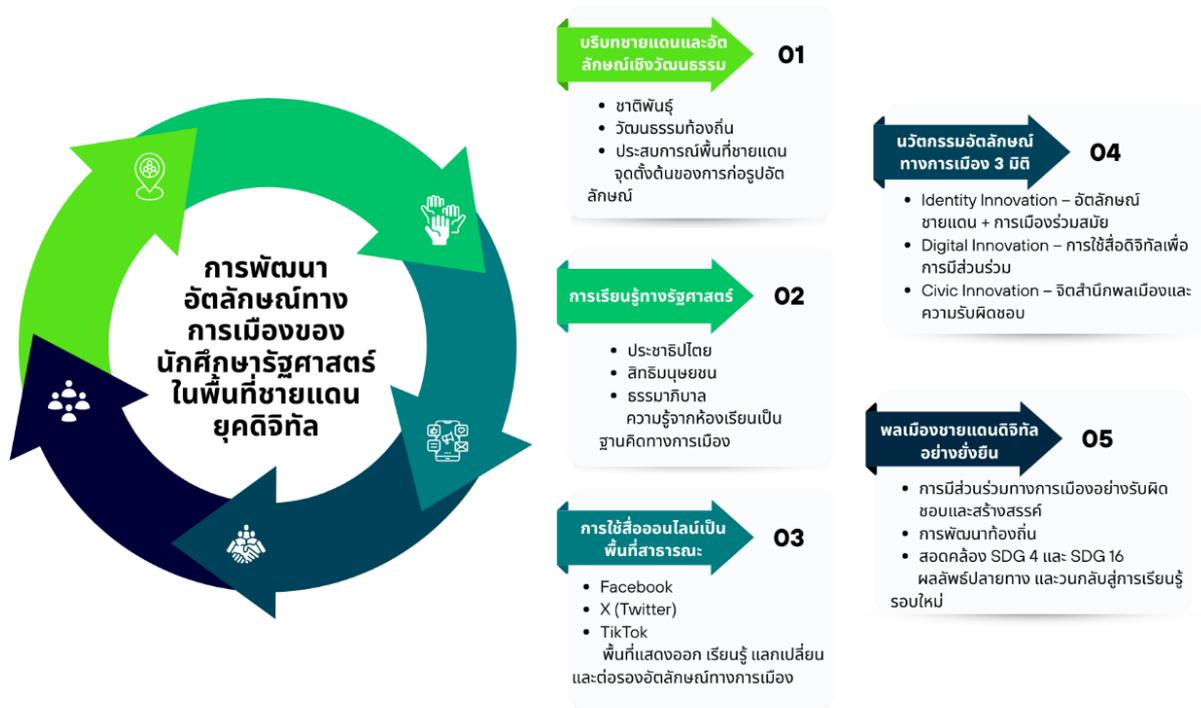
โมเดลนี้สะท้อนผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นการเกิด นวัตกรรมทางอัตลักษณ์ ใน 3 มิติ ได้แก่ 1. Identity Innovation การสร้างอัตลักษณ์ทางการเมืองที่ผสมผสานความเป็นชายแดนกับการเมืองร่วมสมัย 2. Digital Innovation การใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือสร้างพื้นที่สาธารณะและการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ 3. Civic Innovation การสื่อสารเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งสามมิตินี้สะท้อนให้เห็นรูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัลและพื้นที่ชายแดนอย่างเป็นรูปธรรม

4. การพัฒนาอย่างยั่งยืนของพลเมืองชายแดนดิจิทัล (Sustainable Development of Digital Borderland Citizenship)

ในเชิงการนำไปใช้ โมเดล Digital Borderland Political Identity Development Model สามารถใช้เป็นกรอบแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและชุมชนชายแดน โดยสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 และเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDG 4 (การศึกษาที่มีคุณภาพ) และ SDG 16 (สังคมสันติสุขและสถาบันที่เข้มแข็ง)

ภาพที่ 1 โมเดล Digital Borderland Political Identity Development Model

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมการพัฒนา “พลเมืองชายแดนดิจิทัล” ในสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษา เช่น สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรจัดทำนโยบายสนับสนุนการพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษาในพื้นที่ชายแดน โดยส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีจริยธรรม และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบสร้างสรรค์

2. สนับสนุนการบูรณาการสื่อดิจิทัลกับการเรียนการสอนรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยควรพัฒนาแนวทางการสอนรัฐศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับสื่อดิจิทัล เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการจำลองสถานการณ์ทางการเมือง หรือการสร้างชุมชนเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อให้นักศึกษาสามารถฝึกการวิเคราะห์ การแสดงออกและการสื่อสารทางการเมืองได้อย่างมีเหตุผลและปลอดภัย

3. ผลักดันการสร้างเครือข่ายพลเมืองชายแดน (Borderland Civic Network) หน่วยงานภาครัฐ ภาคการศึกษา และองค์กรภาคประชาสังคมควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาความรู้ทางการเมืองของเยาวชนชายแดน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมในระดับท้องถิ่นและภูมิภาคอาเซียน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทางการเมืองเชิงปฏิบัติการในมหาวิทยาลัยชายแดน ควรจัดโครงการหรือกิจกรรม เช่น “เวทีพลเมืองดิจิทัลชายแดน” หรือ “รัฐศาสตร์สื่อสารสาธารณะ” เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์และสร้างอัตลักษณ์พลเมืองที่มีจิตสำนึกประชาธิปไตย

2. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการกับชุมชน (Community-based Learning) ให้นักศึกษา รัฐศาสตร์มีโอกาสเรียนรู้และสื่อสารประเด็นทางการเมืองร่วมกับชุมชนชายแดน เช่น โครงการสื่อสารทางการเมืองเชิงวัฒนธรรม หรือการรณรงค์เชิงสาธารณะในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน

3. พัฒนาทักษะการใช้สื่อออนไลน์อย่างรับผิดชอบ (Responsible Digital Media Skills) ควรมีการฝึกอบรมให้นักศึกษาเข้าใจการใช้สื่อออนไลน์อย่างเท่าทัน เช่น การตรวจสอบข่าวสาร (Fact-checking) การเคารพความเห็นต่าง และการสื่อสารอย่างมีจริยธรรม เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพลเมืองดิจิทัลที่สร้างสรรค์และปลอดภัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาการก่อรูปอัตลักษณ์ทางการเมืองในกลุ่มเยาวชนต่างสถาบัน ควรขยายการศึกษาไปยังนักศึกษาในมหาวิทยาลัยชายแดนแห่งอื่น เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ หรือมหาวิทยาลัยในภาคอีสานตอนล่าง เพื่อเปรียบเทียบลักษณะและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างอัตลักษณ์ทางการเมือง

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ด้านการพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมือง ควรจัดการวิจัยในลักษณะทดลองกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางการเมืองของนักศึกษารัฐศาสตร์ เช่น การสร้างพื้นที่สื่อสารสาธารณะในมหาวิทยาลัย หรือการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) เพื่อจำลองสถานการณ์การเมือง

3. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้โมเดล Digital Borderland Political Identity Development Model ในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา ลาว หรือเวียดนาม เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสร้างอัตลักษณ์ทางการเมืองของเยาวชนชายแดนในบริบทอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (2566). แผนที่ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570). สืบค้น 2 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/9AuEb>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). รายงานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของประชากรไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Bennett, W. L. & Segerberg, A. (2012). The Logic of Connective Action: Digital Media and The Personalization of Contentious Politics. *Information, Communication & Society*, 15(5), 739–768.

Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for The Sociology of Education* (pp. 241–258). New York: Greenwood.

Castells, M. (2011). *The Rise of The Network Society* (2nd ed.). Malden: Wiley-Blackwell.

- Choi, M. (2016). A Concept Analysis of Digital Citizenship for Democratic Citizenship Education in The Internet Age. *Theory & Research in Social Education*, 44(4), 565–607.
- Dahlgren, P. (2013). *The Political Web: Media, Participation and Alternative Democracy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of The Public Sphere: An Inquiry Into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: MIT Press.
- Henn, M. & Foard, N. (2014). Social Differentiation in Young People’s Political Participation: The Impact of Social And Educational Factors on Youth Political Engagement in Britain. *Journal of Youth Studies*, 17(3), 360–380.
- Horstmann, A. (2018). Ethnicization and Borderlands Citizenship: The Political Subjectivity of Minorities in Thailand. *Asian Ethnicity*, 19(3), 398–415.
- Huddy, L. (2001). From Social to Political Identity: A Critical Examination of Social Identity Theory. *Political Psychology*, 22(1), 127–156.
- Knowles, M. S. (1980). *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy*. New York: Cambridge Books.
- Loader, B. D. et al. (2014). The Networked Young Citizen: Social Media, Political Participation and Civic Engagement. *Information, Communication & Society*, 17(2), 143–150.
- Pongsawat, P. (2020). Urban politics and local governance in Thailand. *Journal of Contemporary Asia*, 50(3), 410–428.
- Tajfel, H. & Turner, J. C. (1986). The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. In S. Worchel & W. G. Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations* (pp. 7–24). Chicago: Nelson-Hall.
- Theocharis, Y. & Van Deth, J. W. (2018). *Political Participation in A Changing World: Conceptual and Empirical Challenges in The Study of Citizen Engagement*. London: Routledge.
- UNESCO. (2020). *Education For Sustainable Development: A Roadmap*. Retrieved March 20, 2025, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802>
- Vromen, A. et al. (2015). Young People, Social Media and Connective Action: From Organizational Maintenance to Everyday Political Talk. *Journal of Youth Studies*, 18(1), 80–100.
- Walker, A. (2019). *The Borderlands of Southeast Asia: Geopolitics, Territories and Identities*. Ithaca: Cornell University Press.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษา
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์*

POLITICAL PARTICIPATION IN THE DIGITAL AGE AMONG STUDENTS
OF BOROMARAJONANI COLLEGE OF NURSING SURIN

นรมน สมัครสมาน, จิรายุ ทรัพย์สิน, ศศิธร ศูนย์กลาง

Naramon Samaksamarn, Jirayu Supsin, Sasithorn Soonklang

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: packpack.ns@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ และ 3. เสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างเหมาะสม ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลจำนวน 227 คน จากประชากร 522 คน คำนวณด้วยสูตรทาร์โย ยามาเน่ และการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.978 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยพหุ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 8 คน ที่คัดเลือกแบบเจาะจงเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ทักษะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสาร และทัศนคติทางการเมือง และ 3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างเหมาะสม พบว่า การทำให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และความคิดเห็นทางการเมืองจากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและหลากหลายผ่านโซเชียลมีเดียตั้งนั้นจึงควรเน้นการส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะในการรู้เท่าทันและคัดกรองข้อมูลดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ประโยชน์จากการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายนี้ในการวิเคราะห์และมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ต่อไป และควรจัดกิจกรรมเสวนาและอบรมการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ และกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ต่อไป

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; ยุคดิจิทัล; นักศึกษาพยาบาล; วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of political participation in the digital age among students at Boromarajonani College of Nursing, Surin; 2. To analyze the factors affecting political participation in the digital age among students at Boromarajonani

*Received November 11, 2025; Revised March 5, 2026; Accepted March 13, 2026

College of Nursing, Surin; and 3. To propose appropriate guidelines for promoting and developing political participation among students in the digital era, conducted by the mixed-methods combining quantitative and qualitative researches. The quantitative research used a sample of 227 nursing students, derived from a population of 522, calculated using Taro Yamane's formula and stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.978. Data were analyzed using mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis. For the qualitative research, eight key informants were purposefully selected. Data were collected through in-depth interviews and analyzed using content descriptive interpretation.

The results revealed that: 1. The overall level of political participation in the digital age among students was at a moderate level; 2. The factors affecting political participation in the digital age were at a high level, namely political knowledge and understanding, media and information literacy, and political attitudes; and 3. The analysis of recommendations for promoting and developing political participation among students in the digital age appropriately was found that enabling students to access political information, news, and opinions from various sources quickly and diversely through social media should be emphasized. Therefore, students should be encouraged to develop skills in media literacy and effective digital information filtering in order to utilize diverse information for analysis and constructive political participation. In addition, discussion activities and media literacy training should be organized so that students can gain knowledge, analyze information with critical judgment, and express opinions constructively.

Keywords: Political Participation; Digital Era; Nursing Students; Boromarajonani College of Nursing Surin

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและไร้ขีดจำกัดผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารของสังคมร่วมสมัยไม่เพียงทำหน้าที่เป็นพื้นที่สำหรับการติดต่อสื่อสารหรือการบริโภคข้อมูลเพื่อความบันเทิงเท่านั้น หากแต่ยังเป็นเวทีสาธารณะสำหรับการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนมุมมอง และการมีส่วนร่วมในประเด็นสังคมและการเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทใหม่ของสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะกลไกสำคัญของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย (Kaplan & Haenlein, 2010)

ในบริบทของประเทศไทย บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์มีความโดดเด่นเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและนักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล และใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการรับรู้ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างแพร่หลาย เหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา สะท้อนให้เห็นว่า เยาวชนและนักศึกษาเป็นกลุ่มสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อย่างไรก็ตาม

รูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมดังกล่าวอาจแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคม การศึกษา และวิชาชีพ ซึ่งยังเป็นประเด็นที่ต้องการการศึกษาเชิงลึกเพิ่มเติม

แนวคิดเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) และความเป็นพลเมือง (Civic Engagement) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเลือกตั้งหรือกิจกรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการแสดงความคิดเห็น การรับรู้ข่าวสาร การรณรงค์ และการเคลื่อนไหวผ่านพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่อย่างสื่อสังคมออนไลน์ แนวคิดประชาธิปไตยดิจิทัล (Digital Democracy) ชี้ให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์สามารถลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ เปิดโอกาสให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเสรีมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมดังกล่าวยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยส่วนบุคคล บทบาททางสังคม และทัศนคติทางวิชาชีพ (Rainie et al., 2012)

นักศึกษาพยาบาลในสถาบันการศึกษาของรัฐ เช่น วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ ถือเป็นเยาวชนวิชาชีพที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบสุขภาพและสังคมไทยในอนาคต อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาพยาบาลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะในบริบทพื้นที่ต่างจังหวัด ยังมีอยู่อย่างจำกัด การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบการใช้งาน ลักษณะการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง อันจะนำไปสู่การเสนอแนวทางในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองเชิงวิชาชีพอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย (Howard & Hussain, 2013)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ ชั้นปีที่ 1-4 ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 522 คน (งานทะเบียนและประมวลผล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์, 2568)

2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) ได้เท่ากับ 227 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามระดับชั้นปีการศึกษา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนของประชากรได้อย่างเหมาะสม

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 8 คน คัดเลือกโดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักศึกษาที่มีประสบการณ์ในการติดตามหรือมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยคำนึงถึงความหลากหลายด้านเพศ ชั้นปี และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนมุมมองที่หลากหลายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 4 ตอนคือ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปีการศึกษา ท่านเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองหรือไม่ ระดับความสนใจทางการเมืองของท่าน ตอนที่ 2 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ทักษะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสารและทัศนคติทางการเมือง ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ จำนวน 3 ด้าน ตอนที่ 3 แบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ จำนวน 3 ด้าน ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale 5 ระดับ นำมาหาคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.978

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ในประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลแบบสอบถามจากนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ ชั้นปีการศึกษาที่ 1-4 จำนวน 227 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา จากนั้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลด้วย การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบขั้นตอน (Stepwise)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา รวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์จากผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.58$, S.D. = 0.791) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ ด้านการเคลื่อนไหวหรือสนับสนุนประเด็นทางด้านการเมืองผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เป็นด้านที่มีระดับสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.862) รองลงมา คือ ด้านการติดตามข้อมูลข่าวสารและแสดงออกบนโซเชียลมีเดีย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 0.881) ตามลำดับ และท้ายสุด คือ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในโลกดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.18$, S.D. = 0.935) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ 4 ด้าน โดยภาพรวม จำแนกตามรายด้าน

(n = 227)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ด้านการติดตามข้อมูลข่าวสารและแสดงออกบนโซเชียลมีเดีย	2.75	0.881	ปานกลาง	2
ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในโลกดิจิทัล	2.18	0.935	น้อย	3
ด้านการเคลื่อนไหวหรือสนับสนุนประเด็นทางด้านการเมืองผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์	2.83	0.862	ปานกลาง	1
ภาพรวม	2.58	0.791	ปานกลาง	-

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ พบว่า โดยภาพรวม ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสาร และด้านทัศนคติทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลในทิศทางเดียวกัน และอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัยร่วมกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการติดตามข้อมูลข่าวสารและการแสดงออกบนโซเชียลมีเดียในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมากขึ้น มีแนวโน้มติดตามและแสดงออกทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัลเพิ่มขึ้นในระดับหนึ่ง ขณะที่ความสัมพันธ์กับด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในโลกดิจิทัล และด้านการเคลื่อนไหวหรือสนับสนุนประเด็นทางการเมืองผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์อยู่ในระดับต่ำมากหรือไม่พบความสัมพันธ์อย่างชัดเจน สะท้อนว่านักศึกษายังมีความระมัดระวังในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือแสดงบทบาททางการเมืองเชิงรุกในพื้นที่ดิจิทัล

ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสาร พบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลในระดับต่ำ โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับด้านการเคลื่อนไหวหรือสนับสนุนประเด็นทางการเมืองผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสูงอาจมีการใช้วิจารณญาณในการแสดงออกทางการเมืองมากขึ้น และเลือกมีส่วนร่วมอย่างระมัดระวังมากกว่าการแสดงออกเชิงรุก

ส่วนด้านทัศนคติทางการเมือง พบว่ามีความสัมพันธ์กับการติดตามข้อมูลข่าวสารและการแสดงออกบนโซเชียลมีเดียในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในโลกดิจิทัลในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีทัศนคติทางการเมืองในเชิงบวกมีแนวโน้มสนใจและติดตามประเด็นทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัลมากขึ้น แต่ยังคงจำกัดบทบาทการมีส่วนร่วมให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสมกับบริบทของตนเองและวิชาชีพ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทั้งสามด้านมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาในระดับที่แตกต่างกันและสะท้อนลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาพยาบาลที่เป็นไปในรูปแบบ “การมีส่วนร่วมอย่างตื่นรู้และระมัดระวัง” ภายใต้บริบทของสังคมดิจิทัล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าอำนาจพยากรณ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ (Enter) โดยภาพรวม

ตัวแปร	Regression Coefficient (Enter)			
	B	Beta	t	Sig
ด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (X ₁)	0.241	0.289	4.215	0.000*
ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสาร (X ₂)	0.317	0.364	5.182	0.000*
ด้านทัศนคติทางการเมือง (X ₃)	0.198	0.231	3.487	0.001*
ค่าคงที่ (Constant)	0.842	-	2.109	0.036
Multiple R	-	0.619	-	-
R ²	-	0.383	-	-
R ² Change	-	0.374	-	-
F	-	44.72	-	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (X₁) ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสาร (X₂) และด้านทัศนคติทางการเมือง (X₃) เมื่อนำเข้าสมการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ Enter พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งสามสามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่า Multiple R เท่ากับ 0.619 และมีค่า R² เท่ากับ 0.383 แสดงว่า สามารถอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลได้ร้อยละ 38.3 และมีค่า Adjusted R² เท่ากับ 0.374 โดยแบบจำลองมีความเหมาะสมทางสถิติ (F = 44.72, p < .05)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) พบว่า ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสาร (X₂) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (X₁) และด้านทัศนคติทางการเมือง (X₃) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาเกิดจากอิทธิพลของหลายปัจจัยร่วมกัน มิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ในบริบทสังคมดิจิทัลร่วมสมัย

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างเหมาะสม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสะท้อนภาพรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในยุคดิจิทัล และนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ 1. ในมิติของการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พบว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลักที่นักศึกษาใช้ในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และความคิดเห็นทางการเมืองจากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย โดยเฉพาะแพลตฟอร์มยอดนิยม เช่น Facebook, TikTok, Line, YouTube และ Twitter ซึ่งถูกใช้ทั้งเพื่อการสื่อสาร การติดตามข่าวสาร และการเรียนรู้ประเด็นสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน อาทิ นโยบายด้านสาธารณสุข การศึกษา และสิทธิของประชาชน อย่างไรก็ตาม ลักษณะของข้อมูลในสื่อดิจิทัลที่มักนำเสนอในรูปแบบกระชับ เช่น คลิปสั้นหรือโพสต์สรุปข่าว ส่งผลให้การรับรู้ทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่บางส่วนยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล 2. ในด้านพฤติกรรมการติดตามข่าวสารทางการเมือง นักศึกษาส่วนใหญ่มีลักษณะการติดตาม

แบบเชิงรับ โดยเลือกติดตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและวิชาชีพของตนเองเป็นสำคัญ เช่น นโยบายค่าตอบแทนบุคลากรทางการแพทย์ การดูแลผู้สูงอายุ หรือทุนการศึกษา ขณะเดียวกัน นักศึกษาบางส่วนแสดงความตระหนักถึงปัญหาข่าวปลอมและข้อมูลที่มีอคติทางการเมือง ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลอย่างเป็นระบบ 3. ในมิติของการแสดงออกทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัลพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมที่หลากหลาย ตั้งแต่การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เช่น การกดถูกใจ การแชร์ หรือการแสดงความคิดเห็นสั้น ๆ ไปจนถึงการแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ที่มีเหตุผลและอ้างอิงข้อมูลประกอบ อย่างไรก็ตาม นักศึกษาส่วนใหญ่ยังคงใช้ความระมัดระวังในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากคำนึงถึงความเหมาะสมในฐานะนักศึกษาสถาบันวิชาชีพด้านสุขภาพที่ให้ความสำคัญกับจรรยาบรรณและภาพลักษณ์องค์กร ลักษณะดังกล่าวสะท้อนรูปแบบการเป็น “พลเมืองที่ตื่นรู้และเคารพกติกาสังคม” ซึ่งพยายามสร้างสมดุลระหว่างสิทธิเสรีภาพกับความรับผิดชอบ 4. ในด้านความคิดเห็นต่อภาวะระเบียบของวิทยาลัย นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าระเบียบวินัยมีความสำคัญต่อการหล่อหลอมความเป็นวิชาชีพ แต่ในขณะเดียวกันก็เสนอให้สถาบันเปิดพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะมากขึ้น เช่น การจัดเวทีเสวนา การประชุมสภาจำลอง หรือการจัดตั้งชมรมด้านพลเมือง เพื่อส่งเสริมการฝึกทักษะการอภิปรายอย่างสร้างสรรค์ภายใต้กรอบกฎหมายและจริยธรรม ข้อคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนความต้องการสร้างความสมดุลระหว่างการรักษาระเบียบของสถาบันกับการส่งเสริมเสรีภาพทางความคิดในสังคมประชาธิปไตย

จากผลการวิเคราะห์ทั้งหมด สามารถสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในยุคดิจิทัลได้ใน 2 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1. การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักศึกษาสามารถคัดกรอง วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลทางการเมืองอย่างมีวิจารณญาณและลดความเสี่ยงจากข่าวปลอมหรือข้อมูลที่บิดเบือน 2. การจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ภายในสถาบันที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฝึกการอภิปราย และมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะอย่างเหมาะสม โดยบูรณาการเนื้อหาเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความเป็นพลเมืองไว้ในรายวิชาและกิจกรรมพัฒนา นักศึกษา

แนวทางดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาก้าวสู่การเป็น “พลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม” ซึ่งไม่เพียงมีส่วนร่วมในพื้นที่ออนไลน์เท่านั้น แต่ยังสามารถต่อยอดสู่การมีส่วนร่วมในชีวิตจริงอย่างสร้างสรรค์และสอดคล้องกับบริบทวิชาชีพพยาบาล

อภิปรายผลการวิจัย

1 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการติดตามข้อมูลข่าวสารและการแสดงออกบนสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในโลกดิจิทัลอยู่ในระดับน้อย สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษามีความสนใจและรับรู้ประเด็นทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัล แต่ยังคงมีความระมัดระวังต่อการแสดงบทบาทเชิงกิจกรรมลักษณะดังกล่าวอาจอธิบายได้จากบริบทของการเป็นนักศึกษาวิชาชีพด้านสุขภาพที่ต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณความเป็นกลาง และภาพลักษณ์ขององค์กรวิชาชีพ ส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในรูปแบบของการติดตามข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์มากกว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยตรง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของศิริพิมพ์ ศรีปลั่งลังก์ (2565)

ที่พบว่า นิสิตนักศึกษาที่มีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการติดตามข่าวสาร การสนทนาทางการเมือง และการใช้สื่อออนไลน์เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ ขณะที่การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยตรงยังอยู่ในระดับที่จำกัด

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (X_1) ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ และข้อมูลข่าวสาร (X_2) และทัศนคติทางการเมือง (X_3) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษา และสามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแบบจำลองมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ 0.619 แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลได้ร้อยละ 38.3 ($R^2 = 0.383$) ทั้งนี้ ค่า R^2 Change เท่ากับ 0.374 และค่า F เท่ากับ 44.72 ($p = 0.000$) แสดงว่า แบบจำลองมีความเหมาะสมและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล คือ ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสาร (X_2) ($\beta = 0.364$, $t = 5.182$, $p = 0.000$) รองลงมาคือ ด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (X_1) ($\beta = 0.289$, $t = 4.215$, $p = 0.000$) และด้านทัศนคติทางการเมือง (X_3) ($\beta = 0.231$, $t = 3.487$, $p = 0.001$) ตามลำดับแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยเชิงความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เกื้อหนุนให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทสื่อดิจิทัลอย่างเป็นระบบ

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของพรพรรณนันทน์ สายจันดี และคณะ (2565) ที่พบว่า การรับรู้ทางการเมืองและกระบวนการกล่อมเกลางานทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นว่า การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง หากแต่ต้องอาศัยความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งทัศนคติที่เปิดกว้างต่อประเด็นสาธารณะ ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมผ่านสื่อดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ

ดังนั้น การเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองควบคู่กับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ และการปลูกฝังทัศนคติทางการเมืองเชิงบวก จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในยุคดิจิทัล

3. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลอย่างเหมาะสม ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสะท้อนว่า แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อควบคู่กับการพัฒนาความรู้และทัศนคติทางการเมือง โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายอย่างมีวิจารณญาณ และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เช่น เวทีเสวนา การอบรมด้านความรู้เท่าทันสื่อ และการบูรณาการประเด็นสิทธิ หน้าที่ และประชาธิปไตยในรายวิชา แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของสุดารัตน์ ต้นทอง และพระครูปริยัติปัญญาโสภณ (2568) ที่ว่า สื่อออนไลน์เป็นพื้นที่สำคัญในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเมืองของเยาวชน ซึ่งสามารถส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมืองได้ หากผู้ใช้มีทักษะในการคัดกรองและประเมินข้อมูลอย่างเหมาะสม

โดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาพยาบาลมีลักษณะเป็นการมีส่วนร่วมอย่างระมัดระวังและเหมาะสมกับบริบทวิชาชีพ ซึ่งสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมได้ หากได้รับการส่งเสริมด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติอย่างเป็นระบบ

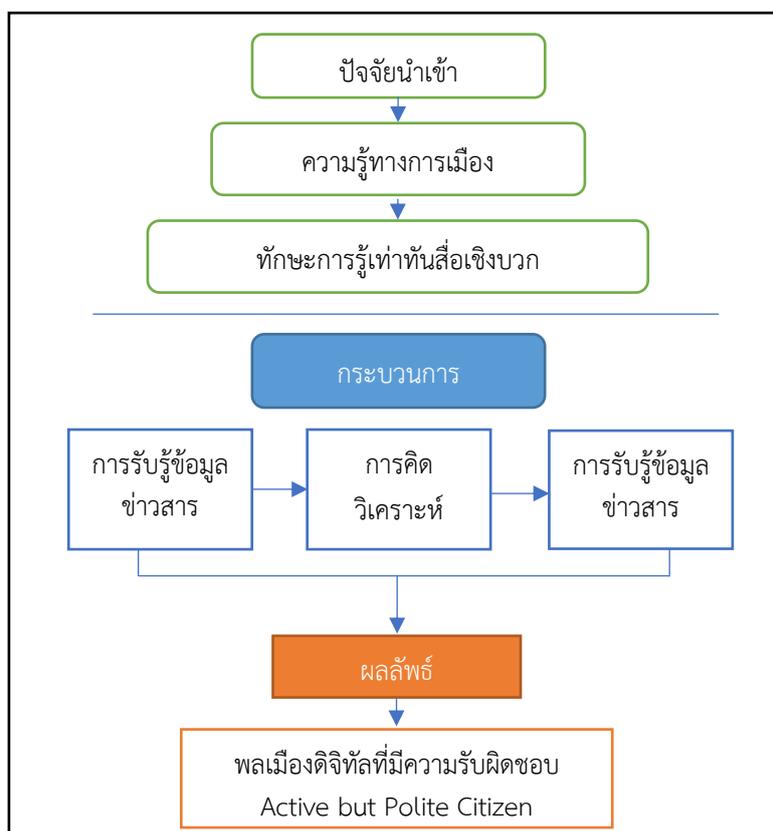

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย ได้องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ “โมเดลการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาพยาบาล” ซึ่งแสดงให้เห็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ทักษะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสาร และทัศนคติทางการเมืองที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองในยุคดิจิทัล ผ่านการรับรู้ข่าวสาร การคิดวิเคราะห์ และการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์อย่างมีจริยธรรม ส่งผลให้นักศึกษาก่อรูปเป็น “พลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ” หรือ Active but Polite Citizen ซึ่งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทของวิชาชีพพยาบาลในสังคมดิจิทัลปัจจุบัน องค์ความรู้นี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะพลเมืองดิจิทัลควรเน้นทั้งด้านความรู้ จิตสำนึก และจริยธรรม เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สร้างสรรค์และยั่งยืนในกลุ่มเยาวชนวิชาชีพสุขภาพสามารถเขียนความเชื่อมโยงแผนภาพได้ ดังภาพที่ 1 ดังนี้

โมเดลการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์

ภาพที่ 1 โมเดลการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาพยาบาล

ที่มา: นรมน สมัครสมาน และคณะ

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยสามารถอธิบายความเชื่อมโยงของแผนภาพโมเดลการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ ได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาเริ่มต้นจากปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

และข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการรับรู้และตีความประเด็นทางการเมืองในบริบทดิจิทัล ปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ผ่านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อดิจิทัล การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ และการแสดงออกทางการเมืองในลักษณะสร้างสรรค์และมีจริยธรรม กระบวนการเหล่านี้นำไปสู่ผลลัพธ์คือการก่อรูปของนักศึกษาในฐานะ “พลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ (Active but Polite Citizen)” ซึ่งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีความตื่นตัว แต่ดำเนินการอย่างสุภาพ เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของวิชาชีพพยาบาลในสังคมดิจิทัลปัจจุบัน ทั้งนี้ โมเดลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาควรเน้นการบูรณาการความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และจริยธรรม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถาบันการศึกษาควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเข้ากับจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล
2. ผู้บริหารควรสนับสนุนให้มีพื้นที่ทางวิชาการสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะและการเมืองที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสังคม ภายใต้กรอบของกฎหมายและระเบียบของสถาบัน
3. ควรกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา เพื่อสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสาร ความรู้ด้านสิทธิ หน้าที่ และกระบวนการทางการเมือง เข้าไปในรายวิชาและกิจกรรมพัฒนานักศึกษา
2. ควรจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น การประชุมสภาจำลอง การเสวนาทางสังคมและการเมืองด้านสาธารณสุข หรือการอภิปรายเชิงนโยบาย เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์
3. ควรส่งเสริมโครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาพยาบาล เช่น โครงการส่งเสริม “พลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ”

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายการศึกษาไปยังนักศึกษาในสถาบันการศึกษาประเภทอื่นหรือพื้นที่ที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกัน เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี หรือสถาบันอุดมศึกษาในเขตเมืองและชนบท
2. ควรศึกษาปัจจัยเพิ่มเติมที่ยังไม่ได้รวมอยู่ในการวิจัยครั้งนี้ เช่น บทบาทของครอบครัว วัดหรือสถาบันทางศาสนา สภาพเศรษฐกิจ และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนหรือชุมชนออนไลน์ ที่อาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา
3. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเชิงลึกหรือการวิจัยแบบผสมผสานในระยะยาว เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- งานทะเบียนและประมวลผล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์. (2568). รายงานจำนวนนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ ปีการศึกษา 2568. สุรินทร์: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์.
- พรชรนันท์ สายจันดี และคณะ. (2565). การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลาทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของเยาวชนในประเทศไทย. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 6(2), 26-40.
- ศิพิมพ์ ศรีปลั่งกัก. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2560. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 25(2), 140-153.
- สุदारตน์ ต้นทอง และพระครูปริยัติปัญญาโสภณ. (2568). ผลกระทบของสื่อออนไลน์ในยุคดิจิทัลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในสังคมประชาธิปไตย. วารสารพุทธสุขภาวะศึกษาและสังคมศาสตร์, 1(1), 39-49.
- Howard, P. N. & Hussain, M. M. (2013). Democracy's Fourth Wave? Digital Media and the Arab Spring. Oxford: Oxford University Press.
- Kaplan, A. M. & Haenlein, M. (2010). Users of The World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media. Business Horizons, 53(1), 59-68.
- Rainie, L. et al. (2012). Social Media and Political Engagement. Retrieved March 20, 2025, from <https://shorturl.asia/ubho4>
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผ่านหลักการกุญแจดอก
ของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาลเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ
ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี*

DRIVING PUBLIC HEALTH POLICY THROUGH THE NINE KEYS PRINCIPLES
OF THE PALANGJIT DHARMA JAKRAWAN INSTITUTE FOR PROMOTING ELDERLY
WELL-BEING BY THE NONTHABURI PROVINCIAL
PUBLIC HEALTH OFFICE

ฐิรวา โรจนสกุลเกต, สุรพล สุยะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

Thiwara Rojanaskulged, Surapon Suyaprom, Kiettisak Suklueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: ong54roj@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี และ 3. นำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผ่านหลักการกุญแจดอกของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาลเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี การวิจัยใช้แบบผสานวิธี เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี จำนวน 357 คน โดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคนวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. 0.66) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสื่อสารระหว่างองค์กรและการบังคับใช้นโยบาย ($\bar{X} = 3.75$, S.D. 0.76) 2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ปัจจัยการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพด้านท่าทีของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ลักษณะของหน่วยงาน และทรัพยากรของนโยบาย ซึ่งร่วมกันทำนายการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุได้ร้อยละ 71.0 ปัจจัยด้านหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ วิริยะ วิมังสา จิตตะ และฉันทะ สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 55.1 หลักการกุญแจดอก ได้แก่ กุญแจแห่งการแก้ไขปัญหา การสำรวจตน ปัญญา ภาวะผู้นำ การคิดบวกและการให้อภัย และทักษะการสื่อสารและทักษะทางปัญญา สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 75.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3. การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี เป็นการบูรณาการองค์ประกอบ 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ การผสมผสานกับหลักอิทธิบาท 4 และหลักการกุญแจดอกเพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์การส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในสี่มิติ คือ ร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณอย่างเป็นองค์รวม

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ; หลักการกุญแจดอก; หลักอิทธิบาท 4; สุขภาวะผู้สูงอายุ; โมเดลธรรมนำสุข

*Received August 1, 2025; Revised September 2, 2025; Accepted September 9, 2025

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the implementation of public health policies for promoting elderly well-being by the Nonthaburi Provincial Public Health Office, 2. To investigate the factors influencing elderly well-being promotion of the Nonthaburi Provincial Public Health Office, and 3. To propose a model for driving public health policy through the Nine Keys Principles of the Palangjit Dharma Jakrawan Institute to support holistic elderly well-being by the Nonthaburi Provincial Public Health Office, conducted by the mixed-methods. Quantitative data were collected from 357 personnel using a questionnaire with high reliability (Cronbach's $\alpha = 0.92$) and analyzed through descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation as well as stepwise multiple regression analysis. Qualitative data were obtained through in-depth interviews with 18 key informants and analyzed using descriptive content interpretation.

Findings revealed that 1. The overall implementation of public health policies was at a high level ($\bar{X} = 3.71$, S.D. 0.66), with inter-organizational communication and policy enforcement being the highest-rated dimensions ($\bar{X} = 3.75$, S.D. 0.76); 2. factors influencing elderly well-being included policy-driving attitudes of implementers, organizational characteristics, and policy resources, jointly explaining 71.0% of the variance. Additionally, the Four Iddhipada factors: Viriya, Vimamsa, Citta, and Chanda explained 55.1 percent of the variance, while the Nine Keys Principles: problem-solving, self-exploration, wisdom, leadership, positive thinking and forgiveness, communication and intellectual skills jointly explained 75.6 percent at a statistically significant level; and 3. The integration of public health policy, the Four Iddhipada, and the Nine Keys Principles created a holistic framework for promoting elderly well-being across physical, mental, social, and spiritual dimensions.

Keywords: Public Health Policy; Nine Keys Principles; Four Iddhipadas; Elderly Well-Being; Dharma Nam Suk Model

บทนำ

ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แล้ว ดังจะเห็นได้จากสถิติประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป มีจำนวนเกินร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้สำหรับการเข้าสู่ภาวะประชากรสูงอายุ (United Nations, 2019) ความท้าทายนี้เห็นได้ชัดจากตัวเลขผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีจำนวนถึง 11.6 ล้านคน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2569 จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 15 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.4 ของประชากรทั้งประเทศ (เกศรา โกมาส, 2567) จังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่ที่สะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยได้อย่างชัดเจน ข้อมูลในปี พ.ศ. 2566 แสดงให้เห็นว่าจังหวัดนนทบุรีมีประชากรผู้สูงอายุจำนวน 283,909 คน คิดเป็นร้อยละ 21.70 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งตามเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 20 แสดงให้เห็นว่าจังหวัดนนทบุรีได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์แล้ว (Aged Society) (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี, 2566) สถานการณ์นี้ก่อให้เกิดความท้าทายอย่างมากในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ผลการสำรวจสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีได้เผยให้เห็นถึงปัญหาสุขภาพในหลายมิติที่ผู้สูงอายุกำลังเผชิญอยู่ ทั้งในด้านภาวะพึ่งพิง โรคเรื้อรัง ภาวะซึมเศร้า ความเหงา และความรู้สึกรู้คุณค่า รวมไปถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสุขภาพและการดูแลระยะยาว โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความยากจน พิการ หรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล (มาสรีน ศุกลปักษ์ และกรัณท์รัตน์ บุญช่วยธนาสิท, 2563) นอกจากนี้ยังพบความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนระหว่างภาวะสุขภาพจิตและสุขภาพกายของผู้สูงอายุ โดยภาวะซึมเศร้าและความเครียดเรื้อรังมีผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อระบบร่างกาย ก่อให้เกิดความเสี่ยงที่เพิ่มสูงขึ้นต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด ความผิดปกติของความดันโลหิต และความผิดปกติของการนอนหลับ (Kang et al., 2022)

การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ชัดเจน การมีทรัพยากรที่เพียงพอ การสื่อสารและบังคับใช้นโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนเงื่อนไขแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมถึงท่าทีของผู้นำนโยบายสู่การปฏิบัติ (Yon et al., 2017) ซึ่งในบริบทของการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุนั้น การบูรณาการองค์ความรู้และแนวคิดที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง หนึ่งในแนวคิดที่นำมาประยุกต์ใช้กับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ คือ “หลักการกุญแจดอก” ของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจชีวิตมนุษย์ในมิติของกาย จิตใจ และพฤติกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้มนุษย์ค้นพบศักยภาพภายในของตนเอง หลักการนี้มีพื้นฐานทางญาณวิทยาที่มุ่งหาคำตอบเกี่ยวกับความหมายของชีวิต ความทุกข์ และเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ (Punnanan, 2020) อันเป็นฐานคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีมนุษยนิยม และทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ที่เชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ในการพัฒนาตนเองไปสู่จุดสูงสุด

งานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาเกี่ยวกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในบริบทที่หลากหลาย ซึ่งให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลและกระบวนการดำเนินนโยบาย เช่น การศึกษาของเพียร เป็นพร้อม และคณะ (2563) ที่พบว่าปัจจัยความคิดสร้างสรรค์มีอิทธิพลมากที่สุดต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รองลงมาคือ ภาวะการมีโรคประจำตัว และแรงสนับสนุนทางสังคม ในขณะที่เดียวกัน พระมหาวิเศษ กนตธมโม (มังคัง) (2564) ได้ศึกษาพบว่า หลักอิทธิบาท 4 และการบริหารสมัยใหม่สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของประสิทธิผลการบริหารงานได้ร้อยละ 84.6 ส่วนการศึกษาของชนภา ปุญญนนท์ (2566) ได้แสดงให้เห็นว่า หลักการกุญแจดอกของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล สามารถช่วยในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเรื่องการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผ่านหลักการกุญแจดอกของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมุ่งศึกษาการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายที่มีประสิทธิภาพ การบูรณาการหลักการกุญแจดอกเข้ากับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพจะช่วยพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี และสามารถเป็นต้นแบบให้แก่พื้นที่อื่น ๆ ในการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพเพื่อการส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผ่านหลักการกัญแจก้าดอกของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เนื่องจากการศึกษาการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผ่านหลักการกัญแจก้าดอกเพื่อส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและหลากหลายมิติ จำเป็นต้องอาศัยทั้งข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อวัดระดับปัจจัยต่างๆ และข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการและบริบทเชิงลึก การผสมผสานวิธีจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างรอบด้าน

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ บุคลากรในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ปีงบประมาณ 2566 จำนวน 3,300 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่างคำนวณตามสูตรของยามาเน (Yamane, 1973) กำหนดค่าความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน .05 ได้จำนวนตัวอย่างที่เหมาะสม 357 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ประกอบด้วยการแบ่งชั้นภูมิคือการแบ่งประชากรตามประเภทหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และสุ่มแบบสัดส่วน โดยคำนวณจำนวนตัวอย่างในแต่ละหน่วยงานตามสัดส่วนของประชากรเพื่อให้ได้ตัวแทนที่เหมาะสมจากแต่ละหน่วยงาน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้วิธีการจับสลากเพื่อคัดเลือกตัวอย่างจากแต่ละหน่วยงานตามจำนวนที่คำนวณไว้ในขั้นตอนที่ 2

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 18 คน ครอบคลุม 6 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1. ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี จำนวน 3 คน 2. ผู้รับผิดชอบกลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข จำนวน 3 คน 3. บุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน 4. นักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน 5. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูปหรือคน และ 6. ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักการกัญแจก้าดอก จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

ใช้แบบสอบถาม 5 ตอน ครอบคลุมข้อมูลทั่วไป ปัจจัยการขับเคลื่อนนโยบาย หลักอิทธิบาท 4 หลักการกัญแจก้าดอก และสุขภาพะผู้สูงอายุ โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ และตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คนพบว่า ข้อคำถามอยู่ในระดับ 1.00 ผลการทดสอบความเชื่อมั่นแบบค่าแอลฟาครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นรวม 0.92 และใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมประเด็นการขับเคลื่อนนโยบาย การประยุกต์ใช้หลักการกัญแจก้าดอก และการส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงอายุ แบบสัมภาษณ์นี้ไปทดลองสัมภาษณ์กับบุคลากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 คน เพื่อปรับปรุงความชัดเจนและความเหมาะสมของคำถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่บุคลากรสาธารณสุข 357 คน โดยได้รับอัตราการตอบกลับ 100% ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คน โดยมีการขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกข้อมูลทั้งแบบจดบันทึกและบันทึกเสียงเพื่อนำไปถอดความและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการสุขภาพและสุขภาวะผู้สูงอายุ

5.2 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) การวิเคราะห์เอกสาร และการจำแนกชนิดข้อมูล เพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงหลักการกฎหมายเข้ากับบริการสุขภาพประชาชนด้านสุขภาพและการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ

ผลการวิจัย

1. การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การสื่อสารระหว่างองค์กรและการบังคับใช้นโยบาย ($\bar{X} = 3.75$ S.D. = 0.76) ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.75$ S.D. 0.85) และมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ($\bar{X} = 3.73$ S.D. = 0.59) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ประกอบไปด้วย สมมติฐานที่ 1 การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพประกอบด้วย มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ทรัพยากรนโยบาย การสื่อสารระหว่างองค์กรและการบังคับใช้นโยบาย ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทำทียของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลกระทบต่อส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพส่งผลกระทบต่อส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี

ตัวแปรการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.521	.125	-	4.163**	.000
ทำทียของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (P ₆)	.433	.043	.464	10.093**	.000
ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (P ₄)	.225	.044	.245	5.150**	.000
ทรัพยากรของนโยบาย (P ₂)	.251	.049	.219	5.112**	.000

Multiple R = .843 R Square = .710 Adjust R Square = .707 Std. Error = .428, F= 287.860, p=0.01
**P<.01

จากตารางที่ 1 ตัวแปรด้านการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพที่สามารถร่วมกันทำนายการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ประกอบด้วย ทำทียของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (P₆) ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (P₄) และ

ทรัพยากรของนโยบาย (P2) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .843 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .710 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .707 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Standard Error) เท่ากับ .428 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งสามสามารถร่วมกันทำนายการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุได้ร้อยละ 71.0 โดยสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = .521 + .433(P_6) + .225(P_4) + .251(P_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_Y = .464Z_{P_6} + .245Z_{P_4} + .219Z_{P_2}$$

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสอดคล้องและขยายความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแปรดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับท่าทีของผู้นำนโยบาย ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุด ($\beta = .464$) ดังที่ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 1 ได้ยืนยันว่า “เมื่อผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความเอาใจจริงเอาใจ พนักงานทุกคนก็พร้อมที่จะทุ่มเทตาม” สะท้อนให้เห็นถึงพลังของภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อทีมงานในส่วนของลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ($\beta = .245$) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 5 ได้เน้นย้ำความสำคัญว่า “ระบบภายในที่ยืดหยุ่นช่วยให้เราแก้ปัญหาได้เร็วและตรงจุด” แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมเอื้อต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

สมมติฐานที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ มีใจจดจ่อ วิมังสา ความไตร่ตรองหรือทดลองอย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี

ตัวแปรหลักอิทธิบาท 4	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.760	.190	-	4.001 **	.000
วิริยะ ความเพียร (D ₂)	.326	.190	.307	3.875**	.000
วิมังสา การไตร่ตรองหรือทดลอง (D ₄)	.505	.084	.440	6.959**	.000
จิตตะ มีใจจดจ่อ (D ₃)	.298	.073	.265	4.768**	.000
ฉันทะ ความพอใจ (D ₁)	.278	.063	.250	3.332**	.000

Multiple R = .736 R Square = .541 Adjust R Square = .536 Std. Error = .539, F=, 103.886, p=0.01
**P<.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรด้านหลักอิทธิบาท 4 สามารถร่วมกันทำนายการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ วิริยะ ความเพียร (D₂) วิมังสา การไตร่ตรองหรือทดลอง (D₄) จิตตะ มีใจจดจ่อ (D₃) และฉันทะ ความพอใจ (D₁) ผลการวิเคราะห์แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .736 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .541 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .536

และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (Standard Error) เท่ากับ .539 แสดงว่าตัวแปรอิสระ ทั้ง 4 สามารถร่วมกันทำนายการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 54.1 โดยสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = .760 + .326(D_2) + .505(D_4) + .298(D_3) + .278(D_1)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_Y = .307Z_{D2} + .440Z_{D4} + .265Z_{D3} + .250Z_{D1}$$

ข้อค้นพบเชิงคุณภาพช่วยอธิบายอิทธิพลของหลักอิทธิบาท 4 โดยเฉพาะในด้านวิริยะซึ่งมีค่าอิทธิพลสูง ($\beta = .307$) ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 7 ที่ว่า “แม้จะเหนื่อยแต่เราต้องทำต่อ เพราะสุขภาพผู้สูงอายุรอไม่ได้” สะท้อนถึงความเพียรพยายามที่เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการทำงาน แม้จะเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ

สมมติฐานที่ 3 หลักการกุญแจแก้ดอก ประกอบด้วย กุญแจแห่งความเพียร กุญแจแห่งปัญญา กุญแจแห่งการสำรวจตน กุญแจแห่งทักษะการสื่อสารและทักษะทางปัญญา กุญแจแห่งการแก้ไขปัญหา กุญแจแห่งการคิดบวกและการให้อภัย กุญแจแห่งภาวะผู้นำ กุญแจแห่งการยอมรับความหลากหลาย กุญแจแห่งการเป็นผู้ให้อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 หลักการกุญแจแก้ดอกที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี

ตัวแปรหลักการกุญแจแก้ดอก	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	.326	.139	-	2.349*	.019
กุญแจแห่งการแก้ไขปัญหา (K ₅)	.292	.051	.312	5.753**	.000
กุญแจแห่งการสำรวจตน (K ₃)	.224	.056	.226	3.963**	.000
กุญแจแห่งปัญญา (K ₂)	.237	.045	.253	5.319**	.000
กุญแจแห่งภาวะผู้นำ (K ₇)	.180	.052	.150	3.481**	.000
กุญแจแห่งการคิดบวกและการให้อภัย (K ₆)	.103	.047	.094	2.175*	.030
กุญแจแห่งทักษะการสื่อสารและทักษะทางปัญญา (K ₄)	.100	.050	.106	1.995*	.047

Multiple R = .869 R Square = .756 Adjust R Square = .752 Std. Error = .394, F= 180.543, p=0.01
**P<.01, *P<.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรด้านหลักการกุญแจแก้ดอกสามารถร่วมกันทำนายการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และ .05 ได้แก่ กุญแจแห่งการแก้ไขปัญหา (K₅) กุญแจแห่งการสำรวจตน (K₃) กุญแจแห่งปัญญา (K₂) กุญแจแห่งภาวะผู้นำ (K₇) กุญแจแห่งการคิดบวกและการให้อภัย (K₆) และกุญแจแห่งทักษะการสื่อสารและทักษะทางปัญญา (K₄) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .869 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .756 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .752 และค่าความคลาดเคลื่อน

มาตรฐานในการพยากรณ์ (Standard Error) เท่ากับ .394 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 75.6 โดยสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = .326 + .292(K_5) + .224(K_3) + .237(K_2) + .180(K_7) + .103(K_6) + .100(K_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_Y = .312Z_{K_5} + .226Z_{K_3} + .253Z_{K_2} + .150Z_{K_7} + .094Z_{K_6} + .106Z_{K_4}$$

ข้อมูลเชิงคุณภาพสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับกุญแจแห่งภาวะผู้นำ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 13 กล่าวว่า “เราไม่รอหัวหน้าสิ่ง แต่เราลงมือทำก่อน” แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำที่เกิดขึ้นในทุกระดับขององค์กร สำหรับกุญแจแห่งทักษะการสื่อสารและทักษะทางปัญญา ผู้ให้ข้อมูลลำดับที่ 14 ได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องว่า “พอเรามีทักษะในการสื่อสาร เราก็เชื่อมโยงทุกฝ่ายให้ทำงานร่วมกันได้จริง” ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารในการบูรณาการการทำงานระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

3. รูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผ่านหลักการกุญแจดอกของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี จากการวิเคราะห์ข้อมูลการบูรณาการในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มตัวแปรทั้งสามด้าน ประกอบด้วย นโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงสร้างองค์กรภาวะผู้นำ และทรัพยากร หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายใน และหลักการกุญแจดอกซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและทัศนคติ มีความเชื่อมโยงและเกื้อหนุนซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่าบุคลากรสาธารณสุขของจังหวัดนนทบุรีได้รับการเสริมสร้างศักยภาพทั้งในด้านโครงสร้างเชิงระบบและด้านจิตใจ ส่งผลให้การขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูง จนสามารถบรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งในมิติร่างกายจิตใจ สังคม และจิตวิญญาณได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การสื่อสารระหว่างองค์กรและการบังคับใช้นโยบาย ($\bar{X} = 3.75$) ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.75$) และมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ($\bar{X} = 3.73$) สะท้อนให้เห็นว่าสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีให้ความสำคัญกับการสื่อสารนโยบายและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูษิต วิเศษคามินทร์ (2563) ที่พบว่า ระดับประสิทธิผลการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยกระบวนการบริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชุนนิภา เปิดโลกนิมิต และคณะ (2565) ที่พบว่า การขับเคลื่อนนโยบายด้านความเท่าเทียมทางเพศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพระครูนิภาภิทรกิจ (สามารถ ฐิตสฺสฺโธ) (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่าการร่วมมือภาคีเครือข่าย ระบบธรรมาภิบาล และระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด รวมถึงงานวิจัยของพระครูวินัยธรเอนก เตชวโร (ใยอินทร์) (2559) ที่พบว่าความสำเร็จของการขับเคลื่อนโครงการเกิดจากความเข้มแข็งขององค์กรและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของการสื่อสารนโยบาย โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมและ

ความชัดเจนของมาตรฐานและวัตถุประสงค์ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้การขับเคลื่อนนโยบาย สาธารณะด้านสุขภาพผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การที่ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กร และการบังคับใช้นโยบาย และลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นถึง ลักษณะเฉพาะของจังหวัดนนทบุรีที่มีโครงสร้างการบริหารที่เข้มแข็ง ซึ่งอาจแตกต่างจากพื้นที่ชนบท ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการสื่อสาร ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดความสำคัญของบริบทพื้นที่ ต่อการขับเคลื่อนนโยบาย

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีพบว่า

2.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบบอทธิพลของตัวแปรด้านการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ข้อค้นพบที่ว่า ท่าทีของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมีอิทธิพลสูงสุด ตามด้วยลักษณะของหน่วยงาน และทรัพยากร ของนโยบาย แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยเชิงองค์กรมากกว่าปัจจัยเชิงนโยบาย ซึ่งต่างจาก ผลการศึกษาในหลายพื้นที่ที่มักพบว่า ทรัพยากรมีอิทธิพลสูงสุด ความแตกต่างนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรุงศักดิ์ สุนทรเดชา (2562) ที่พบว่า การแผ่รังสีพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุต้องครอบคลุมทั้งด้านบุคลากร และเครื่องมือ และงานวิจัยของวิจิตตรา ธัญวณิชรินทร์ และคณะ (2567) ที่พบว่า ปัจจัยด้านบุคลากร และการบริหารจัดการมีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของหลักอิทธิบาท 4 ผลการศึกษาที่พบว่า วิริยะและ วิมังสามีอิทธิพลสูงกว่าจิตตะและฉันทะ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการลงมือปฏิบัติและการวิเคราะห์ ปรับปรุงงานในบริบทของการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งอาจแตกต่างจากงานบริการสุขภาพด้านอื่นที่อาจต้องการความ สนใจและความพึงพอใจ (จิตตะและฉันทะ) มากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของวิศิษฐ์สร เอกกิตตินันท์ (2563) ที่พบว่าหลักอิทธิบาท 4 มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในการเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงาน และงานวิจัยของพัทธัญพร พิพิธโรภคิน (2563) ที่พบว่า แรงจูงใจตามหลักอิทธิบาท 4 สามารถร่วมพยากรณ์การเพิ่มผลิตภาพในการ ปฏิบัติราชการได้ร้อยละ 65

2.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบบอทธิพลของหลักการกุญแจแก้ดอก เมื่อเปรียบเทียบค่าอำนาจ การทำนาย (R^2) ของตัวแปรทั้งสามกลุ่ม พบว่าหลักการกุญแจแก้ดอกมีค่าสูงสุด ($R^2 = .756$) ซึ่งสูงกว่า การขับเคลื่อนนโยบาย ($R^2 = .710$) และหลักอิทธิบาท 4 ($R^2 = .541$) สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะ และพฤติกรรมบุคลากรอาจมีความสำคัญยิ่งกว่าการปรับโครงสร้างองค์กรหรือการเสริมแรงจูงใจภายใน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Punnanan (2021) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักการกุญแจแก้ดอก ช่วยส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้งานของนันทภา นุชาภัทร และบุญทัน ดอกไธสง (2567) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการหลักการกุญแจแก้ดอกกับหลักท้าวนา 4 มีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพบุคลากร อย่างเป็นระบบและรอบด้าน ข้อค้นพบนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากงานของ Poedloknimit & Klomkul (2020) ที่ย้ำว่า โปรแกรมการฝึกอบรมและพัฒนาที่มีรากฐานจากหลักพุทธธรรมและปรัชญา สามารถทำหน้าที่ เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้เชิงคุณธรรมกับพฤติกรรมเชิงปฏิบัติ ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ลึกซึ้ง และยั่งยืนในระดับจิตใจและการทำงาน

3. รูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผ่านหลักการกุญแจแก้ดอก ผลการวิจัย นำไปสู่การพัฒนาแบบการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผ่านหลักการกุญแจแก้ดอก เพื่อการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ การขับเคลื่อน นโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ หลักอิทธิบาท 4 และหลักการกุญแจแก้ดอก เพื่อส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุ ใน 4 มิติ คือ ร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ รูปแบบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการศึกษา ของพระครูปลัดชาติชาย ญาณโสภณ (ขุมเงิน) (2563) ที่พบว่า การบูรณาการหลักไตรสิกขาในการพัฒนา

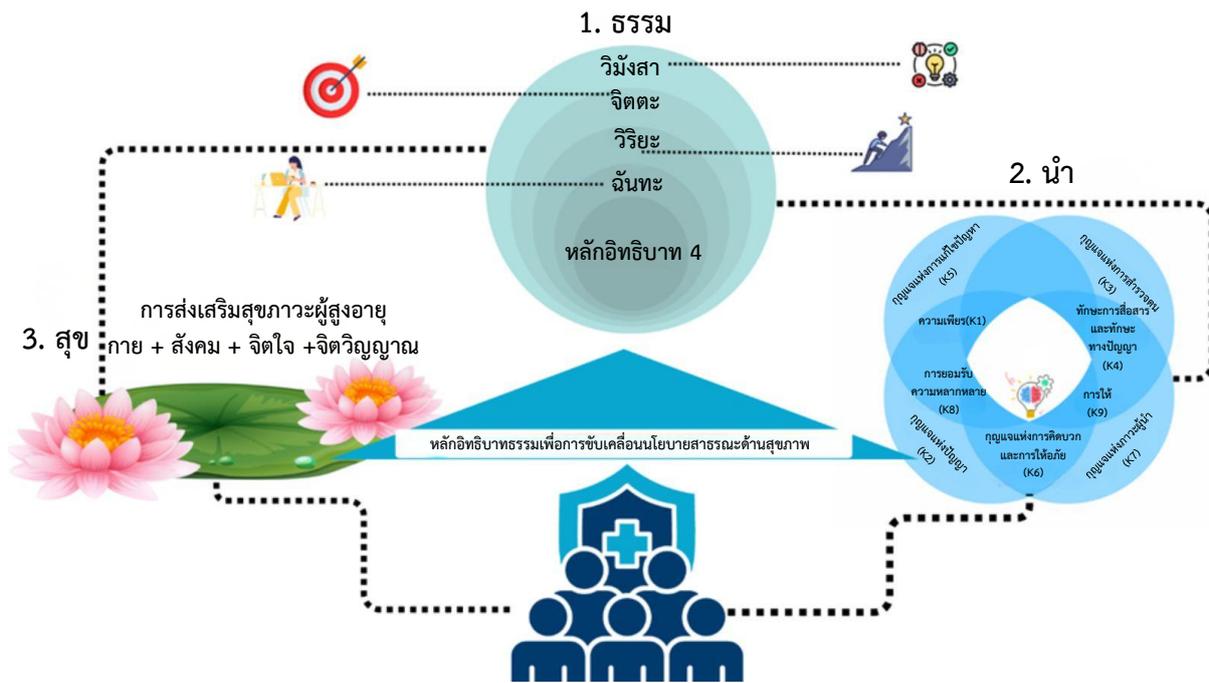
ศักยภาพผู้สูงอายุสามารถส่งเสริมการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาได้อย่างครอบคลุม ความสอดคล้องนี้มีพื้นฐานจากการที่ทั้งสองงานวิจัยต่างยึดถือแนวคิดการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม ซึ่งมองว่ามนุษย์ประกอบด้วยมิติที่หลากหลายที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อกันและกัน แม้ว่าจะใช้หลักกรรมต่างประเภทกัน แต่ทั้งสองงานวิจัยล้วนมุ่งเน้นการพัฒนาผู้สูงอายุแบบองค์รวมที่ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นสุขภาพกายเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมการพัฒนาจิตใจ การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม และการยกระดับจิตวิญญาณให้เกิดความหมายและจุดประสงค์ในการดำรงชีวิตด้วย นอกจากนี้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุภัทรชัย สีสะไบ และพระปลัดระพิน พุทธิสารโร (2566) ที่พบว่า ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการปรับตัวตามหลักสัปปายะเจ็ดกับสุขภาวะโดยรวมของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .689, p < .01$) ความสอดคล้องนี้มีรากฐานทางทฤษฎีในการมองความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแวดล้อมกับสุขภาวะของมนุษย์ โดยทั้งสองงานวิจัยต่างให้ความสำคัญกับการจัดการปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุในทุกมิติ แม้ว่าจะใช้หลักการที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองงานวิจัยล้วนมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุ ข้อค้นพบสำคัญของการวิจัยครั้งนี้คือ การบูรณาการหลักกรรมเข้ากับนโยบายสาธารณะอย่างเป็นระบบ สามารถเพิ่มประสิทธิผลของการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุได้มากกว่าการใช้แนวทางใดแนวทางหนึ่งเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่สอดคล้องกับแนวโน้มการวิจัยในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการผสมผสานองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อตอบสนองความท้าทายในยุคสังคมสูงวัย

อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณาในการนำผลการศึกษาไปใช้เพราะการศึกษานี้ดำเนินการเฉพาะในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดปริมณฑลที่มีลักษณะกึ่งเมือง มีความพร้อมด้านทรัพยากรและบุคลากรค่อนข้างสูง จึงอาจไม่สามารถนำผลการศึกษาไปอ้างอิงกับพื้นที่ที่มีบริบทแตกต่างกันอย่างมาก เช่น พื้นที่ชนบทห่างไกลหรือเขตเมืองใหญ่ที่มีความหนาแน่นสูง นอกจากนี้ การศึกษานี้เก็บข้อมูลจากบุคลากรสาธารณสุขเป็นหลัก ซึ่งอาจมีมุมมองที่แตกต่างจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่น เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ดูแล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษาในอนาคตควรขยายขอบเขตให้ครอบคลุมมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น สุดท้ายการวิจัยนี้เป็นการศึกษาภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) ซึ่งเก็บข้อมูล ณ ช่วงเวลาหนึ่งจึงไม่สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงระยะยาวของการขับเคลื่อนนโยบายและผลลัพธ์ต่อสุขภาวะผู้สูงอายุได้ การศึกษาเชิงระยะยาว (Longitudinal study) อาจให้ข้อมูลที่ลึกซึ้งมากขึ้นเกี่ยวกับความยั่งยืนของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผ่านหลักการกุญแจแก้ดอกของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาลเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผ่านหลักการกุญแจแก้ดอกของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาลเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่องการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพผ่านหลักการกุญแจแก้ดอกของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล เพื่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ได้นำไปสู่การพัฒนาโมเดล “ธรรม นำ สุข” ซึ่งบูรณาการองค์ประกอบสำคัญสามด้าน ได้แก่ การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ หลักอิทธิบาท 4 และหลักการกุญแจแก้ดอก โดยมุ่งยกระดับสุขภาพผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทั้งกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ โมเดลนี้แตกต่างจากการดูแลผู้สูงอายุแบบดั้งเดิมที่มักแยกมิติเชิงนโยบายออกจากมิติเชิงจิตวิญญาณ เนื่องจากได้เชื่อมโยงระบบบริหารจัดการกับการพัฒนาจิตใจเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ใช้หลักการกุญแจแก้ดอกเป็นสะพานระหว่างหลักพุทธธรรมกับการจัดการสมัยใหม่ พร้อมทั้งเน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุขควบคู่กับการพัฒนาระบบบริการ ฐานรากของโมเดลคือการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ ประกอบด้วยทำทีของผู้นำ หน่วยงานที่ปฏิบัติงานนโยบาย และทรัพยากรสนับสนุน แกนกลาง คือ หลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมิงสา) ทำหน้าที่เป็นแรงขับเคลื่อนใน กลไกสำคัญ คือหลักการกุญแจแก้ดอก โดยเฉพาะกุญแจแห่งการแก้ไขปัญหา ปัญญา การสำรวจตน ภาวะผู้นำ การคิดบวกและให้อภัย และทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกันของสามองค์ประกอบนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุทั้ง 4 มิติ ได้แก่ สุขภาวะทางกายที่แข็งแรง สุขภาวะทางจิตใจที่สงบสุข สุขภาวะทางสังคมที่มีความสัมพันธ์เกื้อกูล และสุขภาวะทางจิตวิญญาณที่ตระหนักถึงความหมายของชีวิต โมเดล “ธรรม นำ สุข” ยังมีศักยภาพต่อยอดไปสู่การดูแลกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ การพัฒนาเครื่องมือวัดสุขภาวะ โดยเฉพาะมิติทางจิตวิญญาณ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ หรือระบบติดตามประเมินผล ซึ่งจะช่วยขยายผลการดูแลผู้สูงอายุไปสู่การดูแลแบบองค์รวมที่เท่าเทียมทั้งกาย ใจ และวิญญาณ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรีควรจัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจสำหรับโครงการที่บูรณาการหลักการดูแลแก่ดอกเข้ากับการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงและมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร
2. สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรีควรสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุระดับตำบลโดยใช้โมเดล ธรรม นำ สุข เป็นกรอบแนวคิด
3. สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรีควรจัดตั้งฐานข้อมูลระดับจังหวัดที่บูรณาการข้อมูลด้านสุขภาวะผู้สูงอายุจากทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรีควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักการดูแลแก่ดอกให้แก่บุคลากรสาธารณสุขทุกระดับ โดยเน้นการพัฒนาทักษะด้านการแก้ไขปัญหา การสำรวจตน และปัญญา ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงสุดตามผลการวิจัย
2. สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรีควรพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่บูรณาการหลักธรรมกับการบริการสุขภาพ เช่น คลินิกธรรมนำสุข หรือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวิถีธรรม
3. ส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยให้ชุมชนและผู้สูงอายุเป็นนักวิจัยร่วม เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของการนำโมเดล “ธรรม นำ สุข” ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในบริบทที่หลากหลาย ทั้งในเขตเมืองและชนบท รวมถึงพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสภาพเศรษฐกิจสังคม เพื่อทดสอบโมเดลและพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่
2. ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการที่หลักการดูแลแก่ดอกส่งผลต่อประสิทธิภาพการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้หลักการดังกล่าวอย่างลึกซึ้ง

เอกสารอ้างอิง

- เกศรา โกมาส. (2567). การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุด้วยกระบวนการโรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองวังสะพุง. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน, 9(2), 449-458.
- จรรยาศักดิ์ สุนทรเดชา. (2562). การพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชนภา ปุณณันท์. (2566). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมผ่านหลักการดูแลแก่ดอกของสถาบันพลังจิตธรรมะ จักรวาลของบุคลากรเทศบาลเมืองในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชุนิภา เป็ดโลกนิมิต และคณะ. (2565). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการขับเคลื่อนนโยบายด้านความเท่าเทียมทางเพศของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 11(4), 28-39.

- นันทปภา นุชาภัทร และบุญทัน ดอกไธสง. (2567). ประสิทธิภาพการอบรมเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านหลักการกุญแจ
 แก์ดอกของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 7(5), 15-28.
- พระครูนิภาภัทรกิจ (สามารถ ฐิตสทุโธ). (2562). การนำแผนยุทธศาสตร์การยกระดับกระบวนการบริหาร
 จัดการภายในสู่การปฏิบัติของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา
 รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดชาติชาย ญาณโสภโณ (ชุมเงิน). (2563). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพ
 ผู้สูงอายุของเทศบาลในจังหวัดลำพูน (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์).
 พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรเอนก เตชวโร (โยอินทร์). (2559). การบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อสร้างวัฒนธรรม
 การอยู่ร่วมกันของชุมชนต้นแบบภาคเหนือตอนล่าง (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา
 รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิเศษ กนตธมโม (มั่งคั่ง). (2564). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของ
 เทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์).
 พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัทธัญญพร พิพิธวรโกคิน. (2563). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มผลผลิตในการปฏิบัติราชการ
 ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา
 รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพ็ญ เป็นพร้อม และคณะ. (2563). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเชิงนโยบายสาธารณะ
 กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. วารสารการเมืองการปกครอง, 10(3), 139-154.
- ภูษิต วิเศษคามินทร์. (2563). ประสิทธิภาพการนำนโยบายการแก้ปัญหาจราจรไปปฏิบัติของกองบังคับการ
 ตำรวจจราจร (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา:
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาสริน ศุกลปักษ์ และกรัณท์รัตน์ บุญช่วยธนาสิท. (2563). การศึกษาสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุในเขต
 เทศบาลจังหวัดนนทบุรี. วารสารแพทย์เขต, 39(4), 530-540.
- วิจิตตรา ธีญวรัชฉินรินทร์ และคณะ. (2567). การนำนโยบายการดูแลสุขภาพพระยาวของผู้สูงอายุที่มีภาวะ
 ฟังฟัง ไปปฏิบัติ ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร. Journal of Roi Kaensarn
 Academi, 9(6), 118-135.
- วิศิษฐ์สร เอกกิตตินันท์. (2563). การพัฒนาการนำฐานข้อมูลขนาดใหญ่มาปรับใช้เพื่อการเพิ่มประสิทธิผล
 การปฏิบัติงานของกรมทางหลวง (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์).
 พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี. (2566). แผนยุทธศาสตร์สาธารณสุขของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
 นนทบุรี ประจำปี 2563-2566 สืบค้น 30 กรกฎาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/6yFCz>
 _____. (2567). บริบทจังหวัดนนทบุรี ฉบับปรับปรุง 2567. สืบค้น 30 กรกฎาคม 2567, สืบค้น 30 กรกฎาคม
 2567, จาก <https://shorturl.asia/0aVOQ>
- สุภัทรชัย สีสะไบ และพระปลัดระพิน พุทธิสารโร. (2566). การพัฒนาสุขภาวะและการปรับตัวในสังคมผู้สูงวัย:
 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12(4), 418-430.
- Kang, H. G. & Kim, H. (2022). Ageism and Psychological Well-Being among Older Adults: A
 Systematic Review. Gerontology and Geriatric Medicine, 8, 1-18.

- Poedloknimit, C. & Klomkul, L. (2020). A Causal Relationship Model of Mental Development and Create Intellectual Prosperity among Ethical Training in Palangjit Dhamma Jakrawan Institution with Nine-Keys Philosophy as a Mediator. *Solid State Technology*, 15 76-1581.
- Punanan, C. (2020). The Process of Seeking Nine-Keys Philosophy of Palangjit Dhamma Jakrawan Institute and Utilization for Human Development. *Solid State Technology*, 1998-2008.
- _____. (2021). Effects of Dharma Practices on Psychological Well-Being of the participants Mental Development and Create Intellectual Program of the Palangjit Dharma Jakrawan Institute (PDJ) Applying the principles of the Nine Keys Philosophy. *Psychology and Education Journal*, 58(1), 5503-5509.
- United Nations. (2019). *World Population Ageing 2019*. New York: United Nations.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- Yon, M. A. Y. et al. (2017). Elder Abuse Prevalence in Community Settings: A Systematic Review and Meta-Analysis. *The Lancet Global Health*, 5(2), 147-156.

ภาครัฐกับการจัดการความมั่นคงไซเบอร์ในยุคโลกาภิวัตน์*
GOVERNMENT AND CYBERSECURITY MANAGEMENT
IN THE ERA OF GLOBALIZATION

อรพินทร์ พญาพิทักษ์สกุล

Oraphin Phayaphithaksakun

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: 6701104234@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความได้วิเคราะห์ถึงบทบาทที่หลากหลายและครอบคลุมของภาครัฐในการรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ เริ่มตั้งแต่การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายด้านความมั่นคงไซเบอร์แห่งชาติ รวมถึงการออกกฎหมายและข้อบังคับที่จำเป็นเพื่อสร้างกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ภาครัฐยังมีหน้าที่สำคัญในการสร้างและบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศให้ได้รับการปกป้องสูงสุด พร้อมทั้งพัฒนาขีดความสามารถและบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงไซเบอร์ โดยการลงทุนในการฝึกอบรมและจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทางอย่างศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ที่พร้อมรับมือกับภัยคุกคามยิ่งไปกว่านั้น การจัดการความมั่นคงไซเบอร์ที่ประสบความสำเร็จยังต้องอาศัยความร่วมมือที่แข็งแกร่งทั้งภายในประเทศระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสานงานในการสืบสวนอาชญากรรมไซเบอร์ข้ามชาติ ที่สำคัญ คือ ภาครัฐต้องมีบทบาทเชิงรุกในการสร้างความตระหนักรู้และให้ความรู้แก่สาธารณะ เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงภัยคุกคามและเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการป้องกัน ดังนั้น การบริหารจัดการความมั่นคงไซเบอร์ในยุคปัจจุบันเป็นภารกิจที่ซับซ้อนและต่อเนื่อง ภาครัฐจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการในทุกมิติที่กล่าวมา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางไซเบอร์ที่เข้มแข็ง ยืดหยุ่นและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: บทบาทของภาครัฐ; การจัดการความมั่นคงไซเบอร์; ยุคโลกาภิวัตน์

Abstract

The article analyzed the diverse and comprehensive roles of the government in addressing these challenges, starting from the formulation of national cybersecurity strategies and policies, to the enactment of necessary laws and regulations to create a clear and effective operational framework. In addition, the government has an important role in creating and managing critical information infrastructure to ensure maximum protection, as well as developing cybersecurity capabilities and personnel by investing in training and establishing specialized agencies such as the Computer Security Coordination Center that are ready to deal with threats. Furthermore, successful cybersecurity management requires strong domestic cooperation between the government, private sector, and educational institutions, as well as

*Received October 26, 2025; Revised February 9, 2026; Accepted February 19, 2026

international cooperation in exchanging information and coordinating the investigation of transnational cybercrime. Importantly, the government must play a proactive role in raising awareness and educating the public so that they are aware of the threats and are part of the prevention approach. Therefore, cybersecurity management in the present era is a complex and continuous task. The government must take integrated action in all the aforementioned dimensions to create strong, resilient cyber immunity and be ready to cope with changes, which will lead to stable and sustainable national development in the digital age.

Keywords: The Role of Government; Cyber Security Management; Globalization Era

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การปฏิวัติด้านเทคโนโลยีดิจิทัลได้แผ่ขยายอิทธิพลไปทั่วทุกมุมโลก สร้างสรรค์ยุคสมัยที่เรียกว่า ยุคโลกาภิวัตน์ดิจิทัล หรือที่มักเรียกโดยย่อว่า ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร และการทำธุรกรรมต่าง ๆ สามารถเดินทางข้ามพรมแดนได้อย่างไร้ข้อจำกัด ด้วยความเร็วและประสิทธิภาพที่ไม่เคยมีมาก่อน อินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองโลก ทำให้โลกเชื่อมโยงกันในลักษณะที่เรียกว่า “โลกไร้พรมแดน” (Borderless World) อย่างไรก็ตาม เทรนด์นี้มีสองด้านเสมอ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่มาพร้อมกับความสะดวกสบายและโอกาสทางเศรษฐกิจมหาศาล ก็ได้นำมาซึ่งความท้าทายใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน นั่นคือ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ ภัยคุกคามเหล่านี้มีความแตกต่างจากภัยคุกคามแบบดั้งเดิมอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากไม่จำกัดอยู่แค่ในขอบเขตทางภูมิศาสตร์ แต่สามารถแพร่กระจายและสร้างความเสียหายได้ทั่วโลกภายในพริบตาเดียว ตั้งแต่การโจมตีระบบโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศ เช่น ระบบพลังงาน ระบบคมนาคม ระบบการเงิน ที่อาจนำไปสู่ภาวะล่มสลายทางเศรษฐกิจและการหยุดชะงักของบริการสาธารณะ ไปจนถึงการจารกรรมข้อมูลภาครัฐที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของชาติ การรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนตัวและการดำเนินชีวิตของประชาชน การก่อวินาศกรรมระบบการเงินเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่ผิดกฎหมาย หรือแม้แต่การบิดเบือนข้อมูล (Disinformation) และการสร้างข่าวปลอม (Fake News) เพื่อปลุกปั่น สร้างความแตกแยกในสังคม และบ่อนทำลายความน่าเชื่อถือของรัฐบาล ภัยคุกคามเหล่านี้ล้วนเป็นภัยคุกคามที่ไม่ปรากฏรูปธรรมแต่มีผลกระทบที่จับต้องได้และร้ายแรงยิ่งกว่าที่เคยเป็นมา (Broda & Strömbäck, 2024)

ในบริบทของยุคโลกาภิวัตน์นี้ ภาครัฐ ในฐานะผู้มีบทบาทสำคัญสูงสุดในการธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ การรักษาความสงบเรียบร้อย และการปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน จึงต้องเผชิญกับการก่อกวนอันหนักอึ้งในการบริหารจัดการและรับมือกับ ความมั่นคงไซเบอร์ ที่นับวันจะทวีความซับซ้อนและรุนแรงขึ้น ภาครัฐไม่สามารถมองข้ามความท้าทายนี้ได้อีกต่อไป เพราะความมั่นคงไซเบอร์ได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของความมั่นคงแห่งชาติอย่างแยกไม่ออก การขาดความพร้อมหรือการละเลยต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ อาจส่งผลให้ประเทศชาติเผชิญกับความเสียหายอันใหญ่หลวง ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการต่างประเทศ (ไอริน โรจนรัักษ์, 2568)

การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายด้านความมั่นคงไซเบอร์แห่งชาติ การวางรากฐานที่มั่นคงผ่านวิสัยทัศน์ นโยบาย และแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการปกป้องประเทศจากภัยคุกคามไซเบอร์ในระยะยาว การพัฒนากฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง การสร้างกรอบกฎหมายที่ทันสมัยและครอบคลุม เพื่อรองรับการบังคับใช้ การป้องปรามอาชญากรรมไซเบอร์ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การเสริมสร้างขีดความสามารถและพัฒนาบุคลากร การลงทุนในการพัฒนากำลังคนที่มีความรู้

ความเชี่ยวชาญด้านไซเบอร์ รวมถึงการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่จำเป็น เพื่อให้สามารถตรวจจับ ป้องกัน และตอบสนองต่อการโจมตีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปรัชญา จำนงค์, 2566) การสร้างความร่วมมือ ระหว่างประเทศและภาคเอกชน การตระหนักถึงความจำเป็นในการทำงานร่วมกันกับพันธมิตรระหว่าง ประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และร่วมกันรับมือกับภัยคุกคามข้ามพรมแดนรวมถึง การส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมและให้บริการด้านไซเบอร์ การสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การให้ความรู้แก่ประชาชน ถึงความสำคัญของความมั่นคงไซเบอร์และแนวทางการป้องกันตนเอง เพื่อให้ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ความมั่นคงไซเบอร์ที่เข้มแข็งของประเทศ (โกวิท พวงงาม, 2555)

ดังนั้น การวิเคราะห์ประเด็นเหล่านี้ยิ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความท้าทายที่ซับซ้อนและ แนวทางที่ภาครัฐกำลังดำเนินการเพื่อรับมือกับภัยคุกคามไซเบอร์ในยุคโลกาภิวัตน์ และท้ายที่สุด ความสำคัญ ของการที่ประเทศไทยจะต้องมีการบริหารจัดการความมั่นคงไซเบอร์ที่แข็งแกร่งและยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถ ก้าวข้ามความท้าทายและคว้าโอกาสที่มาพร้อมกับโลกดิจิทัลได้อย่างมั่นคง ปลอดภัย และยั่งยืนสำหรับ คนรุ่นต่อไป

บทบาทของภาครัฐกับการจัดการความมั่นคงไซเบอร์

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินชีวิต การจัดการความมั่นคงไซเบอร์ จึงมิใช่เพียงภาระหน้าที่ แต่เป็น พันธกิจหลัก ของภาครัฐทั่วโลก เพื่อธำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพและความอยู่รอด ของประเทศชาติ ภัยคุกคามไซเบอร์ในปัจจุบันมิได้จำกัดอยู่แค่การโจมตีทางเทคนิค แต่ยังรวมถึงการโจมตี ทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ทำให้บทบาทของภาครัฐในการบริหารจัดการความมั่นคงไซเบอร์ มีความซับซ้อนและต้องครอบคลุมในหลายมิติ บทบาทเหล่านี้สามารถสรุปได้เป็นประเด็นหลักดังต่อไปนี้ (สัญญา เคนาภูมิ, 2561)

1. การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์แห่งชาติ (Policy and Strategy Formulation) หัวใจของ การจัดการความมั่นคงไซเบอร์ที่มีประสิทธิภาพคือการมีนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติที่ชัดเจนและ ครอบคลุมภาครัฐมีหน้าที่ (ธนภูมิ ซาติดี และฉิรุฒิ แสงมณีเดช, 2567) ดังนี้

1.1 วิเคราะห์และประเมินภัยคุกคาม ทำความเข้าใจภาพรวมของภัยคุกคามไซเบอร์ ทั้งใน ระดับโลกและระดับประเทศ รวมถึงแนวโน้มของเทคโนโลยีและภัยคุกคามใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (พิรุวรรณ กิติคุณ, 2561)

1.2 กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และทิศทาง ระยะยาวในการป้องกัน ตอบสนอง และฟื้นฟูจากภัยคุกคามไซเบอร์ โดยต้องสอดคล้องกับนโยบายความมั่นคง แห่งชาติโดยรวม

1.3 ออกกฎหมายและข้อบังคับ ตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงไซเบอร์ เช่น พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการออก กฎระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีผลบังคับใช้

1.4 จัดสรรงบประมาณและทรัพยากร พิจารณาจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอ สำหรับการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านไซเบอร์ การวิจัยและพัฒนา การฝึกอบรมบุคลากรและ การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์

2. การสร้างและบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ (Critical Information Infrastructure Protection - CIIP) โครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ (CII) คือระบบและเครือข่าย

คอมพิวเตอร์ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของประเทศ เช่น ระบบพลังงาน โทรคมนาคม การเงิน สาธารณสุข และการขนส่ง ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการระบุและจำแนก CII กำหนดว่าอะไรคือโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่ต้องได้รับการปกป้องเป็นพิเศษ เนื่องจากหากถูกโจมตีจะส่งผลกระทบต่อประเทศ วางมาตรการป้องกันและตอบสนอง กำหนดและบังคับใช้มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยสำหรับ CII โดยเฉพาะ รวมถึงการวางแผนฉุกเฉินและแผนการกู้คืนระบบเมื่อเกิดเหตุการณ์โจมตี และกำกับดูแลและตรวจสอบ ตรวจสอบให้แน่ใจว่าผู้ประกอบการ CII ทั้งภาครัฐและเอกชนปฏิบัติตามมาตรฐานความมั่นคงปลอดภัยที่กำหนด (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2546)

3. การพัฒนาขีดความสามารถและบุคลากร (Capability and Human Resource Development) การมีนโยบายที่ดีจะไม่สมบูรณ์หากขาดบุคลากรที่มีความสามารถภาครัฐจึงต้องให้ความสำคัญ ได้แก่

3.1 พัฒนาศักยภาพเฉพาะทาง ลงทุนในการฝึกอบรมและพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงไซเบอร์ ทั้งในภาครัฐและภาคการศึกษา เพื่อให้มีจำนวนเพียงพอและมีทักษะที่ทันสมัยต่อภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงไป (Klijn et al., 2010)

3.2 จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะกิจ จัดตั้งหน่วยงานหรือศูนย์ปฏิบัติการด้านความมั่นคงไซเบอร์ เช่น ศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (CSIRT/CERT) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาภัยคุกคามไซเบอร์

3.3 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา (R&D) สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ด้านความมั่นคงไซเบอร์ เพื่อให้ประเทศมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองและก้าวทันเทคโนโลยีระดับโลก

4. การสร้างความร่วมมือและความร่วมมือระหว่างประเทศ (Collaboration and International Cooperation) ภัยคุกคามไซเบอร์ไร้พรมแดน ทำให้การรับมือต้องอาศัยความร่วมมือ ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือภายในประเทศ ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาสังคม เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และทรัพยากรและสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงไซเบอร์ แลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคาม และร่วมมือในการดำเนินคดีอาชญากรรมไซเบอร์ข้ามชาติกับนานาประเทศ (Jampani, 2025)

5. การสร้างความตระหนักรู้และการให้ความรู้แก่สาธารณะ (Public Awareness and Education) ความมั่นคงไซเบอร์ไม่ใช่แค่เรื่องของภาครัฐ แต่เป็นเรื่องของทุกคน ภาครัฐจึงต้องรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปและภาคธุรกิจถึงความสำคัญของความมั่นคงไซเบอร์ ภัยคุกคามที่อาจพบเจอและแนวทางการป้องกันตนเองเบื้องต้น เช่น การใช้รหัสผ่านที่รัดกุม การระมัดระวังการคลิกลิงก์แปลกปลอม และการอัปเดตซอฟต์แวร์อย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมการศึกษาด้านไซเบอร์ บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับความมั่นคงไซเบอร์ในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา เพื่อสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถรับมือกับภัยคุกคามได้ (กาญจนา นครคง และธันสธา โรจนตระกูล, 2567)

6. การตอบสนองต่อเหตุการณ์และการกู้คืนระบบ (Incident Response and Recovery) เมื่อเกิดเหตุการณ์โจมตีทางไซเบอร์ ภาครัฐมีหน้าที่ในการจัดตั้งทีมตอบสนองเหตุการณ์ มีทีมงานที่พร้อมปฏิบัติการตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อตรวจสอบ วิเคราะห์ และตอบสนองต่อการโจมตีได้อย่างทันท่วงที และมีการวางแผนการกู้คืนระบบ มีแผนการกู้คืนระบบและข้อมูลที่ชัดเจน เพื่อให้ระบบที่ถูกโจมตีสามารถกลับมาทำงานได้โดยเร็วที่สุดและลดผลกระทบต่อการใช้บริการสาธารณะ (สุพรัตน์ วงศ์ดุสิตบุรี, 2566)

ดังนั้น บทบาทของภาครัฐในการจัดการความมั่นคงไซเบอร์ในยุคโลกาภิวัตน์นั้นมีความหลากหลายและครอบคลุม ตั้งแต่การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การออกกฎหมาย การพัฒนาบุคลากร การสร้างความร่วมมือ

ไปจนถึงการให้ความรู้แก่ประชาชน การที่ประเทศจะก้าวไปข้างหน้าในโลกดิจิทัลได้อย่างมั่นคงและปลอดภัยนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของภาครัฐในการปรับตัว สร้างสรรค์ และบูรณาการบทบาทเหล่านี้ให้เป็นระบบเดียวกันเพื่อสร้างภูมิทัศน์ทางไซเบอร์ที่แข็งแกร่งและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาภาครัฐกับการจัดการความมั่นคงไซเบอร์

การจัดการความมั่นคงไซเบอร์ในยุคโลกาภิวัตน์ไม่ใช่เพียงแค่การติดตั้งโปรแกรมป้องกันไวรัสหรือไฟร์วอลล์อีกต่อไป แต่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางไซเบอร์ที่แข็งแกร่งและยืดหยุ่นครอบคลุมทุกมิติของประเทศสำหรับประเทศไทย ภาครัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญนี้และมีความพยายามในการพัฒนาขีดความสามารถด้านความมั่นคงไซเบอร์อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางภูมิทัศน์ภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ (ศาสตรา โตอ่อน, 2549) ภาครัฐไทยจำเป็นต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการจัดการความมั่นคงไซเบอร์ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาที่สำคัญได้ดังนี้

1. การยกระดับกฎหมายและนโยบายให้ทันสมัยและบังคับใช้จริงจัง แม้ประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 (พ.ร.บ. ไซเบอร์) และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล) แล้ว แต่การบังคับใช้และการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ต้องมีการทบทวนและปรับปรุงกฎหมายอย่างต่อเนื่อง เพราะภัยคุกคามไซเบอร์มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว กฎหมายจึงต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับปรุงแก้ไขให้ทันกับรูปแบบการโจมตีใหม่ ๆ เช่น การโจมตีด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือควอนตัมคอมพิวเตอร์ (Quantum Computing) มีการออกกฎหมายลำดับรองและมาตรฐานที่ชัดเจน กำหนดแนวปฏิบัติ กฎเกณฑ์ และมาตรฐานทางเทคนิคที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ มีการสร้างกลไกการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ เสริมสร้างศักยภาพของหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย เช่น สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.) และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (สคส.) ให้มีอำนาจ บุคลากร และเครื่องมือที่เพียงพอในการดำเนินคดีและบังคับใช้กฎหมายได้อย่างจริงจังและรวดเร็ว และมีการกำหนดมาตรการลงโทษที่เด็ดขาด เพื่อป้องปรามผู้กระทำความผิดและสร้างความตระหนักถึงผลกระทบจากการโจมตีทางไซเบอร์

2. การเสริมสร้างขีดความสามารถทางเทคนิคและบุคลากรเชิงรุก การลงทุนในเทคโนโลยีและบุคลากรคือ หัวใจสำคัญของการป้องกันและตอบสนองต่อภัยคุกคาม พัฒนาบุคลากรไซเบอร์อย่างเร่งด่วน ลงทุนในการฝึกอบรมบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีความรู้ความสามารถด้านความมั่นคงไซเบอร์ในระดับที่หลากหลาย ตั้งแต่ระดับผู้ใช้งานทั่วไปไปจนถึงผู้เชี่ยวชาญด้านการวิเคราะห์มัลแวร์ การเจาะระบบป้องกัน (Penetration Testing) และการตอบสนองต่อเหตุการณ์ (Incident Response) โดยอาจร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและภาคเอกชน จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการความมั่นคงไซเบอร์ที่เข้มแข็ง (SOC/CSIRT) พัฒนาศูนย์ปฏิบัติการและศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ (CSIRT/CERT) ให้มีขีดความสามารถในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ วิเคราะห์ และตอบสนองต่อภัยคุกคามได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพตลอด 24 ชั่วโมง นำเทคโนโลยีขั้นสูงมาประยุกต์ใช้ พิจารณานำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ Machine Learning มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลภัยคุกคาม การตรวจจับความผิดปกติ และการคาดการณ์การโจมตี และส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านความมั่นคงไซเบอร์ภายในประเทศ เพื่อลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศและสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

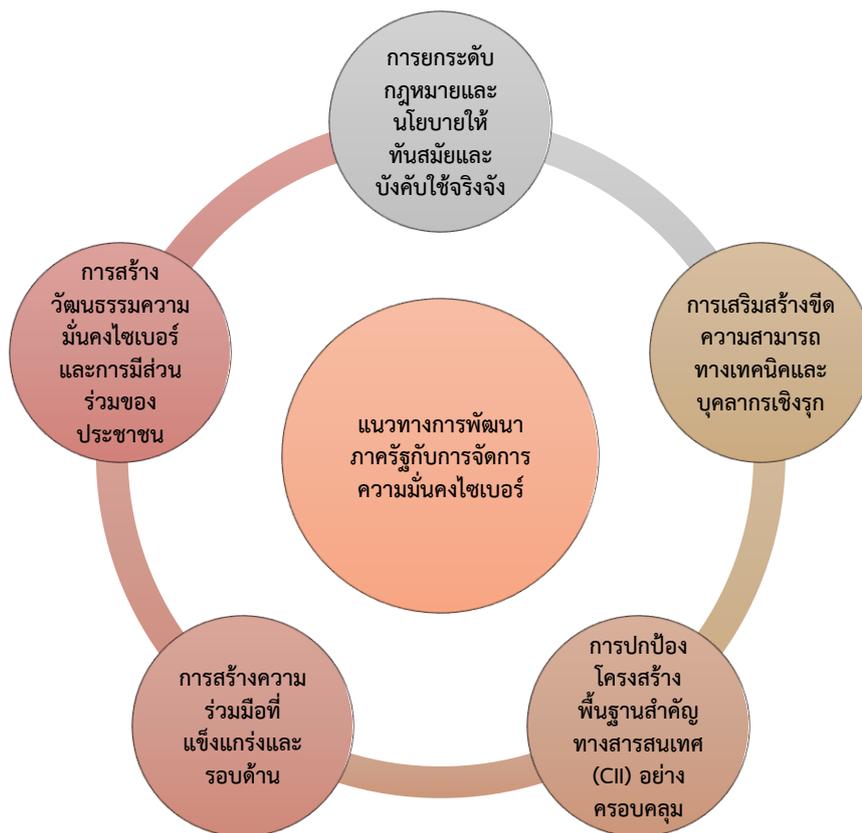
3. การปกป้องโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ (CII) อย่างครอบคลุม CII เป็นเป้าหมายหลักของการโจมตีที่มุ่งหวังผลกระทบในวงกว้าง ภาครัฐต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ระบุและจัดลำดับความสำคัญของ CII ทบทวนและระบุประเภทของ CII ที่สำคัญอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากผลกระทบหากถูกโจมตี กำหนดมาตรฐานความปลอดภัยเฉพาะสำหรับ CII ออกมาตรฐานและแนวปฏิบัติความมั่นคงปลอดภัยที่เข้มงวดและเป็นไปตามหลักสากลสำหรับ CII แต่ละประเภท ตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ กำหนดให้ผู้ดูแล CII ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องมีการประเมินความเสี่ยงและทดสอบระบบความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ และรายงานผลต่อหน่วยงานกำกับดูแล วางแผนการกู้คืนระบบและการจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉิน พัฒนาแผนการตอบสนองเหตุการณ์ (Incident Response Plan) และแผนการกู้คืนระบบ (Disaster Recovery Plan) ที่มีประสิทธิภาพสำหรับ CII ทุกประเภท เพื่อลดเวลาการหยุดชะงักและผลกระทบจากการโจมตี

4. การสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งและรอบด้าน ความมั่นคงไซเบอร์เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ความร่วมมือภาครัฐและเอกชน (Public-Private Partnership - PPP) ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะผู้ประกอบการ CII เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคาม ประสบการณ์ และร่วมกันพัฒนากลยุทธ์การป้องกัน ความร่วมมือระหว่างประเทศ สร้างเครือข่ายและขยายความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวกรองภัยคุกคาม การประสานงานในการสืบสวนอาชญากรรมไซเบอร์ข้ามชาติ และการร่วมกันพัฒนากฎหมายและแนวปฏิบัติสากล ความร่วมมือกับภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษา สนับสนุนบทบาทของภาคประชาสังคมในการเฝ้าระวังและให้ความรู้แก่ประชาชน รวมถึงการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการผลิตบุคลากรและทำการวิจัย

5. การสร้างวัฒนธรรมความมั่นคงไซเบอร์และการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างความตระหนักรู้เป็นพื้นฐานสำคัญในการลดความเสี่ยง ภัยคุกคามและให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมรณรงค์ เผยแพร่ข้อมูล และให้ความรู้เกี่ยวกับภัยคุกคามไซเบอร์และแนวทางการป้องกันตนเองที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย เช่น การระมัดระวังฟิชซิง (Phishing) การใช้รหัสผ่านที่ปลอดภัย และการติดตั้งโปรแกรมป้องกันมัลแวร์ ส่งเสริมการศึกษาด้านดิจิทัลและไซเบอร์ บรรจุหลักสูตรด้านความปลอดภัยไซเบอร์และทักษะดิจิทัลที่จำเป็นไว้ในระบบการศึกษาทุกระดับ เพื่อสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีความรู้และภูมิคุ้มกัน สร้างช่องทางรายงานภัยคุกคาม จัดให้มีช่องทางที่ง่ายและสะดวกสำหรับประชาชนในการรายงานเหตุการณ์ภัยคุกคามไซเบอร์ที่พบเจอ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถรับทราบและตอบสนองได้อย่างรวดเร็ว

ดังนั้น การพัฒนาภาครัฐไทยกับการจัดการความมั่นคงไซเบอร์ในยุคโลกาภิวัตน์ต้องอาศัยการบูรณาการแนวทางที่หลากหลายและครอบคลุมทุกมิติ ตั้งแต่การยกระดับกรอบกฎหมาย การเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรและเทคโนโลยี การปกป้องโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ การสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่ง ไปจนถึงการสร้างวัฒนธรรมความมั่นคงไซเบอร์ในหมู่ประชาชน การดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องในทุก ๆ ด้าน จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางไซเบอร์ที่เข้มแข็ง พัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลได้อย่างมั่นใจ และดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติในยุคที่โลกเชื่อมโยงกันอย่างไร้พรมแดนได้อย่างยั่งยืน สรุปลงองค์ความรู้ใหม่ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

ภาครัฐมีบทบาทที่ครอบคลุมและหลากหลายในการสร้างภูมิคุ้มกันทางไซเบอร์ให้กับประเทศ โดยสามารถสรุปหน้าที่หลักได้ดังนี้ การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์แห่งชาติ คือ รากฐานสำคัญในการวางทิศทาง วิสัยทัศน์ และเป้าหมายระยะยาวในการรับมือกับภัยคุกคามไซเบอร์ รวมถึงการออกกฎหมายและข้อบังคับที่ทันสมัยและบังคับใช้ได้จริง เช่น พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ การสร้างและบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ (CII) ภาครัฐมีหน้าที่ในการระบุ กำหนดมาตรฐาน และกำกับดูแลการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบและเครือข่ายที่สำคัญต่อการดำเนินงานของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นระบบพลังงาน การเงิน หรือโทรคมนาคม เพื่อป้องกันผลกระทบที่ร้ายแรงหากถูกโจมตี การพัฒนาขีดความสามารถและบุคลากร การลงทุนในการสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านความมั่นคงไซเบอร์ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะกิจอย่างศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ (CSIRT/CERT) เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการตรวจจับ ตอบสนอง และแก้ไขปัญหา การสร้างความร่วมมือและความร่วมมือระหว่างประเทศ เนื่องจากภัยคุกคามไซเบอร์ไร้พรมแดน การทำงานร่วมกันทั้งภายในประเทศระหว่างภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และการสร้างความร่วมมือกับนานาชาติในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประสานงานในการสืบสวนคดี และการร่วมกันพัฒนากฎกติการะหว่างประเทศ จึงเป็นหัวใจสำคัญ การสร้างความตระหนักรู้และการให้ความรู้แก่สาธารณะ ความมั่นคงไซเบอร์ไม่ใช่เรื่องของภาครัฐเพียงลำพัง

การสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับภัยคุกคามและวิธีการป้องกันตนเอง รวมถึงการส่งเสริม การศึกษาด้านไซเบอร์ในทุกกระดับ จะช่วยสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีความเข้าใจและร่วมเป็นส่วนหนึ่ง ของการปกป้องประเทศ

แนวทางการพัฒนาภาครัฐไทยกับการจัดการความมั่นคงไซเบอร์ สำหรับประเทศไทย การพัฒนา ความมั่นคงไซเบอร์ของภาครัฐต้องมุ่งเน้นไปที่การดำเนินการเชิงรุกและบูรณาการในหลายมิติ ยก ระดับกฎหมายและนโยบายให้ทันสมัยและบังคับใช้จริงจัง ทบทวนและปรับปรุงกฎหมายอย่างต่อเนื่องให้เท่าทัน กับรูปแบบภัยคุกคามใหม่ ๆ พร้อมทั้งออกกฎหมายลำดับรองและมาตรฐานที่ชัดเจน และเสริมสร้างกลไกการ บังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ เสริมสร้างขีดความสามารถทางเทคนิคและบุคลากรเชิงรุก เร่งพัฒนา บุคลากรไซเบอร์ผ่านการฝึกอบรม การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการความมั่นคงไซเบอร์ที่เข้มแข็ง และการนำเทคโนโลยี ขั้นสูงมาประยุกต์ใช้เพื่อการป้องกันและตรวจจับภัยคุกคาม ปกป้องโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ อย่างครอบคลุม ระบุและจัดลำดับความสำคัญของ CII อย่างต่อเนื่อง กำหนดมาตรฐานความปลอดภัยเฉพาะทาง และบังคับใช้การตรวจสอบและประเมินความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ สร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งและรอบด้าน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ-เอกชน-สถาบันการศึกษาในประเทศ และขยายความร่วมมือกับนานาชาติ ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวกรองและร่วมมือในการรับมือกับอาชญากรรมไซเบอร์ข้ามชาติ สร้างวัฒนธรรม ความมั่นคงไซเบอร์และการมีส่วนร่วมของประชาชน ผนึกและให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมให้ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันภัยคุกคามไซเบอร์

ดังนั้น การจัดการความมั่นคงไซเบอร์ในยุคโลกาภิวัตน์ถือเป็นภารกิจสำคัญที่ไม่สามารถประนีประนอมได้ ของภาครัฐ การที่ประเทศไทยจะสามารถก้าวผ่านความท้าทายในโลกดิจิทัล และคว้าโอกาสในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถของภาครัฐในการปรับตัว สร้างสรรค์ และบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางไซเบอร์ที่เข้มแข็ง ยืดหยุ่น และพร้อมรับมือกับภัยคุกคามในทุกรูปแบบ การลงทุนในความมั่นคงไซเบอร์วันนี้ คือการลงทุนในอนาคต ที่ปลอดภัยและเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นครคง และธันธสา โรจนตระกูล. (2567). ระบบอุปถัมภ์กับปัญหาการบริหารงานภาครัฐ. วารสาร สหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 7(4), 452-465.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2555). การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- ธนภูมิ ชาดีดี และธรรุณี แสงมณีเดช. (2567). การจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่ด้านการส่งเสริมสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุของภาครัฐในระดับท้องถิ่นด้วยกรณีวิเคราะห์ห่อภิมาน. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11(4), 142-152.
- ปรัชญา จำนงค์. (2566). นวัตกรรมการบริหารจัดการงานบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัด นครปฐม. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7(4), 1402-1413.
- พิรุวรรณ กิติคุณ. (2561). ห้องปฏิบัติการนวัตกรรมภาครัฐ (Government Innovation Lab: Gov Lab). เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ เล่มที่ 1-16. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ศาสตรา โตอ่อน. (2549). การปฏิรูปการเมืองเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขในยุคโลกาภิวัตน์. สืบค้น 8 สิงหาคม 2568, จาก <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1004>

- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. (2546). การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2561). กระบวนทัศน์การจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 9(1), 181-197.
- สุพรรณรัตน์ วงศ์ดุสิตบุรี. (2566). การบริหารจัดการของผู้ นำสมัยใหม่ในยุคดิจิทัลของเทศบาลเมืองพัทยา. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 8(1), 136-148.
- ไอริน โรจน์รักษ์. (2568). ยุทธศาสตร์การพัฒนาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์: ก้าวต่อไปกับพลวัตของสังคมที่เปลี่ยนแปลง. วารสารธรรมศาสตร์, 44(2), 197-216.
- Broda, E. & Strömbäck, J. (2024). Misinformation, Disinformation, and Fake News: Lessons from An Interdisciplinary, Systematic Literature Review. *Annals of the International Communication Association*, 48(2), 139–166.
- Jampani, S. K. (2025). Cross-Border Cybersecurity Collaboration: Building A Global Framework for Threat. *World Journal of Advanced Engineering Technology and Sciences*, 14(2), 001–010.
- Klijn, E. H. et al. (2010). The Impact of Network Management on Outcomes in Governance Networks. *Public Administration*, 88(4), 1063-1082.

หลักอริยสัจ 4: การยุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศซูดาน*

FOUR NOBLE TRUTHS: ENDING THE POLITICAL CONFLICT IN SUDAN

พระมหาสถิตย์ สุทธิมน (ราชวงศ์), พระไกรสร สุมน (กันมา),

พระสุริยันต์ จิตตกาโร (วงศ์สุวรรณ)

Phramaha Sathit Sutemano (Ratchawong), Phra Kaison Sumano (Kunma)

Phra Suriyan Jittakaro (Wongsuwan)

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: rockhop8899@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บริบทความขัดแย้งทางการเมืองประเทศซูดาน และนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นการบูรณาการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากโลภะ โทสะ และโมหะ เปลี่ยนจากการแก้แค้นสู่การให้อภัย จากความรุนแรงสู่สันติภาพยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า 1. ทุกข์ (ความทุกข์) คือ ความเจ็บปวดของประชาชนในภาวะสงคราม ซึ่งส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากต้องเผชิญ ความสูญเสียทั้งชีวิต มีการพลัดถิ่น ความอดอยากและความไม่มั่นคงทางอาหาร การสูญเสียชีวิตของพลเรือน และวิกฤตสุขภาพและโรคระบาด 2. สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) คือ รากเหง้าของความขัดแย้งทางการเมือง ในซูดานมาจากกิเลส ได้แก่ โลภะ ความอยากได้อำนาจและทรัพย์สิน โทสะ จากความโกรธ ความแค้น และความไม่เท่าเทียมทางชาติพันธุ์ ศาสนา และ โมหะ ความหลงใหลในอุดมการณ์และอัตลักษณ์จนมองฝ่ายตรงข้าม เป็นศัตรู 3. นิโรธ (ความดับทุกข์) คือ การดับทุกข์ด้วยสันติภาพที่เกิดจากเมตตา การปล่อยวางอดีตและการเยียวยาความหวาดกลัว ความไม่ไว้วางใจที่สะสมจากสงคราม คือ การฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การให้อภัย การยอมรับความจริง รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาและลดอคติทางชาติพันธุ์ในระยะยาว เพื่อสร้าง สันติภาพที่ยั่งยืน 4. มรรค (หนทางดับทุกข์) คือ แนวทางดับทุกข์และคลี่คลายความขัดแย้งซูดานอย่างยั่งยืน โดยประยุกต์ มรรคมงคล 8 เป็นกรอบแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง ได้แก่ 1. สัมมาทิฐิ คือ ส่งเสริมความเข้าใจ ข้ามชาติพันธุ์และศาสนา ลดอคติ 2. สัมมาสังกัปปะ คือ ลดความเกลียดชังและความต้องการครอบงำอำนาจ 3. สัมมาวาจา คือ ลดวาทกรรมสร้างความเกลียดชังและข่าวปลอม 4. สัมมากัมมันตะ คือ ยุติความรุนแรง และการละเมิดสิทธิมนุษยชน 5. สัมมาอาชีวะ คือ ป้องกันการใช้อำนาจรัฐแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว 6. สัมมาวายามะ คือ มุ่งสร้างสันติภาพอย่างต่อเนื่องและตัดวงจรความเกลียดชัง 7. สัมมาสติ คือ ลดการตัดสินใจด้วยอารมณ์และพฤติกรรมหุนหันของผู้นำ และ 8. สัมมาสมาธิ คือ ส่งเสริมความสมดุล ทางอารมณ์ในการตัดสินใจเชิงนโยบาย

คำสำคัญ: อริยสัจ 4; เมตตาธรรม; ยุติความขัดแย้ง; การเมือง; ประเทศซูดาน

Abstract

Objectives of this article were to analyze the context of the political conflict in Sudan, and to present an approach for applying the Four Noble Truths (Ariya Sacca). This was an integrated attempt to resolve problems arising from Lobha, greed, Dosa, hatred, and Moha,

*Received October 26, 2025; Revised February 9, 2026; Accepted February 19, 2026

delusion. The approach was focused on shifting from vengeance to forgiveness and from violence to sustainable peace. The study's findings were structured around the Four Noble Truths: 1. Dukkha, Suffering; The suffering was identified as the pain experienced by the people under wartime conditions, which resulted in massive losses of life, displacement, starvation, food insecurity, civilian deaths, and health/epidemic crises. 2. Samudaya, origin of Suffering; The root causes of the political conflict in Sudan were found to stem from defilements, Kilesa, Greed, Lobha The desire for power and resources, hatred, Dosa, rooted in anger, resentment, and ethnic/religious inequality, and delusion, Moha, the attachment to ideologies and identities, leading to the perception of opponents as enemies. 3. Nirodha, the cessation of suffering; the cessation of suffering was defined as the establishment of peace through compassion, Metta, the letting go of the ego, and the healing of the accumulated fear and distrust from the war. This was considered to involve the restoration of human dignity, forgiveness, acceptance of truth, and the promotion of long-term education and reduction of ethnic prejudice to build sustainable peace. 4. Magga, the path to the cessation of suffering; The Path was presented as a sustainable approach to end suffering and resolve the Sudanese conflict by applying the Eightfold Path, Atthangika-magga, as a framework for structural resolution: Right View, Samma Ditthi; Ethnic and religious understanding was promoted, and prejudice was reduced. Right Intention, Samma Sankappa; hatred and the desire for domination of power were reduced. Right Speech, Samma Vaca; hate speech and fake news were decreased. Right Action, Samma Kammanta; violence and human rights violations were ceased. Right Livelihood, Samma Ajiva; the use of state power for private gain was prevented. Right Effort, Samma Vayama; continuous peace-building was focused on, and the cycle of hatred was broken. Right Mindfulness, Samma Sati; emotional decision-making and rash behavior by leaders were mitigated and Right Concentration, Samma Samadhi; emotional balance in policy decisions was fostered.

Keywords: Four Noble Truths; Mettadham; Ending Conflict; Politics; Sudan

บทนำ

ประเทศ ซูดาน (Sudan) เป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบกับความขัดแย้งทางการเมืองและสงครามกลางเมืองอย่างต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่ได้รับเอกราชจากอังกฤษและอียิปต์ในปี ค.ศ. 1956 ความขัดแย้งดังกล่าวมิใช่เพียงปัญหาชั่วคราว แต่เป็น “รอยแผลทางประวัติศาสตร์” ที่สะสมมาจากโครงสร้างสังคมการเมือง และเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียม (Sabr, 2025) ในอดีต ซูดานเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมอย่างมาก กลุ่มประชากรในภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นชาวอาหรับมุสลิม ในขณะที่ภาคใต้และภูมิภาคคาร์ฟูร์มีประชากรเป็นชนพื้นเมืองแอฟริกันที่นับถือศาสนาคริสต์หรือความเชื่อดั้งเดิม ความแตกต่างดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในเชิงอำนาจและทรัพยากร รัฐบาลที่มีฐานอำนาจจากภาคเหนือมักถูกวิพากษ์ว่า “กดขี่” หรือ “ละเลย” ภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ (The MATTER, 2019; องค์การรักษาสันติภาพยูเอ็นฝ่ายพลเรือนสำนักข่าวกรองแห่งชาติ, 2568)

ความขัดแย้งระหว่างเหนือ – ใต้ นำไปสู่สงครามกลางเมืองครั้งแรก (First Sudanese Civil War) ตั้งแต่ปี 1955 – 1972 และสงครามครั้งที่สองในปี 1983 – 2005 ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตนับล้านคน สงครามนี้ยุติลงด้วยข้อตกลงสันติภาพที่นำไปสู่การแยกตัวของประเทศซูดานใต้ (South Sudan) ในปี 2011 อย่างไรก็ตาม การแยกประเทศไม่ได้ยุติความรุนแรงอย่างแท้จริง เพราะภายในซูดานเองยังมีความขัดแย้งทางอำนาจระหว่างกองทัพและกลุ่มการเมืองต่าง ๆ (Center for Preventive Action, 2025) ต่อมาในปี ค.ศ. 2019 ประชาชนซูดานได้ลุกขึ้นประท้วงขับไล่ประธานาธิบดี โอมาร์ อัล-บาชีร์ (Omar al-Bashir) ซึ่งครองอำนาจมานานกว่า 30 ปี หลังการโค่นล้มอัล-บาชีร์ ประเทศเข้าสู่ช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง (Transitional Period) แต่กลับเกิดความขัดแย้งภายในรัฐบาลระหว่าง กองทัพรัฐบาล (Sudanese Armed Forces: SAF) และกองกำลังสนับสนุนรวดเร็ว (Rapid Support Forces: RSF) ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นพันธมิตรกันในการโค่นล้มรัฐบาลทหารชุดเดิม แต่ต่อมาได้กลายเป็นศัตรูทางอำนาจ (Hassan, 2023; อัยย์ลดา แซ่ไคว้, 2566) และต่อมาความขัดแย้งระหว่าง SAF และ RSF ปะทุขึ้นอีกครั้งอย่างรุนแรงในเดือนเมษายน ค.ศ. 2023 โดยมีการสู้รบในกรุงคาร์ตุม (Khartoum) และแคว้นดาร์ฟูร์อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนกว่า 12 ล้านคนต้องอพยพ และมีผู้เสียชีวิตนับแสนคน โครงสร้างพื้นฐาน เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน และระบบสาธารณสุขถูกทำลายอย่างสิ้นเชิง ทำให้ซูดานตกอยู่ในภาวะ “รัฐล่มสลาย (Failed State)” (Amnesty International, 2023) ในเชิงมนุษยธรรม สงครามครั้งนี้ได้สร้าง “ทุกข์” อย่างลึกซึ้งต่อประชาชน ทั้งความอดอยาก โรคระบาด การสูญเสียคนในครอบครัว และความสิ้นหวังต่ออนาคต เด็กจำนวนมากต้องพลัดพรากจากโรงเรียน และสตรีตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทางเพศ ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงเป็นผลของสงครามเท่านั้น แต่ยังสะท้อน “ทุกข์เชิงโครงสร้าง” ที่เกิดจากความไม่เท่าเทียม ความโลภ และการยึดมั่นในอำนาจ (Hassan, 2023; UNHCR, 2025)

จากเหตุดังกล่าว การมองปัญหาซูดานผ่านกรอบของหลักอริยสัจ 4 (ส.ม. 19/1081/367-368) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้เราเข้าใจปัญหาหาหน้อย่างลึกซึ้งในมิติของ “เหตุและผลแห่งทุกข์” ไม่ใช่เพียงในเชิงการเมืองหรือเศรษฐกิจเท่านั้น ได้แก่ 1. ทุกข์ (Dukkha) คือ ความเดือดร้อนของประชาชนจากสงครามและความไม่เป็นธรรม 2. สมุทัย (Samudaya) คือ เหตุแห่งทุกข์ เช่น ความโลภในอำนาจ ความโกรธแค้น และอวิชชาทางการเมือง 3. นิโรธ (Nirodha) คือ การดับทุกข์ ซึ่งหมายถึงการยุติความรุนแรงและอคติ และ 4. มรรค (Magga) คือ หนทางแห่งการดับทุกข์ ผ่านการเจรจา ความเข้าใจ และการยึดมั่นในเมตตาธรรม ทั้งนี้ การนำหลักอริยสัจ 4 มาวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของซูดานจึงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญ เพราะช่วยให้มองเห็นรากเหง้าของปัญหาในเชิงจิตวิญญาณและจริยธรรม มากกว่าการมองเพียงด้านโครงสร้างการเมืองหรืออำนาจทางทหารเท่านั้น แต่การวิเคราะห์ยังเปิดโอกาสให้เกิดการตั้งคำถามต่อระบบคิดแบบเดิมที่ใช้ “อำนาจและความรุนแรง” ในการแก้ปัญหา และเสนอทางออกใหม่ที่อิงกับ “สันติธรรมและความเข้าใจร่วมกัน”

ดังนั้น ความสำคัญของการศึกษาประเด็นนี้คือ เพื่อชี้ให้เห็นว่า สันติภาพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการดับเหตุแห่งทุกข์ในใจของผู้คนและผู้นำทางการเมือง การใช้หลักอริยสัจ 4 จึงไม่เพียงเป็นแนวทางทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวคิดสากลในการสร้างความสงบ ความยุติธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนในสังคมมนุษย์

จากความสำคัญของปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศซูดาน ผู้เขียนจึงสนใจทำการศึกษาลหลักอริยสัจ 4: การยุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศซูดาน ซึ่งผลจากการเขียนครั้งนี้ จะทำให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่จะนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม หรือประเทศชาติต่อไป

ความหมายและองค์ประกอบอริยสัจ 4

อริยสัจ 4 มีความหมายตามนัยพระบาลีว่า “ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ 4 ประการเหล่านี้แล เป็นของแท้ อย่างนั้น ไม่คลาดเคลื่อนไปได้ ไม่กลายเป็นอย่างอื่น ฉะนั้น จึงเรียกว่า อริยสัจ” (ส.ม. 19/1083/598) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และ “... ภิกษุทั้งหลาย เพราะได้ตรัสรู้ อริยสัจ 4 นี้ ตามเป็นจริง พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้นำมาเรียกว่าเป็นอริยะ” (ส.ม. 19/1707/545) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หัวใจคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ที่อริยสัจ 4 ประการ (จตตาริ อริยสัจจანი) ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในปฐมเทศนาแก่สหายเก่าของพระองค์ คือ ปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน (ปัจจุบันเรียกว่าสารนาถ) ใกล้เมืองพาราณสี ในพระธรรมเทศนากัณฑ์นี้ตั้งที่มีหลักฐานในคัมภีร์ดั้งเดิมนั้น พระองค์ได้ทรงแสดงอริยสัจ 4 ประการไว้เพียงอย่างย่อ แต่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนารุ่นแรก ๆ มีหลายแห่งที่ได้อธิบายอริยสัจ 4 ประการนี้ซ้ำแล้วซ้ำอีก พร้อมด้วยรายละเอียดมากมาย และหลายแง่หลายทาง ถ้าศึกษาอริยสัจ 4 โดยอาศัยหลักฐานอ้างอิง และคำอธิบาย (จากคัมภีร์) เหล่านี้ เราก็จะารู้เรื่องราวที่ดี และถูกต้องตามคำสอน อันเป็นแกนหลักธรรมทั้งปวงของพระพุทธองค์ตรงตามคัมภีร์ดั้งเดิม อริยสัจ 4 ประการ คือ

1. ทุกข์ คือ ความทุกข์
2. สมุทัย คือ การเกิดขึ้น หรือสาเหตุแห่งทุกข์
3. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ และ
4. มรรค คือ ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์

อริยสัจ 4 (The Four Noble Truths) หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ, ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559) ซึ่งประกอบด้วย 1. ทุกข์ (Dukkha : Suffering) หมายถึง ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ชัดแจ้ง บกพร่อง ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ความปรารถนาไม่สมหวัง 2. สมุทัย (Samudaya : the Cause of Suffering) หมายถึง เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด 3. นิโรธ (Nirodha : the Cessation of Suffering) หมายถึง ความดับทุกข์ ภาวะที่เข้าถึงความหลุดพ้น ไม่ติดข้อง สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ หรือคือ นิพพานนั่นเอง และ 4. มรรค (Magga : the Path Leading to the Cessation of Suffering, the Noble Eightfold Path) หมายถึง ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้เข้าถึงความดับทุกข์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทาซึ่งแปลว่า ทางสายกลาง โดยมีมรรคาหรือมรรคนั้น มีองค์ 8 ประการ

พระครูสารกิจประยุต (2560) กล่าวว่า อริยสัจ คือ ธรรมเป็นเครื่องดับทุกข์เป็นไปในลักษณะของการวิเคราะห์ของการแก้ไขปัญหาให้ถูกต้องและถูกจุด รู้เท่าทันปัญหามี 4 ด้าน 1. ทุกข์ 2. สมุทัย 3. นิโรธ และ 4. มรรค ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย มีลักษณะบีบคั้น ทนได้ยาก สมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์ได้แก่ ตัณหา 3 มรรค เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ความดับทุกข์ ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 ประการ เป็นหนทางการดับทุกข์ และนิโรธ คือ การดับทุกข์ ได้แก่ การดับทุกข์หรือกิเลสตัณหาให้สิ้นไป

สรุป อริยสัจ 4 สามารถประยุกต์ใช้ในการช่วยแก้ปัญหาชีวิตและสังคมได้โดยให้มองเห็นปัญหาตามจริง (ทุกข์) วิเคราะห์หาสาเหตุเชิงลึก (สมุทัย) มองเป้าหมายแห่งการดับปัญหาและความขัดแย้ง (นิโรธ) และใช้แนวปฏิบัติที่ถูกต้องทั้งด้านความคิด การกระทำ และโครงสร้างสังคมเพื่อแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน (มรรค)

ความหมายความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง (Conflict) คือ สถานการณ์ที่บุคคลหรือกลุ่มมีเป้าหมาย ความต้องการ ความเชื่อ หรือค่านิยมที่ไม่สอดคล้องกัน ทำให้เกิดความตึงเครียดหรือการต่อสู้กัน ตัวอย่างสาเหตุ เช่น การรับรู้ผิด ทรัพยากรจำกัด หรือมุมมองที่ต่างกัน

ความขัดแย้งตามแนวคิดพระพุทธศาสนานั้น แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือประเด็นแรกความหมายของความขัดแย้งในแง่ของธรรมหมายถึง การที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลมีความต้องการความเห็น การปฏิบัติ

ค่านิยมและโครงสร้างที่มีความขัดกันไม่ลงรอยกัน ความหมายของความขัดแย้งในแง่ของธรรม มีหลายนัย กล่าวคือ ความบาดหมาง (ภณฺฑน) (อง.ตัก. 20/125/371-372) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การทะเลาะ (กลท) การแก่งแย่ง (วิคฺคห) การวิวาท (วิวาท) การมุ่งร้ายกัน (เมธคา) การถกเถียงกัน (โวหาร) (ขุ.ม. 29/97/297-304) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และประเด็นที่สองความหมายในแง่ของวินัย หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ที่เรียกว่าอธิกรณ์ สาเหตุแห่งความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ตัณหา หรือความทะยานอยาก ความต้องการสิ่งเสพปรนเปรอ เรียกว่า ตัณหา ที่มุ่งประสงค์เอาเวทนา และต้อง สิ่งสำหรับเอามาเสพเสวยเวทนาหรือสิ่งที่จะปรนเปรอตัวตน และความต้องการคุณภาพชีวิต เรียกว่า ฉันทะ (พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), 2532) โดยทั้งหมดที่กล่าวมานั้นถือว่าเป็นกิเลสที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง อัน จะก่อให้เกิดแต่ความเสียหายทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยฝ่ายเดียว พระพุทธศาสนาถือว่าเมื่อมีความขัดแย้ง เกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลต่อความผาสุกของสังคมได้โดยไม่ต้องสงสัย

พอลดี (Pondy, 1967) กล่าวถึงความหมายของความขัดแย้งว่า ความขัดแย้ง หมายถึง พฤติกรรม ของบุคคลที่เป็นเงื่อนไขของความไม่ลงรอยกันในเรื่องวัตถุประสงค์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มที่มีค่านิยม และเป้าหมายแตกต่างกันจึงแสดงออกในการขัดขวางในเรื่องความสำเร็จในเรื่องเดียวกันของผู้อื่นอย่างจงใจ และยังมีความรู้สึกเป็นศัตรูอีกด้วย

ส่วนโทมัส และคิลแมนน์ (Thomas & Kilmann, 1974) นิยามความหมายของความขัดแย้งว่า ความขัดแย้ง เป็นสภาพความกังวลของบุคคลที่ปรากฏออกมาในลักษณะของการไม่ลงรอยกัน ความกังวล ดังกล่าว จะเป็นสิ่งใดก็ได้ที่บุคคลให้ความสนใจ หากความกังวลเป็นของบุคคลในองค์กรก็มักจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในเรื่องการจัดสรรทรัพยากร การพิจารณาข้อเท็จจริงเพื่อการแก้ปัญหา รวมไปถึงการสนับสนุน กลยุทธ์ที่แตกต่างออกจากเดิม

สรุป ความขัดแย้ง คือ ภาวะที่บุคคลหรือกลุ่มมีเป้าหมาย ความต้องการ ความเชื่อ หรือค่านิยม ที่ไม่สอดคล้องกัน จนเกิดความตึงเครียดหรือการปะทะกัน สาเหตุสำคัญอาจมาจากการรับรู้คลาดเคลื่อน ทรัพยากรจำกัด หรือมุมมองต่างกัน

สาเหตุความขัดแย้ง

พระพุทธศาสนามองว่า ทุกข์เป็นสภาวะพื้นฐานทางธรรมชาติ ทุกข์เกิดเพราะความขัดแย้งบีบคั้นในใจ ของบุคคล ขณะเดียวกันทุกข์ ก็นำไปสู่ความขัดแย้งได้ด้วย ในชีวิตของบุคคลและความเป็นไปในสังคม ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้ ไม่ว่าจะความขัดแย้งกับตนเองและความขัดแย้งกับผู้อื่น ความขัดแย้งสามารถ เกิดได้ตลอดเวลา (พระครูสุตพัฒน์นอม (วรเมศร์ จารุณโณ), 2561) ปัญหาความขัดแย้งของมนุษย์มีทั้งปัญหา ชีวิตกายใจ ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาพื้นฐานเหล่านี้ธรรมที่พระพุทธเจ้าค้นพบจากความจริง ของธรรมชาติแล้วทรงนำมาสอนนั้นแก้ได้หมด โดยการแก้ปัญหาความขัดแย้งในโลกต้องแก้ปมปัญหา 3 อย่าง คือ 1. ตัณหา หรือความใฝ่แสวงหาผลประโยชน์เห็นแก่การเสพบริโภคบำรุงบำเรอ 2. มานะ หรือความ ทะเยอทะยานแสวงอำนาจต้องการความยิ่งใหญ่ และ 3. ทิฏฐิ หรือการติดยึดในความเชื่อถือมั่นในลัทธิ อุดมการณ์ที่ไม่เปิดกว้างรับฟังใคร (ขุ.ม. 29/74/157) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และนอกจากนั้น แล้วความขัดแย้งยังมีสาเหตุจากความใจแคบหรือความหวงแหนกีดกัน “มัจฉริยะ 5” คือ 1. ที่อยู่อาศัย ท้องถิ่น ดินแดน 2. พวกเหล่าเกี่ยวกับเรื่องพรรคพวก พงศ์เผ่า เหล่าก๊อหรือชาติพันธุ์ 3. ลาภผลเกี่ยวกับ เรื่องลาภ ทรัพย์สมบัติและผลประโยชน์ต่าง ๆ 4. วรรณะเกี่ยวกับเรื่องชนชั้น สีผิว ผิวพรรณ จำพวก และ 5. ภูมิปัญญาในเรื่องวิทยาการความรู้ ความดีงาม ความก้าวหน้าทางภูมิธรรม ภูมิปัญญา (ที.ม. 10/358/285) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สรุป พระพุทธศาสนามองว่า ความทุกข์และความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของชีวิตและสังคม ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ถ้ามองในแง่ของอริยสัจสี่ ต้นเหตุของความขัดแย้งก็คือ ตัณหา (ความอยาก) มานะ (ความทะเยอทะยาน) ทิฏฐิ (ความยึดติดในความเชื่อ) และถ้ามองหรือพูดในเชิงขยาย ก็คือ มาจากปัจจัยธรรมที่ไปสัมพันธ์กับปัจจัยที่เป็นส่วนของอัตตาที่เกี่ยวกับดินแดน พวกพ้อง ผลประโยชน์ เผ่าพันธุ์ และภูมิปัญญา การแก้ปัญหาต้องใช้ธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบเพื่อลดกิเลสเหล่านี้

ภูมิหลังของความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศซูดาน

ความขัดแย้งทางการเมืองของซูดานมีรากลึกจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ศาสนา และโครงสร้างรัฐที่ไม่เท่าเทียมตั้งแต่ยุคอาณานิคม โดยซูดานได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1956 แต่สังคมยังคงแบ่งแยกระหว่าง ภาคเหนือที่เป็นชาวอาหรับมุสลิมกับภาคใต้และดาร์ฟูร์ที่เป็นชนพื้นเมืองแอฟริกัน ซึ่งมีอัตลักษณ์และความเชื่อต่างกันอย่างชัดเจน ความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจและทรัพยากรที่รัฐบาลกลางซึ่งถูกครอบงำโดยชนชั้นนำภาคเหนือสร้างขึ้น ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกถูกกดขี่ของกลุ่มชาติพันธุ์นอกศูนย์กลาง (Flint & de Waal, 2008)

ความตึงเครียดดังกล่าวนำไปสู่ สงครามกลางเมืองซูดานครั้งที่ 1 (1955 – 1972) และ ครั้งที่ 2 (1983 – 2005) ซึ่งเป็นหนึ่งในสงครามที่ยาวนานที่สุดของทวีปแอฟริกา ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก และสร้างความแตกแยกทางสังคมอย่างลึกซึ้ง ความขัดแย้งยังนำไปสู่การแยกตัวของ ซูดานใต้ในปี 2011 หลังการลงนามข้อตกลงสันติภาพ (SAPA, 2025) อย่างไรก็ตาม แม้ซูดานใต้จะแยกตัวออกไป ความรุนแรงยังคงดำเนินต่อ โดยเฉพาะในดาร์ฟูร์ซึ่งเผชิญการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง (The MATTER, 2019)

หลังจากการลุกฮือของประชาชนที่โค่น โอมาร์ อัล-บาซีร์ ในปี 2019 ประเทศเข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลพลเรือน แต่กลับเกิดความขัดแย้งครั้งใหม่ระหว่าง กองทัพซูดาน (SAF) กับกองกำลัง RSF ซึ่งแข่งขันกันเพื่ออำนาจนำของรัฐ ความขัดแย้งปะทุรุนแรงในปี 2023 ส่งผลให้โครงสร้างรัฐล่มสลาย ประชาชนพลัดถิ่นหลายล้านคน และเกิดวิกฤตด้านมนุษยธรรมครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งในภูมิภาคแอฟริกา (United Nations, 2025)

สรุป ความขัดแย้งทางการเมืองของซูดานเกิดจากความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ ศาสนา และโครงสร้างรัฐที่เอื้อประโยชน์ต่อชนชั้นนำส่วนกลาง ทำให้กลุ่มนอกศูนย์กลางรู้สึกถูกกดขี่จนเกิดสงครามกลางเมืองยาวนาน และนำไปสู่การแยกตัวของซูดานใต้ในปี 2011 แม้หลังโค่นรัฐบาลทหารปี 2019 ประเทศเข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่าน แต่ความขัดแย้งระหว่างกองทัพซูดานและกองกำลัง RSF กลับปะทุเป็นสงครามครั้งใหม่ในปี 2023 ส่งผลให้รัฐล่มสลาย ประชาชนอพยพจำนวนมาก และเกิดวิกฤตมนุษยธรรมรุนแรงต่อเนื่อง

อริยสัจ 4: บริบทความขัดแย้งทางการเมืองประเทศซูดาน

อริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค (ส.ม. 19/1081/367-368) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ที่อธิบายกระบวนการของความทุกข์ และแนวทางดับทุกข์อย่างเป็นระบบ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้เพื่อทำความเข้าใจ “ความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศซูดาน” จะช่วยเปิดมุมมองเชิงจิตวิทยาและจริยธรรมต่อปัญหาความรุนแรงทางสังคมและการเมือง ซึ่งมีได้เป็นเพียงการต่อสู้ทางอำนาจเท่านั้น แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของ “ทุกข์ทางโครงสร้าง” (Structural Suffering) ที่ฝังรากลึกในจิตใจและระบบสังคม (Osman et al, 2025) ซึ่งหลักอริยสัจ 4 สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์และเข้าใจแก่นแท้ของปัญหาและแนวทางการเจรจายุติความขัดแย้งได้ ดังนี้

1. ทุกข์ (ความทุกข์) คือความเจ็บปวดของประชาชนในภาวะสงคราม ซึ่งส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากต้องเผชิญความสูญเสียทั้งชีวิต ความเป็นอยู่ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่

1.1 การพลัดถิ่น (Displacement) คือ ชุมชนมีประชากรพลัดถิ่นภายใน (IDPs) จำนวนมหาศาล อันเนื่องมาจากความรุนแรงของสงครามระหว่างกองทัพรัฐบาล (SAF) กับกลุ่ม RSF ซึ่งทำลายโครงสร้างพื้นฐานและบังคับให้ผู้คนต้องหนีออกจากบ้านของตน โดยปัจจุบันชุมชนมีผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ (IDP) ประมาณ 11,301,340 คน ซึ่งรวมถึงผู้พลัดถิ่นทั้งก่อนและหลังความขัดแย้งเริ่มต้นขึ้น ผู้พลัดถิ่นส่วนใหญ่พลัดถิ่นจากคาร์ทุม ดาร์ฟูร์ใต้ และดาร์ฟูร์เหนือ มีผู้อพยพเกือบสี่ล้านคนข้ามพรมแดนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยส่วนใหญ่ข้ามพรมแดนไปยังอียิปต์ ซูดานใต้ และชาด (IOM, 2025)

1.2 ความอดอยาก (ความไม่แน่นอนทางอาหาร) คือ ความรุนแรงต่อการเกษตรและความไม่ปลอดภัยส่งผลให้หลายครอบครัวไม่สามารถปลูกพืชหรือเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ได้ (Utkina, 2025) และราคาสินค้าอาหารพุ่งสูงเพราะตลาดถูกทำลาย บวกกับขาดการเข้าถึงทรัพยากร ทำให้ประชาชนจำนวนมากขาดอาหารอย่างรุนแรง OCHA เน้นย้ำว่า ต้องเร่งช่วยเหลือเกษตรกรในซูดานอย่างเร่งด่วน เพื่อป้องกันความอดอยากและฟื้นฟูความเป็นอยู่ของชุมชนที่เปราะบาง พร้อมย้ำว่า พลเรือนและโครงสร้างพื้นฐานต้องไม่ถูกโจมตี ทุกฝ่ายต้องปฏิบัติตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศกับปกป้องพลเรือนอย่างเคร่งครัด (Simon, 2025) รวมถึงอัตราความไม่มั่นคงทางอาหาร (Acute Food Insecurity) อยู่ในระดับวิกฤต ซึ่ง UNICEF ระบุว่า มีจำนวนผู้ต้องการความช่วยเหลือระดับ “Hunger/Famine Risk” สูงมาก เช่น รายงาน IPC ล่าสุดระบุว่า ภาวะขาดแคลนอาหารเฉียบพลันในซูดานดีขึ้นเล็กน้อย ณ กันยายน 2568 โดยยังมีประชากรราว 21.2 ล้านคน (ร้อยละ 45) อยู่ในระดับสูง (IPC3+) แต่มีผู้ราว 3.4 ล้านคนที่ไม่อยู่ในภาวะวิกฤตเมื่อเทียบกับการประเมินครั้งก่อน (ธ.ค. 2567 – พ.ค. 2568) (UNICEF, 2025)

1.3 การสูญเสียชีวิตของพลเรือน คือ โครงสร้างอาคารพลเรือน เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน ถูกทำลายอย่างหนัก ส่งผลให้การเข้าถึงบริการสาธารณสุข (Badri & Dawood, 2024) และการศึกษาเป็นไปได้ยาก (Karim, 2025) และมีรายงานการเสียชีวิตของพลเรือนจากการโจมตีโดยอาวุธ การปิดล้อม และความไม่ปลอดภัยทั่วไป เช่น ในปี 2567 AOAV บันทึกพลเรือนเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ 4,478 รายอันเป็นผลจากความรุนแรงที่เกิดจากระเบิด ซึ่งเพิ่มขึ้น 70% จากปี 2566 โดย 98% ของผู้เสียชีวิตที่บันทึกไว้ในปี 2567 เป็นพลเรือน โดย 98% อยู่ในพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่ และในช่วงสามเดือนแรกของปี 2568 AOAV ได้บันทึกผู้เสียชีวิตจากเหตุรุนแรงด้วยระเบิดในซูดานแล้ว 1,926 ราย โดยมากกว่า 99% (1,925 ราย) เป็นพลเรือนเป็นต้น (Gillen, 2025)

1.4 วิกฤตสุขภาพ/โรคระบาด คือ สุขอนามัย (WASH) และโครงสร้างพื้นฐานน้ำและสุขาภิบาลได้รับผลกระทบจากสงคราม ส่งผลให้โรคระบาด เช่น โคลเลราขยายตัว (UN OCHA) (United Nations, 2025) และระบบบริการด้านสุขภาพถูกรบกวน ทำให้การรักษาพยาบาลยากลำบาก โดยเฉพาะในพื้นที่ IDP ที่การเข้าถึงโรงพยาบาลจำกัด โดยเฉพาะเด็กเป็นกลุ่มที่เปราะบางมาก UNICEF ระบุอัตราโภชนาการแย่ง (Acute Malnutrition) ในเด็กสูงมากในบางพื้นที่ (UNICEF, 2025)

ดังนั้น การต่อสู้ระหว่างกองทัพรัฐบาล (SAF) และกองกำลังสนับสนุนรวดเร็ว (RSF) ตั้งแต่ปี 2023 เป็นต้นมา ทำให้เกิดวิกฤตมนุษยธรรมครั้งใหญ่ที่สุดในโลก ผู้คนกว่า 12 ล้านคนต้องอพยพออกจากบ้าน และมีผู้เสียชีวิตนับแสน (Amnesty International, 2023; Norwegian Refugee Council, 2025) “ทุกข์” ในที่นี้จึงมิได้หมายถึงความเจ็บปวดทางกายเท่านั้น แต่รวมถึงความสิ้นหวัง ความกลัว และการสูญเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2. สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) คือรากเหง้าของความขัดแย้งทางการเมืองในชูดานมาจากกิเลส คือ ความโลภอยากในอำนาจและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ (โลภะ) เช่น น้ำมันและทองคำ ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ (Center for Preventive Action, 2025; อัยย์ลดา แซ่ไคว้, 2566) และความโกรธและความแค้นจากความไม่เท่าเทียม (โทสะ) และความหลงใหลในอุดมการณ์หรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (โมหะ) ผู้นำหลายฝ่ายมักอ้าง “ความถูกต้อง” ของฝ่ายตน เพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดสติและเมตตา ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของทุกข์ในระดับสังคม หรือความเหลื่อมล้ำทางเชื้อชาติ ศาสนา และภูมิภาคยิ่งทำให้เกิดความรู้สึกแบ่งแยก “พวกเราพวกเขา” ซึ่งเป็นรูปแบบของอวิชชาการไม่เห็นความเป็นมนุษย์ร่วมกันของทุกฝ่าย

ดังนั้น “สมุทัย” ในกรณีนี้จึงไม่ได้อยู่เพียงในตัวบุคคล แต่เป็นสมุทัยเชิงระบบ ที่สะท้อนผ่านโครงสร้างการเมืองการศึกษา และสื่อสารมวลชน ซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความเกลียดชัง (VOA Thai, 2021; นิติการุณย์ มิ่งรุจิราลัย, 2562) ความโลภ (โลภะ) ความโกรธ (โทสะ) และความหลง (โมหะ) กลายเป็นพลังผลักดันที่ทำให้วงจรแห่งสงครามดำเนินต่อไปอย่างไม่รู้จัก

3. นิโรธ (ความดับทุกข์) คือการดับทุกข์ด้วยสันติภาพและเมตตา ซึ่งหลัก “นิโรธ” ชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของการดับทุกข์ แม้ในสภาพสงคราม หากผู้นำและประชาชนสามารถปล่อยวางอดีตและยึดถือหลักเมตตาเป็นศูนย์กลางในการสร้างสันติภาพ (พุทธทาสภิกขุ, 2532) ในกรณีของชูดาน การดับทุกข์อาจไม่ใช่เพียงการยุติการยิงปืน แต่หมายถึงการ “เยียวยาความกลัวและความไม่ไว้วางใจ” ที่ฝังอยู่ในใจของผู้คน การสร้างสันติภาพจึงต้องเริ่มจากการยอมรับความจริงและให้อภัยซึ่งกันและกัน (United Nations South Sudan, 2025)

ดังนั้น “นิโรธ” จึงมิใช่เป้าหมายไกลโพ้น แต่เป็นกระบวนการแห่งการฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติ และการลดอคติทางชาติพันธุ์ในระยะยาว (World Bank Group, 2025; Money Buffalo, 2023)

4. มรรค (หนทางดับทุกข์) คือ เส้นทางสู่การดับทุกข์อย่างยั่งยืน ซึ่งทางออกของชูดานสามารถประยุกต์ใช้ผ่านหลัก “มรรคมืองค์ 8” โดยแต่ละองค์ประกอบมีลักษณะการประยุกต์ใช้ในบริบทจริง เพื่อยุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศชูดาน ได้แก่ 1. สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) แก้ไขด้วย ลดอคติทางชาติพันธุ์ ศาสนา และทำให้ทุกฝ่าย “เข้าใจลักษณะของความขัดแย้งอย่างเป็นจริง” 2. สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) แก้ไขด้วย ลดความเกลียดชัง ความพยาบาท และความต้องการครอบงำอำนาจ 3. สัมมาวาจา (การพูดจาชอบ) แก้ไขด้วย ลดวาทกรรมยั่ว ความเกลียดชัง และข่าวปลอมซึ่งเป็นเชื้อไฟให้สงคราม 4. สัมมาภิมันตะ (การกระทำชอบ) แก้ไขด้วย ยุติการใช้ความรุนแรงต่อพลเรือน การทรมาน การละเมิดสิทธิมนุษยชน 5. สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพชอบ) แก้ไขด้วย ลดการใช้อำนาจรัฐและทรัพยากรเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวของชนชั้นนำ 6. สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) แก้ไขด้วย ยุติวงจรความเกลียดชังระยะยาว และสร้างความเพียรในการรักษาสันติภาพที่ยั่งยืน 7. สัมมาสติ (การมีสติรู้เท่าทัน) แก้ไขด้วย ลดการตอบสนองด้วยอารมณ์ การตัดสินใจแบบหุนหันพลันแล่นของผู้นำกองกำลัง และ 8. สัมมาสมาธิ (ความตั้งมั่นแห่งจิต) แก้ไขด้วย ป้องกันผู้นำทางการเมือง-ทหารตัดสินใจด้วยอารมณ์โกรธ ความกลัว หรือความโลภ (ที.สี. 9/393/164 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

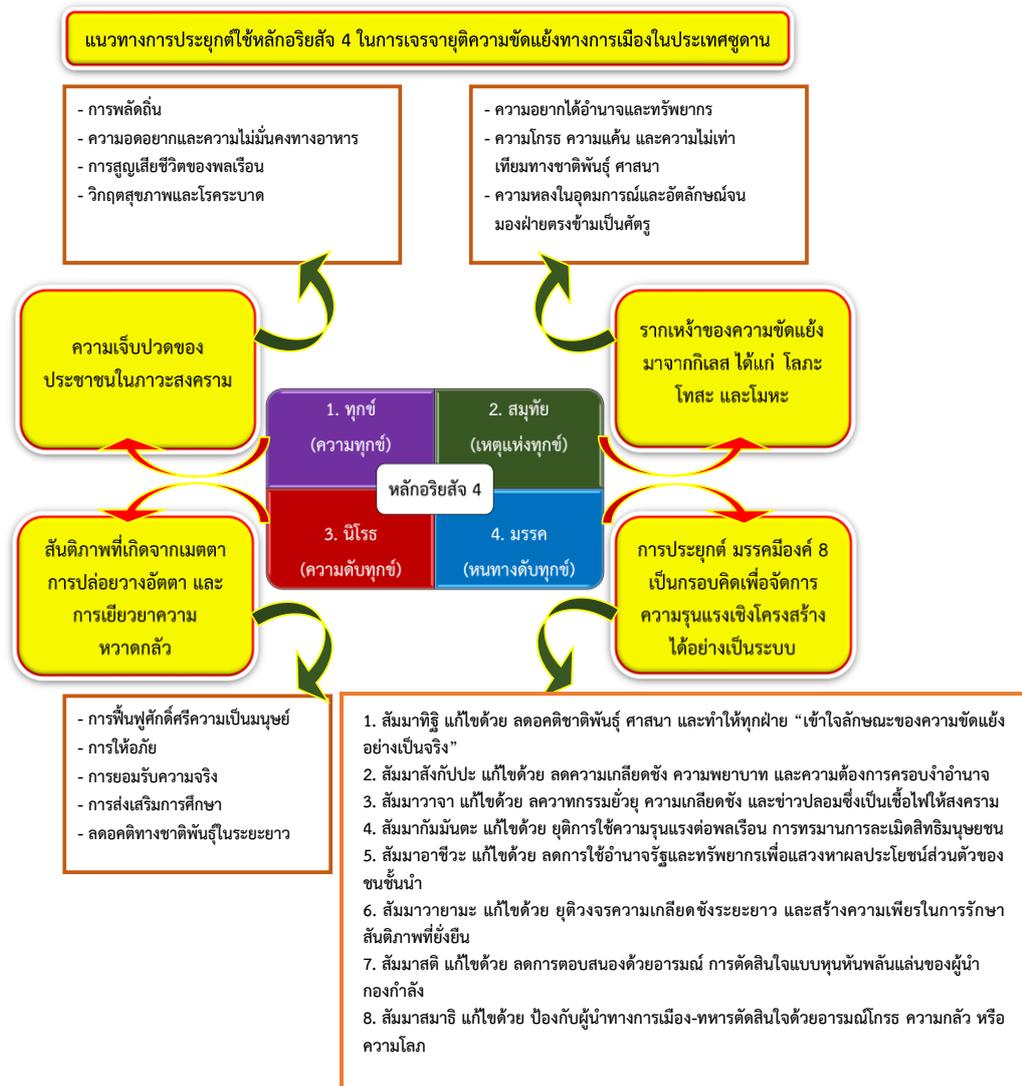
บทสรุป “มรรคมืองค์ 8” เมื่อประยุกต์ใช้ในบริบทชูดาน ไม่ได้เป็นเพียงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่เป็นกรอบคิดเพื่อจัดการความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เชิงสังคม และเชิงจิตวิทยาได้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับรัฐ โดยชี้ให้เห็นทั้งหนทางยุติสงคราม และหนทางฟื้นฟูสังคมหลังสงคราม ให้กลับมามีศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์อีกครั้ง

ดังนั้น การวิเคราะห์ตามหลัก อริยสัจ 4 ชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งทางการเมืองในชูดานไม่ใช่เพียงเรื่องของอำนาจหรือทรัพยากร แต่เป็นเรื่องของจิตใจที่ขาดความเข้าใจในความทุกข์ของผู้อื่น การดับทุกข์จึงต้องเริ่มจากภายใน ทั้งในระดับบุคคลและระดับชาติ การนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการเจรจา การฟื้นฟู และการสร้างสันติภาพ จะช่วยให้ชูดานไม่เพียงรอดพ้นจากสงคราม แต่ยังฟื้นฟู “มนุษยธรรมร่วม” ของโลกได้อีกด้วย

จากการศึกษาเรื่อง หลักอริยสัจ 4: การยุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศชูดาน เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเจรจายุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศชูดาน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเจรจายุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศชูดาน

จากภาพที่ 1 เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเจรจายุติความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศชูดาน เป็นการบูรณาการแก้ไขปัญหาที่เกิดจาก โภคะ โทสะ และโมหะ เปลี่ยนผ่านจาก “การแก้แค้น” ไปสู่ “การให้อภัย” และจาก “ความรุนแรง” ไปสู่ “สันติภาพอย่างยั่งยืน” หรือเปลี่ยนวิธีคิดจากการควบคุมด้วยอำนาจ มาเป็นการร่วมมือด้วยปัญญา ได้แก่

1. ทุกข์ (ความทุกข์) คือ ความเจ็บปวดของประชาชนในภาวะสงคราม ซึ่งส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากต้องเผชิญความสูญเสียทั้งชีวิต ความเป็นอยู่ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีการพลัดถิ่น ความอดอยาก และความไม่มั่นคงทางอาหาร การสูญเสียชีวิตของพลเรือน และวิกฤตสุขภาพและโรคระบาด

2. สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) คือ รากเหง้าของความขัดแย้งทางการเมืองในชุดานมาจากกิเลส ได้แก่ โลภะ ความอยากได้อำนาจและทรัพยากร เช่น น้ำมันและทองคำ โทสะ จากความโกรธ ความแค้น และความไม่เท่าเทียมทางชาติพันธุ์ ศาสนา และ โมหะ ความหลงใหลในอุดมการณ์และอัตลักษณ์จนมองฝ่ายตรงข้ามเป็นศัตรู

3. นิโรธ (ความดับทุกข์) คือ การดับทุกข์ด้วยสันติภาพที่เกิดจากเมตตา การปล่อยวางอดีตและการเยียวยาความหวาดกลัว ความไม่ไว้วางใจที่สะสมจากสงคราม ในกรณีชุดาน การดับทุกข์จึงไม่ใช่แค่หยุดยิง แต่คือการฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การให้อภัย การยอมรับความจริง รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาและลดอคติทางชาติพันธุ์ในระยะยาว เพื่อสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน

4. มรรค (หนทางดับทุกข์) คือ แนวทางแก้ความขัดแย้งชุดานอย่างยั่งยืน ผ่านการประยุกต์มรรค 8 เป็นกรอบคิดเพื่อจัดการความรุนแรงเชิงโครงสร้างได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1. สัมมาทิฐิ แก้ไขด้วยลดอคติชาติพันธุ์ ศาสนา และทำให้ทุกฝ่าย “เข้าใจลักษณะของความขัดแย้งอย่างเป็นจริง” 2. สัมมาสังกัปปะ แก้ไขด้วย ลดความเกลียดชัง ความพยาบาท และความต้องการครอบงำอำนาจ 3. สัมมาวาจา แก้ไขด้วยลดวาทกรรมร้าย ความเกลียดชัง และข่าวปลอมซึ่งเป็นเชื้อไฟให้สงคราม 4. สัมมากัมมันตะ แก้ไขด้วย ยุติการใช้ความรุนแรงต่อพลเรือน การทรมาน การละเมิดสิทธิมนุษยชน 5. สัมมาอาชีวะ แก้ไขด้วย ลดการใช้อำนาจรัฐและทรัพยากรเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวของชนชั้นนำ 6. สัมมาวายามะ แก้ไขด้วย ยุติวงจรความเกลียดชังระยะยาว และสร้างความเพียรในการรักษาสันติภาพที่ยั่งยืน 7. สัมมาสติ แก้ไขด้วย ลดการตอบสนองด้วยอารมณ์ การตัดสินใจแบบหุนหันพลันแล่นของผู้นำกองกำลัง และ 8. สัมมาสมาธิ แก้ไขด้วย ป้องกันผู้นำทางการเมือง-ทหารตัดสินใจด้วยอารมณ์โกรธ ความกลัว หรือความโลภ

สรุป

หลักอริยสัจ 4 ชี้ให้เห็นแก่นแท้ของปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในชุดาน ได้แก่ 1. ทุกข์ (ความทุกข์) คือ ความเจ็บปวดของประชาชนในภาวะสงคราม เช่น การพลัดถิ่น ความอดอยาก การสูญเสียชีวิตของพลเรือน วิกฤตสุขภาพ/โรคระบาด 2. สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) คือ รากเหง้าของความขัดแย้งทางการเมืองในชุดานมาจากกิเลส เช่น ความโลภอยากได้อำนาจและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (โลภะ) ความโกรธและความแค้นจากความไม่เท่าเทียม (โทสะ) และความหลงใหลในอุดมการณ์หรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (โมหะ) 3. นิโรธ (ความดับทุกข์) คือ การดับทุกข์ด้วยสันติภาพและเมตตา เช่น การเยียวยาความกลัวและความไม่ไว้วางใจ และการยอมรับความจริงและให้อภัยซึ่งกันและกัน และ 4. มรรค (หนทางดับทุกข์) คือ เส้นทางสู่การดับทุกข์อย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้ทุกฝ่ายลดอคติชาติพันธุ์ ศาสนา เข้าใจความจริงของสถานการณ์ ลดความเกลียดชังและความต้องการครอบงำ ใช้นโยบายที่ไม่ยั่วยุหรือสร้างข่าวปลอม ยุติการใช้ความรุนแรงต่อพลเรือนและการละเมิดสิทธิ ยุติการใช้อำนาจรัฐเพื่อประโยชน์ส่วนตัว สร้างความเพียรในการยุติวงจรความเกลียดชัง มีสติไม่ตอบสนองด้วยอารมณ์ และตั้งมั่นทางจิตเพื่อป้องกันการตัดสินใจที่เกิดจากโทสะ ความกลัว หรือความโลภ และเพื่อให้การยุติความขัดแย้งในชุดานเกิดผลอย่างยั่งยืนตามหลักอริยสัจ 4 ควรดำเนินมาตรการเชิงรูปธรรม คือควรสร้าง “กระบวนการสื่อสาร-เยียวยาอย่างสันติ” ที่ผสมผสานบทบาทผู้นำชุมชนและศาสนาในการลดอคติ ฟื้นฟูความไว้วางใจ และปลูกฝังสติ-เมตตา เพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมกันยุติความขัดแย้งอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- นิติการุณย์ มิ่งรุจิราลัย. (2562). ชูदानแผ่นดินแห่งความขัดแย้ง (1). สืบค้น 8 พฤศจิกายน 2568, จาก <https://url.in.th/yGsHt>
- พระครูสารกิจประยุต. (2560). การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 การแก้ไขปัญหาชีวิต. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 17(2), 257-268.
- พระครูสุตพัฒน์โนดม (วรเมศร์ จารุณโณ). (2561). การขจัดความขัดแย้งตามแนวโอวาทปาฏิโมกข์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 6(1), 370-380.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2532). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: เอส.อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2532). คู่มือมนุษย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- องค์การรักษาคความปลอดภัยฝ่ายพลเรือนสำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (2568). ชูदान : ประเทศที่ไม่ใช่ชาติ. สืบค้น 8 พฤศจิกายน 2568, จาก <https://citly.me/ojbfG>
- อัยย์ลดา แซ่ไคว้. (2566). “วิกฤตชูदान” อาจเป็นสงครามกลางเมืองเมื่อกองทัพแบ่งเป็นสองขั้ว. สืบค้น 8 พฤศจิกายน 2568, จาก <https://url.in.th/gbLYY>
- Amnesty International. (2023). Sudan: New Conflict Escalation Exacerbates 20 Years of Suffering for Civilians in Darfur. Retrieved November 19, 2025, from <https://url.in.th/GXNRS>
- Badri, R. & Dawood, I. (2024). The Implications of the Sudan War on Healthcare Workers and Facilities: A Health System Tragedy. *Conflict and Health*, 18(22), 1-5.
- Center for Preventive Action. (2025). Civil War in Sudan. Retrieved November 19, 2025, from <https://url.in.th/JSvTF>
- Flint, J. & de Waal, A. (2008). *Darfur: A Short History of a Long War*. Zed Books. Retrieved November 19, 2025, from <https://shorturl.asia/SHl86>
- Hassan, T. (2023). Sudan Events of 2023. Retrieved November 19, 2025, From <https://url.in.th/YnfnH>
- IOM. (2025). First Recorded Drop in Sudan Displacement, Yet Humanitarian Crisis Persists. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/fMHk1>
- Karim, O. (2025). Hunger and Heightened Insecurity Pushes Sudan to the Brink of Collapse. Retrieved November 19, 2025, from <https://shorturl.asia/TYaBl>
- Money Buffalo. (2023). Sudan is in a Civil War. The Crisis That is Shaking the World, Thailand is Affected. Retrieved November 18, 2025, from <https://url.in.th/geHEy>
- Gillen, N. (2025). Sudan: At Least 100 Civilians Killed by Sudanese Armed Forces Air Strike on El Fasher Market, North Darfur. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/mhPf7>
- Norwegian Refugee Council. (2025). The Humanitarian Crisis in Sudan Explained. Retrieved November 19, 2025, from <https://url.in.th/znTBf>

- Osman, W. M. et al. (2025). The Devastating Impact of Conflict in Sudan on Mental Health Services: A Rapid Review. *Discover Mental Health*, 5(1), 1-6.
- Pondy, L. R. (1967). Organizational Conflict: Concepts and Models. *Administrative Science Quarterly*, 12(2), 296-320.
- Sabr, M. el D. (2025). Sudan under Bashir. Retrieved November 19, 2025, from <https://url.in.th/jzqkV>
- SAPA. (2025). Sudan Civil War: History & Implications [6 Root Causes]. Retrieved November 19, 2025, from <https://shorturl.asia/CBGup>
- Simon, D. K. (2025). OCHA: Armed Conflict Is Driving the World's Most Severe Hunger Crises. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/ltpJD>
- The MATTER. (2019). What Happened in Sudan? A Summary of The Crisis: Massacres of Civilians After The Dictatorship Was Overthrown, But The Problems Are Not Over. Retrieved November 19, 2025, from <https://url.in.th/chHMw>
- Thomas, K. W. & Kilmann, R. H. (1974). Thomas–Kilmann Conflict Mode Instrument. Tuxedo, NY: Xicom.
- UNHCR. (2025). Sudan Crisis Explained. Retrieved November 19, 2025, from <https://shorturl.asia/H4kwO>
- _____. (2025). Famine Conditions Confirmed in Sudan's Al Fasher and Kadugli But Hunger and Malnutrition Ease Where Conflict Subsides. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/UGruE>
- UNICEF. (2025). Humanitarian Situation Report No. 31. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/MEifl>
- United Nations South Sudan. (2025). Establishing Trust and Healing Through Transitional Justice. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/ZmVdk>
- United Nations. (2025). UN Warns of Worsening Humanitarian Crisis in Sudan As Displacement, Hunger and Disease Escalate. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/pZrk2>
- Utkina, I. (2025). Sudan: FAO Scales Up Emergency Response With Seed Distribution Campaign Targeting 7.5 Million People. Retrieved November 19, 2025, from <https://citly.me/C8ulB>
- VOA Thai. (2021). Looking Back at The Background of The Sudanese Coup. Retrieved November 8, 2025, from <https://url.in.th/qwGEC>
- World Bank Group. (2025). Sudan Economic Update. Retrieved November 19, 2025, from <https://shorturl.asia/pqJUo>

การเสริมสร้างสมรรถนะเชิงนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นในยุคดิจิทัล*
STRENGTHENING THE POLICY CAPACITY OF LOCAL ADMINISTRATORS
IN THE DIGITAL AGE

โกวิท อุบลรัตน์

Kowit Ubolratana

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: 6701104223@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับความสามารถในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีความผันผวนสูง ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นกุญแจสำคัญในการปรับกระบวนการตัดสินใจบริหารท้องถิ่น จากการสั่งการสู่การสร้างนวัตกรรม โดยใช้เทคโนโลยีขับเคลื่อนสมรรถนะนโยบายใน 3 มิติ ได้แก่ การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ประกอบการตัดสินใจ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือผ่านแพลตฟอร์ม และการออกแบบนโยบายที่ยืดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอัจฉริยะที่ลดความเหลื่อมล้ำและพร้อมรับมือวิกฤตการณ์โลก ทั้งนี้ การขับเคลื่อนต้องอาศัยการปรับทัศนคติบุคลากรควบคู่กับการสร้างระบบนิเวศการทำงานแบบบูรณาการ เพื่อให้การกระจายอำนาจ การเสริมสร้างสมรรถนะเชิงนโยบายไม่ใช่เพียงการอบรมทักษะทางเทคนิค นำไปสู่การเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอัจฉริยะที่สามารถตอบสนองต่อพลเมืองดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายมุ่งเน้นที่การพัฒนาบุคลากรให้มีทัศนคติที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและการสร้างระบบนิเวศการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน เพื่อให้การกระจายอำนาจเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดในยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล; สมรรถนะเชิงนโยบาย; ผู้บริหารท้องถิ่น

Abstract

This academic article analyzes the link between digital leadership and the ability to shape and drive public policy amidst highly volatile globalization. Digital leadership is key to shifting the paradigm of local administration from command-based decision-making to innovation, leveraging technology to drive policy capabilities in three dimensions: using big data for decision-making, building collaborative networks through platforms, and designing citizen-centric policies. The goal is to create smart local administrative organizations that reduce inequality and are resilient to global crises. This transformation requires a change in personnel attitudes coupled with the creation of an integrated work ecosystem. This ensures that decentralization and policy capacity building go beyond mere technical skills training, leading to the sustainable development of smart local administrative organizations that can respond to digital citizens. Policy recommendations focus on developing personnel with a

*Received January 8, 2026; Revised March 1, 2026; Accepted March 19, 2026

change-aware mindset and building a collaborative ecosystem across all sectors to maximize the effectiveness of decentralization in the digital economy and society.

Keywords: Digital Leadership; Policy Competence; Local Administrators

บทนำ

ในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างก้าวกระโดด ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัลมิใช่เพียงแค่การนำเครื่องมือทางเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วิถีคิด และกลไกในการบริหารงานภาครัฐในทุกระดับที่สำคัญของท้องถิ่นในยุคนี้จึงเปลี่ยนจากการเป็นผู้ให้บริการตามระเบียบแบบแผนเดิม ไปสู่การเป็นผู้อำนวยการความสะดวกรวดเร็วและผู้สร้างนวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของพลเมืองที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ความท้าทายประการสำคัญที่เกิดขึ้น คือ ทำอย่างไรให้การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นสามารถก้าวทันต่อความผันผวนของโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยข้อมูลมหาศาลและการเชื่อมต่อที่ไร้พรมแดน (Hay Group, 1996)

หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนท้องถิ่นในมิติดังกล่าวขึ้นอยู่กับสมรรถนะเชิงนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นผู้นำสูงสุดในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาพื้นที่ ในอดีตสมรรถนะเชิงนโยบายอาจเน้นหนักไปที่ความสามารถในการทำความเข้าใจระเบียบกฎหมายและการจัดสรรงบประมาณตามภารกิจหลัก แต่ในยุคดิจิทัล สมรรถนะเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการยกระดับและขยายขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวาง ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีความสามารถในการคิดเชิงยุทธศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลจริง มีทักษะในการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสามารถบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

สถานการณ์ในปัจจุบันยังพบว่า มีความเหลื่อมล้ำทางด้านทักษะดิจิทัลและขีดความสามารถในการบริหารจัดการเชิงนโยบายท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ผู้บริหารท้องถิ่นจำนวนไม่น้อยยังคงยึดติดกับรูปแบบการบริหารงานแบบดั้งเดิมที่เน้นการสั่งการจากบนลงล่างและการทำงานตามกรอบงบประมาณรายปี โดยขาดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่หรือปัญญาประดิษฐ์มาช่วยในการคาดการณ์ปัญหาล่วงหน้า การเสริมสร้างสมรรถนะเชิงนโยบายจึงมิใช่เพียงการอบรมให้ความรู้ทางเทคนิคเท่านั้น แต่ต้องเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกดิจิทัลและการพัฒนาภาวะผู้นำที่พร้อมรับความเสี่ยงและนวัตกรรมใหม่ ๆ (Hay Group, 1996)

การเสริมสร้างสมรรถนะเชิงนโยบายในยุคดิจิทัลต้องครอบคลุมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วน หรือที่เรียกว่า การบริหารภาครัฐแบบมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้บริหารต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้กำหนดนโยบายฝ่ายเดียวมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบายสาธารณะ การสร้างความโปร่งใสผ่านระบบข้อมูลเปิดและการตรวจสอบได้ผ่านช่องทางออนไลน์ ไม่เพียงแต่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน แต่ยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาจากประชาชน จะช่วยลดช่องว่างความเข้าใจและสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นในวงกว้าง (ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร, 2549)

ความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะเชิงนโยบายยังเชื่อมโยงไปถึงการสร้างความยืดหยุ่นและการปรับตัวขององค์กรท้องถิ่น ในยุคที่มีความไม่แน่นอนสูง เช่น วิกฤตการณ์ทางสุขภาพหรือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผู้บริหารที่มีสมรรถนะเชิงนโยบายในยุคดิจิทัลจะสามารถใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีในการบริหารจัดการวิกฤตได้ เพื่อวางรากฐานการบริหารงานท้องถิ่นให้มีความทันสมัย มีขีดความสามารถ

ในการแข่งขัน และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างแท้จริงในโลกยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Newstrom & Davis, 1992)

ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะเชิงนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นในยุคดิจิทัล คือการเตรียมความพร้อมเพื่อเผชิญกับอนาคตที่เทคโนโลยีและมนุษย์ต้องทำงานร่วมกันอย่างกลมกลืน นโยบายที่ถูกถ่วงถ่วงมาจากวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและการใช้เครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสม จะกลายเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น การศึกษาถึงแนวทางและปัจจัยที่ส่งเสริมสมรรถนะเหล่านี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการปฏิรูประบบราชการส่วนท้องถิ่นให้ก้าวไปสู่การเป็นท้องถิ่นอัจฉริยะที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของพลเมืองดิจิทัลได้อย่างสมบูรณ์และเป็นรูปธรรมตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

การปรับเปลี่ยนภาวะผู้นำดิจิทัลเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายท้องถิ่น

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโลกที่ถูกเปลี่ยนผ่านด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ปัจจัยที่เป็นเหตุเป็นต้นซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารงานท้องถิ่นคือภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารท้องถิ่น โดยภาวะผู้นำนี้ทำหน้าที่เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารงานแบบดั้งเดิมไปสู่การบริหารงานที่ยืดหยุ่นและมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม (ติน ปรัชญพฤทธิ์, 2533) ผู้นำที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจะมีความตระหนักถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาเป็นกลไกในการแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งการมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งในมิตินี้เองที่เป็นสาเหตุหลักที่กระตุ้นให้เกิดกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงขีดความสามารถขององค์กรในทุกระดับ

การปรับเปลี่ยนภาวะผู้นำดิจิทัลเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายท้องถิ่นภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ตัดสินความอยู่รอดและการเติบโตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน ภาวะผู้นำดิจิทัลไม่ใช่เพียงความสามารถในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยหรือการมีความรู้ด้านเทคนิคเชิงลึก แต่หมายถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางความคิดและกระบวนการตัดสินใจในการบริหารงานสาธารณะที่มองเห็นเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่บริการสาธารณะและการพัฒนาเมือง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) ผู้นำท้องถิ่นยุคใหม่จำเป็นต้องสลัดทิ้งรูปแบบการบริหารที่เน้นการสั่งการตามลำดับชั้นแบบดั้งเดิม แล้วก้าวเข้าสู่บทบาทของการเป็นผู้อำนวยการความสะดวกและผู้สร้างระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการขับเคลื่อนนโยบายในระดับรากฐานให้สอดคล้องกับความคาดหวังของพลเมืองในยุคสารสนเทศ (Bass & Avolio, 1990)

ในมิติของการสร้างวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัล ผู้นำท้องถิ่นต้องมีความสามารถในการคาดการณ์ทิศทางของเทคโนโลยีที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสังคมสูงวัยที่ต้องการเทคโนโลยีดูแลสุขภาพทางไกล หรือการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ต้องใช้เซนเซอร์อัจฉริยะในการตรวจวัดคุณภาพอากาศและน้ำ การกำหนดนโยบายในยุคดิจิทัลจึงต้องเริ่มจากการมองอนาคตอย่างรอบด้านและนำเทคโนโลยีเหล่านั้นมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทเฉพาะตัวของแต่ละท้องถิ่น ผู้นำต้องทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดวิสัยทัศน์นี้ให้กลายเป็นทิศทางเดียวกันทั้งองค์กร เพื่อให้บุคลากรทุกระดับเห็นความสำคัญและพร้อมที่จะปรับตัวไปสู่การทำงานรูปแบบใหม่ การสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนจะช่วยลดแรงเสียดทานจากการเปลี่ยนแปลงและสร้างความรู้สึกร่วมในการพัฒนาองค์กรให้ก้าวไปสู่การเป็นท้องถิ่นอัจฉริยะอย่างยั่งยืน (เกาวัลย์ นันทาภิวัฒน์, 2521)

การสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมภายในองค์กรเป็นอีกหนึ่งหัวใจสำคัญของการปรับเปลี่ยนภาวะผู้นำ ผู้นำท้องถิ่นยุคดิจิทัลต้องกล้าที่จะอนุญาตให้เกิดความผิดพลาดจากการทดลองสิ่งใหม่ (กิติ ตยัคคานนท์, 2543) และส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาโดยใช้ดิจิทัลเป็นต้นนำ การสร้างพื้นที่แห่งการสร้างสรรค์จะช่วยให้องค์กรไม่หยุดนิ่งและสามารถค้นหานวัตกรรมที่เหมาะสมกับการบริการประชาชนได้ดียิ่งขึ้น ผู้นำต้องปรับบทบาทจากการเป็นผู้ตัดสินใจในทุกเรื่องมาเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและจัดอุปสรรคที่ขัดขวางความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการจัดหาเครื่องมือและแพลตฟอร์มที่เอื้อต่อการทำงานแบบคล่องตัว ซึ่งจะส่งผลให้กระบวนการขับเคลื่อนนโยบายในระดับพื้นที่เป็นไปอย่างมีพลวัต และสามารถตอบสนองต่อวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างทันที่ (Hodge & Johnson, 1970)

นอกจากนี้สมรรถนะในการบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลงยังเป็นคุณลักษณะที่ขาดไม่ได้สำหรับผู้นำท้องถิ่นในยุคดิจิทัล เนื่องจากการนำเทคโนโลยีมาใช้มักจะมาพร้อมกับการปรับปรุงกระบวนการและโครงสร้างองค์กร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่ม ผู้นำต้องมีทักษะในการเจรจาต่อรองและการสร้างความเข้าใจกับทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการยอมรับในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล เช่น การเปลี่ยนระบบการชำระภาษีหรือการขออนุญาตต่างๆ สู่ระบบออนไลน์ ซึ่งต้องอาศัยทั้งความอดทนและการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสม ผู้นำที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจะสามารถรักษาสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยยังคงรักษาความเป็นธรรมและความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการดิจิทัลของคนทุกกลุ่มในสังคม (Schermerhorn et al., 2002)

ในแง่ของการตัดสินใจเชิงนโยบาย ภาวะผู้นำดิจิทัลช่วยให้ผู้บริหารท้องถิ่นสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดของการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนความรู้สึกหรือประสบการณ์ส่วนตัวเพียงอย่างเดียว ไปสู่การใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่และการวิเคราะห์เชิงพยากรณ์ ผู้นำต้องส่งเสริมให้มีการสร้างระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเอกภาพเพื่อให้นโยบายที่กำหนดออกมามีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับ การเป็นผู้นำที่ใช้ข้อมูลเป็นฐานจะช่วยเพิ่มความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน การที่ผู้นำสามารถอธิบายเหตุผลเบื้องหลังของนโยบายได้ด้วยข้อมูลที่ชัดเจนจะช่วยสร้างความชอบธรรมในการบริหารจัดการและลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548)

ดังนั้น ภาวะผู้นำดิจิทัลในระดับท้องถิ่น คือ การเปลี่ยนผ่านจากผู้ใช้อำนาจ สู่ผู้อำนวยความสะดวกที่ใช้เทคโนโลยีเป็นกลยุทธ์หลักในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีทัศนคติเชิงรุก หัวใจสำคัญไม่ใช่เพียงความเชี่ยวชาญเชิงเทคนิค แต่คือการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางความคิด ให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงและกล้าสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมที่ยอมรับการเรียนรู้จากความผิดพลาด ผู้นำยุคใหม่ต้องเปลี่ยนการตัดสินใจจากสัญชาตญาณมาเป็นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Data-Driven) เพื่อสร้างความโปร่งใส ลดความขัดแย้งและเพิ่มความชอบธรรมในการบริหารงานต่อภาคประชาชน ขณะเดียวกันต้องรักษาสมดุลระหว่างประสิทธิภาพของระบบกับความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการ เพื่อไม่ให้เทคโนโลยีกลายเป็นกำแพงที่กีดกันคนเปราะบางไว้เบื้องหลังการพัฒนา บทสรุปของความสำเร็จจึงอยู่ที่การหลอมรวมนวัตกรรมดิจิทัลเข้ากับวิถีชีวิตของมนุษย์ เพื่อยกระดับท้องถิ่นสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะที่ยั่งยืนและตอบโจทย์พลเมืองยุคสารสนเทศอย่างแท้จริง

แนวทางในการยกระดับสมรรถนะการบริหารจัดการนโยบายในยุคโลกาภิวัตน์

แนวทางในการยกระดับสมรรถนะการบริหารจัดการนโยบายในยุคโลกาภิวัตน์ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เชื่อมโยงถึงกันทั่วโลกนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและเพิ่มพูนทักษะในหลายมิติเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อพลวัตของโลกที่ไม่มีเส้นแบ่งพรมแดนอีกต่อไป

1. การสร้างสมรรถนะในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกและการบริหารจัดการความรู้แบบข้ามพรมแดนในยุคโลกาภิวัตน์ที่ข้อมูลข่าวสารไหลเวียนอย่างมหาศาลและรวดเร็ว สมรรถนะที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง คือ ความสามารถในการคัดกรอง วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่มีความซับซ้อนเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย ผู้บริหารท้องถิ่นต้องไม่เพียงแต่รับรู้ข้อมูลภายในพื้นที่ของตนเองเท่านั้น แต่ต้องมีทักษะในการเฝ้าสังเกตและติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในซีกโลกหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจพื้นฐานในอีกซีกโลกหนึ่งได้อย่างรวดเร็ว การยกระดับสมรรถนะในส่วนนี้จึงต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้างระบบฐานข้อมูลอัจฉริยะที่สามารถเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลระดับชาติและระดับนานาชาติ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาคาดการณ์สถานการณ์และวางแผนเชิงรุกในการป้องกันหรือรับมือกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ รวมถึงการนำแนวปฏิบัติที่ดีจากเมืองต่าง ๆ ทั่วโลกมาปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทเฉพาะของท้องถิ่นตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (ดิน ปรัชญพฤษดิ์, 2545)

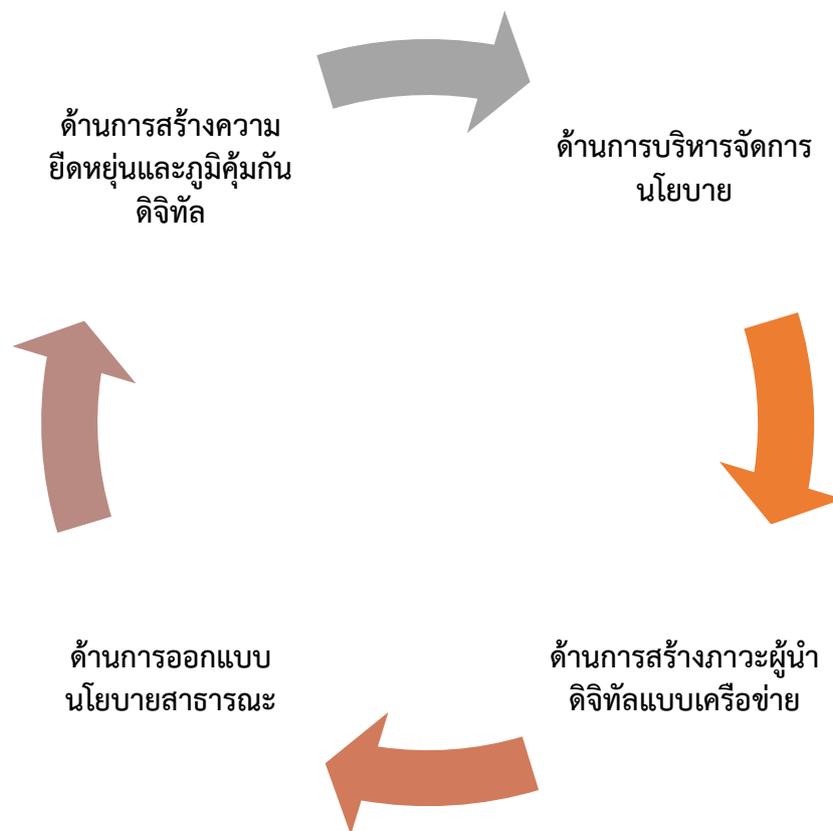
2. การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือและการทูตภาคท้องถิ่น โลกาภิวัตน์ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสถานะเป็นตัวแสดงที่สำคัญในเวทีโลกมากขึ้น การบริหารจัดการนโยบายในยุคนี้จึงไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงแค่การใช้อำนาจตามระเบียบกฎหมายในขอบเขตการปกครองเดิมได้อีกต่อไป แต่ต้องอาศัยสมรรถนะในการเจรจาต่อรองและการสร้างพันธมิตรทั้งกับภาคเอกชนข้ามชาติ องค์กรระหว่างประเทศ และเมืองพี่เมืองน้องในต่างประเทศ ผู้นำท้องถิ่นต้องมีสมรรถนะในการดึงดูดการลงทุน และการแสวงหาความร่วมมือเพื่อนำนวัตกรรมและทรัพยากรจากภายนอกเข้ามาพัฒนาพื้นที่ การพัฒนาทักษะการสื่อสารในระดับสากลและความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารนโยบายมีความเป็นสากล สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนและนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติได้อย่างยั่งยืน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

3. การพัฒนาสมรรถนะในการสร้างความยืดหยุ่นและนวัตกรรมนโยบายเพื่อความยั่งยืน ในโลกที่มีความไม่แน่นอนสูงและมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอยู่ตลอดเวลา สมรรถนะเชิงนโยบายของผู้บริหารต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้าง ความยืดหยุ่นให้แก่องค์กรและชุมชน นโยบายท้องถิ่นต้องมีความคล่องตัวสูงสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่ผันผวนโดยยังคงเป้าหมายหลักในการรักษาคุณภาพชีวิตของประชาชน การยกระดับสมรรถนะในด้านนี้ต้องเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบเปิดกว้างและการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาสาธารณะ ผู้นำต้องมีความกล้าในการทดลองนโยบายรูปแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีสีเขียวและเศรษฐกิจดิจิทัลเป็นฐาน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ท้องถิ่นจากการชะงักงันของระบบเศรษฐกิจโลก การสร้างนวัตกรรมนโยบายที่เน้นความยั่งยืนตามมาตรฐานสากลจะช่วยให้ท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งท่ามกลางความท้าทายของโลกยุคใหม่ และเป็นการยกระดับการบริหารงานท้องถิ่นให้ก้าวไปสู่มาตรฐานการจัดการระดับโลกที่ให้ความสำคัญกับทั้งประสิทธิภาพและการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ (Bass & Avolio, 1990)

ดังนั้น การเสริมสร้างสมรรถนะเชิงนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นในยุคดิจิทัลภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์นั้น คือ การปรับตัวครั้งสำคัญที่สะท้อนถึงความจำเป็นในการผสมรวมระหว่างทักษะการเป็นผู้นำสมัยใหม่เข้ากับ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน ความสำเร็จของการบริหารงานท้องถิ่นในอนาคตจะไม่ได้ วัดกันเพียงแค่การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับหรือการดำเนินงานตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรรเท่านั้น แต่จะขึ้นอยู่กับขีดความสามารถของผู้บริหารในการแปลงวิสัยทัศน์ดิจิทัลให้กลายเป็นนโยบายที่จับต้องได้และ ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้อย่างแม่นยำ ภาวะผู้นำดิจิทัลจึงเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้าง ความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งจะเปลี่ยนโฉมหน้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจาก การเป็นเพียงหน่วยงานภาครัฐไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมที่สามารถขับเคลื่อนตนเองได้ท่ามกลาง ความผันผวนของโลกยุคใหม่ ผู้เขียนได้กำหนดองค์ความรู้เพื่อเป็นแนวทาง ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

1. ด้านการบริหารจัดการนโยบาย โดยใช้ข้อมูลเป็นฐานส่งผลให้เกิดการตัดสินใจที่แม่นยำและ ลดความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง องค์ความรู้ชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่า สมรรถนะเชิงนโยบายในยุคใหม่ต้องเปลี่ยนจากการพึ่งพา ประสบการณ์ส่วนตัวไปสู่การใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการวิเคราะห์ปัญหาในเชิงพยากรณ์ ผู้บริหารที่มีสมรรถนะด้านนี้จะสามารถระบุกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือได้อย่างตรงจุด จัดสรร ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า และสามารถประเมินผลกระทบของนโยบายได้แบบเวลาจริง ซึ่งช่วยสร้างความ โปร่งใสและเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในพื้นที่

2. ด้านการสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลแบบเครือข่าย ส่งผลให้เกิดการบูรณาการทรัพยากรข้ามหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ องค์ความรู้ที่อธิบายว่าภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลไม่ใช่เรื่องของการสั่งการตามลำดับขั้นแต่คือความสามารถในการสร้างแพลตฟอร์มความร่วมมือ ผู้นำที่เข้าใจพลวัตของเทคโนโลยีจะสามารถเชื่อมโยงท้องถิ่นเข้ากับเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมทั้งในและต่างประเทศ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนนวัตกรรมและลดข้อจำกัดด้านงบประมาณผ่านการทำงานร่วมกันในลักษณะพันธมิตรทางยุทธศาสตร์

3. ด้านการออกแบบนโยบายสาธารณะ โดยเน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลางส่งผลให้เกิดนวัตกรรมบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการจริง องค์ความรู้ที่เน้นว่าการยกระดับสมรรถนะเชิงนโยบายต้องรวมเอาทักษะการออกแบบกระบวนการคิดเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงาน โดยใช้เครื่องมือดิจิทัลเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบบริการตั้งแต่เริ่มต้น การทำความเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของคนในชุมชนผ่านช่องทางออนไลน์ช่วยให้ท้องถิ่นสามารถสร้างบริการที่เข้าถึงง่าย ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเมืองให้แก่พลเมือง

4. ด้านการสร้างความยืดหยุ่นและภูมิคุ้มกันดิจิทัล ทำให้เกิดความยั่งยืนของท้องถิ่นท่ามกลางภาวะวิกฤต องค์ความรู้ที่ระบุว่าสมรรถนะเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องครอบคลุมถึงการวางรากฐานด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์และการบริหารจัดการวิกฤตผ่านระบบดิจิทัล การสร้างระบบนิเวศของท้องถิ่นที่สามารถปรับตัวและฟื้นตัวได้รวดเร็วเมื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของโลก ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตเศรษฐกิจหรือภัยพิบัติ จะช่วยให้การดำเนินนโยบายไม่หยุดชะงักและสามารถรักษาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว

สรุป

จุดเริ่มต้นและเหตุปัจจัยขับเคลื่อน คือ ภาวะผู้นำดิจิทัล ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงผู้นำท้องถิ่นยุคใหม่ต้องปรับกระบวนการทัศน์จากการบริหารแบบสั่งการตามลำดับขั้นไปสู่การเป็นผู้นำที่เน้นนวัตกรรมและความยืดหยุ่น มีวิสัยทัศน์ในการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับการบริการสาธารณะ และมีความกล้าที่จะปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ไร้พรมแดนกระบวนการยกระดับสมรรถนะเชิงนโยบายเน้นการบริหารจัดการบนฐานข้อมูลและการสร้างเครือข่าย โดยผู้บริหารต้องพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อใช้ในการตัดสินใจที่แม่นยำและโปร่งใส แทนการพึ่งพาวิจารณ์ญาณส่วนบุคคล พร้อมทั้งสร้างสมรรถนะในการดึงดูดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ทั้งในระดับพื้นที่และระดับสากล เพื่อบูรณาการทรัพยากรและองค์ความรู้มาใช้ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เมื่อภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นตัวจุดประกายจะส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของสมรรถนะเชิงนโยบาย และสมรรถนะที่ถูกพัฒนาขึ้นนี้เองจะเป็นกลไกหลักที่เปลี่ยนนโยบายจากนามธรรมให้กลายเป็นการบริการสาธารณะที่จับต้องได้จริง เกิดเป็นวงจรการพัฒนาที่ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคล่องตัว มีความโปร่งใส และสามารถบริหารจัดการวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบองค์ความรู้สำคัญที่ได้รับจากการสังเคราะห์ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ การตัดสินใจโดยใช้ปัญญาของข้อมูลเป็นฐาน การสร้างโครงสร้างองค์กรแบบเครือข่ายความร่วมมือการออกแบบนโยบายที่ยืดประชาชนเป็นศูนย์กลางผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม และการสร้างความยืดหยุ่นเพื่อความยั่งยืนของท้องถิ่น องค์ความรู้เหล่านี้เปรียบเสมือนเข็มทิศในการปฏิรูประบบราชการส่วนท้องถิ่นให้ก้าวไปสู่การเป็นท้องถิ่นอัจฉริยะที่สามารถมอบคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนได้อย่างยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กิติ ตย์คานนท์. (2543). เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: เพลวอักษร.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2533). ภาวะผู้นำและการให้มีส่วนร่วม. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ (น. 627-634). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2545). การบริหารการพัฒนา: ความหมาย เนื้อหา แนวทาง และปัญหา (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เถาว์วัลย์ นันทาภรณ์. (2521). หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). จิตวิทยาอุตสาหกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- _____. (2546). ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันสันติธรรม.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2549). การแสวงหาและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำของผู้บริหารมืออาชีพ : กรณีผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1990). Transformational Leadership Development: Manual for the Multifactor Leadership Questionnaire. California: Consulting Psychologists Press.
- Hay Group. (1996). Generic Competency Dictionary for Internal Use. Retrieved February 25, 2026, from <https://shorturl.asia/6KshA>
- Hodge, B. J. & Johnson, H. J. (1970). Management and Organizational Behavior. New York: John Wiley & Sons.
- Newstrom, J. W., & Davis, K. (1992). Organizational Behavior: Human Behavior at Work (9th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Schermerhorn, J. R. et al. (2002). Organizational Behavior (7th ed.). New York: John Wiley & Sons.

สมรรถนะเชิงการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*

THE MANAGERIAL CAPABILITIES OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS

ธนารัตน์ จิตต์พายัพ

Thanarat Chitpaiyap

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: 6701104233@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถของหน่วยงานปกครองระดับพื้นที่ในการตอบสนองต่อพลวัตความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนในยุคปัจจุบัน เพื่อชี้ให้เห็นถึงรากฐานของปัญหาที่จำกัดขีดความสามารถของท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยความทับซ้อนเชิงโครงสร้างอำนาจหน้าที่ ขอบจำกัดด้านงบประมาณ และการขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางในการจัดการนวัตกรรมสมัยใหม่ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลและภาวะสังคมสูงวัยที่บีบคั้นให้องค์กรต้องเร่งปรับตัว แนวทางการยกระดับสมรรถนะที่สำคัญ คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การทำงานสู่การเป็นภาครัฐแนวหน้า ซึ่งให้ความสำคัญกับการบริหารงานบนฐานข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อความแม่นยำในการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างระบบบริการสาธารณะไร้รอยต่อ และการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีสมรรถนะอัจฉริยะที่เท่าทันต่อศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายเพื่อประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม อันเป็นกลไกสำคัญในการดึงทรัพยากรภายนอกมาเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่การจัดการบริการสาธารณะ องค์ความรู้ที่ได้นี้สะท้อนให้เห็นว่า การมีสมรรถนะเชิงการบริหารที่สูงไม่ได้ส่งผลเพียงแค่ประสิทธิภาพภายในองค์กรเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อความพึงพอใจของประชาชน การลดความเหลื่อมล้ำในระดับพื้นที่ และการสร้างความยั่งยืนทางการคลังที่พึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

คำสำคัญ: สมรรถนะเชิงการบริหาร; พลวัตความเปลี่ยนแปลง; การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This academic article focuses on analyzing the potential and capabilities of local administrative organizations to respond to the complex dynamics of change in the modern era. It highlights the root causes limiting local capabilities, including overlapping structural authority, budgetary constraints, and a shortage of personnel with specialized skills in managing modern innovations. Amidst the digital transformation and the aging society, which pressure organizations to adapt rapidly, key approaches to enhancing capabilities include shifting the working paradigm towards becoming a leading public sector entity. This emphasizes big data-driven management for accurate strategic decision-making, integrating digital technology to create seamless public service delivery, and developing human capital with 21st-century skills. Furthermore, it highlights the necessity of building network leadership to foster collaboration between the government, private sector, and civil society – a crucial

*Received January 8, 2026; Revised March 3, 2026; Accepted March 19, 2026

mechanism for attracting external resources to strengthen public service management. The knowledge gained reflects that high managerial competence not only impacts internal organizational efficiency but is also a decisive factor in citizen satisfaction, reducing inequality at the local level, and achieving greater fiscal self-sufficiency.

Keywords: Managerial Competence; Dynamics of Change; Local Government

บทนำ

ในบริบทของการปฏิรูประบบราชการและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นภายใต้สภาวะการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนสูง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กลายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่โดยตรง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการดำเนินงานในระดับท้องถิ่นจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงแค่การได้รับงบประมาณสนับสนุนหรือการมีอำนาจตามกฎหมายรองรับเท่านั้น แต่ปัจจัยชี้ขาดที่สำคัญ คือ สมรรถนะเชิงการบริหารขององค์กรซึ่งเป็นขีดความสามารถในการบูรณาการทรัพยากร ความรู้ และทักษะที่มีอยู่มาใช้ในการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้แก่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลภายใต้หลักธรรมาภิบาลที่มุ่งเน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (Davies, 1995)

สมรรถนะเชิงการบริหารประกอบไปด้วยมิติที่หลากหลายซึ่งเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นจากการมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ที่สามารถวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของพื้นที่เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริงของประชาชน การมีทักษะในการบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้องค์กรสามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมใหม่เพื่อลดขั้นตอนการทำงานและเพิ่มความรวดเร็วในการบริการ ตลอดจนสมรรถนะในการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นร่วมกับความเชี่ยวชาญในวิชาชีพของบุคลากรที่ต้องมีความพร้อมทั้งในด้านความรู้และทัศนคติที่มุ่งเน้นการบริการเป็นหัวใจสำคัญเพื่อให้สามารถเผชิญกับความท้าทายใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน (Boyatzis, 1982)

นอกจากมิติด้านการบริหารภายในองค์กรแล้ว สมรรถนะเชิงการบริหารยังครอบคลุมถึงความสามารถในการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภายนอก ทั้งภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน เพื่อสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการตรวจสอบการทำงาน ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสมรรถนะเชิงการบริหารที่สูงย่อมส่งผลให้เกิดการตัดสินใจที่แม่นยำบนพื้นฐานของข้อมูลและข้อเท็จจริง สามารถแก้ไขปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างทันท่วงที และที่สำคัญที่สุดคือการสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นที่พึ่งพาและสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้นได้ อย่างเป็นรูปธรรม (Hay Group, 1996)

ดังนั้น การเสริมสร้างสมรรถนะเชิงการบริหารจึงไม่ใช่เพียงเรื่องของการอบรมทักษะทางเทคนิคเท่านั้น แต่เป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการเรียนรู้ตลอดเวลา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาสมรรถนะของตนเองได้อย่างต่อเนื่องจะกลายเป็นฐานรากที่มั่นคงของระบบประชาธิปไตย และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ การศึกษาและวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบของสมรรถนะเชิงการบริหารในเชิงลึกจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาบุคลากรและปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานให้สอดคล้องกับภารกิจที่เพิ่มมากขึ้นตามการกระจายอำนาจ อันจะนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของสังคมไทยในอนาคตสืบไป

รากฐานแห่งปัญหาและพลวัตความท้าทายในการบริหารงานท้องถิ่นยุคใหม่

รากฐานแห่งปัญหาและพลวัตความท้าทายในการบริหารงานท้องถิ่นยุคใหม่ จำเป็นต้องครอบคลุมทั้งมิติทางโครงสร้าง กฎหมาย สังคม และเทคโนโลยี เพื่อให้เห็นภาพรวมของอุปสรรคที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเผชิญในปัจจุบัน โดยสามารถแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็นเนื้อหาเชิงลึก

1. รากฐานทางโครงสร้างและข้อจำกัดเชิงอำนาจหน้าที่ ปัญหาพื้นฐานประการแรกก็คือเป็นรากฐานสำคัญของความท้าทายในการบริหารงานท้องถิ่นไทย คือ ความทับซ้อนของโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน แม้ว่าหลักการกระจายอำนาจจะมุ่งเน้นให้ท้องถิ่นมีความเป็นอิสระ แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีลักษณะของการกำกับดูแลที่ใกล้ชิดจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่และงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักประสบปัญหาข้อจำกัดทางกฎหมายที่ระบุอำนาจหน้าที่ไว้ในลักษณะกว้างแต่ขาดรายละเอียดในเชิงปฏิบัติ หรือในบางกรณีมีระเบียบข้อบังคับจากกระทรวงต้นสังกัดที่เคร่งครัดจนทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของพื้นที่ ความท้าทายนี้ส่งผลให้สมรรถนะเชิงการบริหารจัดการถูกจำกัดอยู่ภายใต้กรอบของระเบียบมากกว่าการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ตามความต้องการของประชาชน (พยอม วงศ์สารศรี, 2549)

2. พลวัตความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพฤติกรรมประชากร ในยุคปัจจุบัน สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ภาวะสังคมสูงวัยอย่างเต็มรูปแบบ ขณะที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนำไปสู่การขยายตัวของความเป็นเมืองอย่างรวดเร็ว พลวัตเหล่านี้สร้างความท้าทายในการจัดทำบริการสาธารณะที่ต้องมีความหลากหลายและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเผชิญกับภาระการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่วัยแรงงานย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เขตเมืองใหญ่ ทำให้รายได้จากการจัดเก็บภาษีในบางพื้นที่ลดลงแต่ภาระค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการกลับเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ พฤติกรรมของประชาชนยุคใหม่ที่มีความตื่นตัวทางการเมืองและสังคมสูงชัน มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ทำให้ท้องถิ่นต้องเผชิญกับแรงกดดันด้านความโปร่งใสและการตอบสนองที่ต้องรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ (Davis & Newstrom, 1990)

3. ข้อจำกัดด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลและสมรรถนะวิชาชีพ รากฐานของปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สมรรถนะของบุคลากรภายในองค์กร ซึ่งมักพบปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในด้านที่จำเป็นต่อโลกยุคใหม่ เช่น นักวิเคราะห์ข้อมูล นักผังเมือง หรือผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมดิจิทัล ระบบการบริหารงานบุคคลของท้องถิ่นในบางแห่งยังคงยึดติดกับระบบอาวุโสและขาดแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ทำให้เกิดช่องว่างของความรู้ระหว่างบุคลากรรุ่นเก่ากับรุ่นใหม่ การขาดแคลนสมรรถนะเชิงการบริหารในระดับกลยุทธ์ส่งผลให้การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีลักษณะเป็นภารกิจประจำปีมากกว่าการเป็นแผนยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่อย่างยั่งยืน (Schermerhorn et al., 2002)

4. ผลกระทบจากวิกฤตการณ์อุบัติใหม่และความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม ความท้าทายที่ทวีความรุนแรงขึ้นในยุคปัจจุบัน คือ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาฝุ่นควันขนาดเล็ก ขยะชุมชนที่เพิ่มปริมาณอย่างรวดเร็ว หรือภัยธรรมชาติที่มีความถี่และความรุนแรงขึ้น วิกฤตการณ์เหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงปัญหาทางกายภาพ แต่เป็นบททดสอบสมรรถนะเชิงการบริหารในการจัดการภาวะวิกฤต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากยังขาดเครื่องมือและองค์ความรู้ในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เป็นระบบ รวมถึงขาดงบประมาณสำรองที่เพียงพอในการฟื้นฟูเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤต การดำเนินงานมักเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าการวางรากฐานเพื่อป้องกันในระยะยาว (ปรียาพร วงศ์อนุการโรจน์, 2548)

5. ช่องว่างทางเทคโนโลยี การก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลสร้างทั้งโอกาสและความท้าทายอย่างมหาศาล ในขณะที่ส่วนกลางผลักดันนโยบายรัฐบาลดิจิทัล แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ยังประสบปัญหาความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีและงบประมาณในการลงทุนระบบสารสนเทศ ช่องว่างทางเทคโนโลยีนี้ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณะของประชาชน นอกจากนี้ความท้าทายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังเป็นประเด็นใหม่ที่สร้างภาระทางความรับผิดชอบให้แก่ท้องถิ่น หากไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันพลวัตของเทคโนโลยีได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสูญเสียความสามารถในการเป็นกลไกหลักที่จะนำพาชุมชนไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Getzels & Jackson, 1957)

ดังนั้น รากฐานปัญหาและพลวัตเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารงานท้องถิ่นยุคใหม่ไม่ใช่เพียงเรื่องของการทำหน้าที่ตามกฎหมาย แต่เป็นเรื่องของการบริหารจัดการภายใต้ความพยายากรณไม่ได้และความซับซ้อนของโลกสมัยใหม่ การทำความเข้าใจรากฐานปัญหาเหล่านี้จึงเป็นก้าวแรกที่สำคัญที่สุดในการออกแบบแนวทางการแก้ไขและยกระดับสมรรถนะเชิงการบริหารในลำดับถัดไป

การวิเคราะห์การยกระดับขีดความสามารถและการจัดการภาครัฐแนวหน้า

การวิเคราะห์การยกระดับขีดความสามารถและการจัดการภาครัฐแนวหน้าภายใต้บริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคใหม่ เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการบริหารงานตามระเบียบแบบแผนไปสู่การบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ โดยสามารถจำแนกมิติการวิเคราะห์เชิงลึกเพื่อการพัฒนาสมรรถนะให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

1. การปฏิรูปกระบวนทัศน์การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์และผลสัมฤทธิ์ การยกระดับขีดความสามารถในขั้นแรกต้องเริ่มจากการวิเคราะห์และปรับเปลี่ยนทัศนคติทางการบริหาร โดยปรับจากการบริหารงานแบบแยกส่วนเป็นการบริหารเชิงบูรณาการที่ยึดเอาพื้นที่และประชาชนเป็นศูนย์กลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพัฒนาสมรรถนะในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่สามารถคาดการณ์อนาคตและวิเคราะห์หากที่พื้นที่อาจเกิดขึ้น การจัดการภาครัฐแนวหน้ามุ่งเน้นไปที่การลดทอนขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและเพิ่มความคล่องตัวในการตัดสินใจ โดยใช้ดัชนีชี้วัดผลงานหลักที่สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนมากกว่าปริมาณงานที่ทำตามงบประมาณ ซึ่งการวิเคราะห์ในมิตินี้จะช่วยให้องค์กรสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไปยังภารกิจที่สร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมได้สูงสุด (มัลลิกา คณานุรักษ์, 2547)

2. การประยุกต์ใช้นวัตกรรมดิจิทัลและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการแนวหน้า พลวัตของเทคโนโลยีในปัจจุบันบีบบังคับให้การจัดการภาครัฐต้องก้าวไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ การยกระดับขีดความสามารถในมิตินี้ไม่ได้เป็นเพียงการจัดซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ แต่คือ การพัฒนาระบบนิเวศดิจิทัลภายในท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่แม่นยำด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และระบบการทำงานแบบอัตโนมัติมาใช้งานบริการสาธารณะ เช่น ระบบขอรับใบอนุญาตออนไลน์ หรือระบบแจ้งเตือนภัยพิบัติอัจฉริยะ จะช่วยลดช่องว่างในการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชน และสร้างสมรรถนะในการตอบสนองที่รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ตลอดจนยึบยั้งข้อผิดพลาด (Nadler, 1980)

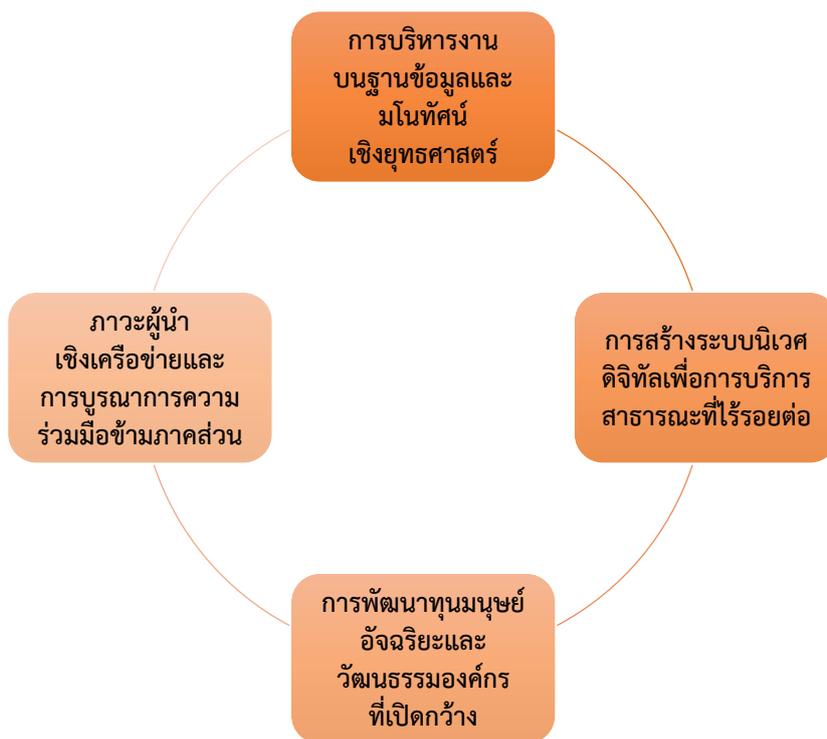
3. การสร้างสมรรถนะแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาทุนมนุษย์อัจฉริยะ ทุนมนุษย์ถือเป็นปัจจัยชี้ขาดในการยกระดับองค์กร การวิเคราะห์เชิงลึกพบว่า บุคลากรในท้องถิ่นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะใหม่ที่จำเป็นต่อศตวรรษที่สี่สิบเอ็ด โดยเฉพาะทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะการคิดเชิงออกแบบเพื่อแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การจัดการภาครัฐแนวหน้าต้องส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่กล้าคิดกล้านำเสนอนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยมีการจัดระบบเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพที่ยึดตามขีดความสามารถที่แท้จริงมากกว่าระบบอาวุโส ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดคนรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพให้เข้ามาขับเคลื่อนงานพัฒนาท้องถิ่นและลดปัญหาการไหลออกของบุคลากรที่มีความสามารถ (ดารณี จุนเจริญวงศา, 2548)

4. การบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือและธรรมาภิบาลแบบมีส่วนร่วม การจัดการภาครัฐแนวหน้าในระดับท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินงานโดยลำพังได้อีกต่อไป การยกระดับสมรรถนะในส่วนนี้จึงมุ่งเน้นไปที่ความสามารถในการเป็นผู้ประสานงานหลักระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ โดยวิเคราะห์แนวทางการสร้างพันธมิตรกับภาคเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะผ่านรูปแบบความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชน และการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาสังคมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การคิด การตัดสินใจ ไปจนถึงการร่วมตรวจสอบความโปร่งใส การสร้างสมรรถนะเชิงการทูตและการประสานงานจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยขยายขีดความสามารถของท้องถิ่นผ่านทรัพยากรและองค์ความรู้จากภายนอกอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและลดความขัดแย้งในชุมชน (Goldsmith & Page, 2010)

5. การวิเคราะห์ความยั่งยืนทางการคลังและการพึ่งพาตนเอง รากฐานสำคัญที่ช่วยรองรับการยกระดับขีดความสามารถทั้งหมดคือความมั่นคงทางการเงินและงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพัฒนาสมรรถนะในการแสวงหารายได้รูปแบบใหม่ที่พึ่งพาเพียงแต่งบประมาณอุดหนุนจากส่วนกลาง เช่น การออกพันธบัตรท้องถิ่น หรือการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างรายได้กลับคืนสู่ท้องถิ่น การจัดการภาครัฐแนวหน้าต้องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ความคุ้มค่าเชิงสังคมและการบริหารความเสี่ยงทางการเงินอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจว่าการลงทุนในโครงการต่างๆ จะไม่สร้างภาระหนี้สาธารณะให้แก่ลูกหลานในอนาคต แต่จะเป็นการวางรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและสร้างโอกาสในการแข่งขันให้กับพื้นที่ในระดับสากล (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552)

ดังนั้น การวิเคราะห์การยกระดับขีดความสามารถนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการภาครัฐแนวหน้าไม่ใช่เพียงเป้าหมาย แต่เป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกมิติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถผสมรวมทั้งเทคโนโลยี ทุนมนุษย์ และเครือข่ายความร่วมมือเข้าด้วยกันอย่างมีสมดุล จะกลายเป็นกำลังสำคัญในการปฏิรูประบบราชการไทยและสร้างความเจริญรุ่งเรืองที่กระจายตัวไปยังทุกภูมิภาคของประเทศได้อย่างแท้จริง ดังภาพที่ 1 นวัตกรรมกรรมการบริหารเชิงรุก ทำเป็นองค์ความรู้ได้ ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

1. การบริหารงานบนฐานข้อมูลและมโนทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ การเปลี่ยนจากการทำงานตามภารกิจประจำที่ทำต่อเนื่องมานาน ไปสู่การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคใหม่ต้องมีสมรรถนะในการวิเคราะห์ความต้องการของประชาชนผ่านข้อมูลเชิงสถิติและงานวิจัยในพื้นที่ เพื่อให้สามารถพยากรณ์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและกำหนดนโยบายที่แม่นยำ การจัดการภาครัฐแนวหน้าจึงเปรียบเสมือนการมีเข็มทิศที่เที่ยงตรง ช่วยลดการสูญเสียงบประมาณไปกับโครงการที่ไม่ตอบโจทย์ และช่วยให้การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นมีความยืดหยุ่นต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจและสังคม

2. การสร้างระบบนิเวศดิจิทัลเพื่อการบริหารสาธารณะที่ไร้รอยต่อ หัวใจสำคัญของการเป็นภาครัฐแนวหน้าคือการไม่หยุดเพียงแค่การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ แต่คือการสร้างระบบที่ทุกภาคส่วนเชื่อมโยงกันได้ด้วยเทคโนโลยี องค์ความรู้ใหม่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบหลังบ้านขององค์กรให้เป็นดิจิทัลทั้งหมดเพื่อให้ข้อมูลไหลเวียนได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อหน้างานบริการประชาชนที่ต้องเข้าถึงง่าย สะดวก และลดภาระในการเดินทางมาติดต่อราชการ การจัดการภาครัฐแนวหน้าในมิตินี้จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ความทันสมัยและเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรในสายตาของคนรุ่นใหม่และภาคธุรกิจในพื้นที่

3. การพัฒนาทุนมนุษย์อัจฉริยะและวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง ชีตความสามารถขององค์กรจะสูงขึ้นไม่ได้หากบุคลากรยังติดอยู่กับความรู้ชุดเดิม องค์ความรู้ประเด็นนี้เน้นไปที่การสร้างคนท้องถิ่นให้เป็นนักจัดการสมัยใหม่ที่มีทักษะหลากหลาย ทั้งความสามารถทางเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และการสื่อสารมวลชน การจัดการภาครัฐแนวหน้าต้องสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้บุคลากรกล้าลองผิดลองถูกกับนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยมีการปรับเปลี่ยนระบบประเมินผลงานจากเดิมที่เน้นความถูกต้องตามระเบียบเพียงอย่างเดียว มาเป็นการประเมินที่ความคุ้มค่าและผลกระทบที่ประชาชนได้รับ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงขับเคลื่อนภายในองค์กรอย่างยั่งยืน

4. ภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายและการบูรณาการความร่วมมือข้ามภาคส่วน ในยุคปัจจุบันไม่มีองค์กรใดสามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้โดยลำพัง องค์ความรู้ที่สำคัญคือการพัฒนาสมรรถนะของท้องถิ่นให้ทำหน้าที่

เป็นผู้ประสานพลังความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม การจัดการภาครัฐแนวหน้าต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่สามารถดึงศักยภาพของคนในชุมชนและผู้ประกอบการมาทำงานร่วมกันได้ การสร้างความร่วมมือในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยประหยัดงบประมาณแต่ยังเป็นการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกันของประชาชน ซึ่งเป็นเกราะป้องกันปัญหาความขัดแย้งในระยะยาว

สรุป

รากฐานสำคัญที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยประกอบด้วยปัจจัยหลายมิติ ประการแรกคือข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและกฎหมายที่มีความทับซ้อนระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการบริหารงาน ประการต่อมาคือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัยและความคาดหวังของประชาชนที่สูงขึ้น ซึ่งบีบคั้นให้ท้องถิ่นต้องเร่งปรับปรุงคุณภาพการบริการสาธารณะภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและภัยคุกคามทางไซเบอร์ยังเป็นปัจจัยใหม่ที่สร้างช่องว่างในการบริหารจัดการ หากองค์กรไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันพลวัตเหล่านี้ จะนำไปสู่ภาวะถดถอยของความเชื่อมั่นศรัทธาที่ประชาชนมีต่อภาครัฐ

ในการเผชิญกับท้าทายดังกล่าว การยกระดับสมรรถนะเชิงการบริหารต้องดำเนินงานในลักษณะบูรณาการ โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการบริหารตามระเบียบไปสู่การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่เน้นผลสัมฤทธิ์ การนำนวัตกรรมดิจิทัลมาสร้างระบบนิเวศการทำงานอัจฉริยะ และการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีทักษะแห่งอนาคต เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการภาครัฐแนวหน้า การบริหารงานในยุคนี้ต้องเปลี่ยนจากการสั่งการฝ่ายเดียวไปสู่การเป็นผู้ประสานงานเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อดึงทรัพยากรและองค์ความรู้จากภายนอกมาใช้ในการพัฒนาพื้นที่ และสร้างความยั่งยืนทางการคลังด้วยการเพิ่มสมรรถนะในการจัดเก็บรายได้และการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาเชิงลึกสามารถสรุปองค์ความรู้สำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ หนึ่งการบริหารงานบนฐานข้อมูล เพื่อความแม่นยำในการตัดสินใจ สองการสร้างระบบบริการสาธารณะไร้รอยต่อผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล สามการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง และสี่การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเครือข่ายเพื่อบูรณาการพลังร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาชน การมีสมรรถนะทั้ง 4 ด้านนี้จะช่วยให้องค์กรสามารถแปรเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสในการพัฒนา และสร้างความมั่นคงให้แก่ท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนาสมรรถนะเชิงการบริหารคือการสะท้อนออกมาในรูปแบบของผลสัมฤทธิ์ที่จับต้องได้ ประกอบด้วยประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ความคุ้มค่าของทรัพยากร และความพึงพอใจของประชาชน องค์กรที่มีสมรรถนะสูงจะสามารถสร้างภาพลักษณ์ความสำเร็จผ่านความเข้มแข็งของชุมชน การลดความเหลื่อมล้ำและการเติบโตของเศรษฐกิจฐานราก สิ่งเหล่านี้จะเป็นบทพิสูจน์ถึงความพร้อมของท้องถิ่นในการเป็นรากฐานที่มั่นคงของระบบประชาธิปไตยและการบริหารราชการแผ่นดินในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ดารณี จุนเจริญวงศา. (2548). การจัดการความรู้. ชลบุรี: สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 จังหวัดชลบุรี กลุ่มส่งเสริมสนับสนุนวิชาการ.

ปรียาพร วงศ์อนุการโรจน์. (2548). จิตวิทยาอุตสาหกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

พยอม วงศ์สารศรี. (2549). องค์กรและการจัดการ. กรุงเทพฯ: พรานนกการพิมพ์.

- มัลลิกา คณานุรักษ์. (2547). จิตวิทยาเกี่ยวกับการสื่อสารของมนุษย์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). ความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่ง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- Boyatzis, R. E. (1982). *The Competent Manager: A Model for Effective Performance*. New York: John Wiley & Sons.
- Davies, C. (1995). Competence Versus Care? Gender and Caring Work Revisited. *Acta Sociologica*, 38(1), 17–31.
- Davis, K. & Newstrom, J. W. (1993). *Human Behavior at Work: Organizational Behavior* (8th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Getzels, J. W. & Jackson, P. W. (1957). *Creativity and Intelligence: Explorations with Gifted Students*. New York: John Wiley & Sons.
- Goldsmith, M. & Page, E. (Eds.). (2010). *Changing Government Relations in Europe: from Localism to Intergovernmentalism*. London: Routledge.
- Hay Group. (1996). *Generic Competency Dictionary for Internal Use*. Retrieved February 25, 2026, from <https://shorturl.asia/6KshA>
- Nadler, L. (1980). *Corporate Human Resource Development: A Management Tool*. Madison, WI: American Society for Training and Development.
- Schermerhorn, J. R. et al. (2002). *Organizational Behavior* (7th ed.). New York: John Wiley & Sons.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเรื่องนี้ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บ เปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษณา แซ่หลี (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณา แซ่หลี (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “คู่มือปฏิบัติทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพเราะในโอกาสทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก ” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนันโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (ธิดาวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมาย แอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้ ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์) ./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ) ./ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่อ้าง) ./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจจ สัจฉินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวีระ, ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่) ./เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์. ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อสารานุกรม/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./วันที่/เดือน) ./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า. สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ชื่อวิทยานิพนธ์/(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา) ./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประชาณาถ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุष्ฎินิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานผลการวิจัย)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากษัตริยาภ กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สืบค้น วัน เดือน ปี./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhamma-thai.org/thailand/thailand.php>

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม ตอน./หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียร์พระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ Title of Tripitaka./ Location:/ Publisher.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tripitaka. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./ (Year)./ Title of the book/ (Edition ed.)./ Location:/ Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). History of Economic Thought (3rd ed.). New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./ (Year)./ Title of the chapter./ In Editor/ (Eds.)./ Title of the book/ (xth ed.) . / (pp-pp)/ Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L. (Eds.),

Environmental Soil Chemistry (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ In Title of Encyclopaedia./ (Pages)./ Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In Encyclopedia of Education. Collected edition of specific issues, 4th rank (pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ Title of Journal./ Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./ Colum Name./ Title of Newspaper./ Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. Bangkok Post. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./ Title./ (Doctoral or Master's thesis or dissertation)./ Location./ Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khonkaen (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./ Position./ (Interview).

Anuchid. P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./ (Year)./ Title/ Retrieved MM DD, Year./ from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า A4)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (16 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 400 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....

ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. .... (16 pt)
2. .... (16 pt)
3. .... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ)

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

ตัวแปร (10 pt)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

.....

.....

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยและระบุงค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

- ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.
- ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ, 3(1), 25-31.
- พระครูพิศิษฐ์ประชาณาถ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม (คุณภิญโญปรีญาพุทธศาสตร์คุณภิญโญบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภคภูษา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทียากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธิธนายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.
- Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.
- James, C. (2013). Office markets & public policy. Chichester, West Sussex: Wiley.

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

.....
.....
.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

.....
.....
.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

.....
.....
.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Research Objectives (18 pt)

- 1..... (16 pt).....
- 2..... (16 pt).....
- 3..... (16 pt).....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any))

Table explanation.....

.....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.....

.....

.....

.....

.....

.....

Summary and New Knowledge (18 pt)

(16 pt) This section presents a summary of the research findings and identifies the new knowledge or synthesis that has been derived from the research, often structured as a model.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

.....

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

.....

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

.....

Acknowledgement (18 pt) (Put in the article in case the researcher was given fund to conduct research or the title of the article is not matched with the title of the research or the thesis) (if any)

(16 pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, "I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (16 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 400 คำ)

(16 pt).....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt) เขียนบททวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆในการเขียนบทความวิชาการ.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....

.....

.....

.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงทำยเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบAmerican Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและทำยเรื่องต้องตรงกัน.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Conclusion (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA)

References in contents and at the end must be consistent.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

